

Klasszikus és Jazz

750 Ft

GRAMOFON

100 oldal tiszta zene

X. évfolyam 2. szám
2005. nyár

ZEMPLÉNI
fesztivál

Interjú, portré, kritika:

Daniel Barenboim,
Rohmann Ditta és Rohmann Imre,
Alföldi Róbert és Polgár László,
Binder Károly és Szabados György

Vélemények az új Nemzeti
Hangversenyteremről

Keith Jarrett

Szólólemezzel ünnepli születésnapját

ISSN 1416-1109

T-Com
zenei estek

A Zongora

2005/2006

Zeneakadémia Nagyterem

2005. szeptember 19. 19.30 óra

Schiff András
közreműködik
Peter Schreier

2005. november 4. 19.30 óra

Ránki Dezső

2005. november 12. 19.30 óra

Bogányi Gergely

2005. december 14. 19.30 óra

Várjon Dénes

2006. január 4. 19.30 óra

Kocsis Zoltán
és **Jean-Efflam Bavouzet**
kétzongorás estje

2006. január 29. 19.30 óra

Eliso Virsaladze

2006. február 23. 19.30 óra

Pierre-Laurent Aimard

2006. március 1. 19.30 óra

Grigory Sokolov

2006. április 8. 19.30 óra

Jandó Jenő

2006. június 9. 19.30 óra

Mikhail Pletnev

5-5 koncertre szóló bérleteket vásárolhatnak (B és C bérlet)
2005. április 4-től május 14-ig 10 % kedvezménnyel, vonalkóddal 20% kedvezménnyel
Bérletárak 20 % kedvezménnyel: 7600 - 11600 - 15600 - 22000 - 27600 Ft
Bérletárak 10 % kedvezménnyel: 8550 - 13050 - 17550 - 24750 - 31050 Ft

Szólójegyek vásárolhatók 2005. május 16-tól a Zeneakadémia jegypénztárában.
Jegyárak: 1.900 - 2.900 - 3.900 - 5.500 - 6.900 Ft

B bérlet:
Schiff András - Peter Schreier, Ránki Dezső, Várjon Dénes,
Eliso Virsaladze, Pierre-Laurent Aimard

C bérlet:
Bogányi Gergely, Kocsis Zoltán és Jean-Efflam Bavouzet
Grigory Sokolov, Jandó Jenő, Mikhail Pletnev

BMC CD 105

Borbély Mihály Quartet – Meselia Hill

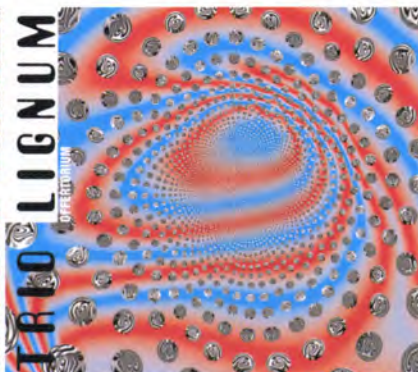
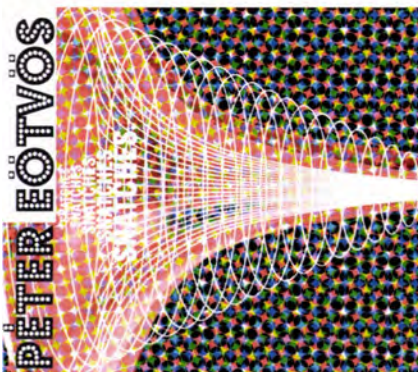
**2005. évi eMeRTon-díj:
“az év jazzegyüttese”**

BMC CD 106

Balázs Elemér Group – Refracting Sounds

**2005. évi MAHASZ Fonogram-díj:
“az év hazai jazz albuma”**

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető az (1) 455-8070-es számon.

GRAMOFON DOSSZIE

Ki nyer(het) ma? (Nemzetközi zenei versenyek egykori és mostani győztesek szemével) ... 6

KALEIDOSZKÓP

- Emberi létezésünk alapvető kérdései (Daniel Barenboim zenéről, hivatásról, társadalomról) ... 12
- Kurtág-kurzus magyarországi bemutatásával (A Földvári Napok „vendégjátéka” a Művészetek Palotájában) ... 14
- Régizene Liszt kedves városában ... 16
- A Bartók-év előtt Szombathelyen (Peskó Zoltán vezeti a karmesterkurzust) ... 16
- Az állandóság varázsa (Évfordulós sorozat a Schubertiadén) ... 18
- Hánykodik – elsüllyed-e? (Kérdések és ellentmondások a Frankfurti Zenei Vásár után) ... 20
- A hársak látták őt (Beethoven-estek Martonvásáron, az egykori Brunsvík-kastély parkjában) ... 22
- Valóra válik a Mahler-sorozat (Új SACD és DVD felvételek előtt a Budapesti Fesztiválzenekar) ... 24
- Millenáris: friss, nyitott, kreatív (Kirchkeszner Ágnes kulturális programigazgató koncepciójáról és terveiről) ... 25
- A Deutsche Oper a Friedrich-korszak után (Zenei műhelyek Berlinben – 2. rész) ... 26
- Főlkészülten a regionális szerepre (A Pannon Filharmonikus Zenekar és a kortárs zene) ... 28
- Crescendo con Spirito (Timothy Bentch alapítványa és nyári művészeti kurzusa) ... 30
- Pinokkiótól a Gálabérléig (A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar évadtervei) ... 31
- Klazz Fesztivál az Avasalján (A Miskolci Szimfonikus Zenekar átlépte a műfaji határokat) ... 32
- Fehérhájó helyett Ötpacsirta (Könyvtárak a muzsika szolgálatában – 1. rész) ... 34
- Zene az interneten. ... 35

ZEMPLÉNI FESZTIVAL

- Minden évben több szépséget fedezhetünk fel (A főtámogató, az Antenna Hungária Rt. elnöke a Zempléni Fesztiválról) ... 36
- Zenés kirándulás Északról Délig (Negyvennégy helyszín, hatvan program, több száz előadó Zemplénben) ... 37
- A villanykörtét nem kell újra feltalálni (Vajda János az ihletett pillanatokról és a munkás órákról) ... 38
- Életre hívja az ősi ösztönöket (A Carmen cím-szerepében Megyesi Schwartz Lúcia) ... 39
- A semmiből hagyományt teremteni (A Capella Savaria változtatott a műsorpolitikáján) ... 40

6 Fischer Annie, az 1933-as Liszt-verseny győztese

42 Pege Aladár ötven éve a koncertpódiumon

84 Esküvő Méréban – híres kalotaszegi primások

- Értékközlő, világhíró Rajkó Zenekar (Megbízható iskolaszervezet veszi körül az együttést) ... 41
- Pege Aladár ötven éve a koncertpódiumon („Készenlében tartok egy alternatív műsrot is”) ... 42
- SaxOrgan (...azaz klasszikus zene és rögtönzés templomi orgonára és szaxofonra) ... 43

ZENÉS SZÍNHÁZ

- Az ajándék Carmentől A gólyakalifáig (Harangi Mária kortárs művel debütál az Operaházban) ... 44
- Főszerepekben mutatkozhatnak be a fiatal tehetségek (Képzés és karrier a dalszínház OperaStúdiójában) ... 45
- „Szemem pillás függőnye fent...” (Bartók+Belcanto Miskolci Nemzetközi Operafesztivál 2005. június 11–25.) ... 46
- Kónya Sándor, „a” Lohengrin (Magyar énekes karrier a nagyvilágban – 2.) ... 48
- Az úrhatnám szolgáltól A trubadúrig (BudaFest az Operaházban, a Szent István téren és a Hilton Szállóban) ... 49
- Ed Harris Beethoven szerepében (Új filmet forgattak Magyarországon a zeneszerzőről) ... 50
- Mesevilág az Új-Szegedi új színpadon ... 50
- Renzánsz mester a technológia korában (Sir André Previn 75 éves) ... 51
- Korondi Anna szabadúszóként folytatja (Változó pályán: Pamina, Elvira, Zdenka) ... 51

KLASSZIKUS

- Zenében gondolkodnak (Találkozás Rohmann Imrével és Rohmann Dittával) ... 52
- Könyvrecenziók ... 54
- Kritika ... 55

JAZZ

- Címlapunkon: Miért pont Jarrett? (...talán mert „mindent elhít az emberrel”) ... 70
- A dalok mély folyója (Budapesti előadások a Lomax-archívumról) ... 71
- Elment a Viking–NHØP 1946–2005 ... 71
- Falakat döntött le a jazz (Beszélgetés Binder Károllyal) ... 72
- Kritika ... 74

VILÁGZENE

- Kritika ... 84

GRAMOFON-HANG

- Tiszta és gazdag, intim és monumentális hangzás (Négy vélemény a Nemzeti Hangversenyteremről) ... 90
- Rendezői-hangmérnöki alázat és leleményesség (Gondolatok a hangfelvételek hangzás-egyensúlyáról) ... 92

Ki nyer(het) ma?

Nemzetközi zenei versenyek egykori és mostani győztesek szemével

Csak az első díj számít! A második vagy harmadik helyezéssel a szolista nem sokra megy, mert rengeteg a verseny és még több a tehetséges fiatal – vélik egyre többen. Arról azonban már erősen megoszlanak a vélemények, hogy napjainkban valóban nemzetközi karrier elindítója lehet-e egy győzelem, vagy nem ér többet, mint egy újabb, lassan szinte már kötelező adat a szakmai életrajzban. Érdekes képet mutat a Budapesti Nemzetközi Zenei Verseny története születésétől napjainkig, akárcsak az egykori és a mai első díjasok tapasztalatai, akik arról is beszélnek, hogyan változott, alakult át a megmérettetések szerepe az utóbbi néhány évtizedben, és minek köszönhető, hogy ma már nem is kérdés: versenyezni kell!

A kezdetek

Európában az első nemzetközi zenei versenyt 1927-ben rendezték: ez volt – a ma is neves – Chopin Zongoraverseny. Néhány évvel később, 1933-ban került sor az I. Budapesti Nemzetközi Liszt Ferenc Zongoraverseny megszervezésére. A megmérettetés Dohnányi Ernő egyik legnagyobb szabású vállalkozása volt, egy teljes éven keresztül dolgozott a verseny előkészítésén, és azon, hogy az egész zenei világ figyelmét Budapestre irányítsa. Az ötlet nem kizárólag tőle származott, Kun Imre, Bárczy Gusztáv és Demény Dezső mind felvetették egy Liszttel kapcsolatos ünnep-

Hetven koncertből álló világtorné és arany Rolex óra

A Nemzetközi Zenei Versenyek Világszövetségének kiadványából kiderül, míg a szervezet alapításának évében, 1957-ben tizenhárom tagjuk volt, 2004-re ez a szám kilencszerezére, száztizennyolcra nőtt.

Persze füzetükben nincs benn a világ minden zenei versenye, csak a náluk regisztráltak. A legtöbb – harmincegy – zongoraverseny volt, a klarinétosok, fuvolisták, hárfások, ütősök, zongorakettősök és a gordonkások viszont csak egy-egy megmérettetésen játszhattak. Versenynagyhatalom Olaszország, amely tizennyolc zenei seregszemlének adott otthont. Az idei előrejelzésben nyolcvannégy versenyt találni, ebből huszonkettőre a zongoristák jelentkezhetnek, többek között Tel-Avivba vagy Tbiliszibe, de az énekesek is tíz rangos esemény közül válogathatnak.

A versenyek jelentős része csak pénzdíjat kínál, de akad, ahol Naxos CD-felvételt, menedzseri szerződést, ösztöndíjat, arany gyűrűt, hetven hangversenyt, 24 karátos arany medált, vagy négy esztendőre egy Stradivarit lehet nyerni. Emellett világtornéval, cremonai hegedűvel vagy arany Rolex órával is gazdagabb lehet az, aki a dobogón végez.

Budapest 2005-ben harsonaversennyel várja az érdeklődőket, azért akad más magyar vonatkozású rendezvény is, hiszen Varga Tibor Hegedűversenyt rendeznek Svájcban, Zürichben az Anda Géza Zongoraversenyre várják az érdeklődőket, Utrechtben pedig Liszt Zongoraversenyen gyűlhetnek össze a pianisták.

Fischer Annie csak Dohnányi iránti tiszteletből indult...

Fotó: Gramofon-archív

ség gondolatát. Dohnányi azzal próbálta a verseny nemzetközi híret megalapozni, hogy a legnevesebb előadóművészeket, zeneszerzőket kérte fel a zsűrizésre. Igyekezete részben járt sikerrel, hiszen a bírálóbizottság munkájában részt vett például az angol zenetörténész, Donald Francis Tovey, a zongoraművész Alfred Cortot is, a legnagyobb név Emil Sauer volt. A versenyt végül egy Dohnányi-tanítvány, az akkor tizenkilenc éves Fischer Annie nyerte meg. „A h-moll szonáta tolmácsolásával vitán felül kiérdemelte az előkelő helyezést” – írta Vázsonyi Bálint Dohnányi Ernőről szóló monográfiájában, majd így folytatta: „1933-ban nem mindenki ért egyet a zsűri döntésével.” Pedig Dohnányi a verseny anyagát és az értékelés módszereit nagy gonddal készítette elő. Ő maga, mint a bizottság elnöke, nem élt a szavazati jogával, pontozási rendszert állított fel, az íveket semleges személyek szedték be és összesítették. A sajtó és a közönség azonban jobbnak találta Fischer Annie-nál a második helyezett orosz Taras Mikisát, valamint a harmadik díjas Kentner Lajost is. Molnár Szabolcs A sajtó tükre – Fischer Annie győzelme az 1933-as versenyen című tanulmánya érdekes dolgokra világít rá. A fiatal zongoraművésznőt a Liszt-verseny körül kialakult vitáktól és támadásoktól korábban megszerzett népszerűsége sem védte meg. Egy későbbi interjújából kiderül az is, Fischer Annie a bécsi versenyre készült, az utolsó pillanatban jelentkezett csak a budapesti meg-

...de a h-moll szonáta nagyszerű előadásával megnyerte az 1933-as Liszt-versenyt

Fotó: Gramofon-archív

mérettetésre, Dohnányi iránt érzett tiszteletből. „A közzélekedés szerint a Liszt-verseny jelentős állomása volt Fischer Annie életének, de a pályája alakulása szempontjából olyasféle fordulatot, mint amelyet manapság egy versenygyőzelemnek tulajdonítani szokás, nem hozott” – írja Molnár Szabolcs. A megmérettetés körüli viták csendesedtével, 1934-ben azonban már a Pesti Hírlapban ez jelenik meg Lányi Viktor tollából: „Belgiumban és Svájcban adott hangversenyei alkalmából ritka magas értékeléssel emlékezett meg Fischer Annie-ről a külföldi kritika, és minden arra vall, hogy későbbi pályája is a tavalyi Liszt-zsűri ítéletét igazolja majd... A versenysiker nemhogy megzavarta, megszedítette volna, hanem kétségtelenül a boldogan vállalt művészi felelősség érzésével fegyelmelte és gazdagította belső világát.”

A budapesti muzsikuszereget ezt követően 1948-ban, négy kategóriában, Bartók Béla Versenyként rendezték meg. Győztesei között volt a Tátrai Vonósnégyes, Járdányi Pál és Tardos Béla is. A Liszt Zongoraversenyt 1956-ban újították fel, azóta a magyar főváros különböző kategóriákban, évente ad otthont a Budapesti Nemzetközi Zenei Versenynek. A megmérettetések csaknem fél évszázados történelme alatt olyan művészek tűntek fel itt, mint Lazar Berman, a Bartók Vonósnégyes, Hamari Júlia, Antal Imre, Nikolaj Suk, Onczay Csaba, az Éder Vonósnégyes, Tokody Ilona, Polgár László, Jurij Bashmet, a Takács-Nagy Vonós-

négyes, Erika Raum, Bogányi Gergely, Kelemen Barnabás vagy Kokas Katalin.

A versenyeket öt esztendeje a Hungarofest Kht. rendezi, fő szervezőjük Liszkay Mária, aki ezen a területen két évtizedes gyakorlatot mondhat magáénak, először ugyanis még a Budapesti Zenei Versenyek és Fesztiválok Irodájában, majd az Interart Fesztiválközpontban foglalkozott ezzel a feladattal. Azt meséli, a rendezvényeket változatlanul nagy nemzetközi érdeklődés kíséri, ma talán még több a jelentkező, mint húsz évvel ezelőtt. A zongoristák és a hegedűsök ötévente mérhetik össze a tudásukat, a köztes években pedig más instrumentumok szólistái mutatkozhatnak be. A XXI. századot Liszt Zongoraversennyel kezdték, 2002-ben Szigeti József Hegedűversenyt, 2003-ban Nemzetközi Fuvolaversenyt, tavaly pedig Popper Dávid Nemzetközi Csellóversenyt szerveztek, amelyen negyven fiatal lépett pódiumra. A zsűri munkájában mindig az adott hangszer zeneakadémiai oktatói és az általuk ajánlott külföldi professzorok vesznek részt. A versenyek programját a szerkesztőbizottság állítja össze. Ez nem könnyű feladat, hiszen ha túl nehéz műveket válogatnak, kevesen jelentkeznek, ha pedig nagyon elvont a műsor, akkor a közönség érdeklődése szerény.

Izgalmas az idei programjuk is, hiszen 2005. szeptember 3–12. között, a negyvenedik Budapesti Nemzetközi Zenei Verseny keretében a harsonások mutathatják meg tudásukat. A zsűri elnöke Höna Gusztáv, s a világ minden tájáról érkező, harmincnél több jelentkező között harsonás lányok is akadnak.

A versenyek állami támogatása, ha nem is túl bőséges, arra elég, hogy minden esztendőben meg tudják rendezni a versenyt,

**NEMZETKÖZI
LISZT FERENC-VERSENY**
BUDAPEST, 1933 MÁJUS 4–18.

**LISZT FERENC HALHATATLAN EMLÉKERE
ZONGORAMŰVÉSEK SZÁMÁRA BUDAPESTEN
RENDEZETT NEMZETKÖZI LISZT FERENC-
VERSENY BIRALÓBIZOTTSÁGA
1933 MÁJUS 18-ÁN HOZOTT HATÁROZATAVAL**

FISCHER ANNIE
URHÖLGYET
A VERSENYEN KIVÍVOTT LEGKIVÁLÓBB
MŰVÉSZI SIKERÉNEK ELISMERÉSÉUL

**AZ I. DÍJVAL:
A MAGYAR ÁLLAM DÍJÁVAL ÉS
AZ ORSZÁGOS LISZT FERENC-
TÁRSASÁG DÍJÁVAL**

JUTALMAZTA, MINEK HITELEUL A BIRALÓ-
BIZOTTSÁG EZT AZ OKIRATOT ALLITOTTA KI.
BUDAPEST, 1933 MÁJUS HÓ 18-ÁN.

A BIRALÓBIZOTTSÁG:

a szűkös pénzzutalmakon kívül azonban más díjra már nem telik. Mivel a szervezők nagyon fontosnak tartják, hogy koncertezési, bemutatkozási lehetőséget is biztosítsanak a fiataloknak, ezért számos szponzorral, támogatóval tárgyalnak, hogy így értékes különdíjakat tudjanak adni a versenyzőknek. A megmérettetések fordulóiról a Magyar Rádió ad összefoglalót, a döntőt, és a gála-koncertet közvetítik, azt azonban Liszkay Mária is sajnálja, hogy egy-egy híradáson túl ma már nincs hajlandóság az állandó televíziós jelenlétre.

Ünnepi alkalom

Jövőre a Hungarofest igazán nagy vállalkozásra készül, hiszen 2006 szeptemberében – visszatérve a korábbi hagyományokhoz –, Liszt–Bartók Nemzetközi Zongoraversenyt rendeznek, a zsűribe olyan kiválóságok kaptak felkérést, mint például France Clidat, Marián Lapsánsky, Kenji Watanabe vagy Jan Wijn. A grémium magyar tagjai: Falvai Sándor, Zempléni Kornél, Lantos István, Jandó Jenő és Nádor György. A következő, ünnepi évre sikerült a verseny díját is emelni, így a győztes 10 ezer eurót vihet majd haza. S bár a világ versenyéinek sorában a Liszt-verseny bir kiemelkedő jelentőséggel, a Hungarofest Kft. a jövőben feladatának tekinti azt is, hogy a Budapesti Nemzetközi Zenei Verseny ismertsége valamennyi hangszer kategóriájában hasonló fontosságot kapjon.

A megmérettetés egyik állandó díj–felajánlója a MÁV Szimfonikus Zenekar. Az együttes számára igen fontos, hogy bemutatkozási lehetőséget nyújtson a fiatal tehetségeknek, izgalmas feladatnak tartják ugyanis az ifjú művészek elindítását. Strausz Erzsébet, a MÁV Szimfonikusok menedzsere elmondta, bár a díjazott külföldi művészek is kapnak tőlük koncertezési lehetőséget, elsősorban a magyar versenyzőkre figyelnek. A legjobb-

bak szezononként 4–5 hangversenyen muzsikálhatnak náluk, de volt olyan évadjuk is, amikor a verseny győztesek koncertjeiből egy bérletsorozatot is összeállíthattak. A MÁV Szimfonikusoknál adta egyébként első hangversenyét – a karmesterverseny után – Kobayashi Ken-ichiro és Medveczky Ádám is. Az együttes (és közönsége) mindig nagy szeretettel fogadja a fiatalokat, ezért többen akadnak közülük, akik később, sikeres művészként is visszatérnek. Idén a gordonkaverseny győztese, Elizaveta Souchtcenko, valamint magyar díjazottja, Mérei Tamás szerepel náluk, s a tervek szerint ezt a kezdeményezést a jövőben is folytatni fogják.

Képesség és/vagy marketing

Pauk György, a világhírű hegedűművész, aki annak idején maga is több rangos versenyt megnyert és az utóbbi években rengeteget zsűrizik, elég szkeptikusan itéli meg a megmérettetések hozadékát. Szerinte napjainkra túl sok lett a zenei esemény és verseny, így a dobogós helyezések szinte már nem is számítanak. Ráadásul a versenyeken nem elég szenciósan muzsikálni, ugyanennyire lényeges, hogy a fiatal előadónak megfelelő legyen a marketingje is. Úgy véli, Magyarországon ennek fontosságával még mindig nincsenek eléggé tisztában. A grémiumok munkájában egyébként azért vesz részt szívesen, mert a versenyeken tudja a legjobban felmérni, merre tart a világ zenei előadóművészete. Véleménye szerint a legrangosabb hegedűs-seregszemléket Indianapolisban, Brüsszelben és Hannoverben rendezik. Ezeket már indulni sem könnyű, hiszen videofelvételhez, ajánlólevelekhez kötik a jelentkezést, és másfélórás programokat kell betéve tudni. A három közül talán a tengerentúli verseny a legkiemelkedőbb, de ha azt megnyeri valaki, még akkor sem biztos, hogy karriert fog befutni.

Sass Sylvia a népszerűségét köszönhette a Kodály-versenynek

„Három megmérettetés játszott az életemben nagyon fontos szerepet” – meséli az énekesnő. „Az első a Szófia-i Énekverseny volt, amelyre két teljes operát kellett megtanulni, s szobai, akusztikai próba nélkül színpadon kellett végigénekelni egy teljes előadást. A bolgár fővárosban, 1973-ban életem első Traviátáját adhattam elő, s ezzel nemcsak első díjat szereztem, hanem felfigyelt rám az Aix-en-Provence-i Fesztivál igazgatója is, aki már ott elem tette a következő szezonra szóló meghívást programsorozatára, amellyel nyomban bekerültem a nemzetközi operaéletbe.

A másik ilyen seregszemle a Csajkovszkij-verseny volt, ahol második díjat szereztem, ám az elsőt nem adták ki... A moszkvai megmérettetésen rengeteg nyugati impresszárió is jelen volt, így kaptam meghívást 1976-ban a New York-i Metropolitanbe, a Toscára. A jó helyezésemért itthon, részletre – végre a sok albrélet után – egy saját lakáshoz is juthattam...

A Magyar Televízió 1972-es Kodály Zoltán Énekversenye, ahol első lettem és Kodály Zoltánné különdíját is átvehettem, pedig azért volt számomra jelentős, mert a rendszeres tévéközvetítésnek köszönhetően megismert az ország. A győzelmet követően Tokody Ilonával, a másik elsővel a Muzsika címlapjára kerültünk. Ez a verseny alapozta meg az itthoni népszerűségemet, elnyertem a hazai közönség máig tartó szeretetét. Később, amikor életre hívtam a saját énekiskolámat, a növendékeimet is arra biztattam, próbálják ki minél többször magukat. Meghallgatásokra jártam velük, és a versenyzésre ösztönöztem őket. Az utóbbi években pedig gyakran zsűrizek is. Legutóbb, március végén a Sao Paulo-i Maria Callas Énekverseny grémiumában töltöttem be a zsűri elnöki posztot, megtisztelték azzal is, hogy átadtak nekem egy brazil kitüntetést kiemelkedő nemzetközi karrierem elismeréseként és az operaműfaj szolgálatában végzett tevékenységemért. Ezen a megmérettetésen csak dél-amerikaiak vehetnek részt, de mindig rengeteg a jelentkező. Egyik legnagyobb pozitívuma, hogy a nyertesek később operaelőadásban is bemutatkozhatnak, s a darabot az alapján választják ki, hogy milyen hangfajból kerültek ki a győztesek. Ez a lehetőség azért is nagyon fontos, mert pénzdíjjal vagy egy-két koncerttel még senki sem tudja valóban felhívni magára a figyelmet. A zsűritagok között pedig sokszor azért törnek ki vére menő viták, mert nagyon eltérőek a szempontjaik. Ma már nemcsak a hang, a technikai tudás, az atmoszférateremtő képesség, hanem a külső is nagyon-nagyon lényeges. A legnehezebb feladat elnökként konszenzust teremteni, de szerencsére Sao Paulóban ezt sikerült elérnem. Sok meghívást kaptam, s a jövőben is vár rám néhány verseny...”

Versenygyőztesből versenyszervezővé vált az Ewald Rézfúvós Kvintett

A fúvós együttes kilenc esztendővel ezelőtt, a Zeneművészeti Egyetem végzős hallgatóiból alakult. Két évvel később, 1998-ban Narbonne-ban, a műfaj legrangosabb megmérettetésén már elnyerték az első helyet és a különdíjat. Ezt követően két esztendő leforgása alatt nyolc nemzetközi versenyen lettek első vagy második helyezettek. Most pedig a második Szatmári Rézfúvós Kamarazenei Napok keretében Fehérgyarmaton – 2005. augusztus 22-e és 28-a között – már ők rendeznek megmérettetést országos szakközépiskolai és főiskolai– egyetemi rézfúvós kvintettek számára. A zsűri elnöke Kovács Zoltán trombitaművész, a Zeneakadémia rézfúvós kamarazene tanára, s a grémium munkájában az Ewald valamennyi tagja, Bakó Levente trombitaművész, az együttes művészeti vezetője, Tarkó Tamás trombita-, Kovalcsik András kürt-, Kelemen Lajos harsona- és Kelemen Tamás tubaművész is részt vesz.

„Azért tartjuk fontosnak ezeket a versenyeket, – mondja Bakó Levente – mert a szólista fiatalok a közös játék során tanulják meg, hogyan kell egy szimfonikus zenekarban muzsikálni, milyen intonációra van szükség. Sajnos, az utóbbi időben nem rendeztek ilyen megmérettetéseket, nincsenek kamarazenei versenyek.” Az Ewald pályafutása szempontjából meghatározó volt, hogy valamennyi versenyen, amelyen elindultak, kiemelkedő eredményt értek el. S a művészeti vezető büszke arra, hogy mindez ismeretlenül, kapcsolatrendszer nélkül sikerült elérniük, hiszen – akárcsak más zenei területeken –, itt is gyakran működik a „zsűrímaffia”. Győzelemsorozatuk abban az időben újdonságnak számított, a figyelem középpontjába kerültek, és rengeteg felkérést kaptak. Először külföldön indult el a karrierjük, majd itthon is egyre több lett a meghívásuk. „Ma hiába csinálná utánunk ezt bármelyik fiatal együttes, már korántsem lenne annyira érdekes... Ráadásul napjainkban kevésbé fellépési lehetőségeket, csupán pénzdíjakat lehet nyerni. Míg az 1970-es, 80-as években turné, lemezfelvétel is járt az első hellyel, napjainkban már túltermelés van mindenből, a versenyekből is. Régen egyetlen megmérettetés volt, győztese előtt kinyílt minden ajtó, ma pedig csupán annyi a haszna, hogy ezt a tényt is beirhatja az életrajzába. Napjainkban már szinte kötelező, hogy a fiatal művész versenyeken induljon, s megnyerjen néhányat.”

Országos rézfúvós-versenyt szerveznek Fehérgyarmaton

Az Ewald tagjai nem akarnak minden évben versenyt szervezni, hiszen a legnagyobb hibának éppen azt tartják, hogy túl sűrűn követik egymást, így a győzteseknek nincs kifutási idejük. Ezért jövőre egy másik programsorozatot rendeznek Fehérgyarmaton, a tervek szerint 2006 nyarán fúvószenekari fesztivált hallhatnak az érdeklődők.

Az Ewald Rézfúvós Kvintett négy esztendeje nem versenyez, csak a koncertezésre összpontosít, évekre előre tele a naptárjuk. Versenygyőzelmeik, rengeteg felkérésük titkát Bakó Levente három szóban foglalja össze: gyakorlás, gyakorlás és gyakorlás. Persze összeillő emberekre és megfelelő vezetésre is szükség van. Hazai és külföldi koncertjeik mellett – a Zeneakadémiával közösen – a következő szezonban egy különleges sorozatba is belekezdnek. Novembertől májusig hét rézfúvós kamarazenei esten lépnek a közönség elé a Régi Zeneakadémián, a hangversenyek főszereplője az Ewald, de minden alkalommal a Zeneakadémia versenygyőztes kamarazeneészei is fellépnek velük a legkülönbözőbb felállásokban

A hegedűművész szomorúan beszél arról is, hogy a versenyeken alig-alig találja magyar előadót, kivételként Kelemen Barnabást és Kokas Katalint említi. (Pauk György bizik abban, hogy Deák Márta, az a rendkívüli tehetség, akit most visz el a londoni akadémiára, szintén sikeres lesz majd.) Kelemen győzni tudott Indianapolisban is, így számos koncertmeghívást valamint a Carnegie Hallba szóló hangversenyt is nyert. A nemzetközi karriert azonban még mindig könnyebb külföldről, mint Magyarországról működtetni... Pauk György szerint pedig talán még a győzelmeknél is hasznosabb, ha egy fiatal művészre figyel valamely neves dirigens vagy zeneigazgató és támogatja karrierjét. Ez lehet az útja annak, aki nem igazán versenyző alkat... Persze a megmérettetések arra is jók, hogy a fiatalok repertoárt építsenek, alkalmuk legyen a közönség előtti játékra, ezért saját növendékeit az indulásra biztatja. Zsűritagként mindig arra figyel, ki mennyire muzikális, szépen for-

mál-e, van-e saját mondandója a darabról, és képes-e énekelni hegedűjével. Úgy tartja, a győzelem után jön a nehezebb feladat, hiszen a nyertesnek ekkor kell komoly helyeken is bizonyítania tudását...

Versenyezni kell!

Mindezek ellenére sok fiatal versenypárti. Közük tartozik Bretz Gábor is. Az ifjú basszista, aki Magyar Állami Operaház stúdiójának tagja, hat esztendő alatt nyolc versenyen indult. Azt mondja, ezt is meg lehet tanulni, hiszen az elsőt még csak ötödik lett, majd második helyek következtek, idén pedig a Veronai Don Giovanni Nemzetközi Énekversenyen Leporello szerepét nyerte el, s márciusban az athéni Maria Callas Énekversenyen az operakategóriában lett első. Bár a győzelem sokszor csak pénzdíjjal

Seres Dóra most nem látja értelmét a további versenyzésnek

Bár Seres Dóra nem tartja magát versenyző alkatnak, a huszonnégy éves fuvolaművész az utóbbi időszakban hét nagy nemzetközi megmérettetésen indult – köztük a Budapesti Fuvolaversenyen –, ebből ötöt megnyert és kétszer második lett. Legnagyobb győzelmét 2005 januárjában aratta, az Egyesült Államokbeli Young Concert Artists nevű zenei ügynökség versenyén, amelyre ötszáz-an jelentkeztek, a döntő hét első helyezettje közé került. New Yorkban öt éve nem nyert fuvolista, és a menedzsmentársaság 44 éves fennállása óta ő az első magyar. Az ügynökség három éves szerződést kötött a fiatal fuvalaművésznővel, aki ősszel már a Carnegie Hall közönsége előtt mu-

Seres Dóra

Fotó: Kaszás Bence

tatkozhat be. Seres Dóra úgy véli, egy-egy nemzetközi versenyen ma már alapkövetelmény a maximális felkészültség, a tökéletes technikai tudás. A remek játék mellett fontos, hogy a muzsikusz szuggesztív előadó, jó színpadi művész is legyen. Úgy véli, a nemzetközi megmérettetések okozta stresszt nem lehet megszokni, de hozzá lehet edződni. Azt mondja, túl gyorsan történt vele minden, ezért most nem látja értelmét a további versenyzésnek, szeretné kihasználni az eddigi eredményeivel járó koncertlehetőségeket. A Young Concert Artists zenei ügynökséggel kötött szerződését pedig három esztendő múlva akár meg is lehet hosszabbítani.

jár, mégis egy ilyen énekes seregszemle bemutatkozási lehetőséget is jelent, amelyből szerinte nem túl sok jut egy fiatal művésznek. A nyereményből újabb versenyen indulhat, ahol aztán hangversenyekre, színpadi fellépésre is felkérhetik. Az énekversenyek korhatárát tekintve Bretz Gábornak még van kilenc éve, ez alatt a basszista szeretne minél több helyen bemutatkozni. Legközelebb szeptemberben, a Marseille-i Nemzetközi Operaversenyen indul...

Fassang László szintén rengeteg lehetőséget nyert első díjával, hiszen a fiatal művész a világ legrangosabb orgonaversenyeként számon tartott Grand Prix de Chartres-on győzelmeskedett. A megmérettetést 1971 óta, két évente rendezik meg, s különlegessége, hogy zsűrije csak hallja, de nem látja az orgonistákat. A seregszemlén eddig öt kontinens nyolcszáz versenyzője vett részt, s az idei volt az első alkalom, hogy magyar orgonaművész lett az első helyezett, aki ráadásul a közönségdíjat is megnyerte. A harminc esztendő művész franciaországi győzelmének köszönhetően most ötven hangversenyen léphet a publikum elé a világ különböző pontjain. Emellett a verseny helyszínéül szolgáló katedrálisban lemezt is készíthet. A művész úgy véli, a Chartres-i nagydíj elnyerése ma a létező legnagyobb lehetőség egy fiatal orgonista számára, a győztesre ugyanis valóban felfigyel a zenei világ. Természetesen más tapasztalatai is vannak, hiszen Calgaryban a több évtizedes, szintén rangos verseny további sorsa éppen győzelmé után vált bizonytalanná, így az ígéretekhez képes sokkal kevesebb koncertfelkérést kapott... Pedig szerinte egy verseny akkor működik jól, ha olyan stábjja van, amely képes egyengetni a díjazottak további pályáját. Az orgonaművész úgy véli, nemcsak az indulóknak, hanem a versenyeknek is megvan a maguk karrierje... Fassang László a chartres-i megmérettetésre nagyon tudatosan, tíz hónapon keresztül készült, s abban, hogy az első helyen tudott végezni, jelentős szerepet játszottak franciaországi tanulmányai is. Egy orgonaverseny különlegessége, hogy tudni kell alkalmazkodni az adott instrumentumhoz, s a lehető legjobban kell megvalósítani

Fassang László

Fotó: Gramofon-archív

rajta a zeneszerző elképzeléseit. Ehhez pedig rengeteg gyakorlatra, tapasztalatra van szükség.

Győzelmének köszönhetően itthon is felfigyeltek rá, rendszeresen lép fel hazai koncerteken. Egyelőre a győzelemmel járó lehetőségekkel kíván élni, s úgy véli, ettől kezdve az idővel és saját magával versenyez. A koncertezés és a tanítás mellett Fassang László a Nemzeti Hangversenyterem orgonaeépítési munkálatainak a szakértője. Ha elkészül a lenyűgöző instrumentum, valószínűleg nemcsak hangversenyekkel, hanem egy budapesti orgonaversennyel is felavatják majd.

Réfi Zsuzsanna

Raiffeisen Bank a művészetekért

Hogy ne csak a Múzsákra számíthassunk...

Arra törekszünk, hogy mindennapi munkánk során ügyfeleinknek valódi értéket nyújtó szolgáltatásokat kínáljunk. Emellett kötelességünknek érezzük a hazai művészek támogatását, akik mindannyiunk életét szebbé és könnyebbé teszik. Büszkék vagyunk, hogy kiválóságuk támogatásunk által mindannyiunk javára kiteljesedhet.

VELÜNK KÖNNYEBB

**Raiffeisen
BANK**

www.raiffeisen.hu

Raiffeisen Direkt: 06 40 48 48 48

Emberi létezésünk alapvető kérdései

Daniel Barenboim zenéről, hivatásról, társadalomról

Előző számunkban randevúra invitáltuk olvasóinkat Daniel Barenboim kivételes zenei életútjának bemutatásával.

Tavaszi budapesti látogatásakor azonban nemcsak zongoraművészként és karmesterként, de felelősségteljes gondolkodóként és szociálisan érzékeny emberként is a közönség elé lépett.

Gramofon: A Budapesti Tavasz Fesztiválon két hangversenyt adott a Chicagói Szimfonikus Zenekarral. Az esték között sem pihent, a Közép-európai Egyetemen fiatal muzsikusokkal kamarazenélt, és az izraeli-palesztin konfliktusról tartott előadást. Minek köszönhető, hogy megtisztelte jelenlétével az egyetem színpadát?

Daniel Barenboim: Kamarakonzertünk nyitotta meg az Edward Said emlékének ajánlott Dissent – Véleménykülönbségek című konferenciát. Fontosnak tartom azokat a vitákat, amelyek rámutatnak, az embereknek nem csupán formális szólás-szabadságra, a gondolkodásra szabadságára is szükségük van. A totális társadalmakban megmondják, mit gondolhatunk és mit nem. Aki nem tartja be a szabályokat, lehet, hogy az életét veszélyezteti. A demokráciákban más a helyzet. Ott más erők nyomják el a bátor és önálló véleményeket; politikai tisztességtelenségre, gazdasági és egyéb érdekekre utalok. Ezek az erőszakkal nehezebben felismerhetők. Edward Said, palesztin író személyes jó barátom volt. Sokat dolgoztunk és gondolkoztunk együtt, egyformán fontosnak tartottuk az izraeli-palesztin megbékélést.

G.: Hogyan lehet Ön szerint ezt elérni?

D. B.: Biztosan nem erőszakkal és nemzetközi szerződésekkéssel. Izrael ilyen gondolkodással képtelen lesz megoldani a problémát. A palesztinok érthető okból nehezen fogadták el az izraeli állam létrehozását. Nyilvánvaló, itt nem politikai konfliktusról, hanem a társadalmi igazságosság kérdéséről van szó. Véleményem szerint

az egyedüli megoldás az lenne, ha Izrael elismerné saját felelősségét, és kimondaná, Izraelt 1948-ban azért hozták létre, hogy a zsidók önálló államot, új identitást kapjanak. Ezzel együtt azt is belátná, egy meghatározott területet kaptunk, azért, hogy ott biztonságban és jólétben éljünk. Nem tudom, nem vagyok pszichológus, de biztosan valami kollektív-lélektani oka van, hogy nem tudjuk elfogadni történelmi és társadalmi szerepünket, s elnyomottakból elnyomókká váltunk. Ezt kellene megérteni.

G.: Edward Saiddal létrehozta az West-Eastern Divant, ahol minden nyáron közel-keleti fiatalok találkozhatnak. Ennek is gondolatformálás a célja?

D. B.: 1999 óta minden nyáron megrendezzük a kurzust, amelyen libanoniak, szíriaiak, izraeliek, palesztinok úgy muzsikálnak együtt, úgy, hogy közben nem gondolnak az államaik között zajló háborúra.

De a Divanban nem a politika az elsődleges. Azért hoztuk létre, hogy a keleti és nyugati fiatalok figyelmét egyaránt fölkeltsük a zene és emberi létezésünk alapvető kérdései iránt. Természetesen idetartozik a mindannyiunk életét felemésztő közel-keleti konfliktus is. Néhányunkat ez komolyan foglalkoztat, némelyek viszont egyedül a zene miatt jönnek. Ez így van rendjén, minden zenekar a társadalom tükré.

G.: A mai koncerten is a Divan ifjú muzsikusaival játszott. Kérem, mutassa be őket.

D. B.: Először egy Izraelben élő palesztin zongoristával négykezesedtünk, aztán a Pisztrángötöst adtuk elő. A nagybőgős egyiptomi fiatal volt, aki minden

nyáron eljön a Divan-ra, egyébként a Berlini Filharmonikusok szólóbőgőse. Brácsán egy félig muszlim, félig ortodox-ukrán származású művész játszott, aki a berlini Staatskapelle brácsaszólam-vezetője. A csellista izraeli, a Jerusalem Quartet-ben gondolkodik. A fiam hegedült, ő a párizsi Sorbonne-on tanul filozófiát.

G.: Vannak más programjai is a Barenboim-Said Alapítványnak?

D. B.: Igen. Több zenei neveléssel foglalkozó programunk van Palesztinában. A legfrissebb egy zenei óvoda, amelyet szeptemberben nyitottunk meg palesztin menekülttáborokban élő gyermekek számára. Egy másik a Palesztin Ifjúsági Zenekar. Ez a Rahmallai Nemzeti Konzervatóriummal való együttműködésünkéből jött létre.

G.: Mindig érdeklődött a politika iránt? Mit gondol, a jó muzsikusnak át kell éreznie mások, a társadalom problémáit?

D. B.: Nem vagyok politikus alkat. Amivel foglalkozom, annak komoly emberi vonatkozása van. A közel-keleti konfliktus meghatározza az ott élők mindennapjait, s közel áll hozzám, mert onnan származom. Bár a zene mondanivalója nem szavakban ölt testet, mégis mélyen emberi tartalom. Az emberek többsége azonban nehezen, vagy egyáltalán nem érti ezt a nyelvet. Hogyan érthetné meg valaki Mahler IX. szimfóniáját, ha sohasem tanult zenét, s épp ez az első koncert, amelyre sikeres üzletemberként vagy jogász-

Daniel Barenboim a West-Eastern Divan muzsikusaival kamarazenélt Budapesten, a Közép-európai Egyetemen

Fotók: CEU

ként betévedt? Közismert a vád: a zenekarok és operaházak túlzottan drágák, az emberek alig néhány százalékát vonzzák, vajon megéri őket fenntartani? De ez nem pusztán az operaelőadásokat és hangversenyeket érintő kérdés. A komolyzene ma – úgy látom – teljesen a társadalmon kívül reked. A fiatal művészek hajlamosak elfelejteni, hogy az általános kultúra részét művelik. Úgy tekintenek munkájukra, mint a jó mesteremberek: igyekeznek tökéletesre fejleszteni technikájukat. Sajnos akár az előadóművészek oldaláról, akár a közönség felől nézzük, egyre halványabb a zene és az emberi értékek közötti kapcsolat.

G.: Így még inkább válaszra vár a kérdés, hogyan képes a zene megoldani politikai, társadalmi konfliktusokat?

D. B.: A zenével közvetlenül – természetesen – nem lehet kibékíteni egymással egy palesztint és egy izraelit. A zene viszont személységünk és a társadalom részévé válhat. Ezért olyan fontos a zenei nevelés. Ha ezt minden nép felismeri, talán jobban megértik majd egymást.

G.: Elhiszi, hogy a világ jobbá tehető?

D. B.: Szerintem ehhez nem a csodák, hanem a csodálatos gondolatok hiányoznak. Rengeteg minden változott a II. világháború óta, nem vagyok pesszimista. Ki gondolta volna 1938-ban, hogy ma egy színpadon játszik egy egyiptomi és egy Izraelben élő palesztin? A Chicagói Szimfonikus Zenekarban sok olyan muzsikos van, aki származása szerint nem kötődik az európai kultúrához. Palesztinok, kínaiak, mind-mind csodás emberek. Ez régen elképzelhetetlen volt. Ki gondolta 1950-ben, hogy az Európából Izraelbe menekült zenészek egy indiait választanak vezető karmesterüknek? El kellene végre választanunk a kulturális nacionalizmust a kultursovinizmustól. Nekem semmi problémám a XIX. századi német zenével, azt is elfogadom, hogy van benne valami speciálisan német.

A faszizmus tragédiája, hogy nemcsak ezt sugallták, hanem azt is, hogy emiatt csak a németek érthetik meg.

G.: Arra is van a zenének ereje, hogy gondolatokat ébresszen és formáljon?

D. B.: Igen. A zene tartalma mélyen emberi, s az ember létezésének éppúgy feltételei a gondolatok, mint az érzések és érvek. A zenéből sokat tanulhatunk az emberről és a létezésének alapvető feltételeit alkotó elemek kapcsolatáról. A zene nem pusztán dal, ahogy az ember sem egyszerűen két fül vagy egy gyomor. Állandó mozgás, változás, áramlás. Talán ez a zene lényege. Korlátlan és kimeríthetetlen tartalom, amelyet csak mi korlátozunk a befogadásakor. Ezért mondjuk egy zeneműről, hogy drámai vagy epikus, érezhetjük szomorúnak vagy vidámnak, értelmezhetjük matematikai szempontok szerint. Azonban arra is lehetőséget ad, hogy az ember átlépje saját korlátait, akadályok nélkül gondolkodjon és érezzen. A görögöktől kezdve minden filozófus arról beszél, alapvető, hogy elválasszuk egymástól az úgynevezett pozitív és negatív érzéseket, gondolatokat. A pozitívak boldoggá tesznek, a negatívak fájdalmat okoznak. Amikor a hangok birodalmába lépünk, megszűnik ez a különbség. Lehet, hogy a zene rengeteg szenvedést fejez ki, de a muzsikos boldog, amikor játszik, és az embereket jó érzés járja át, amikor hallgatják.

G.: Önnek mi szerzi a legnagyobb örömet? Lemondott a Chicagói Szimfonikus Zenekar zeneigazgatói posztjáról, mi most a legfontosabb az életében?

D. B.: A Divan. Nagyon szerencsés ember vagyok, a világ legnevesebb koncerttermeiben zongorázhattam, élvonalbeli zenekarokat dirigálhattam, de higgye el, a legnagyobb öröm számomra, ha a gyermekeimmel nyaranta együtt játszom a Divan kurzusán.

Földy Lilla

Kurtág-kurzus magyarországi bemutatóval

A Földvári Napok „vendégjátéka” a Művészetek Palotájában

Tavaly még a legjobb indulattal sem nevezhettük rózsásnak a 2005-ös Földvári Napok kilátásait, hiszen Strém Kálmán a múlt év novemberében egy rádióműsorban bejelentette: mivel nincs pénz, idén nem rendezi meg a kortárs zenei fesztivált. Erre a híre azonban jó néhányan, köztük Kiss Imre, a Művészetek Palotája vezérigazgatója is felkapta a fejét.

Gyöngyössy Zoltán és Sári József a tavalyi fesztiválon

Fotó: Felvégi Andrea

Nagyvonalú gesztussal felajánlotta helyszínül a Művészetek Palotáját, sőt, a finanszírozásból is részt vállalt. A sötét fellegek hirtelen elvonultak, kitisztult az ég, az idei, már tizedik Földvári Napok megrendezése elől nagyjából minden akadály elhárult. A későn rendeződő viszonyok ellenére a program időben összeállt, ami annak köszönhető, hogy a tervek csírájukban már megvoltak. Kurtág György például már korábban megígérte, 2005-ben újra eljön kurzust tartani. Kétségtelen, az ő jelenléte is nagyban hozzájárul a fesztivál magas színvonalához, az idei rendezvény azonban a „harmincasok” két jeles tagját, a hetvenöt éves Soproni Józsefet és a hetvenéves Sári Józsefet állítja a középpontba. Mindkettőjüket egy-egy szerzői esttel, valamint az életműüket méltató zenetudományi előadásokkal ünneplik a kiváló előadóművészek és zenetörténészek.

A szerzői esteken kívül, öröndetes módon, még egy közös martinikoncertre is sor kerül, ami annak köszönhető, hogy Csalog Gábor és a Nemzeti Énekkar is jelentkezett, szívesen előadnák Sári és Soproni darabjait. Az ünnepelt szerzőkkel együtt kialakított koncerteket és tudományos előadásokat most is beszélgetések egészítik ki, sőt, idén először, maguk a hangszeres előadók is megszólalnak. Rácz Zoltán és Rozmán Lajos az általuk játszandó művekről fognak beszélni felkészítve a hallgatóságot a nem mindig közérthető művek befogadására.

Kurtág idén először tart mesterkurzust hazai kórusnak, a Nemzeti Énekkarnak. Ennek az egyedülálló eseménynek a középpontjában

a zeneszerző nagyszabású, orosz nyelvű kórusciklusa áll, melynek címe: A csüggedés és keserűség dalai. A John Eliot Gardinernek ajánlott és külföldön már tíz éve (!) bemutatott darabot vélhetően jövő februárban adják elő Budapesten, a nyolcvanéves zeneszerző tiszteletére rendezendő, négynaposra tervezett fesztiválon. „Sikerült úgy megszervezni a műsort – nyilatkozta Farkas Zoltán zenetörténész, a program szerkesztője –, hogy a Földvári Napok és az elkövetkezendő Kurtág-ünnep ne egymást kioltó, hanem egymásra épülő rendezvények legyenek.” Farkas azt is elmondja, hogy az idei Földvári Napok kiemelkedő eseményének számít a két éve bemutatott, „...concertante...” című, új Kurtág-opusz magyarországi bemutatója is. A művet éppen annak a japán művész-házaspárnak a szülőjével adják elő, akiknek Kurtág eredetileg írta, és akiknek előadói érzékenységére oly erősen támaszkodott az utóbbi években.

Az elmúlt évekre emlékezve Farkas Zoltán kifejti, hogy a fesztivál sosem a monumentalitásával kívánt kitűnni, sőt, éppen családias jellege adta a varázsát. Első alkalommal, 1996-ban még alig több mint száz fő gyűlt össze, s a résztvevők száma később sem emelkedett négyszáz fölé. Az évek folyamán nem csak a lelkes vidéki és fővárosi főiskolások, hanem a hazai zenész társadalom jeles képviselői is rendszeresen megtisztelték jelenlétükkel a Földvári Napokat, amelyről ma már túlzás állítani: a magyar zenei élet szerves és előremutató része.

Farkas Zoltán azt is elmondja, hogy az idén június 12. és 18. között megrendezendő fesztivál profilját némileg az új helyszínhez kellett igazítani, s ennél fogva több lesz a nagyobb koncert. „Afféle előremenekülés ez – mondja Farkas – hiszen ahhoz képest, hogy kezdetben úgy nézett ki, idén elmarad a Földvári Napok, a végén egy eddigieknél sokkal nagyobb szabású esemény kerekedett ki belőle. Kérdés, hogy a rendezvény meg tudja-e őrizni

családias hangulatát az arculatváltás után is. Mert aki az elmúlt tíz évben akár egyszer is részt vett a Földvári Napokon, jól tudja, mit jelentett a Balaton-part, a művelődési ház, a cukrászda, a közös kávézások, pogácsázások, a kötetlen beszélgetések. Mindenképpen megpróbáljuk megidézni az ottani atmoszférát, de kétségtelen, hogy a Földvári Napok történetének egy szakasza lezárult. Hogy ez az idei eseménysorozat egy új fejezet kezdete-e, azt ma még – mint oly sok minden mást – nem lehet megmondani.”

Várkonyi Tamás

A programból

Június 12.: Nyitókoncert, Ránki Dezső és Klukon Edit kétzongorás estje Liszt, Debussy, Dukay műveiből

Június 13.: Sári József szerzői estje

Június 15.: az Amadinda Őtöegyüttes koncertje

Június 17.: a Nemzeti Filharmonikus Zenekar hangversenye

Bartók, Kurtág, Szóllósy műveiből, vezényel: Peskó Zoltán

Június 18.: Soproni József szerzői estje

Június 13–18.: Kurtág György mesterkurzusa a Nemzeti Énekkarral

Június 13–15. Tudományos konferencia Sári, Soproni, Kurtág, Dukay művészetéről

A

FÖLDVÁRI NAPOK

„VENDÉGJÁTÉKA” A MŰVÉSZETEK PALOTÁJÁBAN

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.

2005. JÚNIUS 12–18.

Homage à Sári • Hommage à Soproni

– HANGVERSENYEK –

- 12. vasárnap 20.00 NYITÓHANGVERSENY / Ránki Dezső és Klukon Edit zongoraestje *Liszt, Debussy, Dukay*
- 13. hétfő 20.00 SÁRI JÓZSEF SZERZŐI ESTJE
- 14. kedd 19.30 MAHLER: VIII. szimfónia (Ezrek szimfóniája)
- 15. szerda 20.00 AZ AMADINDA ÜTŐEGYÜTTES HANGVERSENYE *Varèse, Stockhausen, Ligeti, Dukay, Váczy*
- 16. csütörtök 20.00 RÉV LÍVIA ZONGORAESTJE *Debussy*
21.30 ROZMÁN LAJOS HANGVERSENYE *Stravinsky, Sári, Tihanyi, Boulez*
- 17. péntek 20.00 NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR, Hiromi Kikuchi, Ken Hakii, vez.: Peskó Zoltán *Szöllősy, Kurtág, Bartók*
- 18. szombat 11.00 KAMARAHANGVERSENY SÁRI JÓZSEF ÉS SOPRONI JÓZSEF MŰVEIBŐL
20.00 SOPRONI JÓZSEF SZERZŐI ESTJE
22.00 GALKÓ BALÁZS JÓZSEF ATTILA-ESTJE, Közreműködik: MÁRTA ISTVÁN

A FESZTIVÁL REZIDENS KAMARAEGYÜTTÉSE A TRIO LIGNUM

Kurtág György mesterkurzusa a Nemzeti Énekkarral

Június 13-18., 17.00-19.30 – A programon: Kurtág György: A csüggedés és keserűség dalai, op. 18.

– TUDOMÁNYOS KONFERENCIA –

Június 13-15., 10.00-13.00 – Dukay Barnabás, Kurtág György, Sári József, Soproni József művészete

– JELENTKEZÉS, ELŐZETES INFORMÁCIÓ –

Zeneakadémia Jegypénztár, 1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 8. Tel.: 06-1/342 0179

Strém Koncert Kft., Postacím: 1133 Budapest, Kárpát u. 42., Tel.: 06-1/789 3238, Tel./fax: 06-1/239 1134, E-mail: k.strem@chello.hu

– TÁMOGATÓK –

Summa Artium Kht., Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Nemzeti Kulturális Alapprogram, Novotrade Rt., Sunbooks Kft., OTP Alapkezelő Rt., Artisjus Zenei Alapítvány, Előadóművészi Jogvédő Iroda, Editio Musica Budapest, Magyar Hírlap, 168 óra

nka
Nemzeti Kulturális Alapprogram

artisjus

MAGYAR HÍRLAP

www.mupa.hu

Strém Koncert Kft.

Régizene Liszt kedves városában

Huszonegy éve kerül sor nyaranta Sopronban a Régi Zenei Napok eseményeire. A találkozót az elmúlt két évtized alatt igazi rangot vívott ki magának, koncertjei mindig telt házak előtt zajlanak, a kurzusokon részt vevő fiatalok remek tanárok irányításával gyarapíthatják ismereteiket a komolyzene régi világáról.

Idén június 25-étől július 2-áig tart a program. A szerkesztőbizottság vezetője Kómlós Katalin, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára. A testület tagjai között találjuk Vashegyi Györgyöt, aki az Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus vezetőjeként nem csupán a programok szerkesztéséből veszi ki részét, együtteseivel már 1994 óta rendszeres közreműködője a kurzusokat kísérő koncerteknek. Így lesz ez ezen a nyáron is. Június 26-án az Orfeo Zenekar az Evangélikus templomban ad barokk estét, július 1-én pedig a Liszt Ferenc Kulturális Központban az Orfeo Zenekar és a Purcell Kórus Händel Theodora című oratóriumával lép a közönség elé. A kevésbé ismert Händel művet Vashegyiek mutatták be tavaly ősszel Budapesten, és most itt, a régi zene kedvelői is élvezhetik ezt a kitűnő előadást. A fenti két helyszínen kívül ott-hont ad a hangversenyeknek a Szent György templom és a Pannonia Hotel is. A közreműködők között találjuk még az Aura Musicale és a Voces Aequales együttest, a Trio Antiquat (tagjai: Kalló Zsolt-hegedű, Vályi Csilla-gordonka, Szekendy Tamás-csemláló). A professzorok koncertjein játszik fortepianón a Finnországban élő Spányi Miklós. A holland Anneke Boeke (fúvolya), az angol Simon Standage (hegedű) lép még föl. Oroszországból érkezik a csemláló és a fortepiano két jeles művésze. Marija Uspenszkaja, illetve Alekszej Sevcenko annak idején a kurzusok résztvevője volt, ma már előadó és tanár szerepben tart ki hűségesen a Soproni Régi Zenei Napok eseményei mellett. A kurzusokon a fiatal muzsikusok megismerkedhetnek a barokk táncokkal, a hegedű, a fúvolya, és a billentyűs hangszerekre írt korabeli művekkel. A korhű hangszereket részben Budapestről részben Sopronból szerzik be. A résztvevők zárásképpen hangulatos bálon búcsúznak egymástól a következő évi viszontlátásig.

LZS

A Bartók-év előtt Szombathelyen Peskó Zoltán vezeti a karmesterkurzust

Az idei Szombathelyi Bartók Szemináriumon és Fesztiválon július 9. és 24. között a műfajnak, hangszernek megfelelően rövidebb és hosszabb időtartamú kurzusokat talál az érdeklődő a Hungarofest Kht. honlapján (www.hungarofest.hu). A jelentkezések lezárultak, már tudni, hogy lesz néhány visszatérő résztvevője a képzésnek. Kiváltséggal népszerű a karmesterkurzus, amelyet ismét Peskó Zoltán, a liszaboni opera és szimfonikus zenekar főzeneigazgatója vezet.

A világhírű dirigens tavalyi tapasztalatai alapján azt állítja, hogy az a szerkezeti konstrukció, amelyet Eötvös Péter állított föl, kitűnően bevált. 2004-ben egy tucatnyi aktív növendéke volt. Idén is körülbelül ennyi hallgatóra számít. Ez a létszám ideálisnak tekinthető. Mint említettük vannak rövidebb és hosszabb kurzusok, a karmesterképző az egész terminust kitölti. Így minden második napon legalább félórányi gyakorlati idővel sáfárkodhat az ifjú karmester. Tihanyi László és Peskó, a szerkesztőbizottság kérésére, teljes Bartók programot állított össze. A részvételhez a Concerto, a Divertimento, és a Két portré alapos és részletes ismerete alapkövetelmény. És nemcsak azért mert a szeminárium elsődleges profilja a magyar zeneszerző életművének előadói gyakorlatát elemezni és fejleszteni. Hanem azért is, mert az idei kurzusok megelőzik a Bartók-émlékvet. Május végén válogatták ki a jelentkezők közül a tényleges hallgatókat. A korhatár 35 év, ezt egy-két hét eltéréssel nem veszik olyan szigorúan, azt annál inkább, hogy képfelvételt kell bemutatni, bizonyítandó, hogy

már gyakorló karmester az aspiráns. Peskó meglepő kijelentést tesz: helyesnek tartja, hogy egyre több a karmesterség iránt érdeklődő az úgynevezett gyöngébb nemből. Azt mondja, hogy épp Berlinben dolgozott, amikor Karajan a Filharmonikusokkal csatázott Sabine Meyer ügyében. A sajátosan női, családi szerepből adódó problémák, például a gyermekszülés miatti kiesés, a turnékkal járó távollét, ma már áthidalhatók. A brit Marin Alsop, vagy az ausztrál Simone Young karrierje legalábbis erre mutat. (Young nemrég főzeneigazgató lett a Hamburgi Staatsoperben és a Filharmonikusoknál.)

Visszatérve Szombathelyre, a napi öthet órányi zenekari foglalkozást (a Szombathelyi Szimfonikusok dolgoznak idén is a hallgatókkal) videóra rögzítik. Ezeket a felvételeket azután esténként lépésről-lépésre „kivesézik”.

Peskó Zoltán 1964 óta külföldön dolgozik, de változatlanul kötődik a magyar zenei élethez. Nemrég Kuala Lumpurban vezényelte A kékszakállú herceg várát, ahová természetesen magyar szólistákat hívott, Meláth Andreát és Rácz Istvánt, mindketőjük teljesítményéről igen elismerően nyilatkozott. Június 17-én a Nemzeti Hangversenyteremben látja viszont Peskót a közönség. A Földvári Napok sorozatában Bartók mellett Szöllősy és Kurtág egy-egy darabját dirigálja a Nemzeti Filharmonikusok élén. Kurtág „...concertantját...” ő mutatta be, a hazai premiért ki más, vezényelhetné, mint ő. Szöllősyt először fogja játszani. Véleménye szerint a Transfigurazioni csodálatos alkotás, amely fenn fog maradni az utókor gyönyörűségére.

AM

Peskó Zoltán

Fotó: Felvégi Andrea

A Nemzeti Filharmonikusok Beethoven - estjei

**B
E
T
H
O
V
E
N**

MARTONVÁSÁR 2005

július 16. szombat (esőnap: július 17.)

III. Leonóra-nyitány, op. 72

I. (C-dúr) szimfónia, op. 21

V. (c-moll, Sors) szimfónia, op. 67

Vezényel: Ondrej Lenard

július 23. szombat (esőnap: július 24.)

III. (Esz-dúr, Eroica) szimfónia, op. 55

C-dúr (kismartoni) mise, op. 86

Vezényel: Kesselyák Gergely

július 30. szombat (esőnap: július 31.)

Karfantázia (c-moll), op. 80

IX. (d-moll) szimfónia, op. 125

Vezényel: Antal Mátyás

A Nemzeti Filharmonikusok
támogatója:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

Helyszín: MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének Parkja
Kezdés: 19 óra Információ: 411-6651
Honlap: www.filharmonikusok.hu

Az állandóság varázsa

Évfordulós sorozat a Schubertiadén

Európa fesztivál-térképén apró pont az ausztriai Schubertiade. Kicsi, de folyamatosan növekvő jelentőségű. Idén szerény évfordulót is ünnepelnek, harminc éve, 1975-ben alakult meg az üzleti vállalkozás, amely azóta töretlen lendülettel, biztos ízléssel szervezi a koncerteket. Állandóság a színvonalban, változatosság a programszerkesztésben – ez a titka a vorarlbergi hegyek között, Schwarzenbergben nyugalmas otthonra lett eseménysorozatnak. Az ünneplés ismét lehetőség arra, hogy valami újat nyújtsanak a közönségnek: július 13-a és 17-e között egy mini-fesztivál gazdagítja a programot.

A Schubertiade krónikája a hetvenes évek első felében indult. Ekkor gondolták néhányan, köztük Hermann Prey és Dietrich Fischer-Dieskau, már világhírű énekesek, és egy művészetbarát fiatalember, Gerd Nachbauer, hogy Bregenz és Salzburg árnyékában létrehozhatnak valamit, ami Ausztria kultúrájához kapcsolható. Adtak hangversenyeket Hohenemsben, Achbergben, Lindauban, Feldkirchben. Néhány évi kísérletező vándorlás után megállapodtak a hegyek közt, ritka szépségű környezetben lévő Schwarzenbergben. Ma már inkább új és új program pontokkal élénkítik a Schubertiadét.

vesen látogatják. Magyarországtól messzi van Schwarzenberg, ám a hosszú utat megtenni igazán megéri, mert a tapasztalatok profinak és amatőrnek egyaránt gyümölcsözőek. A művészt éppúgy kényeztetik, mint a közönséget, nyilván ezért sok a visszatérő vendég és előadó. Közéjük számít a Brendel-tanítvány Till Fellner pianista, aki idén Brendel csellista fiával Adriannal, és a Lisa Batiashvili hegedűművésszel lép pódiumra a június 10-étől 27-éig tartó nyári periódusban. Később egyébként a Alfred Brendel is koncertezik a Schubertiadén. Robert Holl dalestje után Paul Lewis pianista kezdi meg két szezonnra tervezett Beethovenzongora szonáta-sorozatot. Nagyszerű estének ígérkezik Elisabeth Leonskaja, valamint Leonidas Kavakos és Heinrich Schiff zongora-hegedű-cselló trió programja, koncertjükön két Schubert mű között egy Sosztakovics alkotás is elhangzik. A nyári periódusban az Emerson Vonósnégyes Beethoven és Mendelssohn kvartettekkel tágitja a Schubert-rajongók világát. Bostridge júniusban a Bécsi Kamarazenekarral Britten tenorhangra és kürtre írt szerenádját adja elő, az estet Dietrich Fischer-Dieskau vezényli, aki énekesi pályáját lezárva karmesterként és pedagógusként is igen aktív, idén ismét kurzust tart Schwarzenbergben. A jönevű Kuss Quartett Jörg Widmann klarinét-

művésszel szerepel. Matthias Goerne, Peter Schreier, Olaf Bär, Christoph Prégardien dalénekesek mellett szintén visszatérő a neves kontratenor, Andreas Scholl. A vonósnégyesek sorában a Tokyo és az Alban Berg Quartet neve vonzó a kamarazene hívei számára, a záróhangversenyt a huszonéves kínai pianista fenomén, Lang Lang adja, Mozart c-moll zongoraversenyével mutatkozik be Schwarzenbergben, a Zürichi Operaház zenekarát Franz Welser-Möst vezényli.

A nyár derekára szervezett külön sorozatban itt újdonságnak számít a Freiburger Barockorchester vendégjátéka, ők természetesen Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi és Georg Friedrich Händel műveivel érkeznek. A zenetörténeti visszatekintést a Josef Martin Kraus Quartett és az Artaria Consort folytatja. A világszerte ünnepeelt cseh mezzoszoprán, Magdalena Kožená Malcolm Martineau kíséretével főként klasszikus cseh szerzők dalait énekli. Szencziációnak ígérkezik a Hespérion XXI és

Montserrat Figueras szoprán énekesnő műsora, vezényel és viola da gambán játszik Jordi Savall. Az ünnepinek szánt hétvégén megint hallható Andreas Scholl, ezúttal a Concerto Köln társaságában. Koncertjének kiemelkedő eleme Vivaldi Stabat Mater. Ezt a szakaszt az Il Giardino Armonico estje zárja.

Az őszi ciklus 24-én indul és szeptember 10-éig tart, erről már csak távirati stílusban: Simon Keenlyside, Stefan Vladar, Angelika Kirchschrager, Thomas Quasthoff, Violeta Urmana, Felicity Lott, Edita Gruberova, Emmanuel Pahud, a Capucon fivérek és Gérard Caussé, Sabine Meyer, Juliane Banse, a Hagen Quartett programja adja a megbízható állandóságot. Genia Kühmeier szoprán és a Bécsi Virtuózok Johann és Josef Strauss, Lehár Ferenc és Robert Stolz legnépszerűbb műveiből kínálnak válogatást, az üdítő fűszer az úgynevezett feinschmeckerek számára.

Albert Mária

A vorarlbergi hegyek között harminc éve töretlen lendülettel szervezik a fesztivált Fotó: Schubertiade

Tavaly oly sikeresnek bizonyult az Ian Bostridge és barátai címmel rendezett előfesztivál, hogy idén pünkösdi táján megismételték a sorozatot. Bostridge népszerűségére jellemző, hogy kedvéért e négy napra meghívhatták Thomas Adest, a jelentős brit komponistát. És átlépve a hagyományt, nemcsak Ades, hanem nagy elődei Dowland, Britten, Vaughan Williams, Elgar művei is elhangzottak az Angelika Kauffmann Saalban. Ott, ahol három évtizede Schubert és kortársai főszereplők, ahol a huszadik századi zene legfeljebb a dalirodalom révén képviseltetik, ritka desszertként. De Gerd Nachbauer és munkatársai jól látják, a kiszámítható állandóság mellett néha ellenpontokra, meglepetésekre is vágyik a publikum.

A nemzetközi hallgatóság távolabbról verbuválódik, Németországból, Ausztria nagyvárosaiból, Nagy-Britanniából, a környékeliek ugyan magukénak tudják a fesztivált, de tény, hogy csak ke-

A budapesti Mahler Ünnepről

Gustav Mahler a tizenkilencedik század végén üstökösként tűnt fel a magyar zenei életben. Azalatt a két és fél év alatt, amíg a Magyar Királyi Operaház igazgatója volt, gigászi közzelvet folytatott, hogy az azelőtt provinciális intézményben Európa egyik legszínvonalasabb operatársulatát hozza létre. Ez sikerült is: így mondhatta az idelátogató Johannes Brahms, hogy Budapestre kell utaznia annak, aki szép Mozart előadást akar hallani.

Mahler itt (a pesti Vigadóban) mutatta be első szimfóniáját. Itt volt először (huszonnyolc évesen) operaigazgató, ahol megvalósította saját elképzeléseit. Sajnos csak rövid ideig, mert hiába volt

a korszak legnagyobb zeneszerzője és karmestere, Magyarországon is (mint később Ausztriában) oly mértékben összeütközésbe került a középsszerrel, az intrikákkal, a nacionalizmussal és antiszemitizmussal, hogy munkája rövidesen lehetetlenné, tarthatatlanná vált, tíz évre tervezett szerződését idő előtt felbontották.

Évenként egyszer, itt, Budapesten meg szeretnénk ünnepelni Gustav Mahler csodálatos zenéjét, a magyar zeneélet érdekében tett elvülhetetlen erőfeszítéseit, hangversenyekkel, kiállításokkal, zenetudományi kutatásokkal. Egyben (Mahler szellemében) lehetőséget szeretnénk teremteni mai zeneszerzőknek új művek írására és bemutatására.

Fischer Iván

Fischer Iván

Mahler Ünnepről

A programról

Hangversenyek

szeptember 6/8.
kedd/csütörtök 19h45
Nemzeti Hangversenyterem

Mahler: II. (c-moll, „Feltámadás”) szimfónia

közreműködik: Lisa Milne (szoprán)
Marjana Lipovsek (mezzoszoprán)
a Magyar Rádió Énekkara
(karigazgató Strausz Kálmán)
vezényel: Fischer Iván

szeptember 7/9.
szerda/péntek 19h45
Művészetek Palotája
Színházterem

Tihanyi László: Mahlers Wunderhorn
(Mahler csodakürtje) – a Mahler Ünnepről felkérésére komponált mű
Luciano Berio: Népdalok énekhangra és kamarazenekearra
Mahler: Dal a Földről – Arnold Schönberg és Rainer Riehn átírt kamarazenekearra

közreműködik: Cristina Zavalloni (mezzoszoprán)
Howard Haskin (tenor)
Nathalie Stutzmann (mezzoszoprán)
vezényel: Fischer Iván

Kiállítás

„Eljön az én időm...” címmel kiállítás Gustav Mahler életéről és munkásságáról a párizsi Gustav Mahler Zenei Archivum anyagából és rendezésében.

Helyszín: Művészetek Palotája
Megnyitó: szeptember 6.

Egyéb rendezvények

– Henry de la Grange, a kiváló Mahler-kutató előadása
– filmvetítések a Budapesti Francia Intézetben

A rendezvényekről felvilágosítás, a hangversenyekre jegyek a Fesztiválzenekar titkárságán és interneten kaphatók: Budapest XII., Alkotás utca 39/c., telefon 489-4330, internetes honlap www.bfz.hu

Védnökök:

Göncz Árpád, Raymond Barre,
Eva Barre, Erhard Busek,
Demszky Gábor, Milos Forman,
Vaclav Havel, Kertész Imre,
Ruud Lubbers, Marina Mahler,
Schwarzenberg herceg

Művészeti vezető:

Fischer Iván

Művészeti tanácsadó:

Henry de la Grange

Társzervezők:

Budapesti Fesztiválzenekar,
Művészetek Palotája,
Liszt Ferenc Zeneművészeti
Egyetem, Magyar Gustav Mahler
Társaság, Magyar Rádió Bartók
Adó, Gustav Mahler Zenei
Archívum, Párizs

Rezidens zenekar:

Budapesti Fesztiválzenekar

Helyszín:

Művészetek Palotája – Nemzeti
Hangversenyterem,
Fesztivál Színház

Támogatók:

Francia Kulturális Intézet,
Olasz Kulturális Intézet,
Fővárosi Idegenforgalmi Alap

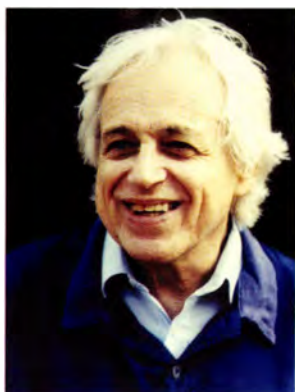
Hánykodik – elsüllyed-e?

Kérdések és ellentmondások a Frankfurti Zenei Vásár után

Ha valaki az ambivalencia fogalmára kíváncsi, vessen pillantást a Frankfurti Zenei Vásárra, s tüstént megéri a kettős irányultság jelentését. A számok és a tények ugyanis ellentmondanak.

A kiállítók egyre többen vannak: két év alatt nyolcvannal emelkedett a számuk 1533-ra. Az újak többsége külföldi, mindössze három közöttük a német. A látogatókról idei adatunk még nincs, de a csökkenő nyüzsgés láttán vélhetjük, tovább apadt a tömeg. Tavaly az előző évinél 14 ezerrel kevesebben váltottak jegyet (de még mindig több mint 65 ezren), s a leépülés a hazaiak terén volt drasztikusabb (csaknem 13 ezer). A standot nyitó cégek közül 515 német volt idén, 1018 külföldi. Közöttük az Egyesült Államok jár az élen 157-tel (a tavalyihoz képest négyvel több), a legjobb európai Olaszország 127-tel, a vendégek „bronzérmét” Kína viszi el 101 kiállítóval. Csoda-e, hogy ezek után nemcsak Kína jön, hanem a vásár is megy oda: ősszel Sanghajban már harmadszor nyílik Frankfurt fiiláléja, a Music China, amelynek kiállítói évről-évre markánsan gyarapodnak, s ott még a látogatottság is növekedést mutat.

Évek óta kapcsolódik a hagyományos Musikkmesse-höz a pro-light+sound elnevezésű ikervásár, amely a szórakoztató zenei ipar termékeit vonultatja föl, és amelynek csarnokaiban hol lézersugarak

Ligeti György

fénye kápráztat, hol száraz jég párája önti el suhogva orunkat. Az igényes zenerajongó lapjában azonban maradunk a Zenei Vásárnál.

Annak túlnyomó részét hangszerek teszik ki. Külön pavilonban a Yamaha akusztikus és elektromikus instrumentumai – ott ma is nehéz gombostűt leejteni. Ugyancsak külön óriásteremben sorakoznak a zongorák. Ám ne keressük már közöttük a Steinwayt vagy a Bösendorfert. Az előbbi jelen van Frankfurtban a vásár idején, de nem annak területén. Fogadj a partnereket, de már nincs szüksége arra, hogy kiállítson. Egész emeletet foglalnak el a harsány ütősök és fúvósok, s másutt mintegy kétharmadot a pengetősök és egyéb csendesebb társaik. Ugyanott sorjázza ter-

mékeit a kottaipar. Noha e vásár fő profilján kívül esik a hanglemezkiadás, egyre több standon tűnnek föl CD-k. Az alapzaj e csarnokban is akkora, hogy estére eltompul az ember. Nem lenne csoda, ha a hangosabb tájakon kiállítók akár agresszívvé is válnának. Viszonylagos nyugalmat, csöndet csak a stúdió berendezések termében élvezhetünk.

Aki ott van, zajt csap, s csupán az paradox, hogy a zaj nem csitul a látogatottság szükülésének arányában. Tavaly óta négy napra zsugorodott a korábban ötnapos vásár. A szerdától péntekig tartó szakmai időszak hajdan csaknem olyan pezsgő volt, mint ma a közönségnek szánt szombat.

Akkora az alapzaj, hogy estére eltompul az ember. Nem lenne csoda, ha a hangosabb tájakon kiállítók akár agresszívvé is válnának

A magyarok évről évre ugyanazok. Űtőhangszerekkel arat sikereket a Xiloton, amelynek ezúttal iskolai használatú harangjai keltettek szenzációt, s áraikkal némi riadalmat a versenytársakban. Hozzájuk hasonlóan távol-keleti érdeklődés dominál a kis űtőhangszerekkel előrukkoló Ramon Latino vállalkozásnál. Ez utóbbi idén már nem közös standon állított ki a szintén kecskeméti Legator-S doromb- és fúrlyakészítő céggel. Hol vagyunk már a késő hetvenes évektől, amikor a londoni Cecil Sharp House-ban vásároltam magamnak dorombot, e nálunk (is) honos, de azidőtájt megkaphatatlan különös instrumentumot? Ma már Szilágyi Zoltán készítményeit terítik a világban, miközben Szilágyi Áron újabb CD-vel gazdagította a doromb-diszkotékát. Az elektromos gitárok frontján áttörést ért el az ugyancsak kecskeméti Fibenare, amely kézi készítésű, manuális igényességgel, egyedien kialakított hangszereivel szerzett rekord számú megrendelést. Egykor a

Konsumex neve alatt sorakoztak a híres magyar tanuló vonós hangszerek: hegedűk, gordonkák. Később változott a cégér: a Szegedi Hangszergyárt hirdette. Majd az is beleolvadt az újkor kódébe. Ki más élesztené a nagyhirű hagyományt, mint az országban a fővároson kívül legjobban működő zenebolt, a szegedi Csermák? Megkereste a régi szakembereket, műhelyt épített, s most egyetlen személyautóval kivonult a tenyérnyi standra. Lefényképeztem magamban ezt a piciny kiállítást, mert látni vélem lelki szemeimmel azt a sokkal nagyobb standot, amelyen évek múlva kínálják a portékát. Csak készítőik nyúlnak olyan érzékeny hangszerekhez, mint a kereskedő Csermák István és Rózsa. A kotta terén ketten tartjuk a frontot: az Editio Musica Budapest és az Akkord Zenei Kiadó (az utóbbi polcain voltak láthatók az Edition Brassimum kiadványai is). Az EMB életét tán inkább nehezíti, mint könnyíti a multinacionális cégcsoporthoz tartozás, az Akkord viszont ütemes növekedése ellenére küzd a láthatóságért, akár egy ibolya az erdő sűrűjében. Ráadásul ez az erdő egyre csak pagonyosodik: hajdan meghatározó cégnevek tűnnek el a süllyesztőben: például a nagyhirű Boosey and Hawkes, amely ma már a Schott tulajdona. A nem jogvédett művek esetében vészes konkurencia az internetről letöltés, a készáru-terjesztésben ugyanakkor a világháló egyszerre bolttőlő átok és vásárlóközelítő közvetlen kapcsolat. Sokan érdeklődtek a Hungaroton kiállított termékei iránt is.

Ha vásár, hát a díjak sem maradnak el. A Német Hangszerdíjra idén mandolinokkal és F-B duplakürtökkel nevezettek a készítőket. A szászországi Erlbachba, Klaus Knorr pengetőhangszer-műhelyébe került az egyik, a mainzi székhelyű Rajnai Hangszergyárba, az Alexander fivérekhez a másik kategória elismerése. Jövőre a brácsák és a C harántfuvolák mesterei nevezhetnek.

Szélesebb érdeklődés kíséri a Frankfurter Zenei Díj odaítélését. Ezt a Német Hangszerkészítők Szövetsége a Zenei Vásárral karöltve alapította 1980-ban, s egyik évben a komoly, másikban a könnyű

A Music4kids program keretében naponta háromszor árasztották el a vásárt óvodás és kisiskolás gyerekek

zene egy kimagasló képviselőjének adják át a városházán. A díjazó testület élén Frankfurt városának egyik magas rangú vezetője áll, rajta kívül állandó tag a Hangszerkészítők Szövetségének elnöke és a Zenei Vásár vezetőségének egy tagja, akikkel két-két választott delegátus társul a Német Zenei Tanácstól, illetve az ország zeneakadémiái részéről. Idén másodízben olvashattunk magyar nevet a kitüntetettek sorában: a 13 éve díjazott Solti György után ezúttal Ligeti György kapta a 15 ezer euróval járó elismerést. A zeneszerző betegsége miatt sajnos nem lehetett jelen a ceremónián. A díjazó testületben részt vett Patrick Dinslage professzor méltatása szerint Ligeti jelentősen formálta a XX. század második felének zenetörténetét négy évtizeden át.

Vajon abból a 250 óvodás és iskolás gyerekből, akik a Music4kids program keretében naponta háromszor árasztották el a vásárt, hogy megtapasztalják, nem csupán az mp3 lehet hangforrás, hányan fedezik föl maguknak a hangszereket? S hányan lesznek, akik eljutnak Ligeti zenéjéig? Vajon az ő gyerekeik is látogatnak-e még ilyen zenei vásárra? Mit nevezünk majd köznapi értelemben zenének, és hogyan zenélünk évtizedek múlva? Klasszikusaink hangját csupán a Kínai Nagy Falról s a Fujiymáról visszaverődve halljuk-e, alámerül-e európai kultúránk, vagy csak „fluctuat nec mergitur” – hánykódik, de nem süllyed el? Vajon késői utódom, ki beszámolhatna egy efféle vásárról, leírhat-e még latin szavakat, s jaj, netán már az európai klasszikus zene is olyan holt nyelv lesz, mint ma a Horatiuszé?

Ne kongassunk vészharangot! Addig van minőségi zene, míg bennünk él az igény iránta. Nem hihetjük, hogy eleink (például Kodály) küzdelme az igény eredendő kialakításáért örökös eredményt hozott. Újra meg újra állunk a vártán az igény folyamatos megtartásáért. Nem csak a műveletlenség közegében nehéz kultúrát terjeszteni. A tájékozott világ sem művelt.

Hollós Máté

A hársak látták őt

Beethoven-estek Martonvásáron, az egykori Brunszvik-kastély parkjában

Zenetörténeti tény, hogy Beethoven életének egyik legjelentősebb kapcsolatrendszere a Brunszvik-famíliahoz kötődik. A család budai és bécsi lakásán is járt a zeneszerző, de a martonvásári és a Felvidéken fekvő Alsókorompán lévő kastélyukban is időzött. Martonvásár gazdája, Ferenc testi-lelki jó barátja volt, és a lánytestvérek Teréz, Karolina is büszkéik lehettek arra, hogy muzsikálhattak vele. Szenvedélyes hangú levelezésük alapján szinte biztos, hogy ama titokzatos és halhatatlan kedves a középső Brunszvik-lány, Jozefin volt.

Beethoven több művét ajánlotta a kiválóan csellózó Ferencnek, illetve a muzikális Brunszvik-hölgyeknek. A martonvásári barokk kastélyt, amelynek szobáiban boldog és termékeny napokat töltött, a későbbi tulajdonosok, a Dreherek a XIX. század végén angol stílusban átalakították. A park platánjai és hársai azonban zsenge korokban még ihlető élmény forrásául szolgálhattak a természetkedvelő komponistának.

A zeneszerző halálának centenáriuma, 1927-ben a ma is látható Beethoven-szobor (Pásztor János alkotása) fölállításakor tervezték már, hogy ünnepi koncerteket szerveznek – meséli Kovács Géza a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Kht. ügyvezető igazgatója. Az ötlet sokáig nem valósult meg, bár 1945-ben, amikor az agráregyetemi tangazdasághoz került a birtok, az egyik tanár ismét felvetette a koncertek gondolatát. Csak 1954-ben került sor az 1927-ben elmaradt ünnepélyes szoboravatóra. 1957-ben jelent meg a hír: Martonvásáron Beethoven-emlékmúzeum létesül. A múzeumot 1958 júniusában nyitották meg, este a parkban ünnepi hangverseny szólt: a Magyar Állami Hangversenyzenekar az Egmont nyitányt, Kovács Dénessel a D-dúr hegedűversenyt és az V. szimfóniát adta elő. Két évvel később a szobor lábánál szabadtéri színpadot adtak át, 1960-tól hagyományosan minden július végén koncertre várják a zenebarátokat. A Nemzeti Filharmonikusok ugyanolyan fontosnak tartják ezt a nyári sorozatot, mint az elődök, az ÁHZ muzsikusai.

Nehéz elfelejteni azokat a pillanatokat – idézi az élményt Kovács Géza –, amikor a Pastorale szimfónia madarokat utánozó hangjaira a fák ágain pihenő madarak felelnek. Varázslatos ez a hely. Fantáziánk továbblendülését csak az akadályozza meg, hogy a helyszín jelenlegi gazdájánál, az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetében éppen az ilyenkor csúcspontban lévő aratáskor van szinte 24 órás szolgálat, nehéz lenne (ám nem lehetetlen) még időpontokat találni, további hangversenyekre. Brunszvik Ferenc idejében csak lovas kocsiját járt erre, még az 1960-as években is gyéribb volt a vasúti forgalom, no és a közlekedési miniszter is aktívan kamarazenélt, koncertek napján nem fűtyültek a vonatokat. Ma a program esetleges bővítéséhez a Brunszvikokhoz, Erdődyekhez, Esterházyakhoz hasonló nagyvonalú mecénás-befektetőre lenne szükség, hogy a pódiumot korszerűen hangszigetelt, fedett sza-

badtéri színpaddá alakítsák. A környezet adná magát, hogy június végétől augusztus végéig rendre legyenek zenei események. Egyelőre marad ez a három ünnepi alkalom, amikor alkonyat előtt fölcsendülnek az első hangok, és épp a teljes sötétedésben találkoznak az utolsó taktusok a természet neszeivel. Két-két és félezer ember gyűlik össze alkalmanként a szigeten, ahol tavaly óta kényelmesebb, emelkedő széksorok várják a közönséget.

Martonvásár lételeme a Filharmonikusoknak, „a koncert, a kirándulás és a jó közérzet elegye ez a három nyári este” – vallja az Énekkar igazgatója, Antal Mátyás is. Idén a július 30-ai, harmadik hangverseny vezénylésére kapott fölkérést, „ami nagy örömmel szolgál, hiszen másnap leszek hatvanéves” – mondja. – A Karfantázia és a IX. szimfónia hangzik el. „Születésnap ajándéknak tekintem, hogy a barátaim lépnek föl július 30-án este, a Karfantázia zongora szólójára Szokolay Balázst hívhattam meg. Az est énekes szólistái is szeretett kollégáim: Kolonits Klára, Megyesi

Schwartz Lúcia, Molnár András és Massányi Viktor. A hetvenes években mint zenekari muzsikus játszottam itt. A pályám fontos állomása Martonvásár. Bár a Brunszvik-parkban hagyományosan az ÁHZ, illetve utóda, az NFZ rezideál, 1993-ban a Miskolci Szimfonikusokat dirigáltam itt, mert az Állami Hangversenyzenekar épp turnén volt.”

A napok egyébként a születésnap után ugyanúgy mennek tovább – véli Antal Mátyás. „Casals egyszer, úgy a nyolcvanas évei táján, kijelentette: boldog vagyok, hogy egész életemben ugyanazt csinálhattam. Az ember fiatal korában a változót keresi, de később rájön, hogy milyen fontos, mekkora öröm az azonosság. Zeneakadémista koromban valósággal habzoltam a zenét, de nem tartottak vasszorgalmú növendéknek. A tanáraim azt mondták, hogy a fuvolisták közt a legjobb karvezető, a karvezetők közt meg a legjobb fuvolista vagyok... Későn érő alkat lévén, vezényelni jóval harminc fölött

kezdttem, akkor mentem el Belgiumba, hogy a karvezetői és fuvolaművészi diplomámat kiegészítsem. Zenei testületet is negyvenen túl vezettem először, amikor a Nemzeti Énekkar élére kerültem, negyvenöt voltam. Nagyt váltottam, mert abbahagytam a zenekari játékot, így akár azt is mondhatom: egész életemben pályakezdő voltam. Az önálló zenekarok élén működő karmesterek kölcsönösen meghívják egymást, én kórusvezetőként nem tudom viszonzni a fölkérést, mégis rendszeresen megcsörren a telefonom, bár tény: nincs minden kapacitásom lekötve.”

Idén a martonvásári hangversenyek idején Kocsis Zoltán főzeneigazgató külföldön koncertezik, így a július 16-i első estét Ondrej Lenard vezényli. A harmadik Leonóra nyitányt, az I. és az V. szimfóniát szólaltatja meg a Nemzeti Filharmonikus Zenekar. Július 23-án Kesselyák Gergely áll az együttes élére, ekkor a III. szimfónia hangzik el és az a C-dúr mise, amelyek bemutatója egykor Kismartonban volt, az Esterházyak vártemplomában, 1807-ben. Ugyanabban az esztendőben, amikor a Brunszvik Ferencnek dedikált op. 57-es Appassionata szontáta megjelent. AM

A hatvanéves Antal Mátyás vezényli a július 30-ai hangversenyt

Fotó: Gramofon-archív

Zeneakadémia Nagyterem
Hárfaszéria 2005/2006

a
HÁRFA

Világhírű hárfások hangversenysorozata

**Maria Graf, Marielle Nordmann,
Vigh Andrea, Xavier de Maistre**

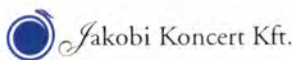
Tokody Ilona (szoprán)
Patrice Fontanarosa (hegedű)
Gustav Rivinius (gordonka)
Jandó Jenő (zongora)

2005. november 18. – Xavier de Maistre és Jandó Jenő
2005. december 18. – Tokody Ilona és Vigh Andrea
2006. január 14. – Maria Graf és Gustav Rivinius
2006. február 11. – Marielle Nordmann és Patrice Fontanarosa
Az előadások 19.30 órakor kezdődnek.

Bérletek (4 koncertre) és jegyek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában
Jegyárak: 2.000-3.000-4.000-5.000-6.000 Ft

Vonalkód és bérlet rendelhető a Zeneakadémián (342-0179)
és a Jakobi Koncert Kft.-nél 10-13 óra között (368-4334)

A Forrás Zenei Klub főtámogatója:

jakobi.koncert@enternet.hu
www.forraskoncert.hu

A Forrás Zenei Klub médiaszponzora a

Valóra válik a Mahler-sorozat Új SACD és DVD felvételek előtt a Budapesti Fesztiválzenekar

Különleges és nagyszabású projektet készül magvalósítani a Budapesti Fesztiválzenekar: még idén lemezre veszi Beethoven összes zongoraversenyét. A felvételen —, melynek kiadója a magas színvonalú felvételeiről híres, jónevű amerikai lemez cég, a Nonesuch — Fischer Iván vezényli majd az együttest, a szólista pedig korunk egyik legkiválóbb Beethoven-előadója, az amerikai Richard Goode lesz.

ten kívül Londonban, Edinburghban, Németországban és Bécsben, jövő januárban pedig a Carnegie Hall várja őket együtt. A Beethoven-projektéről Körner Tamás elmondta, hogy idén júniusban és novemberben négy hangversenyből álló sorozat keretében játsszák el az öt zongoraversenyt (Bartók szimfonikus műveivel párosítva) a londoni Barbican Központban. A projekt egyes részeit ezen kívül a Prágai Tavasz Fesztiválon, Németországban, Olaszországban, Belgiumban és Ausztriában is megszólaltatják. „A lemezfelvétel ehhez a két részből álló nagy európai turnéhoz csatlakozik: három zongoraversenyt június 20. és 23. között, kettőt pedig november 19. és 21. között játszunk lemezre itt Budapesten, a Nemzeti Hangversenyteremben” — mondja az igazgató.

A Nonesuch és a Rudolf Serkin-tanítvány, Richard Goode együttműködése nem új keletű. Az amerikai zongoraművész náluk vette fel — amerikai születésű művészként először — a harminckét Beethoven-szonátát, a ciklust természetesen előtte koncertsorozaton is eljátszotta. Grammy-díjas Brahms-lemeze után pedig nemrég az Orpheus Kamarazenekarral készített Mozart-zongoraversenyekkel váltott ki lelkes kritikákat. A Fesztiválzenekar első alkalommal készít felvételt az amerikai Nonesuch cégnél, de ezzel párhuzamosan folytatódik két éve indult együttműködése a Channel Classics lemeztársasággal is. Az orosz vonal után most új, Mahler-sorozatnak vágnak neki. Az ősszel kerül az üzletkebe a VI. szimfónia 2005 januárban készített felvétele, amelyet nemcsak azért előz meg

Mahler VI. szimfóniája a tervek szerint DVD kiegészítéssel is megjelenik. A felvételt a Channel Classics a Nemzeti Hangversenyteremben készítette

Fotó: Gramofon-archív

„Nagy öröm számunkra, hogy létrejön a régóta tervezett felvétel Richard Goode-dal, akihez több éves együttműködés fűz minket” — jelentette be Körner Tamás, a zenekar igazgatója. „A kiváló amerikai zongoraművészről köztudott, hogy hallatlan lelkiismeretes és körültekintően készül koncertjeire, amelyekből jóval kevesebbet is vállal, mint a legtöbb előadó. Különös gonddal választja meg, hogy mely zenekarokkal és karmesterekkel lép fel, felvételeket pedig alig készít. Csodálatos Beethoven-játékos, s nem véletlen, hogy a nemzetközi zenei élet már régóta várja tőle az öt zongoraversenyt. Ő azonban úgy gondolta, hogy addig nem veszi azokat lemezre, amíg ehhez meg nem találja az ideális zenekart és karmestert, akik tökéletes partnerei lehetnek” — mondta Körner.

A közös lemezfelvétel gondolata először három évvel ezelőtt fogalmazódott meg, de Goode, és Fischer Iván is fontosnak tartotta, hogy erre csak azután kerüljön sor, ha az öt zongoraversenyt koncerteken is megszólaltatták. A kiérlelt, összecsiszolódtól előadást rögzítő stúdiófelvétel feltételei, több éves előkészítő munka után, most teljesültek. Richard Goode öt éve dolgozik rendszeresen Fischer Iván együttesével, s a közös munka eddig számos nagyszerű produkciót eredményezett. Hangversenyeket adtak Budapes-

nagy várakozás, mert ez lesz az együttes első Mahler-lemeze, hanem azért is mert ez a Nemzeti Hangversenyteremben készült első stúdiófelvétel. A Mahler-ciklus a kórust, szólistákat és orgonát is foglalkoztató, monumentális II. szimfóniával folytatódik majd, melyet koncerten is hallhat a szeptemberi Mahler Ünnepe közönsége Budapesten. Ennek megjelenése jövő év elején várható.

„A Channel Classics azt tervezi hogy Mahler Hatodikja nemcsak SACD változatban lesz hozzáférhető, de DVD-kiegészítéssel is megjelenik, ahol Fischer Iván Mahlerről, valamint saját interpretációs elgondolásairól is beszél” — mondja az igazgató, majd így folytatja: „A Channel Classics társasággal más a kapcsolatunk, mint egykor a Philips-szel. Ott figyelemmel kellett lennünk a cég más zenekarokkal tervezett projektjeire, valamint a folyamatosan újra kiadott archiv felvételekre is. Az alaprepertoár tehát már foglalt volt, így mi elsősorban a magyar és a közép-európai repertoárban találtuk meg a kibontakozási lehetőséget. A Channel Classics-nél azonban a Budapesti Fesztiválzenekar az egyetlen szimfonikus együttes, amely rendszeresen nekik dolgozik, ennél fogva nagyobb a mozgásterünk és jóval több a lehetőségünk. Így válhat valóra Fischer Iván egyik régóta dédelgetett álma, a Mahler-sorozat.”

V7

Millenáris: friss, nyitott, kreatív

Kirchkeszner Ágnes kulturális programigazgató koncepciójáról és terveiről

Tavasz óta új kulturális programigazgató, Kirchkeszner Ágnes felelős a Millenáris Park művészeti programjaiért. Nyitott szellemű közép-kelet-európai kulturális központot szeretne létrehozni, amelyben a tudomány, a technológia és a művészetek egymást erősítik. A kulturális koncepcióban továbbra is hangsúlyos szerepet kap a zene, és a jazz, illetve a world music marad a fő csapásirány. Ezt jelzi Billy Cobham és Chico Freeman nyári fellépése is.

Kirchkeszner Ágnes az alapítástól kezdve a Millenáris vezető munkatársa volt, majd ez év elejéig a Kovács Gábor Művészeti Alapítvány (Kogart) operatív vezetőjeként dolgozott. Pályázati úton nyerte el az Informatikai és Hírközlési Minisztérium felügyelete alá tartozó Millenáris Park kulturális programigazgatói posztját, s az lesz az egyik fő feladata, hogy az év végén nyíló nagyszabású tudományos-technológiai projekt, a Jövő Háza mellett megtalálja az intézmény kulturális arculatát. „Pályázatomban abból indultam ki – mondja a Gramofon kérdésére Kirchkeszner Ágnes –, hogy a kultúra rendkívül tágan értelmezhető fogalom, melybe a tudomány és a technológia éppúgy beletartozik, mint a művészetek. A Jövő Háza a művészetek számára is ad egy határozott tematikát, ami persze nem jelenti azt, hogy az egyes művészeti ágaknak ne lehetne önálló profilja.”

A kulturális programigazgató fontosnak tartja a folyamatosságot: a múlt értékei közül szeretné megőrizni mindazokat, amelyek

Billy Cobham Spectrum együttes nevű zenekarával koncertezik a Millenárison

Chico Freeman is vendégük lesz

jelenleg is jól működnek. Úgy látja, kitűnő szakemberek dolgoznak a Millenárison, akik ráadásul jó csapatot is alkotnak, ezen tehát hiba lenne változtatni. A hely remek adottságait, sokoldalúságát viszont az eddiginél jobban ki kell használni: Kirchkeszner Ágnes szerint így reális célkitűzés, hogy a Millenárisból már a közeljövőben progresszív közép-kelet-európai kul-

turális központ legyen. Ennek érdekében szeretne nyitni más hazai kulturális intézmények, a Visegrádi Négyek tagországai, valamint az Európai Unió felé, hogy közös produkciónkat, több művészeti ágat magában foglaló projekteket hozzanak létre. Ezekbe a költségvetési pénzek mellett az üzleti szférát, a szponzorokat is szeretné bevonni, amihez elengedhetetlen a PR- és marketing-tevékenység, a közönségkapcsolatok fejlesztése, egységesítése. „A Millenáris eddig sem volt konzervatív, akadémikus hely, de a jövőben még nagyobb teret adunk a friss, kreatív ötleteknek, az újító szándék-
nak” – összegzi koncepcióját Kirchkeszner Ágnes.

A Millenárison a nyári hónapokban átépítés és felújítás zajlik, de így is lesznek izgalmas kulturális programok, sőt a Világstárok a Millenárison című koncertsorozat is folytatódik (ld. keretes írásunkat). A fő zenei csapásirány továbbra is a jazz és a world music, de időről időre a klasszikus és a populáris zene is helyet kap a kínálatban, és szombatoként a gyerekprogramokat is folytatják. Június 21-én A Zene Ünnepe előtt tisztelegnek (többek között Mitsoura, Palya Bea és a Makám együttes fellépésével), három nappal később pedig maratoni (huszonnégy órára tervezett) programsorozattal köszöntik a Szentivánéjt. A nyári repertoárban fontos szerephez jut az úgynevezett street art, a sokszínű, szerteágazó utcai művészet. Ez is része annak a koncepciónak, amely a jól ismert előadók és produkciónk mellett minden műfajban az új irányzatokat, a korábban fel nem fedezett eredeti tehetségeket

Retkes Attila

Reggae, etno, fúziós jazz

Lapunk megjelenésekor már éppen lezajlott az a kétnapos programsorozat, amelynek főszereplője a reggae-muzsika legendás személyisége, a hatvan éve született Bob Marley özvegye, Rita Marley volt. A jelenleg Ghánában élő énekesnő és zeneszerző önéletrajzi könyve magyar kiadásának premierjére érkezett Budapestre, és C Sharp nevű zenekarával lépett fel a Millenárison. A program része volt egy Afrika gazdasági és szociális problémáival foglalkozó konferencia is, amit a Nyugati téri Alexandra Könyvesházban rendeztek.

Július 3-án este nyolc órától a fúziós jazz talán legismertebb dobosa és ütőhangszerese, Billy Cobham koncertezik a Millenáris Fogadóban. A hatvanegy éves muzsikus ezúttal Spectrum nevű zenekarával érkezik, mely túlzás nélkül nevezhető supergroupnak, hiszen világszerte elismert muzsikusok alkotják. A csapatban Frank Gambale gitározik, Ric Fierabracci nagybőgőzik és basszusgitározik, a billentyűs pedig az a Tom Coster, akit egykor a magyar gitáros legenda, Szabó Gábor fedezett fel, majd évtizedekig játszott Carlos Santana zenekarában. Július 9-én az ötvenedik születésnapját ünneplő nagyszerű szaxofonos, Dresch Mihály és kvartettje (Lukács Miklós, Szandai Máttyás, Baló István) muzsikál a Millenárison; vendégük az egyik legjobb amerikai tenorszaxofonos, Chico Freeman lesz.

A Deutsche Oper a Friedrich-korszak után

Zenei műhelyek Berlinben – 2. rész

Négyrészes sorozatunkban a zene egyik európai fővárosának számító Berlinbe kalauzoljuk el az olvasót. A város nagy múltú zenei intézményeinek műhelytitkaiba igyekszünk betekinteni. Néhány héttel azután, hogy felhúzták Berlinben a zenei életet is megosztó falat, 1961. szeptember 24-én ünnepélyesen felavatták a Deutsche Oper Berlin újjávarázsolt házát a charlottenburgi negyedben, a Bismarckstrassén. Fritz Bornemann kívülről jellegtelennek mondható, modern, üveg- és betonépítménye arénaformájú, puritán zsöllyés nézőtere 1865 látogatót képes befogadni, és ezzel a német főváros három operaháza – Deutsche Oper, Staatsoper, Komische Oper – közül a legnagyobb.

Dietrich Fischer-Dieskau, Pilar Lorengar és Carl Ebert rendező az újranyitásra készült Don Giovanni próbáján

Azon a szeptember végi estén a Don Giovannit adták, a karmesteri pulpitusról a magyar származású Fricsay Ferenc dirigálta az előadást, de még egy magyar ősokelet felmutatni képes énekes, Ivan Sardi is ott volt a rangos szereplőgárdában, Dietrich Fischer-Dieskau, Pilar Lorengar, Elisabeth Grümmer és Erika Köth mellett. Az operaház története azonban sokkal régebbre, a XX. század elejéig nyúlik vissza. Ekkor határozta el a Nagy Berlini Operaegyesület tagjai, Engelbert Humperdinck zeneszerzővel az élen, hogy a mai Staatsoper elődjének számító királyi udvari opera, a Hofoper ellenpontjaként, elsősorban a wagneri életmű ápolására alapítanak új dalszínházat amely nyitva áll az állam minden polgára előtt. Hatalmas, 2300 ülőhelyes, páholyok nélküli nézőteret álmodtak, olyat, hogy minden helyről jól lehessen látni a színpadot. A Heinrich Seeling városi építész-tanácsos tervei alapján megépült Opera 1912. november 7-én, Beethoven Fideliójával nyitotta meg kapuit.

Óriási volt a siker, és már a második szezonban tizenegyezer bérletet tudhatott magáénak a ház. Nagyszerű dirigenseket és kiváló énekeseket sikerült szerződtetni, de a publikum megtisztelő figyelmére ellenére a gazdasági válság és a politikai helyzet hamarosan súlyos pénzügyi válságba sodorta az operaházat, és ez a folyamat oda vezetett, hogy 1925-től Berlin városa kénytelen volt átvenni az Opera vezetését. Bruno Walter lett a főzeneigazgató, Heinz Tietjen az intendáns. Walternek köszönhetően gyakran játszottak Mozart-operákat, de a legendás karmester kortárs operák, köztük Krenek és Weill darabjainak a színrevitelét is szorgalmazta. Amikor Walter és

Tietjen harmonikus együttműködése válással végződött, Carl Ebert lett az Opera új intendánsa, őt azonban hamarosan emigrációba kényszerítette a náci hatalomátvétel. (Így lett Fritz Busch-sal együtt a Glyndebourne-i Ünnepi Játékok alapítója. A charlottenburgi operaházat átkeresztelték Deutsches Opernhaus-ra, és a Göbbels vezette propagandatarca irányítása alá helyezték. A repertoárból azonnal száműzték minden új hangot, és az eredeti koncepciót felrúgva külön páholyt építettek a Führernek. 1943 novemberében egy bomba teljesen lerombolta az épületet, és az operaüzem csak a háború után indulhatott újra, de persze nem itt, hanem a közelben lévő, épségben megmaradt Theater der Westens színpadán.

1961 szeptemberében ismét megnyílt a Deutsche Oper. A Darmstadtból Berlinbe csábított, és ott már korábban Schönberg Mózes és Áronjának szcenikai megoldásával hatalmas viharokat kavarázó Rudolf Sellner lett az intendáns. Aki azután 1965-ben remek érzékkel a fiatal Lorin Maazelt szerződtette a kiváló akusztikájú házhoz főzeneigazgatónak Ez a „húzása” bevált: a zenekari hangzás fokozatosan megszépült, és ezt a pozitív tendenciát Karl Böhm és Eugen Jochum időszakos szerződötetése még csak tovább erősítette. Maazel regnálása alatt új énekes tehetségek bukkantak fel a Deutsche Oper Berlinben, köztük Evelyn Lear, Gundula Janowitz, José van Dam, Leonie Rysanek, Anja Silja és Agnes Baltsa. Egon Seefehlner. Siegfried Palm viszonylag rövid intendatúráját követően, 1981-től az egykori Felsenstein növendék, Götz Friedrich került főintendánsként a ház élére, és maradt is húsz éven át, 2001 decemberében bekövetkezett haláláig.

Húsz esztendő hosszú idő, nem véletlen, hogy a Friedrich-korszak máig rányomja bélyegét az Udo Zimmermann követően már Kirsten Harms intendáns vezetete intézmény repertoárjára és a társulat működésére.

Friedrich Jesús Lopéz Cobost importálta főzeneigazgatónak, de már az elején leszögezte, bár feladatának tekinti az énekes sztárok – René Kollo, Peter Hoffmann, Matti Salminen, Várady Júlia – rendszeres felléptetését, a kiváló karmesterek előtt sem zárja be a kapukat, így aztán vendégként gyakran fordult itt meg Horst Stein, Peter Schneider, vagy éppen a fiatalon eltávozott Giuseppe Sinopoli, illetve Marcello Viotti is. De a főintendáns önmagának is gyakori lehetőséget kínált a munkára: Friedrich revelációszámba menő rendezései ma is sikerrel mennek a Deutsche Oper Berlinben. Működése alatt Verdi és Wagner maradt a repertoár tartóoszlopa, ám az operarendezőként, és operairányítóként egyaránt nemzetközi hírnévvel végig Alban Berg gondolatait tartotta szem előtt: „úgy kell színre vinni a klasszikus nagyoperákat, mintha azok

2005 júniusi programkínálat

Berg: Lulu (6., 9., 12.)
 Bellini: A puritánok (11., 15., 19., 22.)
 Janacek: A Makropulos ügy (16., 20., 26.)
 Janacek: A ravasz rókácska (25., 28.)
 Janacek: A holtak házából (30., július 2.)
 Reimann: A kastély (3., 8.)
 Mascagni: Parasztheccsület és
 Leoncavallo: Bajazzók (17., 21., 24.)

modernekné lennének. És persze fordítva is..." Még az ő idejében, az 1997/98-as szezonban került a berlini Deutsche Oper élére főzeneigazgatónak a fiatal karmestergeneráció egyik legnagyobb ígérétének mondott Christian Thielemann, aki már nincs a ház alkalmazásában, mert 2004-ben, a hírek szerint legfőképp a megkurtított támogatások okozta nehézségek miatt, felmondott.

Alexander Busche az operaház sajtófőnöke, a Gramofonnak úgy nyilatkozott, hogy az új főzeneigazgató nevét lapzártánk után hozzá nyilvánosságra, de Lothar Zagrosek és Gerd Albrecht neve máris közszájon forog. Thielemann távozása korántsem jelenti azt, hogy a Berlinben rendkívül népszerű karmester végleg szakított volna a színház új vezetésével, hiszen nem sokkal távozása után, már 2005 januárjában vállalt fellépéseket a Richard Strauss Ünnepi Napokon.

Kirsten Harms közben több alkalommal világossá tette, hogy a hatalmas nézőterű operaházban nem lenne helyes intim miliőt igénylő barokk és korai klasszikus operákat színre vinni, arra ott van a Staatsoper vagy a Komische Oper. De nem volna értelme annak sem, ha csak új operák ősbemutatóinak szolgálna helyszínül a ház, hiszen ezek a premierok manapság csak egy szűk „feinschmecker-réteg” kíváncsiságát elégítik ki. A repertoár bázisát alkotó Verdi, Puccini és Wagner darabok mellett nagyobb számban kellene a késői romantika remekeit színre vinni, kevésbé játszott Richard Strauss-operákat vagy éppen alig ismert Schreker-darabokat, a feledés homályába került olasz operakomponisták alkotásait ugyanebből az időszakból. Olyan erőteljes hangzású darabokat, amelyek különleges émoációkat képesek kiváltani a publikumból.

Die Premiere der neuen Oper

Aus dem Geist der Zeit

Zusammenfassung und Zusammenfassung... (Small text block from the newspaper clipping)

Korabeli tudósítások az 1961 szeptemberi ünnepélyes nyitóelőadásról

Fotók: Deutsche Oper

A krízishelyzetben lévő operaház élére kinevezett új intendáns a repertoárral kapcsolatos elképzeléseit legkorábban a soron következő szezonban érvényesítheti. Addig kénytelen tudomásul venni például azt is, hogy bizonyos rendezői elképzeléseket – mint történt február végén Volker Schlöndorff Oscar-díjas filmrendező Janáček értelmezésével a Fischer Ádám vezényelte A holtak házából című opera bemutatóján – egyidejűleg fogad hatalmas pufjossal és ünnepléssel a berlini Deutsche Oper közönsége...

Lindner András

Titkos csodafegyver az alapítvány?

A baseli színidirektort, az ismert német színházi szakembert, Michael Schindhelmet neveztek ki a 2004 január elsejétől működő Opera Berlinben Alapítvány (Stiftung Oper in Berlin) élére. A hosszas bizonytalanságba az is belejátszott, hogy a berlini kulturális szenátor, Thomas Flierl által a posztra már jó ideje kiszemelt Schindhelmről olyan álhíreket szivárogtattak ki, amelyek szerint a rendező együttműködött a Stasival. De ma nem a múlt miatt fő a szupermenedzserre avanszáló rendező feje, hanem, hogy vajon sikerül-e a három berlini operaház eddig koordinálatlan műsorkínálatát összhangba hozni, például elkerülni, hogy ugyanazon az estén mindhárom játszóhelyen ugyanazt a Verdi, Puccini, vagy Wagner operát játsszák... A cél persze jóval több ennél. Meg kell találni azt a csodafegyvert, amely képes ellensúlyozni a három házat máris vészhelyzetbe taszító támogatáscsökkenést. Elkerülni, hogy valamelyik dalszínházat be kelljen zárni, és azt is, nehogy bármilyen, az operaházak önállóságát veszélyeztető fúziós elképzelés életbe léphessen.

Kirsten Harms, a Deutsche Oper Berlin új intendáns-asszonya majdnem kizárólag az alapítványtól reméli a megoldást az igencsak szorult helyzetre. Hasonló véleményen van a Staatsoper intendánsa, Peter Mussbach és a Komische Opert vezető Andreas Homoki intendáns, illetve az új szervezetbe negyedikként kooptált állami balettegyesítés, a Staatsballet Berlin intendánsa, Vladimir Malakhov is.

A zsölyéből nézve látszólag minden rendben, az előadások viszonylag jó házzal mennek mindhárom helyen, a berliniek és az ide látogató külföldiek érdeklődése nem csökken. A statisztikák arról árulkodnak, hogy ebben a szezonban (az állami balett estével együtt) Berlinben összesen mintegy 850 operaelőadást tartanak, a szubvenció együttes értéke megközelíti a 115 millió eurót. Az alapítványnak mégis tehermentesítenie kell Berlin tartomány költségvetését, mert a lépcsőszerűen betervezett támogatás-csökkenés tetemes: 2009-ig 16,8 millió eurót tesz ki. Erről mondta a minap René Kollo világhírű tenorista, hogy „el kell döntenie már végre, legyen-e ennyi operaház egy városban. Ha nem, akkor be kell valamennyit zárni. Mäskülönben az államnak igenis támogatnia kellene az operákat, és nem folyamatosan faragni az egyre vékonyabb büdzsét, különben nem mondhatjuk magunkról, hogy Kulturnation, vagyis a kultúrát felkaroló nemzet vagyunk.”

A lyukakat csak komoly takarékosági intézkedések bevezetésével lehetne bestopolni. Flierl indítványára az alapítványhoz ötödik üzemként csatlakozó Servicebetrieb (kiszolgáló üzemek) erőinek a koncentrálása is szóba került, vagyis – miként Alexander Busche, a Deutsche Oper Berlin sajtófőnöke magyarázta – az operaházak díszlet- és jelmezmuhelyeit egy vezetés alá vonnák, de ugyanígy gondolkodnak már azon is, hogy a színházak számára egységes marketingkonceptiót dolgoznának ki, hogy ezzel is növeljék a megtakarításokat. Egységesíteni óhajtják a berlini operáknál a jegyeladást: a jövőben a három operaházban mindhárom együttes valamennyi előadására lehetne jegyeket vásárolni, illetve előjegyezni.

LA

Fölkészülten a regionális szerepre

A Pannon Filharmonikus Zenekar és a kortárs zene

Nagy sikerrel szerepelt Hamar Zsolt vezényletével a Pannon Filharmonikusok a huszonharmadik Zágrábi Biennálén. A tíznapos kortárs zenei seregszemle egyik meghívott magyar együttese csaknem ezer ember előtt szólaltatta meg – több más mű társaságában – Kovács Zoltán Első szimfóniáját. A fiatal magyar zeneszerzővel, aki egyúttal a pécsi együttes betanító karmestere, a zenekar és a kortárs zene viszonyáról is beszélgettünk.

„Megtisztelőnek éreztük és nagy elismerést jelentett számunkra, hogy a fesztivál második napján mintegy ezer ember hallgatta végig műsorunkat egy fele akkora lélekszámú fővárosban, mint Budapest” – mondja Kovács Zoltán, aki az idei évtől kezdve látja el az asszisztensi feladatokat. „Az én darabomon kívül norvég és horvát szerzők alkotásait játszotta a zenekar. Az együttes már a felkészülés során nagyon jól vette az akadályokat. A megszólaltatott négy kompozíció ugyanis négy különböző előadói magatartást kívánt: a muzsikusok mindvégig kitűnően alkalmazkodtak a művek által támasztott technikai és művészi igényekhez. A saját darabom esetében külön örömet jelentett számomra, hogy a zenekari művészek nemcsak kreatívan próbálták, hanem meg is szerették a szimfóniát, és ez az előadáson is érződött. Úgy vélem, a zenekar végig magas színvonalat képviselt, és összeszedett produkciót nyújtott, a nemzetközi összetételű közönség rendkívül lelkes fogadtatásban részesítette őket.”

A hetvenhárom tagú együttes életében, a két éve lezajlott arcu-
latváltás óta, ismét több idő jut arra, hogy a társulat repertoárjának integráns részévé tegyék a kortárs zenét. Ez nagymértékben Hamar Zsolt zeneigazgató érdeme, aki zeneszerzés diplomát is szerzett, és kiválóan tájékozott napjaink zenéjének útvesztőiben. „A zenekar komoly szerepet kíván játszani a magyar kortárszenei élet felpozíciójában a művek rendelésétől kezdve egészen a bemutatásig” – mondja Kovács. „Fontos és felelősségteljes feladatnak tartom, hogy a Pannon Filharmonikusok rendszeresen támogassa új zeneművek létrejöttét. Az együttes – lehetőségeihez mérten – folytatja a már korábban elkezdett házi zeneszerző programot, amelynek keretében Balassa Sándor számos új darabot írt az együttesnek. De Petrovics Emil is a Pannon Filharmonikusok számára ajánlotta Második szimfóniáját, és néhány éve, az Amor Sanctus című oratóriumommal én is csatlakozhattam a neves mesterekhez” – meséli az asszisztens, akitől azt is megtudhatjuk, most Vidovszky László készül művet írni az együttes számára.

„Sokan talán nem is sejtik, milyen anyagi vonzatai vannak egy mű megírásának” – folytatja Kovács. „Egy fél óra időtartamú darab esetében a már megkomponált mű játszható formába öntése (szólamok, partitúra elkészítése) hagyományos, kézi kottairással ötszáz ezer forint körüli összegbe kerül, a számítógépes lejegyzés költségei pedig az egymillió forintot is elérhetik. És akkor még

nem beszéltünk az előadókról, a szerzők honoráriumáról, hiszen egy harmincperces mű megírása – az én esetemben például – körülbelül fél évet vesz igénybe. Nos, ebben a bonyolult és költséges folyamatban vállalt és vállal aktívan részt a Pannon Filharmonikusok.”

„Ennek eredményeképpen a zenekar nagy gyakorlatot szerzett a kortárs művek előadása terén, és ma már nem ijed meg egy szokatlan kottaképtől” – mondja Kovács Zoltán. „Talán a Hamar Zsolt

Kovács Zoltán és a Pannon Filharmonikusok

Fotó: Pannon Filharmonikusok

személyéhez köthető nyitáshoz is köszönhető, hogy a muzsikusok lelkesen kezdenek hozzá az új művekhez, a betanulás, az előadás nem okoz számukra különösebb gondot. Mindezek ellenére, hosszú idő óta a zágrábi volt az első olyan koncert, amelyen a zenekar kizárólag kortárs műveket adott elő. Persze, ennek több oka van; például az, hogy a közönség számos olyan negatív benyomást szerzett, – például az gyöngye, figyelmen kívül hagyások okán – ami miatt esetleg idegenkedik korunk zenéjétől. Ráadásul az elmúlt 10–15 év kulturális közéletében sem ebbe az irányba terelte az emberek érdeklődését. Úgy tűnik, a szakadékok egyre mélyebbek, s mai zenével bizony nehéz visszaférközni a közönség kegyeibe. Pécs egyébként is jóval kisebb befogadó közeget jelent, mint Budapest, éppen ezért a modern alkotásokat a zenekar a klasszikus zenei bérleteibe építi be.”

„Ha viszont egy mai szerző művét tűzi műsorra, azt mindig ugyanolyan gondos felkészülési időszakkal a háta mögött teszi, mint egy klasszikus alkotás esetében” – mondja a zeneszerző-karmester. „Azt hiszem, nem sok magyar zenekar mondhatja el magáról, amit a Pannon Filharmonikusok: egy-egy fellépést átlagosan másfél-kéthetes próbaperiódus előz meg alapos szólam- és összpórákkal. A most véget érő évadban játszottuk Szentpáli Roland Tubaversenyét, a brit zeneszerző, Tippett nagyszabású oratóriumát, a Korunk gyermekét, valamint Veress Sándor Passacaglia című művét a Nemzeti Hangversenyteremben. Azt hiszem, ez igazán jó aránynak mondható és a zenekar büszke lehet arra, hogy a népszerűbb művek mellett mindig helyet tud szorítani a modern alkotásoknak is.”

Gramofon

A Nemzeti Filharmonikusok
első teljes évadja új otthonukban, a Művészetek Palotájában

A muzsika rangja

Nemzeti Hangversenyterem

Ferencsik-bérlet (6 koncert)
Klepperer-bérlet (6 koncert)
A 20 éves Nemzeti Énekkar
jubileumi bérlete (6 koncert)

Fesztivál Színház

Varázsdallal, muzsikával
(gyerekbérlet, 3 koncert)

MTA Díszterme

Kamarabérlet (3 koncert)

2005-2006

Bérletek május 9-től válthatók az ismert
jegyirodákban.

Információ: 411-6651 Baráti Kör: 411-6636

Honlap: www.filharmonikusok.hu

Részletes programunkat keresse 2005-2006-os
Koncertnaptárunkban!

Crescendo con Spirito

Timothy Bentch alapítványa és nyári művészeti kurzusa

Zenész, képzőművész, színész fiatalok augusztusban két hetet Sárospatakon töltenek, ahol neves szakemberek segítségével nemcsak tudásukat gyarapíthatják és országokon átívelő barátságokat köthetnek, de lelki útvalóval is feltöltődhetnek. A kurzus kezdeményezője Timothy Bentch.

Megkerülhetetlen kérdés, ha az amerikai operaénekesssel beszélgetünk, hogyan határozta el, hogy Magyarországra költözik. „Szembenéztem a kérdéssel: mi a feladatomban a világban.” – feleli Timothy Bentch. „Otthon egy időre az éneklést is abbahagytam, lelkész lettem egy rendkívül szegény, feketék lakta gyülekezetben. Aztán Baltimore-ban misszióra készítettem fel önkénteseket. Ezzel párhuzamosan újra énekelni kezdtem, s formálódott bennem a gondolat, a volt kommunista országokba kell mennem, hogy erősítem hitükben az ott élő művészeket.” A döntés után csodálatos gyorsasággal követték egymást az események. Az amerikai minorita egyház felkarolta a kezdeményezést, üzletembereknek vacsorákat rendeztek, Timothy énekelt, s hamar támogatókra talált.

„Kezdetben együtt dolgoztam egy amerikai szobrászsnővel. Konferenciákat szerveztünk: 1995-ben Budapesten, aztán Moszkvában, Lettországban, Bulgáriában. Arra kerestük a választ, művészként hogyan szolgálhatjuk Istent. Igyekeztünk nem kész feleletet adni, hisz erre mindenkinek személyes választ kell találnia.

A külföldi fellépések, konferenciák alkalmával barátságok szövődtek, és lassan bővülni kezdett az alapítvány hálózata. A hasonló értékeket valló művészek kötetlen összejövetele munkaközösségé szilárdult, s három évvel ezelőtt megalapították a magyar Crescendo Társaságot. A Crescendo con Spirito 1985-ben Svájcban alakult, hogy összefogja a keresztyén művészeket, zenetanárokat, hangszerkészítőket a világ minden táján. „Ugyanaz a céljuk, mint nekünk, ezért gondoltam, hogy jó lenne hozzájuk csatlakozni. Nyugat-európai művészekkel tartjuk a kapcsolatot, sőt indiai, thai, amerikai muzikusokkal ismerkedtünk meg rajtuk keresztül.”

A magyar művészek mellett ez a kapcsolatrendszer adja a nyári akadémia tanárbázisát. A Crescendonak máshol nincsenek fiataloknak szóló kurzusai. Az ötlet a magyar társaság megalakulásakor született. Beszélgetéseiken felmerült, rengeteg veszély áll a művészi pályára készülők előtt, jó lenne egy olyan kurzust szervezni, amely a magas színvonalú oktatás mellett lelkileg is erősíti őket!

A nyári akadémia tempója – a sűrű napirend ellenére – sem feszített. A délelőtti és délutáni próbák után a hallgatók elmennek egymás promenád-koncertjeire, esténként összegyűlnek, s kis csoportokban a kiegyensúlyozott élet feltételeiről, konfliktus-megoldási módokról beszélgetnek. A nyári kurzust követően is figyelemmel kísérik a fiatalok fejlődését; hónapról hónapra találkoznak velük; az idősebb, tehetséges diákokkal közös koncerteket adnak. A művészek nem pusztán oktatókként, hanem magánemberként, családjukkal együtt vannak jelen. Nem erőszakosan és didaktikusan nevelnek, egészséges életutat kínálnak a növendékeknek.

Mindehhez Sárospatak ideális környezetet nyújt. A százötven-kétszáz fős nemzetközi diákcsoportnak jól felszerelt, szép épületeiben ad otthont. A különböző szek-

ciók más és más helyszíneken tartják napközben a foglalkozásaikat, de a kisváros emberléptékű méreteiből adódóan nincsenek egymástól távol. „Dudás Eszter brácsatanárnő, a kurzus aktív szervezője Sárospatakon született, az ő javaslatára lett a történelmi iskolaváros az akadémia színhelye. A helyiek nagy szeretettel fogadtak, a szervezésben is sokat segítenek. Sárospatak azért is ideális helyszín, mert az akadémia utolsó napjai egybeesnek a Zempléni Fesztivállal. Gyümölcsöző együttműködést alakítottunk ki a neves fesztivál szervezőivel. Tavaly meghívták a fesztiválra a kurzuson oktató művészeket, sőt, a legjobb diákok is lehetőséget kaptak, hogy a fesztivál egyik programjában fellépjenek a sárospataki vár színpadán. Idén a zongoristáknak rendezünk egy versenyt, amelynek nyertese a Budafoki Dohnányi Zenekarral fogja játszani Grieg a-moll zongoraversenyét. Szeretnénk, ha akadémiánk nem láthatatlan, elzárt művészkurzus lenne, ezért a város festői szépségű terein délutánonként promenád-koncerteket tartunk. Tavaly nagy sikert arattak ezek a rendezvények. A diákok alig várták, hogy megmutatassák magukat, a közönségtől pedig hallottuk a visszajelzést: lesz, akik jövőre nyaralását kurzusunkhoz időzítik, hogy minden nap, kötetlen, de színvonalas, ingyenes szabadtéri koncerten vehessen részt.” (Az akadémiáról bővebb információ olvasható a www.crescendo.axelero.net weboldalon.)

Földy Lilla

Timothy Bentch, a Crescendo Akadémia egyik vezetője (balra) Monteverti Orfeójának címszerepét énekelte a közelmúltban

Fotók: Gramofon-archív

Sárospatak ideális környezetet nyújt a próbákhoz, koncertekhez, esti beszélgetésekhez

Pinokkiótól a Gálabérletig

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar évadtervei

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar képviselői már jóval a hagyományos szezonzárás előtt ismertették a nyár és a jövő évad és legfontosabb eseményeit. Ligeti András zeneigazgató és Bolvári-Takács Gábor ügyvezető igazgató egyebek közt szót ejtett az új állandó első karmester személyéről, valamint az újszerű ifjúsági koncertsorozatról is.

„A névváltoztatáson kívül nem tapasztalható szembetűnő változást a zenekar programját, valamint műsorstruktúráját illetően” – mondja Ligeti András. „Úgy gondolom, hogy az ösvény, amelyet hosszú évek alatt kitapostunk, és amelyen ma is haladunk, jó irányba vezet. Talán kicsivel merészebbek lettünk, hiszen mi is birtokba kívánjuk venni az új Nemzeti Hangversenytermet és – mint minden zenekarnak – számunkra is nagy kihívást jelent, vajon meg tudjuk-e tölteni több mint ezerhat száz személyes nézőterét. A jövő évad kiemelt produkciójának szánt Gálabérlet négy koncertjén ezért is játszottunk változatos műsort, s hívtunk meg olyan neves vendégművészeket, mint Polgár László, Dante Anzolini, Manuel Barrueco vagy Miguel Gomez Martinez” – mondja a zeneigazgató. „Persze, a többi sorozat sem marad hírességek nélkül, elég, ha csupán Frankl Péterre, Kokas Katalinra, vagy a szinte még gyermek Julian Blissre gondolok” – teszi hozzá. Az ifjú klarinétművész alig múlt 17 éves, de évek óta a Wigmore Hall, Verbier Festival, Gstaad Festival szívesen látott vendége, sőt Ausztráliától Japánig számos felkérést teljesített az elmúlt szezonban. Három évvel ezelőtt a Wigmore Hallban mutatkozott be, ezután bejárta egész Európát. A Londoni Királyi Zeneakadémia elvégzése után Sabine Meyernél is képezte magát, majd az Indiana Egyetemen Bloomingtonban Klug professzornál tanult.

Az ifjúsági koncertsorozatok felfrissítéséről, megújításáról Bolvári-Takács Gábor a következőképpen vélekedik: „Ha megnézzük más, külföldi zenekarok évadtervét, látjuk, hogy már-már kulcsszerepet szánunk az ifjúsági hangversenyeknek, és a zenekarok szinte egymásra lícitálnak, miképpen tudják becsalogatni a koncertterembe a fiatalabb generációt. Nos, Pinokkió elnevezésű bérletünk némileg szakít az eddigi ifjúsági koncertek gyakorlatával, amelyeken a hangszerek vagy az egyes műfajok bemutatása állt a középpontban. Talán merész húzás, de eddigi sikereink nyomán úgy gondoltuk, hogy ezzel a nagyszerűnek ígérkező kezdeményezéssel sem fogunk kudarcot vallani. Négy alkalommal hívjuk a fiatalokat a Thália Színházba félig szcenírozott, varázslatos kamaraopera-előadásokra. A gyerekek kitűnő ütősünk és műsorvezetőnk, Iván Gábor kaulauzolásával megismerkedhetnek a történettel, egyes zenei részletekkel, a szereplőkkel. A vasárnap délutáni, Németh Pál vezényelte előadások mellett különböző korok táncaival várjuk Manó bérletünk kis tulajdonosait a Páva utcai Zeneházba.”

Ligeti András elégedettségének adott hangot amiatt, hogy a Tokiói Filharmonikusok fő-zeneigazgatója, Kobayashi Ken-ichiro elfogadta a Magyar Telekom Zenekar felkérését. Ennek értelmében a japán karmestert a 2006/2007-es hangverseny-évadtól kezdve a zenekar első állandó vendégkarmestereként üdvözölhetjük évente legkevesebb négy koncert alkalmával. „Annál is inkább örülök ennek – mondja Ligeti –, mert úgy érzem, Kobayashit, ezt a nagyszerű muzsikust, a magyar közönség egyik kedvencét a zenész szakma egyik pillanatról a másikra méltatlanul elfelejtette.” A zeneigazgatótól azt is megtudhatjuk, hogy együttese jelen lesz a legfontosabb budapesti nyári szabadtéri fesztiválokon. Hallhatjuk majd őket a Ferencvárosi Ünnepi Játékokon, idén először az Óbudai Nyár keretében, két alkalommal pedig a

Ligeti András

Bolvári-Takács Gábor

Fotók: Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

Vajdahunyad vár udvarán, valamint a belvárosban, a Szent István Bazilika előtti téren is.

„Júniusban, saját kezdeményezésünkben, rendkívül érdekes közös programra kerül sor a Magyar Zeneiskolák Szövetségével” – veszi át a szót az ügyvezető igazgató. „Az évente megrendezett, zeneiskolásoknak szóló országos verseny idei kategória-győzteseit hívtuk meg, gálakoncert keretében lépjenek fel zenekarunk közreműködésével. Nem titkoljuk, hogy ezzel szintén az utánpótlást adó fiatal muzsikusokkal való kapcsolatunkat kívánjuk szorosabbra fűzni tudván, hogy szinte minimális annak az esélye, hogy egy zeneiskolai növendék – bármily tehetséges is – hivatásos szimfonikus zenekarral lépjen fel” – mondja. „Az együttes jövőre is folytatja azt az együttműködést, amit a Telekom külön erősít, elég utalnom arra, milyen óriási sikert jelentettek a Bobby McFerrinel vagy a José Curával adott közös koncertjeink. Ezek olyan programok, amelyek keretében a jazz és a világzene kategóriájába is sorolható nagy művészeket látunk vendégül, s az ő művészetüket valamilyen módon a zenekar repertoárjával kombináljuk. A következő évadban is bizonyosan sor kerül ilyen jellegű koncertre, de több külföldi koncert előkészületei is folynak a 2006/2007-es szezonra. Bizom benne, ez tovább erősíti majd a jelenlétünket az országhatáron túl is” – mondja Bolvári-Takács Gábor.

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekara az elmúlt években jelentős mértékben vett részt kortárs zenei produkciók rögzítésében. Legutóbb a Balassi Emlékév kapcsán játszották el ösbemutatóként Tallér Zsófia művét, amely felvétel szintén kiadásra vár. S mint az ügyvezető igazgató mondja, „legjobban sikerült koncertjeinkből is készülnek lemezek, amelyeket külföldi impresszárióknak, társintézményeknek szánunk éppen azért, hogy felhívjuk a figyelmet arra, hogy a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekarban ilyen lehetőségek is rejlenek.”

Gramofon

Klazz Fesztivál az Avasalján

A Miskolci Szimfonikus Zenekar átlépte a műfaji határokat

Lapzártánk idején kezdődött a Klazz Fesztivál, melyet második alkalommal rendezett meg a Miskolci Szimfonikus Zenekar. Azonban – dacolva a könyörtelenül lepergő homokszemcsékkel – még be tudunk számolni az első nap két eseményéről. Ott voltunk a német Klazz Brothers koncertjén, majd két órával később a Creative Art Jazz Trio és a Kovács László vezette miskolci zenekar közös estjén is.

Ennél nagyszerűbb felütéssel, mint a drezdai trió koncertje, azt hiszem, nem kezdődhetett volna a háromnapos fesztivál. A szervezők a Miskolci Nemzeti Színház Játékszín részlegét alakították át hangulatos, félhomályba burkolózó klubhelyiséggé, ahol az asztaloknál és külön székeken foglalt helyet a vendégsereg. A családias légkörű est házigazdája, Kovács László karmester bevezető szavai után kijött a három, szakmailag elképesztően magas színvonalat képviselő fiatalember, és elkezdtek zenélni. A jazz ösatyjának (is) kikiáltott Bach, majd Beethoven, Schumann műveit játszották remek feldolgozásaikban, szédületes improvizációkkal tarkítva. Ennél „klazz”-ebb már nem is lehetett volna ez a fantasztikusra sikeredett nyitány, hiszen mindhárom művész mélyen gyökerező klasszikus zenei műveltséggel és tudással nyúl a jazzhez. „Mindenkinek hallania kell őket, de erre talán több esélyt ad a jövő, hiszen elképzelhetőnek tartom, hogy hosszabb távon is együtt dolgozzunk” – mondja Kovács László. „Még hátravan a holnap-i zenekari koncert, ahol két szenzációs kubai dobossal egészülnék ki, de biztos vagyok benne, hogy ott is ilyen teljesítményt fogunk nyújtani” – véli a dirigens, miközben kapkodjuk lépteinket, hiszen a Klazz Brothers koncertje után nekünk húsz perc múlva már a másik színhelyen kell lennünk, az est karmesteréről nem is beszélve...

A Klazz Fesztivál első nagyobb szabású hangversenyén Vukán György kompozíciói szólaltak meg a Creative Art Jazz Trio főszeplésével. Az est énekes szólistája, Winand Gábor számára alapvetően más hozzáállást jelent szimfonikus zenekarral együtt muzsikálni: „Libabőrös lesz a hátam, ha meghallom ezeket fantasztikusan puha vonóhangzásokat mögöttem” – mondta még a próba szünetében. A trió dobosa, Balázs Elemér nagy kihívásnak és izgalmas feladatnak tartja ezt a fajta együttműködést: „Kovács

Hisznek a klasszikus zene és a jazz egyelnyegűségében

László fantasztikus karmester – mondja –, többször dolgoztam vele együtt lemezen, koncerten egyaránt. Mindenre nyitott zenész, aki kitűnően képviseli azt a műfajt, amit a jazz és az úgynevezett komolyzene összeolvasztása jelent.” A másik személy, akiről – ezúttal a zeneszerző szemszögéből – ugyanez elmondható, Vukán György. Hiszen már a hatvanas évek elején megírta szimfonikus együttest is alkalmazó, Credo című opusát jelezvén: ő a klasszikus zene és a jazz egyelnyegűségében hisz. „Az egyik budapesti zenekarral két napig próbáltuk ezt a műsort, igaz, akkoriban még nekünk is új volt. Most, a kitűnő Miskolci Szimfonikus Zenekarral semmi gondot nem okozott a mű első közös összepróbálása” – mondja Vukán. Kovács László szerint az együttes sokkal egyszerűbben és könnyebben vette az akadályokat, mint azt előtte sejteni lehetett. „Nagyon kellemesen zajlott az első találkozás a Creative Art Jazz Trióval; körülbelül úgy, mintha mindig együtt muzsikáltunk volna” – mondja a zeneigazgató. „Élveztük ezt a másfajta lélegzést, ezt a másféleképpen megközelített muzsikálást, és kicsit büszkéek is lehetünk rá, hogy Vukának is úgy látják, jól vettük a lapot. A célom ezzel a fesztivállal – azonkívül, hogy Miskolcon egy ilyen különlegességet is felmutassunk – egyébként éppen az, hogy a zenekari tagokat megérintse és felfrissítse ez a fuvallat, ami a jazz szabadságából, ritmikai precizitásából áramlik” – mondja a karmester. Úgy érzi továbbá, hogy nem csak a közönség és ő személy szerint, hanem a zenekari muzikusok is szívesen és lelkesen vesznek részt ezekben a produkciókban.

Czakó Péter, a zenekar klarinétművésze rendkívül tanulságosnak ítéli ezt a kalandot. „Kifinomult és összecsiszolódtott együttjáték terén, úgy vélem, minden zenekar csak tanulhat ezektől a nagyszerű jazz-zeneszektől” – mondja, majd Berkes Balázs, a Vukán-trió bőgőse veszi át a szót: „Ez az első alkalom, hogy együtt dolgozom a miskolciakkal, de azt látom-hallom, hogy nagyon lelkes és muzikális társaság. Persze, könnyű ilyen egy fantasztikus karmesterrel!” Aki nem volt ott az idén a „nemzetközi” jelzővel is kiegészíthető Klazz Fesztiválon, már az első két koncert alapján is bátran állítható: bizony, lemaradt valamiről.

Az előtérben Winand Gábor, Vukán György és Balázs Elemér

Fotók: Miskolci Szimfonikus Zenekar

Várkonyi Tamás

Magyar Telekom
Szimfonikus
Zenekar

Ligeti András
zeneigazgató

Bérletvásár

a 2005/2006. évadra
május 17-től

Gálabérlet

Nemzeti Hangversenyterem

2005.
október
18.

Muszorgszkij: Halál dalai és táncai
Mahler: IX. szimfónia
Közreműködik: **Polgár László**
Vezényel: **Ligeti András**

Polgár László

2005.
december
1.

Morricone: Cinema Paradiso - részletek
Gershwin: Porgy és Bess - szvit
Nino Rota: La strada - szvit
Bernstein: Szimfonikus táncok
a West Side Story-ból
Vezényel: **Dante Anzolini**

Dante Anzolini

2006.
április
5.

Debussy: Tavasz
Grieg: a-moll zongoraverseny
Sztravinszkij: Tavaszi áldozat
Közreműködik: **Jandó Jenő**
Vezényel: **Ligeti András**

Jandó Jenő

2006.
június
13.

Debussy: Ibéria
Rodrigo: Aranjuzei concerto
De Falla: A háromszögletű kalap
Közreműködik: **Manuel Barrueco**
Vezényel: **Miguel Gomez Martinez**

Manuel Barrueco

Concerto bérlet

Zeneakadémia

2005. szeptember 27.

Bartók: Magyar képek
Mozart: Sinfonie concertante
fúvósokra
Bartók: Zene húros hangszerekre,
ütőkre és cselesztára

2005. október 25.

Ünnepi hangverseny
Frankl Péter 70. születésnapja alkalmából
Mozart: F-dúr zongoraverseny KV.459
Schumann: a-moll zongoraverseny
R. Strauss: Hősi élet

2005. december 19.

Haydn: Teremtés

2006. január 31.

Janacek: Taras Bulba
Martinu: Oboaverseny
Dvořák: V. szimfónia

2006. május 23.

Mendelssohn: IV. Olasz szimfónia
Puccini: Preludio sinfonico
Crisantemi
Manon Lescaut IV. felvonás

Rapszódia bérlet

Zeneakadémia

2005. szeptember 28.

Bartók: Magyar képek
Mozart: Sinfonie concertante
fúvósokra
Bartók: Zene húros hangszerekre,
ütőkre és cselesztára

2005. november 22.

Muszorgszkij: Egy éj a kopár hegyen
Csajkovszkij: Hegedűverseny
Borodin: II. szimfónia

2005. december 20.

Haydn: Teremtés

2006. február 21.

Schubert: Befejezetlen szimfónia
Mozart: A-dúr klarinétverseny
Brahms: II. szimfónia

2006. március 29.

Budapesti Tavaszi Fesztivál
Nemzeti Hangversenyterem
Bartók: Hegedűverseny
Mozart: Requiem

Itália bérlet

Olasz Kultúrintézet (péntek esténként 19.30 órától)

2005. november 11. **Mozart:** G-dúr szimfónia Nr.17 KV.129 ■ **Olasz operaáriák** ■ **Haydn:** G-dúr szimfónia Nr.94
2005. december 9. **Geminiani:** Concerto Grosso ■ **Mozart:** g-moll szimfónia KV.183 ■ **Haydn:** C-dúr szimfónia Nr.97
2006. január 6. **Mozart:** F-dúr szimfónia KV.130 ■ **Olasz operaáriák** ■ **Haydn:** Esz-dúr szimfónia Nr.99
2006. február 10. **Geminiani:** Concerto Grosso ■ **Mozart:** C-dúr szimfónia Nr.28 KV.200 ■ **Haydn:** B-dúr szimfónia Nr.102
2006. március 3. **Geminiani:** Concerto Grosso ■ **Mozart:** D-dúr szimfónia KV.133 ■ **Haydn:** Esz-dúr szimfónia Nr.103
2006. május 12. **Mozart:** A-dúr szimfónia KV.201 ■ **Olasz operaáriák** ■ **Haydn:** D-dúr szimfónia Nr.104
Művészeti vezető: **Fürst János**

Koraesti bérlet

Olasz Kultúrintézet (hétfő esténként 18.00 órától)

2005. október 24. **Mozart:** F-dúr zongoraverseny KV.459 ■ **Schumann:** a-moll zongoraverseny
2005. november 21. **Csajkovszkij:** Hegedűverseny ■ **Borodin:** II. szimfónia
2006. január 30. **Martinu:** Oboaverseny ■ **Dvořák:** V. szimfónia
2006. február 20. **Mozart:** A-dúr klarinétverseny ■ **Brahms:** II. szimfónia
2006. május 22. **Puccini:** Preludio sinfonico ■ **Crisantemi** ■ **Manon Lescaut** IV. felvonás

Zeneházi koncertek

Telekom Zeneház

- Manó bérlet óvodások és kisiskolások részére
- Benkő Dixieland Band - „A jazz történetének aranykora”

Pinokkió bérlet

Négy varázslatos kamara-opera előadás a Thália Színházban
(vasárnap délutánonként 15 órakor)
Művészeti vezető és karmester: **Németh Pál**
Műsorvezető: **Iván Gábor**

Ligeti András
zeneigazgató

A zene megérint.

www.ticket.t-online.hu

www.telekomzenekar.hu

Jegyiroda: Budapest VI. Nagymező u. 19. Tel.: 302-3841

1094 Budapest, Páva u. 10-12. Tel.: 215-5770

Könyvtárak a muzsika szolgálatában – 1. rész

Fehérhajó helyett Ötpacsirta

Jókai idejében még az Öt pacsirta nevű vendéglőről és a Nemzeti Lovarda épületéről volt híres az utca. Ma már mindennek nyoma sincs, de még ma is áll az Ybl Miklós tervezte Pálffy-palota, amely a hét éve lezajlott teljes rekonstrukciója óta jellegzetes, üde színével hívja fel magára a figyelmet. Az ember azt hihetné, banképületet lát, csak a jó zenebarát tudja – az viszont mind –, miféle kincseket rejt magában az 1867-ben épült grófi rezidencia. Itt található a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Zenei Gyűjteménye – zenei könyvtárakról szóló cikksorozatunk első „tárgya”.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Zenei Gyűjteménye 1998-ban foglalta el a hosszú évekig bentlakásos ápolónő-képzőként funkcionáló palotát. Már az előző helyszín, a Fehérhajó utcai is fogalomként élt az olvasók körében, csak hogy az 1964-ben megnyitott zenei szakkönyvtár számára annyira szűkösnek bizonyult az ottani 340 négyzetméteres terület, hogy az új szerzeményeket idővel már a földön kényszerültek tárolni. Égető gondok oldódtak meg akkor, amikor a kilencvenes évek közepén a Fővárosi Önkormányzat átadta a mostani épületet, ahová 1998-ban be is költözhetek.

Furcsa találkozás: a hatalmas tükrökkel berendezett egykori szalonban – falain híres festmény-reprodukciók –, az aranyszínű csillárok alatt ma online adatbázisokban böngésznek az olvasók. Noha a grófi lak tágas termei, nagyvonalúan felosztott terei nem nevezhetők ideálisnak egy könyvtár számára, az ezer négyzetméter alapterület egy-két évtizedig elegendőnek és megfelelőnek ígérkezik. Még akkor is, ha a könyvtár – a havonta érkező mintegy ötven folyóiratot nem számítva – évente majdnem háromezer új kötettel, hanghordozóval gyarapíthatja állományát. Lehetővé téve ezzel azt is, hogy újonnan megjelent, magyar és idegen nyelvű

könyvek, valamint új kiadású kották példás gyorsasággal hozzáférhetővé váljanak az olvasóközönség számára. Ma már a gyűjtemény egyik fontos részévé vált a gazdag CD-tár, aminek köszönhetően számos, egyébként megfizethetetlen reprezentatív sorozatból válogathatunk, nem beszélve a rendkívüli bőségű operakínálatról, valamint a különböző szerzői, előadói összkiadásokról. A húszezer hanghordozó jelentős részét képezik azok a bakelitlemezek, amelyek varázsáról, és óriási választékáról ma kevesen vesznek tudomást.

„Idén a legjelentősebb előrelépés, hogy több könyvtárral közös konzorciumot alkotva pályázati támogatást szereztünk a Grove zenei lexikon, valamint a zenei szakirodalom nemzetközi repertóriumának (RILM) hároméves online előfizetésére. Tervezzük még több neves zenei folyóirat internetes előfizetését is” – meséli Gócza Julianna könyvtárvezető. „Mivel az ország legnagyobb nyilvános könyvtárának komolyzenei szakgyűjteménye vagyunk, az olvasótábor is ennek megfelelően alakult ki. A több mint ötezer beiratkozott olvasó körülbelül fele zenész, fele pedig kívülállóként, egy-egy dolog iránt érdeklődően látogat el hozzánk. A feladatunk éppen ezért nem elsősorban a régi vagy új ritkaságok gyűjtése, bár szép számmal akadnak ilyenek is: például Rousseau énekes gyűjteménye 1781-ből, vagy kortárs magyar zeneszerzők a Milleniumi Operapályázatra benyújtott kéziratjai. Mi azt az alapvető igényt kívánjuk kielégíteni, hogy a zenei alpműveltséget jelentő művekhez minden zeneszerető ember – az amatőrtől a kutatóig – hozzáférhessen.”

A naponta betérő három-négyszáz olvasó egészen különböző kérésekkel fordul a könyvtárhoz. Nem ritka, hogy egy rádióban, filmen hallott zenei részletet keresnek, s az eldudolt dallam azonosítására sokszor a könyvtárosok zenei memóriájára is szükség van. A könyvtárban található huszonhét zeneszerzői összkiadást, valamint a jelentős régizenei sorozatot hivatásos előadóművészek, együttesek, amatőr muzsikusok gyakran veszik le a polcra, és műsoraikhoz több esetben is ezekből válogatnak. Természetesen akadnak megoldatlan problémák, amelyek az olvasót is érintik. Ilyen például a DVD-k kölcsönzésének kérdése, amelyet összhangba kell hozni a szerzői jogi törvény rendelkezéseivel. „A Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége éves konferenciáin parázs viták során vetődnek fel olyan javaslatok, melyek ezt a problémát kívánják különböző módszerekkel megoldani úgy, hogy az olvasó is jól járjon és a szerző jogai is érvényesüljenek” – mondja Gócza Julianna.

Ki tudja, miért, a Pálffy-palota sokunk zarándokhelyévé vált az elmúlt hét évben. Talán a grófi család szelleme súghatja hetven év távolából: lassíts, lazíts, helyezd magad kényelembe! Ha megfedkedtél a külvilágról, kérj egy CD-t és hallgass bele! Ha pedig megéheztél, sétálj ki a boldog szigetéről! Csak vigyázz! Az éktelen zajtól megzavarodva, az autóktól megriadva, ne az Öt pacsirta vendéglő után kérdezősködj a járőrelőktől! Nem fogják tudni, merre állt.

A hatalmas tükrökkel berendezett egykori grófi szalonokban ma könyvek, partitúrák között és online adatbázisokban böngészhetnek az olvasók

Fotó: Felvégi Andrea

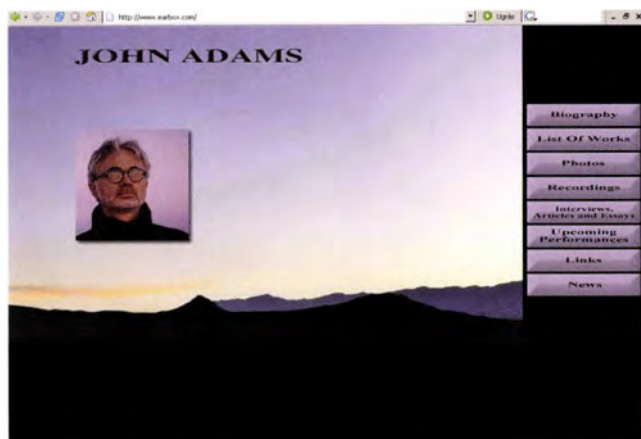
Várkonyi Tamás

Earbox.com – John Adams hivatalos honlapja

Míg a klasszikus zeneszerzők életével kapcsolatos szinte valamennyi adatot a hálás utókor tette – és teszi – fel a világhálóra, a kortárs zeneszerzők általában maguk is fontosnak tartják, hogy saját, naprakészen tartott internetes jelenlétről gondoskodjanak. Sir Peter Maxwell Davies (Gramofon 2004/tél) után most egy amerikai kollégája, John Adams weboldalát vesszük szemügyre.

Míg Sir Peter hazai felfedezése – nagyrészt Kovalik Balázs nevéhez köthető produciók által – már megtörtént, az 1947-ben Massachusettsben született John Adams nevét Magyarországon csak kevesen ismerik. Pedig Adams korunk egyik legsikeresebb és igen sokat játszott zeneszerzője: a new yorki Carnegie Hall rezidens komponistája, számtalan zeneszerzői díj birtokosa. A „hardcore” kortárs zenei rajongók számára sokatmondó körülmény, hogy zenéje csupán a 2004-es évben öt Grammy-jelölést kapott – joggal gyanakodhatnak, hogy ez a fajta elismerés nem csupán a zene minőségére, hanem egyfajta stílusirányzatra is utal. S valóban: Adams a könnyen befogadható opuszokat író zeneszerzők közé tartozik – lefogadom, hogy operái néhány vitriolosabb tollú kritikustól már bizonyosan többször megkapták a „túl musicale” jelzőt.

Az első pillantásra meglepő internetcím – amelynek nevét Adams kocka alakú dobozban forgalmazott, 10 CD-lemezből és gazdagon illusztrált szöveges anyagokból álló „Earbox” című szerzői kiadványa ad-

ta – mögött egy nem túl nivósan kivitelezett, de szinte minden fontos információt tartalmazó honlap lapul. A zavaró tényezők között első helyen lehet említeni a menüt, amely a nyitóoldalon még jobboldalt, a továbbiakban viszont egy alsó frame-ben (!) található, ráadásul a tartalma az aktuális oldalnak megfelelően mindig változik – így ezen valószínűleg még a készítője sem tud reflexszerűen navigálni. További feketepont, hogy valamennyi oldal az „Untitled document” címet viseli. A piros pontok közé tartozik ugyanakkor az egyes művekhez tartozó igen részletes zenei/technikai dokumentáció, amely kivált a színpadi művek megvalósításához nyújt felbecsülhetetlen segítséget a lehetséges előadók számára, valamint a felvételek imponáns hosszúságú listájának megvalósítása, ahol a lemezcimre kattintva rögtön az Amazon.com vonatkozó oldalára kerülünk – egy hitelkártya birtokában akár két perc alatt megrendelhetjük a lemezt.

Mozart 2006

Furcsa a magyar nyelv: a manapság leginkább szitokszóként használt „kommersz” jelző csengése egyértelműen és erősen pejoratív. Pedig jelentése okán nem szolgált erre rá: egy termék, szolgáltatás kereskedelmi, profitorientált volta a legkevésbé sem jár együtt a „kommersz” által sugallt ócskasággal. Sőt, ellenkezőleg.

A www.mozart2006.net és www.mozart2006.at webcímeiken található – két különböző – internetes oldal pozitív értelemben kommersz: látszik rajra, hogy megrendelői és megvalósítói az internetes világ legprofesszionálisabb, üzleti szegmensében készült webes munkákat vették alapul a tervezésénél. A gigantikusnak ígérkező ausztriai programsorozat szervezői szemmel láthatóan egyetlen területen sem bíztak a véletlenre semmit: Salzburg és Bécs városa, az osztrák állam, a kultúráért és turizmusért tartományi és országos szinten felelős intézmények összehangoltan és lenyűgöző lendülettel kampányolnak a 2006-os évfordulót ünneplő megafesztivál sikeréért.

A nemzetközi propaganda egyik legolcsóbb és leghatékonyabb módja pedig egy jól sikerült és megfelelően bevezetett internetes megjelenés – ez már idehaza is ismerősen cseng, a Lajtán túl pedig már évek óta evidencia. A két egymást kitűnően kiegészítő portál tartalmát részletezni itt reménytelen – átböngészni őket ellenben erősen javallott. Hazai fesztiválszervezőknek, a kulturális turizmussal foglalkozóknak pedig kötelezővé tennem – bár valószínűleg kiesik az egér a kezükből, ha meglátják, hogy például a Sales manuals alatt már most, 2005 tavaszán hét (!) nyelven, nyelvenként mintegy 200 (!) oldalnyi elsőrangú elkészített, letölthető „nyomatatkész” anyag segíti az odalátogató kultúrafogasztók minél sokoldalúbb és rugalmasabb kiszolgálását. Az oldal minden porcikája azt sugallja: azért vagyok, hogy pillanatok alatt megismerd, megkivánd és megvedd a portékámat. Minden, ami már ebben az időpontban rendelkezésre állhat, két-három kattintással megnevezhető, megtudható, letölthető, megrendelhető – sajnos a bankkártyámat nem volt hajlandó feltölteni. „Ausztria ünnepli a zsenit” – mi pedig csendben irigykedhetünk egy Bartók-év előtt hat hónappal...

Zsoldos Dávid

www.gramofon.hu – klasszikus és jazz az interneten
Együttműködésben a www.fidelio.hu online zenei magazinnal

ZEMPLÉNI
fesztivál

Minden évben több szépséget fedezhetünk fel

A főtámogató, az Antenna Hungária Rt. elnöke a Zempléni Fesztiválról

„A Zempléni Fesztivál harmonikus fesztivál – állítja Lévay Örs, az Antenna Hungária Rt. elnöke. – Két varázslatos eleme adja a tökéletes összhangot: a rendkívül gazdag programkínálat és a csodálatos környezet. És ez utóbbi alatt nem csak a hangulatos történelmi miliőt értem; Zemplén az

ország egyik legszebb természeti adottságú tája. Ezért talán érthető, hogy négy éve minden nyáron, családostul részt veszek az eseményeken, idén is ott leszek.”

Arra a kérdésre, hogy mi az, ami minden alkalommal a fesztiválra csábítja, Lévay Örs a rendezvény sokszínűségét emeli ki. Már korábban is hallhatunk itt többek közt szimfonikus zenekart, kamarazenét, szólóesteket és jazzt, de mióta a fesztiváljelleget dominál, más művészeti ágak is bekerültek a programba, ami tovább növeli a sorozat vonzerejét. „Egyik legkellemesebb élményem egy kirándulókoncerthez fűződik. A Bodrogon hajókáztunk, elérkeztünk egy megállóba, kiszálltunk, meghallgattunk egy zenés produkciót, s nemcsak elbűvölő hangok, hanem gyönyörű környezet is körülött minket” – mondja.

A zenei programokon való részvétel az Antenna Hungária Rt. elnöke számára egyben azt is jelenti, hogy mint látogató minden nap másik helyszínnel köthet ismeretséget. Hiszen a repertoárral együtt a részt vevő városok, falvak köre is bővült, még az országhatáron túl is. Véleménye szerint nemcsak a műsorok, hanem minden egyes település újabb szintet jelent a fesztivál palettáján. Van ennek az egyhetes fesztiválnak egy másik, rendkívül értékes sajátossága is: a családi hangulat. Különösen kedves program és feledhetetlen pillanatokot szerez, amikor a helyiek megvendégelik az oda látogatókat: süteményeket hoznak, pogácsát, házi bort, majd elbeszélgetnek. A borkóstoló természetesen kihagyhatatlan, a vadászlakoma, a kávéuszonna, a barokk lakoma szintén olyan élményekkel gazdagítják a látogatót, amelyekre egész évben – talán egész életében – szívesen emlékszik vissza.

Hajlamosak vagyunk elfeledni, de én kiemelendőnek tartom: itt a gyerekek is megtalálják a maguk szórakozását. Az enyéim például máig emlegetnek egy produkciót, amit a múlt évben láttak. Az ember türelmetlenül várja velük, mikor lesz már megint augusztus és Zempléni Fesztivál.”

ÍZELTŐ A ZEMPLÉNI FESZTIVÁL IDEI ESEMÉNYEIBŐL

2005. augusztus 12. péntek, Nyitónap

20.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár udvara, Vajda, Farkas, Bartók művei, Honvéd Férfikar, Pannon Filharmonikusok
Vezényel: Hamar Zsolt

2005. augusztus 13. szombat, Szlovén nap

Templomi koncert:
17.00 SÁROSPATAK, Görög Katolikus templom, Svetilen Énekegyüttes
Koncert borral:
17.00 FÜZÉRRADVÁNY, Károlyi-kastély, Sergej Forostiani zongoraestje
Kirándulókoncert:
HOLLÓHÁZA, Porcelán-múzeum, Accord vonósnégyes
Barokk kávéuszonna:
17.00 SÁTORALJAÚJHELY, Városháza

Fesztiválkoncert:
20.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár udvara, „Farinelli nyomában”
Derek Lee Ragin, Capella Savaria

2005. augusztus 14. vasárnap, Skandináv nap

Istentisztelet:
10.00 SÁROSPATAK, Református templom, Buxtehude-kantáták, Capella Savaria
Művészeti vezető: Kalló Zsolt
Kirándulókoncert:

17.00 KARCSEA, Református templom, Szabó István (lant) és Róbert György (blockflöte)
Koncert teával:
17.00 FÜZÉRRADVÁNY

Ensemble Wild
Crescendo Művészeti Akadémia hangversenye:
17.00 SÁROSPATAK, Református templom, Művészeti vezető: Timothy Bentch

19.30 KASSA, Szent Erzsébet Dóm, Sonatores Pannoniae
„Viking vér”:
18.00 TOKAJ, Rákóczi-pince udvara, Vocal Six Énekegyüttes

Fesztiválkoncert:
20.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár udvara, Skandináv szimfonikus zene, A Zempléni Fesztivál és a Crescendo Nyári Akadémia közös zongoraversenyének győztese, Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar,
Vezényel: Patrik Ringborg

2005. augusztus 15. hétfő, Magyar nap

17.00 BODROGOLASZI, Katolikus templom, Dohnányi Zenekar Oktetteje, vendéglátás, meglepetés a templomkertben, a Bodrog-parton
17.00 Olaszliszka, Katolikus templom, Kegye János (pánsíp) és Bajtala Emese (hárfa)
18.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár udvara, Crescendo Nyári Akadémia hangversenye
Fesztiválkoncert:
19.00 SZERENCS, Rákóczi-vár udvara, Rajkó Zenekar, Folklor varáz, népszerű szimfonikus folklor-est
17.00 ERDŐBÉNYE, Művelődési ház, Dél-alföldi Szaxofonegyüttes

2005. augusztus 16. kedd, Mediterrán nap

Kamaraest:
17.00 TOLCSVA, Oremus-szalón, Marci Mariann (zongora) és Szűcs Dea (hegedű)
„Saxorgan”:
19.00 SÁTORALJAÚJHELY, Református templom, Nagy László Adrián (orgona) és Zsemlye Sándor (szaxofon)
Jazz parafrázisok és improvizációk klasszikusokra
Vadászlakoma:
19.00 KÖKAPU, Károlyi kastély, Daniel Speer Quartet

Fesztiválkoncert:
20.00 Disznókő Szőlőbirtok Traktorháza, Bizet: Carmen
Megyesi Schwartz Lúcia, Bojidar Nikolov, Massányi Viktor, Budapesti Akadémiai Kórustársaság, Honvéd Férfikar, Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar,
Vezényel: Hollerung Gábor

2005. augusztus 17. szerda, Latin nap

Kamarakoncert:
17.00 KIRÁLYHELMEC, Református templom, Berán Kvartett
Kirándulókoncert:
18.00 KOMLÓSKA, Tomkins Énekegyüttes
Kórushangverseny:
17.00 BODROGKERESZTÚR, Református templom, Kecskeméti Kodály Iskola Aurin Leánykara
Jazz koncert:
18.00 SÁTORALJAÚJHELY, Zempléni Európa Ház, Pege Aladár Quartet

Koncert borkóstolóval:
18.00 SZEGLI, Dusóczy Pincészet, Reneszánsz fúvószene
Fesztiválkoncert:
20.00 SÁROSPATAK, Rákóczi-vár udvara, Latin dallamok Danubia Szimfonikus Zenekar Fenyő László (cselló), Vezényel: Stephen Gunzenhauser
Argetin tangó-est:
22.00 SÁROSPATAK, Patkó Café, Quartett Escualo

2005. augusztus 18. csütörtök, Afrikai nap

Kamarahangverseny:
17.00 SÁROSPATAK, Múzsák temploma, Bartók Tamás (oboa), Zenés lakoma:
20.00 TOLCSVA, Ős Kaján étterem
17.00 TÁLLYA, Maillot-kastély Duo Klavi-Árt, Bizjak Dóra és Zentai Károly (zongora)
Füzéri Várnapok:
18.00 FÜZÉRI VÁR Dohnányi Brass
Fesztiválkoncert:
20.00 TOKAJ, Sportszarnok David Fanshawe: African Sanctus, Israel Philharmonia Singers (ISR), Vezényel: Hollerung Gábor
Kis éji jazz:
22.00 TOKAJ, Fesztiválpark Cornelio Tutu Band
20.00 SÁROSPATAK, A Művelődési Ház, A kékszakállú herceg vára, a Marosvásárhelyi Állami Filharmónia előadása

2005. augusztus 19. péntek, Zárónap

II. Tolcsvai Borfesztivál (augusztus 19–20.)
17.00 TOLCSVA, Kastélypark Advent Fúvóegyüttes
17.00 TAKTABÁJ, Református templom, B. Molnár Krisztina (fuvola), Draskóczy Zoltán (gitár),
17.00 MÁD, Zsinagóga Israel Philharmonia Singers
Záróhangverseny:
20.00 SÁROSPATAK, Református templom, Eredics Salamon (blockflöte), Liszt Ferenc Kamarazenekar

A teljes program megtalálható: a www.zemplenfestival.hu oldalon

Bővebb információ az Interkultur Hungária Kht.-nél.
Tel.: 462-0330 Fax: 342-9362
E-mail: info@zemplenfestival.hu

Zenés kirándulás Északtól Délig

Negyvennégy helyszín, hatvan program, több száz előadó Zemplénben

Idén negyvennégy helyszín, több száz előadó, csaknem hatvan program fogadja a XIV. Zempléni Fesztiválra várt tíz-tizenkétezer látogatót. Az egyhetes rendezvényt tematikus napok szövik át, s a műfajok, stílusok és korok jöleső bőségét számos világnagyság jelenléte teszi még reprezentatívabbá.

Hollerung Gábor

„A tavalyi fesztivál szerkezetét követjük a tematikus napokkal, amelyek sikeresnek bizonyultak és kedvező fogadtatásra találtak a közönség körében” – mondja Hollerung Gábor, a fesztivál az előző kísérleti év után több esztendőre megbízott művészeti igazgatója. „A tematizálásnak azonban mindig fennáll az a veszélye, hogy hosszabb távon hiányok, lyukak keletkeznek a műsorban. Ezért gondoltuk úgy, hogy az elképzelést

alapjaiban továbbra is megtartjuk, de minden évben más szempontrendszer szerint alakítjuk. Tavaly műfajok szerint rendszerez-tünk, idén országok, égtájak szerint csoportosítottuk a programot. Ez csupán egy-két főrendezvényt érint, és természetesen nem azt jelenti, hogy egy nap kizárólag egy kultúrkörből való alkotásokat hallhat a közönség” – mondja Hollerung, aki a szláv nap fellépői közül az orosz Svetilen énekegyüttest emeli ki. „Ez a héttagú csapat egészen egyedülálló módon szólaltatja meg az ósláv éneket és az orosz népzénet. Jelenlétük többek közt azért jelent érdekes színt, mert hangzásvilágukat zenetörténeti kutatások alapján alakították ki, és ezzel egy nyugat-európai vokális hagyománytól igen távol álló éneklési stílust képviselnek.”

A skandináv nap egyik főszereplője a svédek egyik első számú dirigense, Patrik Ringborg, aki az esti fesztiválkoncerten skandináv műsort vezényel. A karmester ma már hazáján kívül is nagy elismertségnek örvend, és a szimfonikus koncerteken kívül számos nagyszerű operaprodukción fűződik nevéhez. A Rákóczi-vár udvarán olyan műritkaságokat hallhatunk vezényletével, mint Alfvén I. svéd rapszódiaja vagy Nielsen Aladdin-szvitje.

„Nem túlzás azt állítani, hogy rendezvényünk egyik csúcspontját napjaink világhírű kontratenorja, Derek Lee Ragin fellépése jelenti. Hiszen a magyar közönség oly ritkán találkozhat az amerikai művész egyedülálló virtuozitásával és zeneiségével! Nagy öröm és megtiszteltetés számunkra, hogy a Farinelli nyomában elnevezésű koncertre elfogadta meghívásunkat” – mondja Hollerung. A fesztiváligazgató kiemelkedő eseménynek tartja David Fanshawe nagyhatású és elementáris erejű művének előadását. Az African Sanctus rendhagyó mise: szenzációs módon ötvözi az előre felvett, hol pezsdítő, hol megrázó afrikai törzsi zenéket a latin nyelvű miseszöveggel. Tulajdonképpen békeüzenetet hordoz, hiszen különböző kultúrák egymáshoz tartozását hirdeti rendkívül hatásos módon. Reméljük, min-

den akadály elhárul, és Izrael vezető professzionális kórusa, a Philharmonia Singers előadásában élvezhetjük ezt a világszerte rendkívül népszerű művet.”

„Az előző évhez képest nem változtattunk gyökeresen – folytatja Hollerung –, szeretnénk követni a tavaly már sikeresnek bizonyult irányvonalat. Mindemellett persze igyekszünk figyelembe venni a közönség visszajelzéseit a programok időbeli elrendezését illetően. Annak a kritikának, amely szerint túl sok volt a párhuzamos program, lehet némi valóságalapja, a kínálat lényege azonban minél több helyszínt és települést bevonni a fesztivál vérkeringésébe. Egyébként az az igényünk, hogy minél több település legyen részese a fesztiválnak, találkozott a helyiek igényeivel is. Ennek szellemében indult el együttműködésünk az önkormányzatokkal, amelyek már anyagilag is támogatják a rendezvényt” – mondja a fesztiváligazgató.

A Hollerung Gábor vezette szervezőbizottság azt szeretné, ha a teljes hazai zenei élet három-négyévente megfordulna a Zempléni Fesztiválon. Igyekeznek fiatal és már elismert hazai és külföldi vendégművészeket is meghívni, akikről úgy gondolják, a közeljövő igazán nagy sztárjai lehetnek. „Már tavaly kialakult az elképzelésünk, amely szerint a gazdag műsor egy részét két bázisegyüttesre bizzuk: a Danubia Szimfonikus Zenekarra és az általam vezetett Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekarra. Ennek kivitelezése annyiban módosult, hogy – mivel Héja Domonkos és együttese jelenleg élet-halál csatát vív a finanszírozásért – az ő szerepvállalásuk idén valamivel visszafogottabb lesz. A beharangozó koncerten sem tudnak részt venni és augusztusban is csak egy kamara összeállításban fellépő csapat képviseli őket.” A rendezvényről persze nem hiányozhat az alapító Liszt Ferenc Kamarazenekar. Az együttes, amely szakmailag és művészileg továbbra is hitet tesz a rendezvény mellett. A zárókoncerten a lélegzetelállító furulyajátékról híres csodagyerek, Eredics Salamon lesz a programjuk szólistája.

Gramofon

A sárospataki reneszánsz vár udvarán XX. századi zene szól a nyitókoncerten Fotó: Interkultur Hungaria Kht.

A villanykörtét nem kell újra feltalálni Vajda János az ihletett pillanatokról és a munkás órákról

Augusztus 12. 20 óra
Nyitóhangverseny, Sárospatak

Vajda János egyik legújabb alkotása, a Szent Péter meg a zsoldosok című kantáta is elhangzik a Zempléni Fesztivál nyitókoncertjén. Ennek kapcsán kérdeztük napjaink egyik legtöbbet játszott magyar zeneszerzőjét arról, miként vélekedik a sikerről és kudarcról; vajon azért ír-e úgynevezett hagyományosabb zenét, mert a közönség kegyeit keresi; de megismerhetjük gondolatait az ihletről és a tanítás előnyeiről is.

„A Szent Péter meg a zsoldosok szövegével egy kitűnő kötetben, Mann Lajos fordításában találkoztam először” – meséli a zeneszerző, aki a Honvéd Férfikar felkérésére komponálta a művet.

„Hans Sachs schwankja (*farsangi komédiája – a szerk.*) igazi katonatéma: kitör a béke, a zsoldosok elszegényednek, éheznek, és kolduló körútjukon eljutnak a mennyország kapujáig. Bezörgetnek és az őket megsajnáló Szent Pétertől bebozsátatást is nyernek. Csakhogy irtózatossá felfordulást csapnak, kártyáznak, veszekednek, sőt, a kaput őrző öregurat még meg is verik. Szent Péter a Jóistentől kér tanácsot, miként lehetne kiebrudalni a rendetlenkedő katonákat, mire a Mindenható azt a tanácsot adja: fúvasson odakint riadót az angyalokkal. Így is tesz, mire a zsoldosokban a feltételes reflex működésbe lép és mind kirohannak a mennyországból.”

A zeneszerző híres zenei témákat is felhasznált a kórusra, zenekarra és két szólóistára írott komédiájában. Vendégdallamokat, idézeteket mindig is szeretett használni, de ezekkel először tudatosan csak a néhány éve (1999 március) bemutatott harmadik operájában, a Leonce és Lénában „él, illetve él vissza” – ahogyan ő maga fogalmaz. „Kockázatos eljárás, mert nagyon félre tudja vinni a hallgatót, no, meg a szerzőt is: a túl sok idézet miatt a befogadó esetleg már ott is idézetet keres, ahol nincs, és azt is idézőjelben gondolja, ami direktben értendő” – mondja a zeneszerző, aki Szent Péter és a Jóisten szerepét egy-egy szólóistának adta, míg a zsoldosok szövegét a férfikarra bízta. Ez utóbbinak egy adott helyen fütyülnie is kell a Híd a Kwai folyón. „Hans Sachs szövegét más verseiből vett részletekkel dúsítottam, és ez a montázsstechnika jellemzi most készülő nagy szabású oratóriumomat is. Ebben a Pater noster szövege együtt szerepel egy XVIII. századi ismeretlen debreceni szerző magyar nyelvű költeményével” – meséli a zeneszerző.

„Igaz, számos vokális darabot vettem papírra az utóbbi időben, de tudatában vagyok az egyoldalú táplálkozás egészségtelen voltának. Ezért – csaknem tíz év szünet után – sorozatban írok hangszeres műveket: zongorás triót, a harmadik vonósnyegyet, szonátát klarinéttra és zongorára, concertinót két fuvolára és vonósenekarra. Azon kívül, hogy így próbálom magam egyensúlyban tartani, fontosnak is tartom – meg érdekel is –, hogy minden műfajban alkossak, hiszen egészen másfajta gondolkodást igényel egy vonósnyegyes, mint egy oratórium.”

Nyitottságának és szellemi frissességének megőrzésében segíti az a szenvedélye is, amelynek majdnem negyedszázada hódol: a tanítás. „A Zeneakadémián érdeklődő fiatalokkal vagyok körülvé-

ve. Ahogy vizsgálom, értékelem a darabjaikat és gondolkodom azokról, úgy a magam számára is vonok le következtetéseket. Nem kizárt, hogy ők ezzel többet segítenek nekem, mint én nekik... Egyelőre nem érzem, hogy a tanításnak hátrányai lennének. Rólam is írták már, hogy „tanárbácsis” valamelyik művem, de nem tudom én annyira a zeneszerző szakmát, hogy ez a veszély fenyegetessen! Adná isten, hogy skatulyából előhúzott darabokat írhattak, és olyan formakultúrával rendelkezem, attól kellene félnem, valamely darabom túlságosan meg van csinálva!”

Vajda megérti, ha diákjai hetek alatt semmit nem írtak, hiszen növendék korában neki sem volt testi-lelki szüksége a komponálás. „Körülbelül tizenöt-húsz éve már kifejezetten rosszul érzem magam, ha nem írhatok. Mindig magammal viszem a munkám, hátha akad napközben egy kis szabadidőm bütykölni rajta. Korán kelő típus vagyok, általában hajnalban leülök az íróasztalomhoz és délig komponálok” – mondja. „És akkor jön az ihlet?” – tesz fel a következő kérdést. „Várom. ...Azért ülök le olyan korán,

hogy ott találjon” – mondja. „Sokan elmondták már: ahhoz, hogy jöjjön, bizony ott kell ülni. Számos olyan alkotóról tudunk és több olyan művet is ismerünk, amelyek azt mutatják, hogy nem rögtön van ott az isteni szikra. Egyszer csak megérezni, hogy a zeneszerzőt elkapta a komponálás heve. Néha nekem is jut ezekből a fantasztikus pillanatokból, de ezeket nem mindig követi fantasztikus darab. Ez egyébként csak a munka egyik része. A többi leginkább a hajóvontatók munkájához hasonlítható. Persze, előfordult már velem is, hogy nagyon hamar papírra vettem egy darabot, mert a zene húzott, vitt magával, de ilyenkor egyáltalán nem biztos,

Vajda János

Fotó: Felvégi Andrea

hogy ez a mű végső formáján is hallható; lehet hogy csak illúzió" — mondja Vajda.

Ma már közhely: a Mario és a varázsló a XX. század második felének egyik legjobb operája, amellyel a zeneszerző nem csak a szakma, hanem valóban „a köz” tudatába robbant be. Többször szemére vetették már: óriási sikerének az oka, hogy szándékosan hallgatható, könnyen és gyorsan fogyasztható muzsikát ír. „Azt a vádat, miszerint én a közönség kegyeit keresném, mosolyogtatónak érzem. Naná! Hát persze! Nem hiszem, hogy van olyan zeneszerző, aki nem valamilyen közönségnek ír. Arra törekszem, hogy a kortárs operára csak véletlenül betévedt, egyszerű bérletes se szenvedje végig a darabot, de a zene jelzésrendszerét kitűnően ismerő szakmabeli is találjon benne olyan réteget, amelyben értéket fedez fel a maga számára” — mondja Vajda, aki szerint a hagyomány addig él, ameddig használják: „Rendelkezésemre áll az

egész zenetörténet, miért ne vegyek róla tudomást? Nem hiszem, hogy újból fel kellene találni a villanykörtét! Ha már itt van, miért ne világítsak vele, ahogy tudok?”

Vajdát a siker csak annyiban befolyásolja, hogy nagyobb kedvvel fog például újabb opera írásába, hogyha az előző jó visszhangot kapott. „A siker nyilván jól esik, de van bennem elég kibendőségi érzés ahhoz, hogy okkal találjak még sikeresnek mondott darabjaimban is olyan helyeket, amelyekről a mai napig kiver a víz, ha véletlenül meghallom” — mondja. „A rossz előadásokról nem is beszélek; ezek lelkiileg teljesen összetörnek. Olyankor úgy érzem magam, mint egy utolsó senkiházi és csak attól félek, nehogy hallja ezt egy növedésem — persze, éppen akkor van ott valamelyikük. Mégis, a kudarc ugyanúgy hozzátartozik az élethez, mint a siker. És feltehetőleg többet is lehet belőle hasznosítani.”

Várkonyi Tamás

Életre hívja az ősi ösztönöket

A Carmen címszerepében Megyesi Schwartz Lúcia

Augusztus 15–16. 20 óra
Disznókő, Szőlőbirtok Traktorháza

A Selmecei György rendezte Carmen-produkcióinak első hallásra talán szokatlannak tűnő helyszín, a Disznókő, Szőlőbirtok Traktorháza ad otthont. A név azonban ne vezessen félre senkit: különleges formájú faépítményről van szó, amelyet fesztivál rendezői kifejezetten erre a produkcióra találtak. Ráadásul, ez a közeg a címszerepet éneklő Megyesi Schwartz Lúciának sem idegen, hiszen Bizet remekművét többször adta elő más, noha városiasabb férfimunkák színhelyein.

„Németországban kétszer énekeltem a címszerepet — meséli —, egyszer a düsseldorfi repülőtér egyik hangárjában, másodszor pedig egy Mercedes-gyár hatalmas szerelőcsarnokában állítottak fel több ezer személyes nézőteret. Ez utóbbi helyszín azért is érdekes, mert a Magyar Állami Operaház produkciójában éppen a Mercedes nevű cigánylány szerepét alakítom évek óta — mondja a művésznő, aki a német nyelvű Carmen-előadásokon kívül tavaly koncertszerű előadásban is énekelte a címszerepet a Zeneakadémián, a szemlénihez hasonló felállásban, szintén Hollerung Gábor vezényletével. „Liraibb hangomból és habitusomból fakadóan szerepformálásom, úgy érzem, nem nevezhető hagyományosnak, hiszen a magyar közönség inkább a diva-megjelenésű, nagyobb hangvolumenű Carmenekhez szokott. De úgy hiszem, az általam megjelenített karakter is illik a Mérimée-elbeszélés főszereplőjéhez. Szerintem ugyanis a Carmen „A” nőről szól, az örök női sorsról; arról, hogyan szeret bele halálosan egy férfiba, és miként szeret ki belőle, pedig jól tudja, hogy ez az életébe kerül. Hangilag egyébként jól fekszik a sze-

Megyesi Schwartz Lúcia

Fotó: Fábrián Évi

rep, technikailag nagyon kényelmes” — mondja a mezzoszoprán énekesnő, aki követendő példaként említi a mostanában DVD-n is megjelent 1967-es Karajan-vezette produkciót, Grace Bumbry alakításával: „Ő a lehető legtermészetesebb módon formálja meg a szerepet, szinte semmit nem játszik rá, csupán önmagát adja, s így tökéletes” — mondja Megyesi Schwartz Lúcia. „Amikor két éve az Operaház társulatával Japánban turnéztunk, Agnes Baltsa énekelte a címszerepet. Az ő szerepformálása szintén nagy hatással volt rám, és — ha épp nem én énekeltem vele — mindig megnéztem. Emlékezetes marad számomra már-már hisztériába csapó heves temperamentuma, rendkívül vérbő alakítása. Én liraibb alkat vagyok, és szerintem létezik a szerepnek olyan olvasata is, amely Carmen finomabb oldalát mutatja meg, a szemléni produkcióban megpróbálom majd így megközelíteni. A címszerep összetettsége megköveteli, hogy a bennem lakozó összes ősi női ösztönt életre hívjam. Különösen nagy szükségem lesz erre a nagy veszekedés-jelenetben, ahol — nagyon remélem — kö kövön nem marad!”

A Don Josét alakító orosz Bojidar Nikolov mellett Escamillót Massányi Viktor énekl. Hollerung Gábor visszanyúl a mű eredeti formájához, és húzások nélkül dirigálja a produkciót a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar élén. „Morales áriáját a mű elején valószínűleg nem is ismeri a hazai közönség” — mondja Megyesi Schwartz Lúcia. „Bizom benne, hogy az eddig soha nem hallott, gyönyörű részeket kívül a mű jól ismert zenéi is szinte újként, meglepetésként fognak hatni.”

A semmiből hagyományt teremteni A Capella Savaria változtatott a műsorpolitikáján

Augusztus 13. 20 óra
Sárospatak

Szombathely, a Claudius római császár alapította város a második évezred végén úttörő kezdeményezésnek lehetett színhelye: Krisztus után 1981 esztendővel az első magyar régizene-együttesek között itt alakult meg a Capella Savaria. Milyen változások állnak mögöttük, hogyan zajlik ma az egyetlen vidéki régizene-együttes élete? – erről is kérdeztük Kalló Zsoltot, aki a világhírű kontratenorral, Derek Lee Raginnel adandó sárospataki koncert előtt nyilatkozott a Gramofonnak.

„Németh Pál ugyanis nagyon magas színvonalon tudta menedzselni az együttest és nagyszerűen irányította ügyeinket. Ezen a téren volt, és még mindig van mit tanulnunk. A zenekar az önkormányzattól ugyan sok segítséget kap, de rendszeres támogatást nem, így hát pályázatunk és próbáljuk szervezni az életünket. Ez természetesen nem kis feladat itt, Szombathelyen, kétszáz kilométerre a szponzorálás központját jelentő fővárostól. Ám az együttes korábbi sikereinek hála, számos felkérés tart életben minket” – mondja Kalló.

1999 óta némileg változott a Capella műsorpolitikája is: „A repertoár kialakításában az előző korszakkal szemben én más nézőpontot képviselek. Egyetértek azzal, hogy nagy szükség van a méltatlanul elfeledett művek kiadására, bemutatására, és e téren mi magunk is folytatjuk a kutatómunkát. Ugyanakkor nem tehetjük meg, hogy csak olyan darabokat játsszunk, amelyek pusztán azért érdekesek, mert kuriózumok. Egyszer élünk! Nem maradhatunk ki olyan élményekből, amit egy Mozart-versenymű, -szimfónia vagy, amit egy Bach János-passió jelent! – hogy csak néhányat említek. A repertoár korszakait tekintve is nyitottabbak vagyunk, hiszen – míg korábban csak a XVI–XVII. század zenéjét részesítettük előnyben – a határvonalat az utóbbi években kitöltük egészen a klasszikáig” – mondja Kalló Zsolt. A Capella Savaria új korszaka egyben megújulást is hozott, s ez füllel is jól érzékelhető: a hangzás frissebb, fiatalosabb lett. „Számos különbség mellett nyilvánvalóan ez az egyik leglényegesebb – fogalmaz a koncertmester –, hiszen a vezető személye rányomja a bélyegét egy együttes hangzására, játéktílusára. Időközben a fiatalítás is aktuális kérdéssé vált, amivel szembe kell néznünk. Több kolléga már közelebb van a hatvanhoz, mint az ötvenhez, de örvendetes dolog, hogy az együttes zökkenőmentesen tovább tudja örökíteni az általuk képviselt nemes előadói hagyományt.” VT

Az együttes történetének egyik kulcsfigurája a brit Nicholas McGegan (balra)

Fotó: Garas Kálmán

Kalló Zsolt, a Capella Savaria koncertmestere 1991 óta játszik a zenekarban, de a művészeti vezető szerepét csak 1999-ben, Németh Pál kiválása után vette át. „Németh Pál érdeme, hogy szinte a semmiből hozta létre ezt a korhű hangszereken játszó zenekart, ami a nyolcvanas évek Magyarországnál úttörő vállalkozásnak számított. Ezt a fajta előadásmódot ugyanis akkor, és még jó néhány évig megkérdőjelezték” – mondja a koncertmester, s a kezdetekről szólva megemlíti Székely András zenetörténész nevét is, aki tanácsaival, kutatásaival Budapestről segítette az együttes munkáját.

A korai Capella Savaria alapvetően meghatározta a magyar historikus-játék irányvonalát, hiszen a kezdeteknél szorosan a zenekarhoz kötődött még Spányi Miklós, Kertész István, Szűts Péter és Máté Balázs is. Azonban nemcsak a Capella hatott a magyar historikus mozgalomra, az együttes is formálódott. Az eltelt majd' huszonöt évben jeles régizenesz-karmesterek egyénisége, felfogásmódja alakította a Capella Savariát olyanná, amilyennek ma ismerjük. Mind közül kiemelkedik a világhírű brit muzsikus, Nicholas McGegan, aki Kalló Zsolt szerint kulcsfigurának nevezhető az együttes történetében. „A vele való munka oly mértékű fejlődést jelentett számunkra, melynek hatása máig érződik. Ezen kívül, a diszkográfiánkat képező hatvankét lemez mintegy egyötödét vele készítettük, s ezek óriási sikert hoztak számunkra a lemezpiacon; a Capella részben ezeknek az eredményeit kamatoztatja ma is. Nicholas tavaly két koncerten vezényelt minket a Nemzetközi Haydn Fesztiválon, és fantasztikus élményt jelentett újra a keze alatt játszani” – emlékezik Kalló.

„Miután én lettem a művészeti vezető, új feladatokkal is meg kellett ismerkednünk” – folytatja a harmincnyelc éves koncertmester.

Az Antenna Hungária Rt. a bajbajutottakért

A Zempléni Fesztivál főtámogatója bankszámlát nyitott az özvívizszerű esőzés által sújtott Mád és a környékbeli települések megsegítésére. A műsorszóró cég 1 millió forintot helyezett el a 10918001 00000003 30340007 számú számlán, amelyre várják mindazok pénzügyi adományait is, akik segíteni szeretnének a bajbajutott embereken. Az AH hosszú évek óta igyekszik hozzájárulni a térség kulturális és gazdasági fejlődéséhez, és így kötelességének érzi, hogy ebben a súlyos helyzetben a régióban élő emberek mellé álljon és felhívja a figyelmet az árvízkarosultak megsegítésére. Mád – a korábbi évekhez hasonlóan – idén augusztusban is fontos helyszíne lesz a Zempléni Fesztiválnak. Dr. László Géza az Antenna Hungária Rt. vezérigazgatója a mádi zsinagógában szervezett koncert előtt fogja átadni a számlára beérkező összeget dr. Szabó György országgyűlési képviselőnek, a megyei közgyűlés alelnökének. A Zempléni Fesztivál szervezői a rendezvény budapesti június 5-ei beharangozó koncertjén – a Művészetek Palotájának aulájában – postai csekkeket helyeznek el, így a koncertlátogatóknak is lehetőségük lesz hozzájárulni a zempléni újjáépítéshez.

Értéktörző, világjáró Rajkó Zenekar Megbízható iskolaszervezet veszi körül az együttest

Június 5. 19.30 Nemzeti Hangversenyterem
Augusztus 15. 20 óra Szerencs

Pusztza, gulyás, magyar nóta — ne tagadjuk, a cigányzene még ma is sokak számára az éttermi muzsikát jelenti. Pedig már több mint fél évszázada működik az intézmény, amely egyebek között éppen azzal a céllal jött létre, hogy ezt a téves képzetet felszámolja. A Rajkó Zenekar műsorainak ma már ugyanolyan szerves részét képezik Liszt, Bartók és Kodály művei, mint Dinicu Pacsirtája vagy a Repülj feckém.

A történet 1952-ben kezdődött, amikor Szigeti Pál leendő igazgató és a kitűnő zenepedagógus, Farkas Gyula elhatározták, az ország több területéről összegyűjtik a zenei téren legtehetségesebb roma gyerekeket, vagy — ahogy cigány folklórban mondják: rajkókat. Céljük, a fentebb említett okon kívül az volt, hogy roma és nem roma fiatalok teljességében ismerjék meg a cigányság gazdag és sokrétű zenei hagyományát, és azt a lehető legmagasabb művészi színvonalon ápolják, képviseljék. Ma már egész iskolaszervezet veszi körül a harminc hivatásos muzsikusból álló Rajkó Zenekart: az alapfokú zeneoktatás mellett saját zenekart fenntartó zenei szakközépiskola is működik, tánctagozat is található az egykori KISZ Művészegyüttes Rottenbiller utcai székházában. „Akit egyszer megfertőzött a Rajkó-szellem, az nem szívesen megy el innen” — mondja Gerendási István, igazgató. A zenekar legfiatalabb tagja húsz éves, de játszik benne negyven éves muzsikos is, aki azért nem hagy el bennünket, mert tudja, az országban, sehol sem játszhatja ezt a széles repertoárt. Mi ma már olyan művekhez merünk hozzányúlni, amelyeket máshol inkább átlapoznak. Az egyik produkciókban szerepel például Liszt Haláltánca, emellett Bartók Román népi táncait vagy Kodály Galántai táncok és Kállai kettős című remekműveit is gyakran műsorra tűzzük” — mondja az igazgató.

Az átiratokat, hangszereléseket a Rajkó Zenekar mindenese — hivatalosan: betanító karmestere — Mészáros Tivadar készíti. „Ő az utolsó mohikán — folytatja Gerendási —, aki az előtte élt nagy generációktól vette át a stafétabotot. Elődei munkássága, kultúrája, hangzásigénye ma is érezhető az együttesen, noha a repertoár összetétele újdonságot jelent az előző évtizedekhez képest. A Rajkó név által jelezett többszínűség forrása továbbá, hogy mi minden produkciót több primással adunk elő. Bár mindegyikük kitűnő muzsikos, személyiségük nagymértékben befolyásolja a hangzás jellegét, a zenei karaktereket. Annyira, hogy én például csukott szemmel is meg tudom mondani, Danyi Lőrinc, Fehér Gyula, Vidák Zsiga, netán Suki István vezeti a csapatot.”

Az utóbbi időben többször hallhattunk a Rajkó Zenekarról. 2003-ban Markó Iván kérte fel az együttest Romantiáda című balettjének kíséretére, a magyar zene történetében először bizva meg cigányzenekart ilyen jellegű feladattal. Ugyanebben az évben a Zsidó Nyári Fesztivál szenzációját jelentette fellépésük, amelyből elkészítették első DVD-jüket is. Idén pedig a Budapesti Tavasz Fesztiválon gyűlt össze akkora közönség, hogy alig fértek be az ELTE Jogi Karának dísztermébe.

Gerendási István harminc éve dolgozik az intézménynél, még nevelőtanárként kezdte. „Én az egész életemet a cigány kultúra ügyének szenteltem” — mondja. „Az egykor amatőr együttes ma már világszínvonalon muzsikál, ugyanakkor máig meg tudta őrizni lelkesedését. Változást jelent azonban, hogy soha nem fektettünk ekkora

hangsúlyt az úgy nevezett klasszikus zenei repertoárra, mint napjainkban. A hozzánk érkező felkérésekből úgy sejtem, hogy az együttes a nagy sikerek korát éli. A múlt évben tizenhárom országban jártunk, köztük Indiában, Kínában, Indonéziában, a Közel-Keleten és Dél-Amerikában. A zenekar eddigi pályafutása alatt összesen száznolc ország vitte a magyar cigányzene hangjait.

„Sajnos, a Rajkó Zenekar történetében több negatívumot is hozott a rendszerváltás óta lezajlott másfél évtized” — mondja Gerendási. „Bár az utóbbi esztendőben két rendkívül megtisztelő szakmai elismerést kaptunk — a Kodály Zoltán díjat és a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet —, 1989 óta fokozatosan kihúzták alólunk a szőnyeget. Anyagilag magunkra vagyunk utalva, mert bármilyen kormány volt is hatalmon, soha nem sikerült elérnem, hogy rendszeres állami támogatásban is részesüljünk. Különösen meglepőnek és furcsának tartom ezt napjainkban, amikor esélyegyenlőség címén annyi szó esik Magyarország legnagyobb kisebbségéről, kultúrájának ápolásáról. Nem segítenek a médiumok sem, hiszen a romákról legtöbbször negatív képet festenek. Márpedig vannak a cigányságnak példamutató értékei, létezik roma értelmiség, a cigány művészet palettája pedig nagyon sokszínű. Amíg lesz, a Rajkó Zenekar ezt fogja hirdetni.”

Várkonyi Tamás

Pege Aladár ötven éve a koncertpódiumon „Készenlétben tartok egy alternatív műsort is”

Augusztus 17. 18 óra
Sátoraljaújhely

Ali, ahogy szűk körben zenésztársai és barátai becézik, egyszerre tud közvetlen, barátságos és szigorú is lenni. Ő azon kevés nagyformátumú muzsikusaink egyike, akinek szabad, sőt tudását ismerve kell is, hogy magasan tartsa a mércét. Mert ki, ha nem Pege Aladár? A zenei életben kicsit is tájékozottabbak jól tudják, hogy a hangszertudás általa képviselt szintjét felülmúlni a fizika törvényeinek meghazudtolásához lenne hasonló. Az embernek az a benyomása, hogy amit Pege Aladár ki tud játszani a nagybőgőn, az simán a maximum. Nem véletlen, hogy a külföldi sajtóban a nagybőgő Paganinijeként emlegetik.

A kilencvenes évek közepe óta minden évben kiad egy klasszikus és egy jazz-lemezt; bár ezeket a felvételeket hiába keressük a lemezboltokban. Gyakorlatilag „magán-terjesztésben” férhetnek hozzá – jobbára ismerősök, barátok, szakmabeliek. Állandó kvartettje élén aktív jazzmuzsikus, de klasszikus szólistaként is rendszeresen koncertezik. Charles Mingus özvegye őt tartotta a legméltóbbnak arra, hogy neki ajándékozza elhunyt férje hangszerét. A hangszer repertoárját jó ideje már ő maga szélesíti klasszikus nagybőgő átírataival.

Pege Aladár a Köztársasági Érdemrend Tiszti-keresztjével kitüntetett nagybőgő művész-tanár, Kossuth-díjas, Liszt-díjas, Érdemes Művész, eddig ötven évet töltött a koncertpódiumon. Ezúttal jazz kvartettjével a Zempléni Fesztivál fellépő vendége.

Pege Aladár jazz-formációja élén – saját bevallása szerint húszhuszonöt éve – kizárólag saját szerzeményeit játssza. A jelenlegi Pege Quartetben Koloncsák Zsolt zongorázik, Nagy Balázs szaxofonozik, Kothencz Tamás dobol. A kompozíciók karaktere és a nagyon kiforrott előadói gyakorlat alapján a mainstream jazzhez sorolható zene, a műfajon belül már-már klasszikusnak számító irányzatokat ölel fel. Standard-izű daraboknak is tekinthetjük ezeket – fűzi hozzá Pege Aladár –, mert a zenekar minden egyes koncertjén szerepel blues-, swing-, latin-, valamint rock-alapokra épülő kompozíció is. (Utóbbi irányzat valójában funk és soul eredetű rockzenét jelent, melyeket Pege Aladár basszusgitáron játszik.) A négy stílusirányzatra épülő, mégis egységes hangzást eredményező zene annyira bevált, hogy a kvartett már a harmadik CD-t jelentette meg ezzel a koncepcióval. A tekintélyes zenekarvezető tapasztalatai szerint az említett zenei alapok olyanok, melyek töretlenül vonzzák a közönség érdeklődését. „Nem vagyok híve annak, hogy egy zenekar kizárólag egy stílust képviseljen, mert ez nem elégíti ki, sem mint muzsikust, sem mint zenehallgatót” – tette hozzá Pege Aladár.

Bár az idei Zempléni Fesztiválon a jazz kvartett szerepel, mégsem mehetünk el szó nélkül a klasszikus előadóművész tevékenysége mellett. Pege Aladár zongorakísérettel vagy kamara triójával – Csontha András hegedüssel és Rudolf András mélyhegedüssel – koncertezik a komolyabb műfajban. Nem átíratokat, hanem szabályos vonótrió repertoárdarabokat játszanak, melyek alkalmával a csellósólamot nagybőgőn hallhatja a közönség. Ezzel kapcsolatban a következőket fűzte hozzá Pege Aladár: „Sok esetben jobb a nagybőgővel megszólaló trió-darab, ugyanis gazdagabb színvilágot és erőteljesebb basszust visz a műbe, miáltal izgalmasabb, kontrasztosabb interpretáció születik” – vélekedik erről Pege Aladár.

A szólistikusabb részleteket viszont egy oktávval feljebb játszom, és ez magasabb technikai igényt jelent az előadásban. De hát ez a jó, nem?! Egyébként a cselló-stímet mindenki le tudja játszani, még én is...”

Az indokoltnál jóval szerényebb gesztust firtató megjegyzésemre pedig az volt a reakció, hogy „én mindig szerény vagyok, csak akkor nem, amikor felbosszantanak”.

Kérdésemre, hogy milyennek, mennyire értőnek, érzékenynek tapasztalja napjainkban Budapest és más városok közönségét, a következőket mondta: „Többnyire olyan programmal készülök a koncertekre, amely mellett készenlétben tartok egy alternatív műsort is, melyre akkor lehet szükség, ha az első számra érkező közönségreakció indokolja. Vagyis úgy kezdem a koncertet, hogy tesztelem a közönséget. Általában a második szám után döntöm el, hogy mi is lesz a műsor aznap este. Évtizedes tapasztalatom, hogy vidéki nagyvárosokban jobb játszani, mert a közönség mindenre jobban reagál, mint Budapesten. Pedig nem játszom rosszabbul a fővárosban sem, még ha a közönség befolyásolja is a muzsikus játékkedvet; de itt talán túl sokan fenn hordják az orrukat... Egy fesztivál viszont egészen más viszonyulást jelent a közönség és a zenész között. Mivel a fesztivál-közönség sokkal távolabb van, mint mondjuk egy klubkoncert hallgatósága, azt javaslom a fiatal kollégáknak is, hogy amennyire csak lehet, költözzenek a pódium elejére. A közönségkontaktus ugyanis nagyon fontos, főleg a jazzben.”

A napjainkban tapasztalható műfaji keveredésekkel kapcsolatban Pege Aladár megjegyezte: ez egészséges dolog. Ha jól csinálják, miért ne tennék? „Én is játszom népdalokat is – ötven éve.”

ML

SaxOrgan

...azaz klasszikus zene és rögtönzés templomi orgonára és szaxofonra

Augusztus 16. 19 óra
Sátoraljaújhely

A hivatalos, félig-meddig a zenei végzettségnek megfelelő titulus alapján Nagy László Adrián orgonaművész és Zsemlye Sándor jazz-szaxofonos közös produkciója a „SaxOrgan”. Műsorukat nagyrészt klasszikus – főleg a korai barokk korszakából származó – művekből, valamint egy-egy XX. századi darabból, illetve jazz-standard-ből és saját szerzeményekből állították össze. A bizarnak tűnő helyzetnek, mely mindezen tényekből érezhető, több oka is lehet. A többnyire templomokban elhangzó, különös hangszer- és műfajpárosítás mellett még a két muzikus titulusa is okozhat némi zavart.

Ők ketten pedig minden igyekezetükkel épp arra törekednek, hogy ezeket a zavarokat és feszültségeket mihamarabb megszüntessék, s hogy minél teljesebb legyen a harmónia a közös előadások alkalmával – zenei és emberi vonatkozásban egyaránt. A produkció egyes darabjai az eredeti művek átíratái (változtatás nélkül), más esetekben csak a főtémák jelentik a keretet, melyeken belül a két hangszeres gyakran felváltva vállalkozik improvizációra is.

Ezek a rögtönzések részben a klasszikus karakteren belül az eredeti mű harmónia- és dallamvonalát követik, másutt pedig a muzikusok személyes irányultságát tükrözik. (Tehát sem Jan Garbarek és a Hilliard Ensemble híres kísérletével, sem pedig Vázsonyi János altszaxofonos Bach-interpretációival nem vonható párhuzam.)

A kezdeményezés Adriántól származik, aki készséggel vállalja vonzalmát a jazz iránt. Zsemlye Sándorral tavaly nyáron ismerkedtek össze Brémában, a Kórusolimpián, ahol mindketten a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar vendégzenészeként szerepeltek. Előbb emberi érdeklődés, majd zenei „egymásra hangolódás” előzte meg az első hangszeres próbálkozást. Adrián által javasolt klasszikus darabokkal kezdték a közös munkát, melynek eredményeként intuitív módon, spontán szerveződött az interpretációs

Nagy László Adrián orgonaművész

Fotók: Gramofon-archív

Zsemlye Sándor jazz-szaxofonos

irány. Mesterkelt koncepció és domináns szerep nélkül, a muzikusok egymást követő figyelme által alakult ki a mindkettőjük számára evidens forma. Ötleteket csupán az adott hangszerek természetes lehetőségei, hangszínei, karakterei adtak. Miután a próbák egyszerre és azonos mértékben győzték meg a két muzikust, hamarosan koncertprogrammá fejlődött a kísérlet. Teljes egyetértés volt abban is, hogy mely darabok maradjanak meg eredeti formájukban, s hogy melyeket játszhatják átdolgozott vagy szabadabb felfogásban. Magától értetődően a főtémák többnyire szoprán-szaxofonon szólalnak meg, az orgona eredeti hangszereléshez hű kíséretében. Az improvizatív betétek hol a klasszikus dallamívet kö-

vetve illeszkednek a darabokba, hol pedig jazzes frazeálással oldják fel az alapvetően komolyzenei hangzást. Mindkét muzikus átrándul egy-egy rövid intermezzo erejéig a másik műfajába; érezhetően a kihívás motiválta kedvvel, ugyanakkor a másik zenei világ iránti tisztelettel is. Ez csak úgy lehetséges, ha a szólista szerepet vállaló zenész elsősorban dallamban gondolkodik, és nem harmóniai keretekben.

Zenei szempontból ebben rejlik a két muzikus merészségének és alkalmasságának titka, minek köszönhetően izléselesen, helyenként izgalmasan ötvözhetőek az egymástól távol eső műfajok és hangszerek is. Közös produkciójuknak nem kevésbé fontos feltétele a szinte azonos mértékű nyitottság és érzékenység a szakmai köreiken kívül eső műfajok iránt.

„Azoknak, akik hiszik, hogy a zene egy és oszthatatlan.” Ezt a mondatot mot-

tóként írták egyik előadásuk szórólapjára. Egyre többen vagyunk – zenehallgatók és muzikusok is –, akik így gondoljuk. Viszont ebből az is következik, hogy nem mindenki osztja a zenéhez való viszonyulásnak ezt az elvét. Vannak, akiket a zenében is tapasztalható globális szintézis bosszant, akik egy műfaj elkötelezettjeként semmiféle fúziót nem fogadnak el, akik a kultúrák keveredését hektikus, szeszélyes és személyes ambíciókból táplálkozó feltűnési vágygal magyarázzák. Nos, az ő kedvükért nem árt megjegyezni, hogy a zene vagy bármely kultúra elsősorban emberek, személyiségek ilyen-olyan megnyilvánulása által érzékelhető. Amikor pedig látszólag távol eső kultúrák találkoznak, valójában emberi találkozásokról van szó: egymás értékeire nyitott, fogékony, érdeklődő, egymástól tanulni vágyó, vitális emberek találkozási vagy barátságai.

Adrián és Zsömi (ahogy jazzberkekben becézik Zsemlye Sándort) nem egy jól eladható projekttel rukkolt elő. Ha nem találkoznak, nem beszélgetnek, nem ébred érdeklődés bennük egymás emberi és szakmai értékei iránt, lehet, hogy soha eszükbe sem jut, hogy orgonistaként szaxofonossal duettezzenek, vagy fordítva. Ilyen egyszerűen(?) is létrejöhét a zenében valami eredeti, valami meglepően új...

Matisz László

Az ajándék Carmentől A gólyakalifáig Harangi Mária kortárs művel debütál az Operaházban

Gyöngyösi Levente A gólyakalifa című, a millenniumi operapályázaton díjazott munkájával mutatkozik be önálló rendezőként a Magyar Állami Operaházban Harangi Mária. Bár neve a főigazgatóé mellett szerepelt már a Hunyadi László és a Rigoletto felújításakor, még nem ismert „arca” a dalszínháznak, keveset tudunk róla. Szerencsés alkat, sokáig látszik majd fiatalnak, kivált, ha a körülmények megengedik, hogy híven őrizze egyenességét, szellemi nyitottságát.

Tízéves lehetett, amikor az édesanyja karácsonyra egy Carmen-felvételt ajándékozott az édesapjának. Föltette és képtelen volt fölállni mellőle. Addig az operát nem szeretette, mit síkoltozik a néni! – háborgott, mint általában a gyerekek. Bizet operája azonban elbűvölte. Gyűjtővé vált, beszerezte az összes Verdit, Puccinit, Mozartot – addig hallgatta a műveket, amíg kívülről nem tudta őket. Becsukta az ajtót, elénekelte és eljátszotta a számára érdekes figurákat. A zenével volt már kapcsolata, hegedülni tanult. A gimnáziumban diákszínházi körbe járt, francia tagozatos lévén francia nyelvű előadásokban játszott. Tanulmányi versenyt nyert, így választhatott, hogy melyik egyetemre iratkozik be. Budapestre jött és az Eötvös Kollégiumban lakott. Részt vett az itteni dráma kör alapításában, Shakespeare, Lorca, Weöres darabokat, T.S. Eliot adaptációkat vittek színre. A kollégium családi miliője, a hagyomá-

nyos különórák rengeteget adtak számára, mégis, a célegyenesben átváltott a Színművészeti Egyetemre, akkor indult ismét zenés rendezői képzés.

Öten végeztek Szinetár Miklósnál, aki már harmadévből javasolta, járjon be az Operaházba, A denevér próbáira. Amikor pedig Erkel Hunyadijának felújítása következett, már társrendezőként dolgozhatott a főigazgatóval, azután Verdi Rigolettója ugyanebben a főlállásban került előbb a Budafest, majd a ház repertoárjára. Így alkalma nyílt alaposan megismerkedni a két ház monumentális gépezetével. A diploma megszerzése után egyik osztálytársa Egerben jutott szerződéshez, a másik visszakerült a Madách Színházba, ketten azonban szabadúszók. Szerencsésnek tartja magát, csak egy kicsit keserű – mondja –, mert idén A gólyakalifa az egyetlen munkája. Más, rutinos rendezőknek meg egy sincs – vetem közbe. Nem veszi zokon, hiszen csak a szituációt regisztráljuk mindketten. Romvári Gergellyel tavaly két egyfelvonásost mutatnak be a Millenáris Teátrumában, áldatlan körülmények között próbáltak, keservesen kalapozták össze azt a csekély pénzt, amiből a produkciót előállíthatták. „Ez is egyfajta út, talán most csak ez járható Magyarországon – jegyzi meg. Azt mondják, az opera drága műfaj, ami csak részben igaz – jelenti ki –, hiszen a nagy létszámú zenekar, énekkar többnyire elengedhetetlen, de a diszletnek és jelmeznek nem feltétlenül kell pazarlónak

Sólyom-Nagy Máté (jobbra) készül Tábori Elemér szerepére

lennie. Én például Debrecenben négymillió forintból csináltam Székelyfonót, és szerintem gyönyörű volt.”

Az osztályukba négy lányt vettek föl, hallgathatták eleget, hogy a rendezés nem női mesterség... Aztán „fiúsították” őket, Harangi Mária már az első év végén. Most úgy látja, hogy van a szakmának olyan része, ami a nőknek, más eleme meg a férfiaknak megy jobban. A női érzékenység a munkafolyamatban jó darabig előnyt jelent. Amikor azonban technikailag kell összerendezni egy produkciót, el szoktak úszni. „Ebben lehet igazság, ismeri el, nekem is az a nehezebb, hogy kitaláljam, mint lehet lerövidíteni a díszítés idejét, az elképzelt világítás hogyan oldható meg technikailag.”

A színművészetin prózai darabbal, muscallel, operettel is kellett vizsgázni. Ő Csehov Cseresnyéskertjével, Bernstein Candide-jának részleteivel vizsgázott, no és a Gianni Schicchi-vel. Operettben „renitens” volt, nem az ismert művek közül választott, pedig kedveli a műfajt, hanem a harmincas évek berlini operettjeinek dalaiból szerkesztett egy dramaturg kollégájával a város, a kor léghörét megidéző kerek műsort.

Az ismerkedés adta tapasztalat tagadhatatlan előny az Andrassy úton első önálló feladatánál: Gyöngyösi Levente A gólyakalifa című operáját viszi színre, szinte ösbe-mutatóként, hiszen a Millenáris Teátrumában négy évvel ezelőtt eljátszott, félig szcenírozott változat csupán azt mutatta meg, milyen fantasztikus lehetőségek rejlenek az ifjú komponista alkotásában.

„Nagyon jó a zene, arányos a mű, egyórányi az első, hetven percnyi a második felvonás. Babits regényét gyerekkorom óta nagyon szeretem, tehát őszintén kíváncsi voltam rá, hogy mi kerekedik belőle operaszínpadon – meséli. – Az már a Millenárison kiderült számomra, hogy az osztott színpadi megoldás, amit Gyöngyösi Levente

Harangi Mária Réti Attilával és Bakos Kornéliával

Fotók: Pethő Zsuzsa

Főszerepekben mutatkozhatnak be a fiatal tehetségek

Képzés és karrier a dalszínház OperaStúdiójában

és Balla Zsófia elképzelt, az egy idő után didaktikussá válik. Úgyhogy amikor kiderült, hogy én rendezhetem A gólykalifa igazi bemutatóját, erről a pontról kezdtük a munkát. Leventének határozott elképzelései vannak a mű színpadi megjelenéséről, úgyhogy az élő szerzővel való egyeztetés kötelezettsége ebben az esetben igazán konstruktív párbeszédre vezet. Balla Zsófiával, a librettó szerzőjével is ilyen a viszonyunk, néhány helyen változtatott a szövegen, hogy jobban játszhatók és énekelhetők legyenek a szituációk. Akadtak kritikus pontok, például az a jelenet, amelyben Tábori Elemér és az inasa egyszerre jelennek meg a majálison, de azt hiszem, sikerült ezt a helyzetet is jól megoldanunk. Babits csak egy mondatot említi Hauff meséjéről, itt a klasszikus „színház a színházban” szituáció áll elő a bábjátékkal. Megnöveltük a kikiáltó mágikus szerepét, életre keltését Kulka János vállalta, nagy örömömmre.”

Kapott egy kiinduló szereposztást, de még változtatható, így két nemzedék erős alakjaival készülhetett: a főszerepekben Sólyom-Nagy Mátéval és Rezsnyák Róberttel, Szolnoki Apollóniával és Bakos Kornéliával, Herczenik Annával és Wierdl Eszterrel, Csavlek Etelkával, Zempléni Máriával, Tóth Jánossal, Ambrus Ákossal, Réti Attilával és másokkal.

A következő feladata Győrbe szólítja, ott nemrég nyílt meg egy kamaraszínház, meghívták, hogy készítsen egy mozgásházai estet. A zene mi más lehetne, mint Gershwin, az Egy amerikai Párizsban és a Kék rapszódia, a koreográfus Pataki Klára, aki A gólykalifa mozgásait is kreálta.

Tizennyolc éves koráig élt a szülővárosában, Pécsen, így elég rosszul érinti, hogy a Mecsek-alján éppúgy sorvad az egykor jó hírű operajátszás, mint a többi nagyvárosban. Kezdő énekesnek, karmesternek, rendezőnek, sőt a jövő közhírnéknél egyaránt rossz, hogy Budapesten apró lehetőségekért állnak sorba, másutt meg bizonyos szerepek kioszthatatlanok, alapművek egyáltalán nem, vagy csak hatalmas megalkuvásokkal adhatók elő.

Jó lenne külföldre menni, próbákat és előadásokat nézni, nagy rendezőktől tanulni. Dolgozni itthon szeretne, elhivatottságot érez az iránt, hogy részese legyen, történelem végére valami jó a honi operajátszással, mert aminek most tanúi vagyunk, az bizony elszomorító.

Albert Mária

Kirkósa Orsolya nagy sikerrel debütált Lady Macbethként és Szilágyi Erzsébet szerepében, Lukács Éva az Otello Desdemonájaként, Pesti Emese a Lohengrin Elzájaként aratott nagy tetszést, Bretz Gábornak a Macbeth Banquójaként tapsolhatott a publikum, Bakos Kornélia pedig A trubadúrban Inezként, a Rigolettóban Giovannaként lépett színpadra.

A Magyar Állami Operaház stúdiói közül nem jutott mindenkinek feladat ebben a szezonban, a következő évadban azonban a nézők még gyakrabban találkozhatnak új hangokkal és arcokkal, és fokozatosan megismerhetik az összes fiatal tehetséget. Az ifjú énekesek sikere ugyanis azt jelzi, érdemes volt néhány esztendővel ezelőtt újból életre hívni ezt az oktatási szervezetet. Az OperaStúdióban a fiatal művészek tapasztalt mesterek mellett sajátíthatják el a színházi munka ismereteit, és alaposan felkészülhetnek jövőre operaénekesi karrierjükre.

A stúdiós tanulmányokra a pályázóknak kétfordulós meghallgatáson kell bemutatniuk, szakmai felkészültségüket. Felvételükről az Operaház intendánsfőigazgatója által felkért bizottság dönt. A képzés időtartama két színházi évad, amelyet legfeljebb egy évvel lehet meghosszabbítani, s az oktatás végeztével a résztvevők egy dalszínházi oklevelet vehetnek át.

Az OperaStúdió feladata az, hogy felkutatassa a tehetséges fiatalokat, és sokirányú továbbképzésben részesítse őket a nagy színházi gyakorlattal rendelkező művésztanárok vezetésével. Ennek érdekében elsődleges cél a hallgatók zenei, stílusi, énektechnikai valamint színpadi magatartásbeli oktatása. Már a stúdiómunka alatt lehetőség nyílik a színpadi rutin megszerzésére, hiszen az Operaház vezetői – adottságaiknak megfelelően – rendszeresen ellátják a növendékeket kisebb-nagyobb színpadi feladatokkal. A szerepgyakorlat, a színpadi játék, mozgásgyakorlat és nyelvtan mellett a hallgatók lehetőséget kapnak arra is, hogy a meghívott, világhírű operaénekesek mesterkurzusain részt vegyenek. Így az elmúlt években többek között Hamari Júliától, Jeanne Hennyttől, Anna Reynoldstól, Renata Scottótól, Renato Brusontól is tanulhattak. A mesterkurzusok mellett a stúdió tanárai rendszeresen szerveznek találkozásokat neves

Fotó: Mezey Béla

Kirkósa Orsolya Szilágyi Erzsébet szerepében

magyar énekesekkel is, melyeken a nagymúltú művészek pályájukról, tapasztalataikról mesélnek. Eddig Ágai Karola, Szőnyi Olga tartott már élménybeszámolót, s a tervek szerint a jövő évadban Tokody Ilona és Gregor József következik.

Az OperaStúdió művészeti vezetője Lonel Pantea, ügyvezetője Kapus Judit, zongorkísérő-korrepetitorként Balla Ibolya, Csányi Valéria és Katona Anikó dolgozik. Jelenlegi tanárai között megtalálható Csengery Adrienne-t, Nagy Ferencet, Oberfrank Gézát és Szakály Györgyöt is.

A tervek szerint egyszerre kilenc énekes lehet a stúdió hallgatója. Néhány név a korábban végzetek közül: Cserna Ildikó, Mitilineou Cleo, Herczenik Anna, Gál Erika, Rálik Szilvia, Keszei Borbála, Létai Kiss Gabriella, Váradi Zita, Várhelyi Éva, Cserhalmi Ferenc, Boross Csilla, Péter Cecília, Szolnoki Apollónia és Kiss Péter. A Magyar Állami Operaház stúdiói azonban nemcsak a dalszínházban, hanem a nemzetközi megmérettetéseken is sikerrel szerepelnek. A 2005-ös veronai Don Giovanni Énekversenyen Donna Anna szerepében Bakonyi Anikó, Leporellóként pedig Bretz Gábor nyert első díjat. Szinetár Miklós, a budapesti dalszínház intendánsfőigazgatója (aki az olaszországi zsűri munkájában is részt vett), Petrovics Emil főzeneigazgató valamint az Operaház vezetőségének tagjai úgy döntöttek, a két győztesnek valamint azoknak a stúdiósoknak, akik részt vettek a versenyen, hazai fellépési lehetőséget is biztosítanak. Így az OperaStúdióban tanuló fiatalok 2006 januárjában két Don Giovanni-előadással léphetnek majd színpadra. *Gramofon*

„Szemem pillás függőnye fent...”

Bartók+Belcanto Miskolci Nemzetközi Operafesztivál

2005. június 11–25.

Az idei, ötödik Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon június 19-én új verzióban mutatják be Bartók: A Kékszakállú herceg vára című misztérium-operáját. A Kékszakállú: Polgár László, Judit: Wiedemann Bernadett, a rendező: Alföldi Róbert. A próbák még áprilisban megkezdődtek Budapesten, a Vidám Színpad kamaratermében.

A hely szelleme nem helyszíntől függő. „Azért, mert a Vidám Színpadon próbálunk, és itt, a kopott falú bérházak övezte zajos és poros udvaron ülve beszélgetünk, Polgár László és Wiedemann Bernadett még az, aki, és a Kékszakállú ugyanúgy Bartók, mintha egy díszes operaház falai között folynának a próbák. A genius loci mindenütt megtalálható, ahol odaadó művészek vannak” – állítja Alföldi Róbert, de nem sokáig elmélkedünk a mű és a helyszín adta felszínes ellentmondáson, mert kezdődik a próba. A színpadon egy asztal, rajta tányérok, két szék, bőrönd, két hanyagul odavetett kabát, a háttérben szűk nyílásra elhúzott függöny, mögötte a most még csak képzeletben feltáruló ajtó.

Alföldi Róbert: Nagyon szeretném a „kis realizmust” keverni a misztériummal, az emelkedettséggel. Szeretném, ha látható lenne a vad szerelemben összecsapódó két ember élete, akik felrúgnak mindent, ami a múltjukat jelenti. Tehát a valóságból indítok. Ez minden rendezésemben nagyon fontos. Hogy valami közös pont legyen az én életem és az adott mű között. Így lesz ismerős a nézőnek. Az asztal, a két szék, a tányér, a kés, a villa, a pohár, mind valódi, fölöttük pedig egy érdekes ajtó-rendszer. Nem konkrétan látjuk meg, mi van az ajtó mögött, valami anyagszerűséget kerestünk Kentaurral, a díszlet- és jelmeztervezővel. A kincseskamra: aranyrudak, a virágoskert: a föld, a fegyvertár: ágyúgolyóval átluggatott lemez, a kínzókamra: szögesdrót. Nem akarom lefordítani a szöveget, hanem esszenciáját adni annak, amiről szó van. Érdekes, hogy színpadon egyszer sem láttam a darabot. Nagyon nagy szerencsém, hogy a kis faluban, ahol élünk, volt egy ének-zenei iskola. Ott fantasztikus énektanárnőm volt, Annuska néni, és a zongoratanárnőmre is emlékszem: Ági néniel Bartókot hallgattunk. Persze, ha az ember tízévesen nemcsak hallgatja, de élvezi is Bartókot, ahhoz természetesen kell valami affinitás, kíváncsiság, de mindenképpen kellene ezek a pedagógusok, akik engem gyerekkoromban körülvettek. Igen, kiskamaszként hallgattam először a Kékszakállút is.

Polgár László: 1980–81-ben énekeltem először a szerepet Hamari Júliával és Ferencsik Jánossal, a Bartók-év nyitókoncertjén. Ferencsik természetesen ezt a darabot oda-vissza tudta, mégis nagyon félt az előadástól, mert előtte másfél évet kihagyott egy

műtét miatt. Egészen őszintén azt mondta nekem: Én egy hülye vagyok, hogy két kezdővel (Hamari sem énekelte addig Juditot) egy ilyen fontos koncertet elvállalok. A végén, amikor meghajoltunk, odahúzott magához és a fülembe dörmögte: Nem bántam meg! Hihetetlen! Életem legnagyobb dicséretét kaptam.

A. R.: Nem érzem, hogy Polgáron rajta lenne az elmúlt huszonöt év Kékszakállúja, nagyon nyitott, figyel rám, és megoldja azt, amit kérek. Megtisztelően nyitottak és kíváncsiak rám mind a ketten. Ez így normális. Az első nap persze elment azzal, hogy a karót a torkomból kihúzzam – mégis csak világsztárokkal dolgozik az ember!

Alföldi Róbert

Fotó: Gordon Eszter

P. L.: A harmadik ajtó előtt elhangzik egy mondat. Kékszakállú kérdezi Juditot, miért álltál meg, miért nem nyitod? Kezem a zárt nem találja! – feleli Judit, és akkor nekem azt kell énekelnem, hogy Judit ne félj, most már mindegy! Hát könyörgöm, itt vége a darabnak! Mondhatnám, felesleges a többi öt ajtó. Akárhányszor énekelem, tabula rasát kell magamban csinálni ahhoz, hogy tovább tudjam játszani a szerepet.

A. R.: Szondi Lipót azt írja: Nézzük az oroszlanokat! Egy himnek az a dolga, hogy minél több nőtényt megtermékenyítsen, hisz arra rendeltetett, hogy továbbvigye a fajt. A nőténynek, aki megkapja ezt a himet, meg az a dolga, hogy minél tovább megtartsa úgy, hogy a többi nőtényt aránylag távol tartsa. Szerintem ezt írta meg Bartók, mély, felkavaró fájdalommal. Miért nem sikerülnek a kapcsolataink? – kérdezi. Ennyi. Nekem „csak” erről szól a Kékszakállú.

P. L.: Ez az a darab, amit nem lehet megrendezni. Annyira szimbolikus, hogy ha konkrétá válik, akkor a szimbólum, mint jelentés, megszűnik. Ezt igazából koncertszerűen kéne mindig előadni. De a filmes megoldásra is gyakran gondolok. Amikor Soltival énekeltem Párizsban, Londonban és Lille-ben, Várady Júliával – akkor Solti azt mondta nekem: ha Bartók élne, nagyon boldog lenne, mert biztos így képzelte el a Kékszakállút. Neki volt vágya filmre vinni az operát, össze is gyűjtötte a pénzt különböző szponzoroktól, Szabó Istvánt kérte fel a rendezésre. Októberben kezdtük volna a forgatást, és augusztusban meghalt. Ha valaki egyszer azt mondaná nekem, itt a színpad, rendezd meg ahogy te akarod, én kétszer játszánám el egymás után. Egyszer a Kékszakállú, aztán Judit szemszögéből. Mind a kettőnek igaza van. Volt egy francia film, Marie-José Nattal és Jacques Charrier-vel, ugyanaz a történet a nő, majd a férfi nézőpontjából. Nagyon tanulságos! Judit igazsága: semmi mást nem akar, csak szeretni. Csak a férfit akarja, de azt egészen-egészében. A férfi meg? Magamról tudom,

Polgár László

Fotó: Gramofon-archív

szeretné azt a pici kis titkot megtartani magában – magának. Nem is titok ez, talán egy bezárt szoba. Az okos nő ezt megérzi.

A. R.: Operát rendezni: kötéltáncolás. Három operával dolgoztam eddig, és azért küzdök, hogy a színrevitel ne jelmezben előadott oratórium legyen, hanem valódi színház. Ami koncertszerűen így tud szólni, mint a Kékszakállú, az a kosztümös színpadon is megállja a helyét, csak máshová kerülnek a hangsúlyok.

P. L.: Pódiumon és színpadon is a legnehezebb a harmadik ajtó. A „Tiéd most már mindez a kincs” kezdetű részt a szólam magassága miatt nem véletlenül énekelte Székely Mihály egy oktávval lejjebb annak idején. Bartók megengedte neki, beleegyezett ebbe az apró csalásba. Miskolcon már voltam három évvel ezelőtt, nagyon ügyesen szervezik, és így minden felkérésre igent mondok. Kifejezetten élmény fellépni, nagyszerűek a körülmények, lelkes a közönség, és még meg is fizetik az embert.

A. R.: Azért, mert egy fesztiválra készül a darab, nem rendezem más-ként. Az ember teljes produkcióban gondolkodik, és hogy ezt hol, milyen alkalommal mutatják be, ki milyen csattanót vár tőle, azzal nem foglalkozom. A műre figyelek. Ha ide, ebbe az udvarba készülne – van is hét ajtó –, ugyanúgy rendezném meg. Úgy indul a darab, hogy áll a színpadon két család: apa, anya, testvér. És van két ember, aki felrúgja az addig létező rendezett életét, otthagy mindent. Mert együtt szeretnének élni. Vállalják egymást, a közös életet, és ezért nagy áldozatot hoznak. A két család kezdi el mondani a prólógot.

P. L.: Sokáig nem is adták elő a prólógot, pedig hozzátartozik az operához. Nehéz elmondani. Nem lehet pátosszal, mert akkor az ellenkező hatást éri el. Sokszor megszólaltattam, és nagyon szerettem. Itt akkor veszem át a szót a két családtól, amikor megszólal a zene. Megszólal a zenekarban az első fisz, és akkor bennem olyan szublimáció indul el, ami az összes kételyemet eltörlí; vajon ennyi év után lehetséges-e még a megújulás?
„Zene szól, a láng ég, /kezdődjék a játék!”

Lőrincz Andrea

A ZENE VÁROST ÉPÍT. OPERÁMI!

Bartók + Bel canto
Bellini, Donizetti, Rossini
2005. június 11-25.

Miskolci Nemzetközi Operafesztivál

Közreműködnek:

ROST ANDREA, LUKÁCS GYÖNGYI, KARINE BABAJANYAN, KOCSIS ZOLTÁN, GIUSEPPE GIACOMINI, PIER GIORGIO MORANDI, JOSÉ CURA, MARCO BALDERI, POLGÁR LÁSZLÓ, RENATO BRUSON, ROBERTO SCANDIUZZI, ROBERTO FRONTALI, VÁSÁRY TAMÁS, AL DI MEOLA

King's Singers, Nemzeti Filharmonikusok, Szentpétervári Mariinszkij Színház, Moszkvai Helikon Színház, Szlovák Nemzeti Színház, Zágrábi Horvát Nemzeti Kamaraszínház, Római Santa Cecilia Akadémia Együttese, Bartók Vonósnyegyes, a Muzsikás Együttes és Sebestyén Márta

Információ: Miskolci Operafesztivál Kht. 3525 Miskolc, Déryné u. 1.
Tel.: (46) 509 407. Fax: (46) 509 408. E-mail: operami@axelero.hu, www.operafesztival.hu
Fesztivál-jegyiroda: Tel.: (46) 516-735, 516-736. Fax: (46) 516-734. E-mail: jegyiroda@miskolcinenzetiszinzhaz.hu

NÉPSZAVA

ELLE

Magyar Rádió

Miskolc Megyei Jogi Város Önkormányzata

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA

MEZZO

DUNA

SÜGÖ

TVK

Holcim

TESCO

EMÁSZ

szinvarnet

Miskolc Megyei Jogi Város Önkormányzata

Kónya Sándor, „a” Lohengrin Magyar énekes karrierék a nagyvilágban – 2.

A Békés megyei Sarkadon, a képtárban a város legendás szülötte, Kónya Sándor emlékére évekkel ezelőtt szobát rendeztek be a világhírű tenorista relikviáiból. Nemcsak ily módon tisztelegtek a helybeliek a legfőképp Wagner operák tenor főszerepeiben kimagasló énekes művésze előtt, hanem azzal is, hogy 2003-ban a város egyik terén mellszobrát, Szőke Sándor alkotását is felavatták. Sőt, az operaénekes nevét viselő helybéli kamarakórus közreműködésével emlékhangversenyt is rendeztek.

A karrierje során a Bayreuthi Festspielhausban, a New York-i Metropolitanban és a Milánói Scalában egyaránt ünnepelt sztár 1923-ban született. Iskoláit Sarkadon végezte, és már kisiskolásként felfigyelt hangjára Molnár Imre neves énektanár, aki miután külön is meghallgatta, nyomban beajánlotta a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémiára. Kónya meg is kezdte tanulmányait, de a háborús esztendő kötelező hadi szolgálata elől nem menekülhetett: 1944-ben behívták katonának. Már a háború utolsó napjaiban hadifogságba esett, ahonnan barátai segítségével sikerült megszöknie, és 1946-ban – 23 éves korában – folytatta énekesi tanulmányait. Igaz, már nem Pesten, hanem az amerikai születésű Frederick Husler professzornál az észak-németországi Steinhudében. A rendkívüli tehetségnek tartott ifjú énekes hamarosan már Milánóban, Ricco Lani mesternél képezi tovább a hangját. A németországi szájakat sem szakítja el, és 1951 nyarán a bielefeldi színházban mutatkozhat be a Fidelio opera első fogoly szerepében. Az igazi debütálás sincs már túl messze: még az év december 11-én – ugyancsak Bielefeldben – a Parasztszünet Turidduját alakíthatja. A bemutatkozásnak híre megy, és Kónyát a stuttgarti és hamburgi operaház is meghívja, 1955-től pedig a berlini Deutsche Opertól kínálnak szerződést, leginkább Puccini, illetve Verdi operák spinto szerepeire.

A hangban ekkor még nem ragyog a Wagner szerepekhez szükséges hősies fény, inkább lírai színezetű. Elsősorban Rodolffként, Pinkertonként és mantuai herceggként számítanak rá, de már megkapja Alvaro szerepét is A végzet hatalmában. Kíváncsi korának zenéjére is, kortárs operákban is fellép, és nem arat kisebb sikert, mint Verdi-hősként. 1956-ban például Leandro szerepét éneklő Hans Werner Henze Szarvaskirály című dalművében. Egy korábban alig játszott Cornelius operában, A bagdadi borbélyban is fellép, amit Hamburgban és az Edinburghi Ünnepi Játékokon is műsorra tűznek, és Kónya Sándort mindenütt nagy ünneplésben részesítik Nureddin alakításáért.

1958-ban már Bayreuth tapsol a magyar énekesnek, aki Lohengrinként mutatkozik be a Wagner szentélyben, a zenekart André Cluytens dirigálja. Ekkor még nem sejtí, hogy ez lesz talán a leggyakrabban játszott szerepe, Párizsban is ezt éneklí, sőt 1961-es Metropolitan-beli debütálásakor is a Lohengrin van műsoron. Csakúgy, mint 1963-ban, amikor a londoni Covent Gardenben ugyancsak a Grál lovag jelmezében lép színpadra egy olyan produkcióban, amelyet nemcsak az ő alakítása, hanem Otto Klemperer dirigálása is felejthetlenné tett. Kónyát tizennégy éven át rendszeresen visszahívták a Metropolitan Operába. És amikor 1974. december 12-én elbúcsúzott a legendás színház közönségétől, mérlege impozáns volt, hiszen huszonkét operában csaknem háromszáz előadáson énekelt.

Kónya Sándor civilben és kosztümben: háromszáz előadáson énekelt a Metropolitanban

Fotók: Gramofon-archív

Itáliában pedig ő volt „a” Lohengrin, ünnepelte a Scala lelkes publikuma, de más olasz teátrumok operakedvelő közönsége is. A kritika is kiemelte érces, nagy volumenű hangját, amely egyedülálló módon őrizte páratlan hajlékonyságát és lírai színezetét is. 1964-ben jött el Budapestre, ahová később is több ízben visszatért. Először természetesen Lohengrin szerepében, de vastaps fogadta bemutatkozását a Tosca Cavaradossijaként is. Rá egy évre, 1965-ben Radames volt az Erkel Színházban, és a magyar közönséget is elbűvölte hangjának nemessége. A hatvanas években a Bécsi Ünnepi Heteken, a Turadotban aratott óriási sikert Birgit Nilsson és Mirella Freni partnereként. De egyaránt meggyőző volt Ramerreként, Edgarként, Riccardóként, Don Joséként, Turidduként vagy éppen azokon az estéken, amikor Don Carlos jelmezét öltötte magára.

Nem tartozott a hanglemezipar agyonfoglalkoztatott sztárjai közé. Néhány lemeze így is ritka értékűvé vált, például a bostoniakkal és Erich Leinsdorffal 1965-ben rögzített Lohengrin. Legendás az 1967-ben a Bajor Rádióban felvett Nürnbergi meszterdalkok, Rafael Kubelik a karmester, és a művészetének fénykorában lévő Thomas Stewart éneklő Hans Sachs, Gundula Janowitz pedig Éva szólamát. Különlegesség Kónya Lammermoori Lucia albuma is, mert a három CD két teljes Metropolitan-beli élő előadást tartalmaz, 1964-ből, illetve 1966-ból, így mód van arra, hogy a tenorista azonos és mégis más két produkciója mellett összevehesse a hallgató Joan Sutherland, illetve Roberta Peters Lucijáját is. 1964-ben volt az a Bohémélet a MET műsorán, amelyből szintén lemez készült, Renata Tebaldi éneklő rajta Mimit.

Kevésbé ismert, hogy Kónya Sándor – ha tehetné – operett előadásokon is többször fellépett, mert kedvelte a műfajt. 1973-ban a Magyar Televízió készítette vele operafilm-változatot Dohnányi Ernő A tenor című mini-operájából. Számos énekes tanítványt is elindított karrierje során, hiszen a hetvenes évektől 65. születésnapjáig, 1988-ig professzorként oktatott a stuttgarti Zeneművészeti Főiskolán. Ekkor költözött a spanyolországi Ibiza-ra, a Földközi-tengeri Baleári szigetek kedvelt turistaparadisi-csomába, ahol Pro Arte néven alapítványt hozott létre az operaművészet ápolására és segítésére. Ott, a szigeten hunyt el 2002 tavaszán, 79. életében a még életében a Metropolitan és a Scala örökös tagjai sorába emelt énekes, akit azonban – mint többeknek is megsúgta – épp oly boldoggá tett, hogy szülővárosa, Sarkad 1996-ban a díszpolgárává fogadta.

Lindner András

Az úrhatnám szolgálótól A trubadúrig

Budafest az Operaházban, a Szent István téren és a Hilton Szállóban

A főváros a vakáció, a turisztikai főszezon idején is egyre több helyszínre várja a muzsika barátait. A Budafest Nyári Zenei Fesztivál az Ybl-palotabeliek mellett szabadtéri opera-programot is ajánl. A Hilton Szálló Dominikánus-udvarában ugyan július 3-án és 4-én egy fiatalos operett-összeállítással indul a program, ám zárásképp igazi nyáresti műsort kínálnak a szervezők. Július 26-án és július 27-én Az úrhatnám szolgáló és egyéb történetek címmel két remekbe szabott Pergolesi darabot játszanak.

A vidám játékokat lírai szoprán és basso-buffo énekesekre írta a szerző, és a férfi-nő csatározásról, érzelmi és hatalmi játszmáiról ad hű képet. Dramaturgiáját tekintve a két opera ellentétes szerkezetű: Az úrhatnám szolgálóban a bájos, de ravasz szolgálólány igyekszik elvetetni magát a zsémbes urával, a Livieta és Tracollo-ban a nő ruhába bújt rabló próbálja szerelmével megnyerni kirabolt áldozatát. Az egybefűzött operák így kerek egészet alkotnak. A túlnyomórészt fiatal szereplőgárda tagjai: Mitilineou Cleo, González Mónika, Bárány Péter, Hábetler András, Ionel Pantea, Nyári Zoltán és Mester Viktória. A darab rendezője Paróczay Balázs, az Ensemble Philippe Kamarazenekart Rácz Márton vezényli.

A Bazilika előtti téren, a Belvárosi Nyári Szimfonikus Koncertek keretében július 10. és 24. között a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Kocsis Zoltán, azután a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara Jean Bernard Pommier vezényletével, (a szólista: Lendvai József hegedűművész), valamint a Magyar Virtuózok Kamarazenekar Szenthelyi Miklós vezetésével és Edvin Marton közreműködésével nyújt üdítően sokrétű választékat a komolyzene tárházából. Július 24-én Operagála gazdagítja a szimfonikus sorozatot, a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar Ligeti András vezényletével népszerű nyitányokat és áriákat kínál az érdeklődőknek.

Már hagyomány, hogy a Magyar Állami Operaház augusztusban majdnem három hétre kinyitja kapuit. A hűtött-nézőtér, a gyönyörű épület biztos helyszínt jelent a közönség számára, hiszen nem kell az időjárás változásaira figyelni. Ezért érthető, hogy a nemzetközi turizmus is előszeretettel figyel itteni produkciókra. A XIV. Nyári Opera és Balett Fesztivál augusztus 2. és 17. között várja tehát idén az érdeklődőket az Ybl-palotában. Ezen a nyáron a Verdi alkotások dominálnak, a két, talán legnépszerűbb Verdi mű, A trubadúr és a Traviata, a mester középső alkotói korszakának remekei láthatók-hallhatók. Az augusztus 4-én, 6-án és 8-án színe kerülő, Cammarano szövegére íródott és a Gutiérrez drámája nyomán született Trubadúr ősbemutatóját Rómában a Teatro Apollóban tartották 1853-ban, és már 1854-ben a pesti Nemzeti Színház közönsége is megismerhette a művet. Az opera népszerűsége mit sem csökkent az elmúlt másfél század alatt, hiszen pompás zenéje, drámai szituációi kiváló lehetőséget nyújtanak az operaénekesek új meg új nemzedéke számára művészi kvalitásuk megmutatására. Ezen a nyáron a rendezők valódi sztárparádával örvendeztetik meg a közönséget. Sümegi Eszter, Bándi János és Fokanov Anatolij éneklő a főszerepeket, a karmesteri dobogón pedig az egyik legkiválóbb dirigens, Lukács Ervin áll.

Augusztus 10-én, 12-én és 14-én a Traviata szerepel a programban. A művet Velencében, a Fenice Színházban mutatták be, szintén 1853-ban. Zenetörténeti tény, hogy először nem aratott sikert az alkotás, mert a Violetta éneklő művésznő nem felelt meg a szerep követelményeinek. Természetesen, amint változott a szereposztás, már semmi nem akadályozhatta az opera sikerét, a darab a világ valamennyi dalszínházának már több mint százötven éve szilárd oszlopa. Egyébként a Traviata nevezetes alkotás, a zenetörténet és Verdi szempontjából is, hiszen az első eset volt, hogy komoly, tragikus tárgyú opera a saját korából merítse cselekményét.

Verdi pályáján azért jelentős a Traviata, mert itt alkalmazta először azt a „társalgási stílust”, amelynek lényege: a zenekar önállóan felépített zenei anyaga fölött melodikus recitativókban folyik a dialógus. A Piave szövegére, Dumas Kaméliás hölgy című drámája nyomán készült alkotás hazai bemutatója 1857-ben a pesti Nemzeti Színházban volt. A karmesteri pálca ezen a nyáron mindhárom előadáson Medveczky Ádám kezében lesz, és szintén mind a három estén Kiss B. Attila és Perencz Béla alakítja a két férfi főszerepet. Violetta szövegét augusztus 12-én Bazsinka Zsuzsanna éneklő, augusztus 10-én és 14-én pedig neves vendégmű-

vésszel, Lubica Vargicovával találkozhat a közönség.

László Zsuzsa

Lubica Vargicova, a Traviata vendégművésze

Jazz, musical, opera szabadtéren

A Szabad Tér Színház a másik fő szervezője a nyár zenei kínálatának. A Városmajor a próza és a musical, a Budai Parkszínpad a könnyű- és világzene terepe. A Margitszigeten, a nagy szabadtéri színpadon sok műfajú lesz a nyár: jazz, musical, balett, néptánc mind-mind található a programban. Egy opera is repertoáron marad, felújítják a tavaly sikerrel bemutatott Attila című operát. Ez is Verdi alkotása, fiatalkori munkája. A debreceni Csokonai Színházzal együttműködésben jött létre a produkció, amelyet Alföldi Róbert rendezett. A debreceni operatársulat karmestere, a francia Philippe de Chalendar vezényli a július 22-ei előadást. Az Attila ősbemutatójára 1846. március 17-én a velencei La Fenice színházban került sor. A szövegkönyvet Temistocle Solera írta, s bár nem volt hűséges a történelmi tényekhez, ez nem csorbította a sikert, hiszen Verdi muzsikája meggyőzte a lelkes olasz közönséget. A magyarországi bemutatót 1852-ben egy olasz stagione a pesti Nemzeti Színházban tartotta, természetesen olasz nyelven. A ritkán játszott mű hazai történetének érdekessége, hogy 1972-ben a Margitszigeti Szabadtéri Színpad volt a helyszíne annak a nagyszerű Attila-felújításnak, amelynek női főszerepét, Odabellát az ifjú Marton Éva énekelte, Lamberto Gardelli vezényletével hatalmas nemzetközi sikert aratott ez a produkció.

Ed Harris Beethoven szerepében Új filmet forgattak Magyarországon a zeneszerzőről

Beethoven áll a karmesteri pulpituson és vezényel. Az arca átszellemült, megrendülten éli át művét. Már majdnem teljesen süket, de a IX. szimfóniát belső hallására hagyatkozva képes dirigálni. Ha kamerák nem lennének, talán elhinnénk, hogy Beethoven reinkarnációja érkezett Kecskemétre, a Katona József Színházba, ahol új életrajzi alkotás felvételei folynak, a neves lengyel filmes, Agnieszka Holland rendezésében.

Ed Harris, a négyes Oscar-jelölt civilben...

Fotók: Ittész Tamás

E sorok írója muzsikusként vett részt a felvételen. Nagy lendülettel húztuk a vonókat, bár mi csak a képet szolgál-tatjuk. A Concertgebouw Orchestra Bernard Bernard Haitink dirigálta koncertfelvételét nem könnyű követni. A negyedik tétel baritonszólójának kíséretét és a záró Prestissimo tempóját csaknem lehetetlen elkapni. Pedig a filmesek metronómjelekkel ellátott felvételt játszanak be a bőmbőlő hangszórókkal. A Beethovent alakító Ed Harris viszont a kattogástól csúszik el, ám a zenével összhangban

marad. A próbák alatt a színész minden dirigensi megmozdulása után a megfelelő ütésteknikát próbálta neki elmagyarázni alkalmi karmester tanára, de a felvételeken már többnyire vigyorogva, hüvelykujját felfelé fordítva jelezte elégedettségét. Ed Harris felkészült, meghozza nagyon komolyan.. Amikor szünet volt, már a következő jelentre koncentrált, magában gyakorolta a vezényelni-valót. Ilyenkor jobban ütött, mint amikor a metronómhoz kellett igazodnia. Egyre felszabadultabb, gyakrabban nézünk rá, és egyre

kevésbé hagyatkozunk a háttérkattogásra. Bár szerepünk szerint a művet alig-alig ismerve játszunk a bemutatón, bizonyos helyeken a Beethovent alakító színész elvárja a szemkontaktust, és ennek hangot is ad.

Már a budapesti felvételen is élvezte, ahogy az ő, akkor még meglehetősen bizonytalan intésére elindult a zenekar, élőben, „háttérhang” nélkül. A kecskeméti színházban készített felvételek után elárulja:

„A legjobb az egészben az volt, amikor tényleg én vezényelhettem, mint tegnap a Kilencedik szimfónia fináléját.” A felvételt ugyanis valami apró baki miatt leállították, de Ed Harris nem volt hajlandó abbahagyni, végigvezényelte a darabot – Haitink örült tempójában, magabiztosan. Végül mindenki óriási ovációban tört ki, „Beethovenünk” pedig elégedetten nyugtázta sikerét. „Bár igazán nem tudom megítélni, de számomra az összes zenész nagyszerű volt: a Kecskeméti Szimfonikus Zenekar és a kecskeméti Pedagógus Kórus is. Jólesett az a megértés, amivel suta mozdulataimat fogadták. Kifejezetten motivált az együttműködésük. És amikor a kórus búcsúzóul elénekelt Kodály Esti dalát, egészen meghatódtam. Apám is több kórusban énekelt. Az előző felvételeken a Sturcz Vonósnyeggel dolgoztunk. Mind kiváló muzsikuskok.”

A Copying Beethoven című film év végére, jövő év elejére készül el. A mű remélhetően elnyeri a közönség tetszését. Mi, zenészek, abban bízunk, hogy négy Oscar-jelölés után a világhírű színész végre a díjat is átveheti – talán éppen Beethovenért.

Ittész Tamás

...és Beethoven maszkjában

Mesevilág az Új-Szegedi új színpadon

Az ismét önállóvá vált Szegedi Szabadtéri Játékok második játszóhelyet nyit: a korábbi kertmozi helyén kezdi meg működését július 22-én az Új-Szegedi Szabadtéri Színpad. A Dóm téren kívül idén itt is láthat-hallhat előadásokat a Tisza-parti városhoz hűséges közönség. Kacsóh Pongrác száz évvel ezelőtt zajos sikert aratott legendás daljátékával, a János vitézzel indulnak. Csáky Móric, a operett műfaj jeles kutatója, a linzi Brucknerhaus és kutatóközpont professzora szerint a huszadik század elején sok hamis zenei elem került a könnyebb műfaj révén a magyar dalműirodalomba, kivételesen eredetinek tartja azonban Kacsóh művét. Nos, ez a komponált, mégis hamisítatlan

Herczenik Anna

Fotó: Mezey Béla

„köznyelvi” melódiavilág teremt Hegyi Árpád Jutocsa rendező számára lehetőséget, hogy karakteresen magyar, de nem magyar-kodó légréteget teremtsen. A rendező úgy érzi, hogy a kivételesen muzikális színinövendék, az erdélyi születésű Szócs Artúr képességei megfelelnek az elképzeléseinek, rábízta tehát a címszerepet. Iluskát az Operaház fiatal szopránja, Herczenik Anna személyesíti meg, a francia király ironikus figuráját Agárdy Gábor játssza. Az operairodalom bővelkedik nők által énekelt nadrágszerepekben, most fordított helyzet áll elő, egy „szoknyszerepet” játszik férfi, mert gonosz mostohaként Székelyi József mutatkozik be.

Elég a Széchenyi térről átsétálni a hidon, és a túlparti ligetben egy, a margitszigetihez hasonlóan festői szabadtéri színház várja a publikumot. A rendező minden természet adta lehetőséget ki akar használni, a francia király udvarát például a palota terasza szimbolizálja. A jelmezeket és a játék keretét Zeke Edit tervezi. Az előadást Molnár László vezényli, közreműködik a Szegedi Nemzeti Színház zene-, ének- és tánc-kara. A 22-ei premier után 23-án és 24-én is a János vitéz játsszák. A Dóm téren a tavalyi Nabucco-produkciót újítják föl, Marton Éva mesterkurzusának növendékei adnak gálaestet, a Budapesti Operettszínház pedig a Rómeó és Júlia musical-változatával vendégszerepel.

Gramofon

Reneszánsz mester a technológia korában

Sir André Previn 75 éves

André Previn

Fotó: Gramofon-archív

Tiszteletbeli karmestere iránti hódolatát kifejezve júniusi koncertjeit mind Previnnek ajánlotta a száz éves London Symphony Orchestra. (Az együttes a közeljövőben Budapestre érkezik, a Nemzeti Hangversenyteremben Beethoven-estet ad egy másik Sir, John Eliot Gardiner vezényletével.) Az ünnepelt vezényli a felköszöntő gálakoncertet június 9-én – Ravel, Korngold művei hangzanak el, Tango Song and Dance című zongora-hegedű kompozícióját Previn hitvesével, Anne-Sophie Mutter hegedűművészsel adja elő. Richard Strauss Négy utolsó énekét ezen az estén Renée Fleming szóltatja meg, az az énekesnő, aki a mostani századforduló talán legjelentősebb zenés színházi alkotását, a Tennessee Williams drámából készült A vágy villamosa című operát Blanche Dubois szerepében diadalra vitte. Zeneszerző, zongorista és karmester – Previn, akiről alig tudni valami személyes dolgot, a reneszánsz eszményt testesíti meg, hiszen könyveket, haikuszerű verseket is ír. Több kis- és nagykereszt után 1996-ban kapta meg II. Erzsébet királynőtől az életművéért a Sir címet. Nyilván legalább ennyire büszke arra, hogy idén a Glenn Gould emlékdíjjal tüntették ki. Az Egyesült Államokban Az év muzsikusa címet nyerte el operájával, 1998-ban San Franciscóban mutatták be A vágy villamosát (A Streetcar Named Desire). A színműből Philip Littell írta a librettót. A darabot tavaly a Plácido Domingo igazgatta Washingtoni Opera tűzte műsorra. Az eredeti zenekari anyagot 2003-ban rögzítette az LSO, ennek alapján készült a washingtoni produkció. A széria folytatása várható, hiszen Puccini óta nem termett zeneszerző, aki a lelki folyamatokat, a hangulatokat ilyen plasztikusan és pontosan rajzolta volna meg. Nem véletlenül: egy kérdéssorra adott válaszából kiderül, hogy Previn a lojalitást, az intelligenciát, az álmodozást, a humort és a beleélő képességet tartja fontos emberi tulajdonságnak. Az sem meglepő ezután, hogy Mark Twain, Csehov, Graham Greene és Marcel Proust neve áll kedvenc írói listáján. Kedveli a rózsát és a napraforgót, továbbá a kék színt és Charlie Parkert, a festők közül Diego Velásquez, Henri Matisse-t – válaszaiból egy színes egyéniség portréja rajzolódik ki. A júniusi születésnap sorozatban természetesen kedvenc zeneszerzői szólnak meg, 14-én például Mozart G-dúr zongoraversenye, a amelyet a zongora mellől ő dirigál, 18-án Strauss Alpesi szimfóniáját vezényli, 26-án pedig Brahms zongoránegyest játssza az LSO szólistáival – szép koszorú a jeles alkalomból.

AM

Korondi Anna szabadúszóként folytatja

Változó pályán: Pamina, Elvira, Zdenka

Korondi Anna

Fotó: Gramofon-archív

A Haydn-koncertek Fer-töd-Eszterházán idén június-júliusban csak „takaréklángon” mennek, a palota dísztermét, ahol a koncerteket tartották, fölüljítják. A nyárvégi eseményeket ez remélhetően nem érinti, ott vannak a környékbeli templomok is, amelyek kitűnőek az oratórikus művek megszólaltatására, legtöbbször itt hangzott el először. Korondi Anna a Haydn Fesztiválon most is dolgozik az Orfeo Zenekarral, a Purcell Kórusal és Vashegyi

Györggyel, A teremtés című művet adják elő. Ez a kapcsolat tehát nem változott, módosult azonban viszonya Berlini Komische Operrel, nem kötött állandó szerződést, csak régi szerepeit éneklie a német fővárosban élő magyar szoprán. Mint mondja, Kupfer szelleme nem úgy érvényesül, ahogy korábban. A zenés színházak helyzete is más (lásd cikkünket a 26–27. oldalon), változatosabbnak ígérkezik az élet szabadúszóként. Például úgy, hogy már második alkalommal vendégeskedik Bayreuthban, a Piere Boulez vezényletével hallható Parsifalban ő az első Viráglány. Tavaly komoly viták között készültek föl, a főszereplők némelyike perrel fenyegetőzött, mert a megvalósítást túl excentrikusnak találta. Korondi Anna újonc lévén, igyekezett távolmaradni a konfliktusoktól, szerinte érdekes ez a verzió, nem lehet ugyanúgy játszani az operát, mint száz, húsz, vagy öt évvel ezelőtt. Bayreuthban rendkívüli élmény, hogy a szervezők szinte a tenyerükön hordják az énekeseket, akár fő-, akár kis szerepet játszik, mindenkit megbecsülnek. A művészeti vezetésben váltás volt, idén az új grémiummal remélhetően lesz alkalma a folytatásról beszélni. Idén hosszabb, Japánig erő tartó turnén vesz részt Philipp Herrewége irányításával, Beethoven IX. szimfóniájával vendégszerepelnek fontos zenei központokban. 2006-ban, egy Mozart sorozatra ismét Budapestre jön, a Művészetek Palotájában Vashegyi György Varázsfuvola-alkotásában régi kedves szerepét, Paminát kelti életre. Az újonnan fölfedezett c-moll mise változatot mutatja be a Nemzeti Énekhar, már tanulja a szoprán szólamot. Nemrég velük énekelte Richard Strauss Négy utolsó énekét, nagy sikerrel. A Münchener Staatsoper, pontosabban Peter Schneider kitűnő karmester az Arabella Zdenkájára kérte föl ezzel új fejezet nyílik a pályáján, akárcsak azzal, hogy Weimáriban Schönberg különös kompozíciója, a második vonósnégyes szoprán szólamát éneklie. A Mozart-repertoáron belül is vált, a finnországi Turkuban egy félig szcenizált Don Giovanni előadásban lesz először Elvira.

AM

Zenében gondolkodnak

Találkozás Rohmann Imrével és Rohmann Dittával

Apa és lánya – mindketten muzikusok. Az apa zongoraművész, karmester és tanár, a lánya sugárzóan tehetséges, nagyreményű csellista. Az apa Salzburgban él, a lánya Zürichbe készül. A Zeneakadémia egyik tantermében beszélgettünk.

Gramofon: A zenei indíttatás meddig vezethető vissza a családban? Rohmann Imre: Az édesapáig, aki hárfaművész volt, és a Magyar Állami Operaház szólóhárfásaként dolgozott több mint harminc évig, emellett a Bartók Konzervatóriumban tanított hárfát. Édesanyám nem volt muzikus, ő csak amatőr színvonalon énekelt. A két testvérem is tanult valamennyi zenét, de egyikük sem lett muzikus.

G.: Úgy tudom, Ön elég korán, négyévesen kezdett zongorázni.
R. I.: A hárfá mellett volt otthon zongoránk is, és én valahogy ennek a hangszernek a bűvkörébe kerültem. Később néhányszor úgy játszottunk együtt édesapámmal, hogy ő egy hárfaverseny szóló részét játszotta, én pedig a zenekari részét zongorán.

G.: Viszonylag ritkán látni férfi hárfásokat...

R. I.: Így igaz, de azt kell mondanom, hogy a jelentősebb hárfások – a szólisták, vagy akik komponáltak erre a hangszerre – mind férfiak voltak. A zenekarokban viszont általában hölgyek a hárfások, bár a Bécsi Filharmonikusoknál még férfi tölti be ezt a posztot, ők még mindig csak elvétve engednek be egy-két nőt az együttesbe.

G.: Gyerekkorától kezdve egyértelmű volt, hogy ez lesz a hivatása? Gondolom, a zenész édesapa hamar felismerte, hogy az átlagosnál lényegesen több tehetsége van a hangszerhez.

R. I.: A zeneiskola után a Bartók Konzervatóriumba kerültem, ahol a zongorával párhuzamosan zeneszerzést is tanultam, mert gyerekkoromban már komponálgattam is. Amikor Soproni József elkezdett engem rendszeren zeneszerzésre tanítani, kiderült számomra, hogy ez milyen nehéz mesterség, és bár a zeneszerzés szakot is elvégeztem a konzervatóriumban, a főiskolán ezt már nem folytattam.

Rohmann Ditta: Viszont készítesz átiratokat.

R. I.: Igen, de ez csak amolyan „álzeneszerzősködés”, pótcselekvés.

G.: Miről mire készít átiratokat?

R. I.: Általában négykezes átiratokat készítek, mert a feleségemmel négykezesezni szoktunk, emellett Perényi Miklóssal csináltam néhány Mozart- meg Csajkovszkij-átiratot, és pár számomra kedves zenekari darabot is átültettem zongorára, például Stravinsky A tűzmadarát, vagy Richard Strauss-operarészleteket.

R. D.: És kadenciákat is írsz. Sajnos azt tapasztalom, hogy az én generációmban ez már nem gyakori: én magam sem játszottam még saját kadenciát, de talán a Ligeti-csellőversenyhez írok majd.

G.: Nyilván Ditta zenei tehetsége is hamar megmutatkozott. De miért épp a csellót választotta?

R. I.: Valószínűleg az édesanyja hatására, aki nagyon szerette ezt a hangszeret – ha zenét tanult volna, talán ő is ezt választja.

R. D.: Én ugyan nem emlékszem rá, de édesanyám elbeszélése szerint amikor először fogtam a kezembe csellót, az a szerelem első látásra esete volt. Hétévesen kezdtem csellózni, emellett mind a mai napig imádok zongorázni és énekelni, és a zeneiskolában fél évig tanultam trombitálni is.

R. I.: Ebben a nagypapájára ütött, mert ő sem csak hárfázott, hanem vadászkürtön és a családi krónika szerint gyerekkorában mandolinon is kiválóan játszott.

R. D.: Szerintem fontos, hogy legalább amatőr szinten el tudjuk képzelni, milyen nehézségei vannak a többi hangszernek. Mégsem elsősorban hangszerben gondolkodom, hanem inkább zenében, ezért mindenféle megszólaltatás érdekel.

G.: Jóllehet a kor és a körülmények nyilván mások, felfedezhetők-e bizonyos párhuzamok kettejük pályakezdésében?

R. I.: Ha a pályán való elhelyezkedést tekintjük, akkor azt kell látnunk, hogy egész más koordináta-rendszerben zajlik az ő élete, mint annak idején az enyém. A világ mára összezsugorodott, Ditta generációja számára összehasonlíthatatlanul könnyebbé vált az utazás, ezért sokkal harmonikusabban kommunikálnak a külfölddel, kitekintésük van a világra. A mi időnkben nem volt lehetőség olyanfajta átjárásra, mint manapság: hogy egy Bécsben élő angol lány, akivel valahol összeismerkedtek, fogja magát, és idejön egy közös koncertre.

R. D.: Én úgy látom, hogy a magyar viszonyok között sok előnye is volt annak az időszaknak, mert bizonyos fórumokon jobban megismertek, és egy életre megjegyeztek titeket, ma ez nehezebben

Rohmann Ditta és Rohmann Imre

Fotó: Aradi Péter

megy. Ott voltak a Ki mit tud?-ok, amelyeket az egész ország figyelemmel kísért. A Filharmónia szólistáiként pedig rendszeresen jártatok vidékre, és külföldre is utazhattatok, így évente elég sok koncertet adtatok. Ma a Fischer Annie-ösztöndíj próbálja valamelyest betölteni ezt a szerepet.

R. I.: A világ rengeteget változott, minden fölgyorsult, a művészet is átvált a dömpingszerű termelésre, a média uralkodik rajtunk – akkor egyetlen tévécsatorna létezett itthon. Egy-egy koncertnek talán nagyobb súlya volt – ma már szinte egészségtelen túlertermelés folyik, az emberek nem tudják kiszűrni a jót, az értékeset, romlott a közízlés, elbizonytalanodott az értékrend... Ebből a szempontból valóban igaz, hogy annak idején jobban megjegyezték a neveket, mert nem volt annyi név. Ha a Pesti Műsorban megjelent egy interjú, azt nagyon sokan olvasták, ma viszont elsikkad a tömegben.

G.: Ha a párhuzamokat keressük, mondhatjuk azt is, hogy Rohmann Imre egy nagy zongorista nemzedék tagjaként indult a pályán, Rohmann Ditta pedig egy nagyszerű vonós generáció tagja.

R. I.: A mi időnkben arról cikkeztek, hogy hol vannak a magyar vonósok. Ma itt van ez a nemzedék – persze akadnak remek zongoristák is –, de az előbb említett túltermelés miatt csak azoknak a nevét jegyzik meg az emberek, akiket „sztárolnak”, akik rengeteget szerepelnek a médiában.

G.: Ma is, és korábban is a kiugrás egyik záloga egy nagy nemzetközi verseny megnyerése, amely akár el is indíthat egy fiatal a pályán.

R. I.: Itt is az a helyzet, hogy ma már annyi a verseny, hogy egyik a másikat devalválja. Egy kisebb, kevésbé rangos verseny megnyerése nem feltétlenül ad lökést egy fiatal muzsikuskarrierjének.

R. D.: Ahogy a mai zenei életet, sokszor a versenyeket is a felszínesség jellemzi. Én csak egyszer indultam egy Triesztben rendezett kamarazenei versenyen, de az kellemes élmény volt. Nem nyertük meg zongorista partneremmel, Mali Emesével, de kaptunk két különdíjat. Ott nem a „cirkuszi mutatványt” értékelték, de mondjuk a Queen Elisabeth versenyen akkor sem indulnék el soha, ha lenne cselló kategória is, mert az egyszerűen embertelen. Úgy érzem, annak semmi köze a művészethez. Nem mennék el egy versenygyőztes csellista koncertjére azért, hogy zenei élményben legyen részem, mert az inkább arról szól – tisztelet a kivételnek –, hogy a hangszert mennyire ismeri. Kellene még hozzá valami más, amit viszont nagyon kevés helyen tanítanak.

G.: Egyáltalán tanítható ez a valami más?

R. D.: Valamilyen szinten igen. Én azért örülök, hogy magyar vagyok, és a budapesti Zeneakadémián tanultam, mert az itteni légkörből és szellemiségből is lehet valamit meríteni, és ezzel a háttérrel elmehetünk még máshova is tanulni.

R. I.: Én még fantasztikus tanároknál tanulhattam – Kurtág, Rados, Mihály András –, és szerencsére Ditta is részesült ilyen élményekben. Ő Perényi Miklósnál tanult csellózni, aki pótolhatatlan és felülmúlhatatlan, s aki azoknál a mestereknél tanult, akiknél én is, csellót pedig Casalstól... Ennél a konstellációnál jobbat nemigen tudok elképzelni.

R. D.: Nekem a kortársaimhoz képest külön szerencsém, hogy apa által is rengeteget tanulhattam, a vele folytatott zenei indíttatású beszélgetésekből is, és akkor is, amikor együtt játszottunk. Az élet furcsa fintora: ahhoz, hogy Rados Ferenc kurzusán részt vehessek, Angliába kellett mennem, mert itthon már nem tanít...

G.: Játszottak együtt nyilvános koncerten az édesapjával?

R. D.: Igen, először talán kilencéves koromban, a zeneiskolában. Aztán adtunk közös szonátaesteket, de az is jó volt, amikor apa hazajött, és leültünk muzsikálni. Ez mindig különleges volt a mi kapcsolatunkban, amit nem is érthet meg más, aki soha nem kamarazenélt.

R. I.: Sajnos nincs módunk olyan gyakran együtt játszani, mint szeretnénk, mert én már húsz éve külföldön élek.

G.: Miért ment el?

R. I.: Az Interkoncert engedélyével 1985-ben kiszereztem Nyugat-Berlinbe, a főiskolára tanítani, egy évre. Onnan mentem Salzburgba, s azóta ott élek. Ennek egészen praktikus oka van, a feleségem ugyanis állást kapott a Mozarteumban. De ettől nem szakadt meg a kapcsolatom Magyarországgal, hiszen a család miatt is, és koncertezni is rendszeresen hazajártam. De 89–90-ben azok az intézmények, amelyek tudtak rólam, egyszerűen eltűntek, így aztán a meghívások is megritkultak. Gondolok például a Filharmóniára, az Interkoncertre vagy a Hungarotonra. Időbe telt, míg a személyes kapcsolatokat sikerült fölleveníteni.

Családi négykezes

Fotó: Aradi Péter

G.: Mi történt fordított irányban? Azzal, hogy Ausztriába költözött, megszorodtak a külföldi fellépései?

R. I.: Bizonyos területeken – Ausztriában, Németországban, Olaszországban – igen, elsősorban a személyes és zenei kapcsolatok révén.

R. D.: Én most azt tervezem, hogy pár évre külföldre megyek. Mondták

már nekem, hogy vigyázzak, mert nagyon gyorsan ki lehet esni az itthoni zenei életből, aztán elég nehéz visszakerülni.

G.: Elárulja, hová megy?

R. D.: Ösztől a zürichi opera zenekarában kaptam egy ösztöndíjas állást két évre, de közben tanulni is szeretnék. Biztos hasznos lesz, és még Salzburg is közelebb van... Apával most azt tervezzük, hogy esetleg Spanyolországban játszunk együtt.

R. I.: Igen, ugyanis abban a megítéltetésben volt részem, hogy egy Madrid melletti egyetem zenei fakultásán mesterem, Rados Ferenc ajánlására átvehettem tőle azt a tanári állást, amelyet évenként át ő töltött be ott, s mivel van az egyetemnek egy nagyon szép koncertterme, fölmerült a gondolat, hogy Dittával adhatnánk benne egy kamarazenei koncertet. Ennek pillanatnyilag az az egyetlen akadálya, hogy egy iszonyatos Yamaha zongorájuk van, de az igazgatónő megígérte, hogy bérel a koncertre egy használható hangszert.

G.: Úgy tudom, Ditta amúgy is sokat játszik kamarazenét, különféle formációkban, például a nemrégiben Kokas Katalinnal, Simon Izabellával és Rajk Judittal létrehozott Sforzato Körben is. Szándékosan szeretne kipróbálni minél több felállást, vagy a szíve mélyén azért arra vágyik, hogy állandó partnerei legyenek, mondjuk egy vonósnégyes keretében?

R. D.: Szerintem a legtöbb vonósok a kvartett az álma. Volt szerencsém egy rövid ideig a Keller-kvartettben játszani, így kicsit megtapasztalhattam, milyen is az. És játszottam néhányszor Kelemen Barnaékkal is, ami nagyon jó volt, hiszen életkorban is közelebb állunk egymáshoz, de még ők sem tartanak ott, hogy állandó kvartetet alakítsanak. Egyelőre én sem köteleztem el magam, hiszen úgyis külföldre megyek, s ott biztos sok mindenivel találkozom. Mindenképpen haza fogok jönni, de előbb szeretnék világot látni.

Aradi Péter

Szabolcsi Bence műhelyében

Szabolcsi Bence válogatott írásai

Typotex Kiadó

Felbecsülhetetlen értékű kötet jelent meg a Typotexnél, Wilhelm András válogatásában és gondozásában. Kiderült: aki úgy gondolja, van fogalma Szabolcsiról, az téved. Voltaképp Kroó György monográfiájához kapunk bőséges-gazdag szöveggyűjteményt; olyan válogatást, amelyet mindenképp „haladóknak” ajánlunk. Szabolcsi ars poeticája: „A kutató élete nem szabad, hogy más legyen, mint egyszerű váltságdíj: oda kell adnia egész életét, hogy az a múlt, az a népi kultúra, az a korszak, amellyel eljegyezte magát, valódi életre keljen.” Nos az ő életműve több sikot fed le, mindegyiket példamutató alapaossággal. A szöveggyűjtemény, amely csupán válogatás, ékes bizonyítéka ennek. Felfedezzük a szerző elhivatottságát, ami pártosságban nyilatkozik meg, időről-időre visszatérve a neki fontos tematikára; ugyanakkor abban a felelősségteljes hozzáállásban is megmutatozik, ami hitelesíti a legelragadtatottabb szavakat is.

Általában (jogos) gyanakvással fogadjuk az olyan közreadói megjegyzéseket, miszerint nem kritikai kiadás igényével készül egy válogatás stb. Ezúttal a megjegyzés is jogos, és fenntartásra sincs okunk: Wilhelm András az életmű alapos ismeretében válogatta ki az időrendben közreadandó írásokat. Az új könyv tehát személyes nézőpontból láttatja az életművet – ugyanakkor biztosak lehetünk abban, hogy a válogatás szempontja nemcsak objektív, hanem lényegi is. Legtöbbet ebből Kroó György Szabolcsi-monográfiájának olvasója profitálhat, aki most saját „kárán” tapasztalhatja meg az ott leírtakat. Amit korábban elhitt, bizonyossággá válik. Annyiból „veszélyes” a

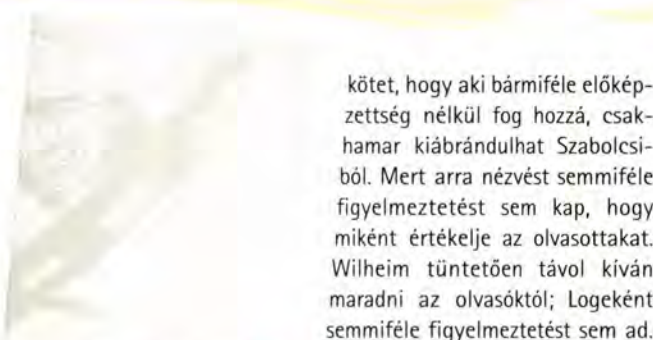
Hiteltelen monográfia Mahlerről

Jonathan Carr: Az igazi Mahler

Európa Könyvkiadó

Idejét nem tudom, mikor tettem le hasonló szomorúsággal könyvet, miután kiolvastam. Hatására kénytelen vagyok megkérdőjelezni az általam régóta vallott „mindenből tanulhatunk” elv igazságát. Hasonlóképp azt is, hogy hihetünk a szavaknak, mert ez a könyv valamiféle groteszk torzképpel csúfolja meg mindazokat (az egyre kevesebbet), akik napjainkban is érdeklődnek a szakirodalom iránt. Az Európa Könyvkiadó újdonsága már címével tartózkodást válthat ki a gyanakvóbbakból. A bulvárízű címtől azonban akár még jó is lehetne a könyv. Tény: voltak figyelmeztető jelzések, például, hogy az angol író-újságíró szerzőről a fülszöveg azt az információt adja: „a The Financial Times és a The Economist külföldi tudósítójaként eljuttott Mahler pályafutásának csaknem valamennyi színhelyére Európában, Amerikában és Oroszországban”. Nem igazán perdöntő a „helyszínelés” ahhoz, hogy valaki „újra megvizsgálja Mahler életét, műveit és az 1911-ben bekövetkezett halálához vezető körülményeket”, kiváltképp, ha „a mű középpontjában Mahler utolsó évtizede áll, valamint amerikai éveit”.

Célszerű lett volna végiggondolni: korábban milyen olvasmányok álltak rendelkezésre a Mahler-zene kedvelőjének. A bármely nyelven hozzáférhető kínálat önmagában is magasra emeli a mércét. Ráadásul, aki képes Mahler zenéjét szeretni, korántsem járatlan a zene világában. Aki laikus létere gyönyörűséget talál a többségében mo-

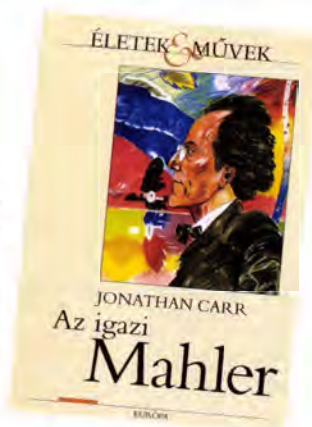

Szabolcsi Bence
válogatott írásai

kötet, hogy aki bármiféle előképzettség nélkül fog hozzá, csakhamar kiábrándulhat Szabolcsiból. Mert arra nézvést semmiféle figyelmeztetést sem kap, hogy miként értékelje az olvasottakat. Wilhelm tüntetően távol kíván maradni az olvasóktól; Logeként semmiféle figyelmeztetést sem ad. Pontosabban, kinek-kinek a cikkektanulmányok készülete-megjelenése dátumából kiindulva kell mérlegelnie az olvasottakat. Néha Szabolcsi elképesztően új dolgokat mond, máskor fiatalsága számlájára írható a már-már kontrollálatlan lelkesedés. És ismét Kroó: amit irt-mondott, maximálisan igazolódik. Kötetünk: szöveggyűjtemény a monográfiához.

Legnagyobb értéke mégsem ez, hanem az, hogy betekintést ad korábbi évtizedek zenei környezetébe; kiderül, hogy a még az elzártság éveiben is a felelősségteljes kutató jóvoltából naprakészen informálódhatott az érdeklődő. Minden írás arról tanúskodik, hogy az elkötelezett tudós a legpopulárisabb írásokban is el tudta helyezni azt az üzenetet, amely még ma sem veszítette aktualitását. Sajnos sok minden tünik égetően aktuálisnak – ami arra utal, hogy a korábbi lelkesedés korántsem hozta meg a várva várt sikert és eredményt. A szakmabeli számára pedig leginkább azok az írások fontosak, amelyek annak idején a napi zenepolitikával foglalkoztak; ezeken mérhető le, mennyire stagnálunk azóta...

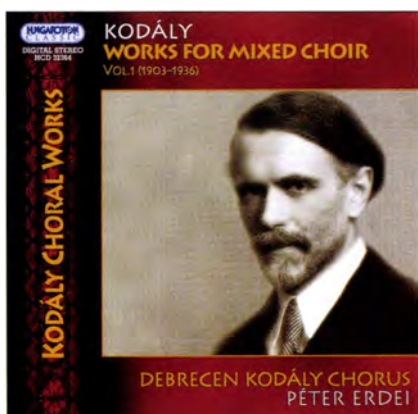
Fittler Katalin

numentális kompozíciókban, korántsem lekezelendő. Márpedig ez a könyv azt teszi. Bő lére eresztett (amúgy gördülékeny stílusban megírt) életrajzt kaptunk. A zene – vélhetően azért, nehogy elriassza a laikusokat – sokadrangú szempont, annál több hely jut kor- és környezetrajzra, s megkapják rövid-tömör minősítésüket mindazok, akik kapcsolatba kerültek Mahlerrel. Mivel kevés a „lényeg”, koncentrálhatnánk arra a többletre, amely a „mindaddig nem vagy nehezen hozzáférhető levelek, naplók és egyéb anyagok felhasználásával” kérdőjelez meg Mahlert övező feltételezéseket. De – mint ez gyakori a revíziós kísérleteknél – legtöbbször a régi feltételezések helyébe újak kerülnek. Az egész vállalkozás hitelét alaposan megkérdőjelezi, hogy ugyan mi jögon vonja kétségbe a szerző Alma Mahler egyik naplóbéli állítását, miközben ugyanaból a forrásból más információkat készpénznek vesz.

A laikus zeneíróhoz zenében járatlan fordító társult, amit tetéz, hogy a kötetnek nem volt zenei szaklektora, így a felelős szerkesztő láttatlanban szavazott bizalmat munkatársainak. Indokolatlanul!

Fittler Katalin

Kodály Zoltán:
Vegyeskari művek (1903–1936)
 Debreceni Kodály Kórus,
 vezényel: Erdei Péter
 Hungaroton Classic ●●●●○

Három szerző, három kórus és sok-sok elgondolkodnivaló szempont. Stílusról, manírról és nem utolsósorban: hűségéről. A szerzőkhöz, műfajokhoz, interpretációs hagyományokhoz. Kórusokat – legalábbis a jelentőseket, amelyeknek kialakult a saját hangjuk – könnyebb felismerni hallás alapján, mint a zenekarokat. Ugyanakkor valamely együttes hangzásképe erősen módosulhat az idők folyamán – hiszen már a tagok öregedése is alapvetően módosítja a hangyi nyersanyagot. A másik, még döntőbb eltérés a személyi változásokból adódik. A friss hangok nem csak a hangszint befolyásolják; az új énekesek csatlakozásával együtt jár az együttes kialakult stílusának módosulása, hiszen ők előzmény nélkül csöppennek bele a hagyományokon alapuló kórusmunkába. Sokszor az áruvédjegy-név továbbra is minőséget szavatol – ám ez alapvetően más lesz, mint amit az előd-együttes ismeretében várnánk.

Minderre a Debreceni Kodály Kórus felvételének hallgatásakor kellett gondolnom. Nehéz lenne közös nevezőre hozni Gulyás György egykori legendás énekkarának és Erdei Péter kórusának produkcióját – és talán nem is lenne illendő egymás ellen kijátszani egyazon mű két interpretációját. Az viszont tény: az ihletett előadás kitörölhetetlen nyomokat hagy a hallgató lelkében-émlékezetében, aki az értékes művek újbóli meghallgatásakor új élményeket vár. Nem ugyanolyan, de hasonlóképp olyan, amelyet emlékezetesként megőrizhet, többletként. Eme többlet-keresés szándékával kezdtem hallgatni a Kodály-vegyeskarok összkiadásának első korongját. A műsor-összeállítás objektív kritériumaként a komponálás időrendje szolgál. Antológiát kapunk, amelynek gazdag (idővel teljessé váló) kínálatából ki-ki tetszés szerint válogathat. Felvételünkön az 1903 és 1936 közötti időszakban készült tizennégy mű

Liszt Ferenc: Szekszárdi Mise,
Mise négyszólamú férfikarra és orgonára,
Prométheusz-kantáta,
 vezényel: Kis István és Forrai Miklós
 Hungaroton Classic ●●●●○

szerepel. A végighallgatással végigjárjuk a kóruskomponista Kodály útját, oeuvre-jének feltérképezésével. E művekben is felfedezhetünk olyan fordulatokat, amelyek későbbi, híres kompozíciók által váltak már-már jellegzetes Kodály-névjeggyé. Egymást követik a többé és kevésbé ismert művek – s nem derül ki, melyikében lelik inkább örömeiket az előadók. Néha kifejezetten instrumentálisnak hat a szerkezet felépítése, átgondolt és pontos, de valamiképp személytelen. Ez utóbbit igyekszik ellensúlyozni a gazdag dinamikai kidolgozottság. A tónusos-szép éneklet arról tanúskodik: szerencsés volt mostanra időzíteni az összkiadás-felvétel. Ám épp az összkiadás-rang megérdemelte volna néhány olyan apró szépség-hiba kiküszöbölését, ami nyilvánvalóan nem jelentett volna megoldhatatlan feladatot az énekeseknek. Karnagy és kórusa tudatában volt a rájuk háruló felelősségnek – csak eközben keveset gondoltak az olyan hallgatóra, akinek az egy-egy művel való első találkozás élményét az ő interpretációjuk adja.

Korok találkozását köszönhetjük annak a CD-nek, amelyen Liszt Szekszárdi miséje és Prométheusz-kantátája szerepel. A szóló-kvartette, férfikarra és orgonára szánt mise 1969-es stúdiófelvételén Réti József, Palcsó Sándor, Melis György és a Honvédség Művészegyüttesének Férfikara énekel, Lehotka Gábor orgonakiséréttel, Kis István vezényletével. A mindmáig ritkán hallható kantáta felvétele a Torockó téri templomban készült 1972-ben. Forrai Miklós vezényelte a Budapesti Kórust és az ÁHZ-t, szólistaként Andor Éva, Komlóssy Erzsébet, Réti József, Turpinszky Béla, Miller Lajos és Gregor József működött közre. A német nyelvű felvétel narrátora Adolf Peter Hoffmann. Mindkét mű előadásában lenyűgöző az a mély átélés: a szövegben foglaltakat megze-

Orbán György: Misék (no. 6, 9),
Stabat Mater in D
 Énekes szólisták, Angelica Leánykar,
 vezényel: Gráf Zsuzsanna
 Hungaroton Classic ●●●●○

nésítve, érzékeny vezetőként továbbították a mindenkori hallgatóságához. Ennek az előadói szemléletnek köszönhető, hogy képesek vagyunk ismételtlen átélni a misetételek érzés- és gondolatvilágát, az evangéliumi történet megrendítő mozzanatait. Néha bizony már-már amatőr izű a férfikar valamely megnyilatkozása, de sohasem ragadunk le a zavaró mozzanatoknál. Elismerésre és irigylésre méltók a a szólóegyüttesek biztosan intonált a cappella szakaszai. A kantátát hallgatva csak elmélkedhetünk: vajon miért nem kerül koncerttermi előadásra az oratorikus művek iránt ismét fogékonyságot mutató korunkban? Napjainkban, a hitelességre, korhűségre való törekvés periódusában félve gondolhatunk bele: lehet, hogy hasonló megfontolások nélkül, szinte magától értetődő természetességgel tudták még jó három évtizede felvállalni előadóink a romantika jellegzetes attitűdjét? A ma (és holnap) előadónak tanulni kell majd ezt a fajta közvetlenséget...

A közvetlenség az Angelica Leánykar felvételének meghatározó jellegzetessége. A Városmajori Gimnázium egykori és jelenlegi diákjaiból, tizenöt éve alakult együttes hangzása üde, s karnagyuk, Gráf Zsuzsanna körültekintően alakítja repertoárjukat, melyben központi helyet kap a kortárs zene. A szerzőkkel való kapcsolat feltehetően lelkesítőleg hat a fiatalokra, akik éppen ezért szinte mellékesen oldják meg a technikai-lag nehéz feladatokat is. A személyesség hatja át új felvételüket, melyen Orbán György zongorakisérétes 6. és 9. Miséjét, valamint a szólistákra, kórusra és speciális kamaragyüttesre írt Stabat Materét adják elő. Ilyen tetszetős példát hallva remélhetőleg más leánykarok/nőikarok is kedvet kapnak Orbán egyébként is népszerű vokális műveinek megtanulására, repertoáron tartására.

Fittler Katalin

Classic Recitals sorozata után a Decca új teljes opera-sorozatot indított, Classic Opera címmel. A hazai boltokba került négy felvétel két párt alkot.

Soltival két opera első stúdiófelvétele jelent meg a sorozatban. Élete vége felé újra felvette mindkét darabot, élőben, José van Dammal a főszerepben. Az 1964-es Falstaff fényében nem kétséges, miért volt Solti évtizedeken át az operajátszás és a hanglemezkészítés vezető alakja. Mi újat hozott? Eleven, dinamikus megszólaltatás, a hangzás- és mozgásképp idealizálása, a zenekari kíséret szimfonikusabbá tétele. Ez a Falstaff minta az énekesek és a zenekar ideális elhelyezésére, hamisítatlan vígoperai hangulat rögzítésére. Ez természetesen nem csak a hang-erő meghatározását, az előadók térbeli pozicionálását jelenti. A szüntelenül változó, ötletet ötletre halmozó, abszolút végigkomponált vígopera különösen jó példa arra, mi minden kell az ideális hangzás és mozgás létrehozásához. Ebben a Falstaffban nincs állandó előtér és háttér, nincs szólista és kíséret. Az énekesek nem a zenekar előtt szólnak, megnőtt a zenekar szerepe, ugyanakkor nem került túlzott dominanciába sem. Térben ideálisan elosztva jelenik meg mindenki. Az elosztás persze nemcsak térbeli. Nincs az a hangmérnök, aki kellő karmesteri irányítás híján létre tudná hozni ezt a flexibilis megszólalást és zenei folyamatosságot. Ugyanis, méltó módon az öreg Verdi fiatalos alkotásához, nem az előadók statikus beállításáról, hanem minden résztvevő szabad játékaról van szó. Az alapos előkészítést követően, Solti szigorú kontrolljának keretei között, lazán megy a játék. Igazi játék, ami teljes valójában kibontakozik ma is a lemez hallgatása során. A zenekar erős és dinamikus, a szólamok kristálytisztán rajzolódnak ki, de engedik az énekesek kibontakozását is. Sok kiváló énekest hallunk: Evans igazi Falstaff (és nem Falstaff-alakító), a fiatal Freni és Kraus csodálatos, de jök a többiek is mind, Simionatóval, Merrill-lel az élen. Solti a precizitás és a lazaság között ideális egyensúlyt tudott tartani. Későbbi Falstaffja jobb recepciót érdemelt volna, van Dam élenjár Falstaff alakítói közt. Szemben énekel, mint Evans, jól alakít, de kevésbé adja magát a figurát. Evans tulajdonképpen megvalósította azt, amire később Karajan vágyott, amikor a valóban öreg Taddeit kérte fel a szerep megformálására: maga a figura álljon a színpadon, s ne eljätssza valaki az öreget. E korábbi bejättszás semmivel sem kevésbé élő, mint a későbbi élő felvétel. Friss, energikus perpetuum mobile.

A nürnbergi mesterdalnokok esetében fordított a helyzet. A most újra kiadott korábbi felvétel a kedvezőtlenebb fogadtatású. Miért? Először is Karajan 1971-ben kiadott stúdiófelvétele kitünően sikerült. 1976-ban aztán két bejättszás

Verdi: Falstaff

Geraint Evans, Robert Merrill, Mirella Freni, Alfredo Kraus, Giulietta Simionato, Ilva Ligabue
Az RCA Victor Olasz

Operazenekara
vezényel: Sir Georg Solti

Decca – Universal

Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok

Norman Bailey, René Kollo, Bernd Weikl, Kurt Moll, Hannelore Bode, Hamari Júlia

Bécsi Filharmonikusok
vezényel: Sir Georg Solti

Decca – Universal

is napvilágot látott, a Deutsche Grammophonnál Jochumé és a Deccánál Soltié. Solti lemeze Bailey főszereplésének véleményem szerint téves megítélése miatt sem vált igazán közkedvelté. Bailey – Solti Hollandija nem sokkal később – hatalmas hangú énekes. Óriási és érdes hang. Bailey egyértelműen mesterdalnok, csak nem az apró finomságok, hanem az átütő erő mestere. A kézenfekvő párhuzam csak erősíti a benyomást: Jochumnál Hans Sachs szerepét Fischer-Dieskau éneklé. Ő a másik véglet, tele finom árnyalással, jellemző hangsúlyozással. Bortorság mindenkinél bársonyosabb hangját és expresszívebb szerepformálását kijátszani Bailey színteret betöltő, tekintélyes alakítása ellen. Bailey éneklésében az igazi wagneri orgánomot, a lehangoló erőt érdemes észrevenni. Ha Bailey elsősorban színpadra termett is, lemezstúdióba is kellett mennie ahhoz, hogy erőteljes éneklését, cserzett hangját az utókor ilyen hangminőségben hallhassa. Apró kiejtési hibáját ki kellett volna javítani. Hiteles ez a Hans Sachs: miniszter megesis az életben, hogy durvább külső mögött finomabb belső rejtezik! Bailey cipője ilyen. Az alakítás illik a Solti létrehozta kontextusba is. Mig Jochum lemeze levegősebb, Soltié forróbb atmoszférájú. A hangzás teltebb, mint Jochumnál, aki remekül betanított ensemble-produkciót rögzített, javarészt önmagában kevésbé kiváló, de az együttesben jól helytálló

énekesekkel. Jó példa erre az eltérésre a Veit Pogner szerepét alakító két énekes. Soltinál Moll, aki később Sawallisch lemezén is remekelt, minden idők egyik legjobb Pogner. Az övéhez hasonlóan tökéletes alakításra csak Talvela lett volna képes. Jochumnál Peter Lager éneklé a szerepet. Hangja kevésbé nagy, ennek ellenére az aranyműves apa szerepe hasonlóan plasztikusan érvényesül. Hasonló a helyzet Sixtus Beckmesser szerepével is. Jochumnál Roland Hermann, Soltinál Bernd Weikl az írnök. Ahogy Weikl megszólal, már hallja az ember, hogy remek előadás lesz, s nem csalódik. Weikl azután Sawallisch lemezén Hans Sachs szerepét énekelte. A nő szereplők egy szinten vannak (Bode és Hamari Soltinál, Ligandza és Ludwig Jochumnál). Éva szerepében Donath és Studer hangjuk finom líraisága révén kiválóbb, de nagyon jók az említettettek is, Magdalene szerepében pedig nincs jobb náluk. Stolzingi Walter Domingo egyik legjobb Wagner-alakítása, Lohengrin illik még így a hangjához, a többi általa alakított hős szerepe kevésbé. Am a Solti-lemezé a primátus, Kollo egyszerűen tökéletes ebben a szerepben. S a lemezek közt nem találni még emlékezetesebb alakítást, mint a Trisztán vagy a Tannhäuser esetében. A hang tökéletes, és Kollo otthon érzi magát a szerepben. Karajannál is ő énekelte. Az új kiadás kapcsán talán méltóbb elismerésben részesül az értékes felvétel.

Ponchielli: Gioconda
 Montserrat Caballé, Luciano Pavarotti, Sherrill Milnes, Nicolai Ghiaurov, Agnes Baltsa, Alfreda Hodgson
 Londoni Operakórus, National Philharmonic Orchestra
 vezényel: Bruno Bartoletti
 Decca – Universal
 ●●●●○

Boito: Mefistofele
 Luciano Pavarotti, Nicolai Ghiaurov, Mirella Freni, Montserrat Caballé, Piero de Palma
 Londoni Operakórus, National Philharmonic Orchestra
 vezényel: Oliviero de Fabritiis
 Decca – Universal
 ●●●●○

A második pár két olasz opera stúdiófelvétele kevésbé neves dirigenssel, a Nemzeti Filharmonikus Zenekarral (National Philharmonic Orchestra), a Londoni Operakórossal, nagyrészt azonos, parádés énekesekkel, a Solti-lemezekhez hasonló dinamikus hangzással. Bartoletti vezényli a Gioconda 1981-ben megjelent előadását. Jól, de nem különösen. Az énekesek domináns pozícióban vannak jelentőség és hangzás tekintetében egyaránt, s inkább hangjukkal, semmint szerepfornálásukkal hódítanak. Pavarotti mint Enzo, Milnes mint Barnaba, Ghiaurov mint Badoero utolérhetetlenül erős. Jobb, karakteresebb hangokat el sem lehet képzelni e szerepekhez, ráadásul mindnyájan fénykorukban voltak a lemez készítésekor. Baltsa is karakteres Laura, és mindenképpen meg kell említeni Alfreda Hodgson kiváló La Cieca-alakítását is. Giocondát illetően bonyolultabb a helyzet. Caballé unikum a maga nemében, hangjának gyöngyházfénye egyedí, éneklése kiemelkedően artisztikus, de éppen ezért nem a velencei utcai énekesnőt látjuk magunk előtt. Callas, Tebaldi, sőt Urmana alakítása is sokkal hitelesebb. Tökéletes Gioconda-lemez nincs. Ez tipikus lemezfelvétel, premier plánban az énekesekkel. Lehengerlő hangok, adekvát alakítások, Caballé kivételével. A Gioconda felvételei közt sorrendet felállítani nehéz. Callas első felvétele hangilag frissebb, a második egészében jobb, annak ellenére, hogy

nem tartozik Callas koncentráltabb előadásai közé. Gardelli korábbi Decca-felvétele Tebaldival és Bergonzival mindenképp legelől foglal helyet, és kiválóan sikerült Viottii is.

Mindkét Solti vezényelte opera érintette az idősebb férfi és fiatalabb nő problematikáját, s ki így, ki úgy reagált rá. Falstaffot megleckéztették, Sachs bölcs maradt, hiszen hallott Marke királyról, és tanult az esetből. Faust is fiatalabb nőbe szeretett bele, de ez más eset. Az 1984-es Mefistofele dirigense de Fabritiis. Ő kiválóan vezényel. A premier plános jelleg itt tisztán pozitívan érvényesül, az énekesek jobban elmélyültek szerepeikben. Kifejezetten szépen szól a kórus, előlről szólnak az énekesek, de nem túlzottan vagy aránytalanul. A szereposztás hasonló, Caballé ezúttal Helénát éneklí, ugyanazzal a finom, de idegen artisztikummal, mint Giocondát. Margitot Freni – frenetikusan. A Solti-lemez Nannettája után két évtizeddel kiváló hanggal énekelte a nehéz szerepet, Margit bűnbánó jelenetében félelmetes erővel és kifejezőerővel. Nagy alakítás. Pavarotti olaszos Faust, a figura mélységét kevésbé érezteti, de a Boito-opera amúgy is messze esik Goethe Faustjától mélység tekintetében. Mefisztót Ghiaurov éneklí, aki Christoff után a legjobb operai Mefisztó. Minden szempontból jól sikerült lemez.

Zay Balázs

Süss Sylvia – szoprán
 Cherubini, Verdi, Erkel, Gounod, Csajkovszkij, Cilea, Mascagni és Catalani művei
 Hungaroton Classic
 ●●●●○

A feltűnő tisztességgel fogalmazó kísérőszöveg szerint „az operaszínpadtól visszavonulva él” Süss Sylvia, akinek „tervei közt szerepel Gluck, Wagner és Richard Strauss műveinek előadása”. Aki azonban hallotta őt az elmúlt évtizedben, tudja: a zseniális művésznő hangja tönkrement. A koppanó kijelentést most a Hungaroton összeállítás ellen-súlyozza, mert azon Süss Sylvia legszebb éveiből virul egy csokor ária – és micsoda virágok azok! Egy páratlan lírai szoprán vocét hajlítottak előbb emberi habitusának spinto irányába, majd erőltették rá szinte azonnal Lady Macbeth, Salome vagy Turandot hangerodáló terheit. A kvalitás páratlan voltát mi mutatná jobban, hogy tíz éven át képes volt elhitetni ez a karcsú szoprán, hogy drámai fényrel terül szét egyre nagyobb színházakban. Muzikalitása, szépsége (és a művésznő szépsége) pedig elhallgattatta a kételkedőket is, akik mélységet, dús közepregisztert kértek volna számon, ha már egyre inkább a drámai szerepkört viszi a világjáró magyar énekesnő. Tatjana leveljelene- te ékes példa erre: flexibilis előadást, a bakfislány későbbi, tragikus dáma-voltára utaló pompás csúcshangokat is kíván. Tökéletes produkciót hallunk, legfeljebb a néhai MRT zenekarának tónus- talansága zavaró. De a lemez többi bejátszása is példa valami egyszeri élményre, amely a törekeny hangszervek callasi kizsákmányolása folytán nem megismételhető: éteri pianissimók, a zene értéséről, a szerep „birtoklásáról” tanúszkodó subitomegoldások, amelyekből mind kinyerhető: a Süss-féle minőség összetéveszthetetlen védjegy. Miközben kínos, kompromisszumokon túli mély- ségei szólnak a különben mintaszerűn elkolorált La Grange-ból, hiábavaló már azon sóhajtani: pedig mekkorát énekelhetne ma is, mint Gruberova!

Ókóvács Szilveszter

Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok
(DVD Video)

José van Dam, Peter Seiffert, Matti Salminen, Michael Volle, Petra-Maria Schnitzer, a Zürichi Opera Zenekara, vezényel: Franz Welser-Möst
EMI

Igazi filmes indítás: minden operanyitányok egyik legpompásabbja nem burjánozhat a maga kedvére – megtekintjük a főszereplők vidám ebédjét, s miközben ők az eszcájgokat tologatják, nekünk még a mese is leperog. Némafilmként: az előadás szereplői – felira-

tokkal váltva – tátognak, míg a nyitány D-dúrja az első felvonásba nem torkollik. Ezek után az a meglepő, mennyire nem túlszpilázott, nem elemelt fogalmazásban kapjuk a művet. Itt elég egy narancs háttér és egy könyvekből összehordott gúla, s a wagneri kor jelmezeiben kiváló énekes-színészek megszövik a darab nemes érzelmi hálóját.

Kik is ők? José van Dam, akít nem szeret a mikrofon – a publikum annál inkább. Előbbi a valaha irt leghosszabb baritonszerepet jelentő Hans Sachs első „labdaérintéséből” kiderül, utóbbit pedig a Festwiese utáni tapsorkán ilusztrálja. Mivel a zürichi produkciót DVD-re vették, hiába alakítja a bölcs, idősödő mestert meggyőző színészi eszközökkel van Dam, hisz sokat látott énekes, aki ugyancsak idősödik. Az Orgonamonológához szükséges puha magasság és az órákat kitévő, sikeres vokális jelenlet fényesre pozicionált hangütése ezzel a kifakult, kiszőrösödött, betegnek hallatszó basszussal kivihetetlen. Bezzeg Matti Salminen, az elpusztíthatatlan finn: ő befelé nyelt, ám magvas anyagán 2004-ben is elismerésre méltó Pognert énekel. A Franz Welser-Möst által dús-díszes kordában tartott előadás másik baritonja, a Beckmestert alakító Michael Volle revelatív jelenlete rávilágít a szereposztás néhez hagyományaira. Volle most van a csúcson,

jobb, mint Prey volt, művésze érett, viszont nem ősz, nem kopasz és nem ráncos. Akkor tehát nem kap még Sachsot, csak tizenöt év múlva, amikor már a „Ször” előnév majd őt is megilleti... Ami e különös vígopera tenorjait illeti, a helyzet hasonlóan fonák: ami tíz éve, a Fischer-Dieskau dirigálta Wagner-jelenletmez hősét, Peter Seiffertet akkor jellemezte, a robbanó, friss erő, mára gyakran erőlködésbe csap át, és a kamera közelije, bizony leleplezik a testesedő művész hangí görceit. Mindazonáltal normál színházi távból nézve nehézkes, de tisztes teljesítmény az övé. David, azaz Christoph Strehl egyszerűen jó. De vajon kicsoda Petra-Maria Schnitzer, Eva alakítója? Egy dekoratív, még nem Walkür-alakú művésznő, aki intakt karcsúsággal, finom puccinis színnel énekl a hirtelen kikerülhetetlen vonzalmat érző lány szólamát.

Nikolaus Lehnhoff rendezése a letűnt Róma szellemében jut fináléjához: a távoli hátsó molinón egy idealizált, reneszánsz látomás – s míg a versenydallal Eva kezét elnyerő Walther elől aratja a tapsokat, egy lerontott korinthusi oszlop csonkján megdicsőül Sachs, aki nem akart a szerelmesek Marke királya lenni. Jól is van ez így, csak a dicsfényben több fényvel énekelne...

Ókovács Szilveszter

Stravinsky: A csalogány
(DVD Video)

Natalie Dessay, Violeta Urmana, a Párizsi Nemzeti Opera Zenekara és Énekkara, vezényel: James Conlon
Virgin Classics – EMI

Minden tiszteletet megérdemel a francia művészcsoport, amely ahelyett, hogy az animációs film egy kitaposottabb, kevesebb vacakolást jelentő sztrádáját választotta volna, fejébe vette, hogy Igor Stravinsky alig-alig játszott,

muzsikuskörökben se nagyon ismert operájának, A csalogánynak képi variánsát készíti el. Rázós ösvényen haladtak tehát. Persze ha az épp kétszáz éve született dán meseköltő, Hans Christian Andersen a fundamentum, adja magát egy szurreális álomvilág digitalizálása, amely talán túl egysíkú volna, ha élethűségig tökéletes Tiltott Város-makettek és gyönyörűséges, nem létező kínai porcelán-ezredek mellé nem integrálná az énekeseket is, a maguk testi valójában. A hol Tűzmadár-szerű, hol kifejezetten atonális zene visszatérő attrakciója a mesebeli csalogány hangcsodája: Natalie Dessay-nél hirtelen nem tudok jobbat, a légy piszkot is tisztán, ámokfutásban olvassa és intonálja, előadásából csak a modorosság gruberovai jegye hiányzik.

De nem csak ő, a világsztár nagy szám, hisz a lemezfelvételnek indult zenei anyag szereplőivé James Conlon döntően orosz művészeket választott. Violeta Urmana neve már messze földön ismert. De Grimnov, Sagidullin és Makszim Mihajlov urakról én bizony semmit se tudok. Illetve most már annyit: a bassziális orosz iskola nemes ércével, és a tenorok behízelt színű, bő torkú hangadásával élmény őket hallgatni. A darab alig egy óra, viszont annyi hihetetlen képi és hangí meglepetéssel szolgál, hogy jó érte-

lemben véve megnyugvással vesszük, ha véget ér. Akkor kezdődik a szorongó értelmezés, vajon mi mit jelentett Christian Chaudet agyömlésében. Stravinsky – legalábbis a rendező szerint – egyszer kifejezte volna abbéli vágyát, hogy a zenét nem elég hallani, látni is kellene. Most megvalósul az álom: a kisfiú és a csalogány a meglelt váza okán csak félig reális, kínai műtárgyak-dominálta digitális környezetben barangol, s közben oroszul áriázik. Trükkök serege kápráztatja a szemet, a Csalogány hangja az uralkodó üvegtábláit repeszt, ám kedvencem mégis a csapongó, vonalkód-vinyettázó masina lett, amely kép egyidejűleg eléggé direkt módon üzen az egyedi, ősi kultúrákból tömegszüvenireket klónozó globalizmusnak is.

Három werkfilm is ráfért a DVD-re, és hasonlóan tágra merednek szemek, ha ennek az egzotikus rejtvény-zenének a hangfelvételét képsorokon látjuk... Dessay kisasszony egyszerűen káprázatos! Azért is hálásak lehetünk, hogy az animációs utolsó verzióban oly gyakori effektek és filmes zörejek nélkül is van módunk a partitúra tartalmát megismerni. Ha csak tíz DVD tállal e műből itthon gazdára, ők mind a tíz ujjukat megnyalják utána.

Ókovács Szilveszter

**Bruch,
Mendelssohn,
Mozart
(K216, K219):
Hegedűversenyek**
Joshua Bell

Decca – Universal
●●●●○

**Csajkovszkij,
Wieniawski (II.),
Brahms,
Schumann:
Hegedűversenyek**
Joshua Bell

Decca – Universal
●●●●○

Fele ár, fele hely. Joshua Bell négy, 1988 és 1996 között megjelent lemezének anyagát jelentette meg a Decca két dupla albumban. A két album átfogó képet fest napjaink eminens, sajátos stílusú hegedűsének művészetéről. Mi jellemzi Bellt? Tiszta hang, makulátlan technika, lágy hangvétel, lírai megközelítés, egyszerű vonalvezetés.

Bruch és Mendelssohn Hegedűversenyét a St. Martin-in-the Fields Kamarazenekar kíséri, Sir Neville Marriner vezényletével. Marriner biztos dirigens, sem nagyobb csalódást, sem nagyobb meglepetést nem okoz. Egyfajta generális megbízhatóság és stílusosság jellemzi. A kíséret és a magánszólam volumene megegyezik, nem túl erős, nem túl testes. Az artikuláció tiszta, a játékok tagolt. Bell játéka olykor még David Ojsztrah hegedűlészének hallatlan szubtilisságára is emlékeztet. Míg azonban Ojsztrah a képzeletbeli közép mezeyén mozgott, Bell kvalitásai kevésbé egyenlően oszlanak meg. Ez is minőség persze. Bell mindenféle érzelmi túlfűtöttség nélkül adja elő a két romantikus versenyművet, melyek mégsem veszítenek kifejezőerejükből. Főképp Mendelssohn alkotásához áll közel ez a megközelítés. Mendelssohn és Bell egyénisége igen közel áll egymáshoz, igazi romantikus érzelmek, melyek medrűkből sosem lépnek ki, méretes út helyett ösvény, széles folyam helyett patak. Mendelssohn egyéniségének e jellemzője jelenik meg a Bruch-koncertben is.

Mozart harmadik és ötödik hegedűversenyét – és két önálló tételt – a Peter Maag vezette Angol Kamarazenekar kíséri. Bell visszafogott eleganciája egy az egyben való Mozart zenéjéhez. Maag érzékenyen kísér, sok az apró meglepetés. Erő és dinamika terén olykor hiányzere

lehet a hallgatónak, ugyanakkor a mérleg ezzel együtt messzemenően pozitív marad. Beethoven előtt vagyunk, a rokokó világában. Bell ezt a világot abszolút stílusosan jeleníti meg. Öröm hallani saját kadenciáit, bár amikor kíséret nélkül játszik, még könnyebben veszít játéka lendületéből és válik túlzottan óvatossá, visszafogottá. Érthető, miért sikerülnek rendre legjobban a harmadik tételek. Ezekben adott a lendület. David Zinman, aki egyébként jó karmester, azért bukik el Mozartnál, mert lagymatag. Bell azonban nem a tempót szokta visszavenni, hanem diszkrét szokott maradni. A K. 219-es Hegedűverseny III. tételére érdemes odafigyelni. Bell a nehéz magyaros témát óriási irammal és ritka tisztasággal játssza.

A fennmaradó négy koncert kíséretét a Clevelandi Zenekar adja. Csajkovszkij és Wieniawski II. Hegedűversenyét Vladimir Ashkenazy kíséri, Marrinerhez hasonlóan jól. A Csajkovszkij-mű első tételének előadása sikerült legkevésbé. Érvényesülnek benne Bell említett kvalitásai, az eredmény azonban nem túl izgalmas. Megint a III. tétel áll elől, itt sokan elcsúsznak a túljátésszással, Bell azonban felettébb finoman siklik, szépen szökell. Míg az I. tétel gyenge, a középső közepes, ez kimagasló. Minden arányos, természetes. A Wieniawski-mű előadása kiemelkedően jó. Megint találkozik mű és művész világa. Heifetz virtuózabb, Perlman izesebb, mindketten tömörebbek. Bell könnyed eleganciája azonban teljesen megfelelő, kamarazenés virtuozitásnak lehet nevezni. A III. tétel annak ellenére kiemelkedően ihletett, hogy a legkarakteresebb, Heifetznél sebesen, Perlmannál kimérten játszott rész hangsúlytalan marad. Brahms és Schumann műveit Christoph von Dohnányi vezényli. Ő Maaghoz hasonlítható, vannak meglepetések, apró ötletek. Brahms művével Bell visszafogott dinamizmusa kontrasztosan jelenik meg. A mű szenvedélyességébe és tömörségébe finomságot visz Bell, végig szépen vezet a szólómat, itt azonban megmutatkozik az Ojsztrah-tól való említett különbség. Igaz, de nem az igazi. Dicséretes, élvezetes ugyanakkor a saját kadencia. Schumann koncertjét nagyon jól interpretálja a két művész. Problematikus mű, de sokkal jobb, mint általában vélik. Közelebb áll a szimfóniákhoz, mint két testvére, sűrű zajlását részben innen érteni meg, részben Schumann növekvő talajvesztéséből. Kremer és Muti tömörebb, tagolatlanabb előadásában erősebben mutatkoznak a közeledő zavar jelei. Bell, mint a Wieniawski-műben, az ideális középszer táján jár, tisztábban tagol, de nem erőltetetten. Diszkrétén díszít, harmonikus hangszílyoz, de nem tőri meg a folyamatot.

Zay Balázs

Bartók: Concerto zenekarra; Concerto két zongorára, ütőhangszerekre és zenekarra; Román népi táncok
Heini Kärkkäinen, Paavali Jumppanen – zongora, Lassi Erkkilä, Tím Ferchen – ütőhangszerek
A Finn Rádió Szimfonikus Zenekara, vezényel: Sakari Oramo
Warner Classics ●●●●○

Különös impressziók. Bartókhoz Sibelius? Sibeliuszhoz Mahler? Oramo mintha Sibelius-tól közelítene Bartókhoz. Bizonytalán a finn zenekarnak is része van ebben. Magam sem gondoltam volna ilyesmit, de egyre azt érzem, finoman más Concerto ez, mintha a természet hangja szólna. Aztán lassan felderengett: Sibelius! Ez az! Sibelius természetzenéinek világa! No de Bartók zenéjével? Igen. És így kapcsolódik ide Mahler, akivel jót beszélgetett Helsinkiben Sibelius, s persze ki-ki maradt a maga természetes világában. Mahler is természetzenét írt, mint Sibelius, és modern zenét, mint Bartók. Oramo nem típusú kamarazenekari kontrasztokat, hanem valamiféle kamarazenés megkülönböztetést alkalmaz a Concerto I. és V. tételben, frissre, pattogósra veszi a II. tételt, drámaisággal párosítja a sajátos természeti hangzást a Harmadikban, a Negyedik háborús részét inkább népiesen, mintsem durván jeleníti meg. Így szimmetrikusan fel-, majd leszálló íve lesz a műnek. A fúvósok végig jobbak, mint a vonósok, nekik köszönhető az előadások izgalmasabb része. Míg a nagy előd, Rattle hagyományos, dinamikus Concertót vett lemezre birminghami zenekarával, Oramo kamarazenés, sajátos Sibelius- és Mahler-reminiscenciájú előadást hozott létre otthon, mely egészen egyedül a sok Concerto-felvétel közt. A ritka „kétszer kettős” versenymű kidolgozottan szólal meg, erénye az egység. Erőszakmentes tisztaság tör elő itt is, nem egymást kioltó, hanem egymást erősítő kontrasztok. A Román népi táncok előadása vegyes, Oramo modern elemeket romantizál, romantikusakat modernizál, itt-ott elhúz, elken.

Zay Balázs

Francia hangszeres zene XIII. és XIV. Lajos udvarából

Le Concert des Nations, vezényel: Jordi Savall
Alia Vox—Karsay és Társa ●●●●○

Jordi Savall, mint afféle zenei műemlékvédő, rendületlenül tűzi repertoárjára és veszi lemezre a francia barokk zene első évszázadának műveit. E lemezen egészen az 1600-as évek első évtizedéig nyúlt vissza, hogy ízelítőt adjon XIII. Lajos udvarának zenekari kincseiből. De szentel egy fejezetet a „Petite Bande” repertoárjának és Lully királyi divertissement-jainak is. Természetesen nem maradhat el Sainte-Colombe vagy Marin Marais sem, s a végén egy kis Couperin. A 78 perces CD-n 31 track sorakozik egymás után, hét alfejezetbe osztva: a műemléki hasonlatnál maradva, leltári lajstrom ez a javából. A helyreállítás persze nem mindig meggyőző. A dinamika és a tempóváltások, a hangszerelési ötletek olyan kiegészítéseknek tűnnek, melyek nem a legújabb restaurálási elveket követik, így néha pusztán lakhatási célokat szolgáló tatarozásnak kell minősítenem a végeredményt. Luxuslakás, kétségtelen, de világítását mintha egy filmoperatőr állította volna be. Lehet, hogy Jordi Savallt beszippantotta a mozi széles vászna? A szép, de információszegény füzet is sok teret szentel Savall filmes működésének (a szokásos nyelveken túl oroszul, japánul, kínaiul, spanyolul és a mesterrel való tekintettel: katalánul).

A lemez címe Versailles parkjának csodálatos szökőkútjaira utal, Savall előadásmódja alapján arra kell gondolnunk, hogy a vizek ebben a precízen tervezett ligetben valamivel merevebben csörgedeznek. A masszív continuo-alap, a rafinált csembalózás (Pierre Hantaï) igen élvezetes, de manapság már egyáltalán nem ritka a historikus gyakorlatban. A régi hangszeres meglepően tisztán szólnak (prima kópiák lehetnek...). A lajstrom alapján a francia udvarnál mennyiségi termelés folyt, kevés invencióval.

Molnár Szabolcs

Wolfgang Amadeus Mozart: Vonósnégyesek, K 421; K 387; K 485; K 464; K 575; K 590
Végh Kvartett
EMI Classics ●●●●○

A vitathatatlan történelmi értékkel rendelkező felvétel 1951–52-ben készült, akkoriban tehát, amikor a művelt Nyugaton mindenki elkerekedett pupillákkal csodálkozott el azon, hogy minden valamirevaló muzsikos magyar. És akkor, amikor még Mozart vonósnégyes-életművét nem övezte olyan elismerés és figyelem, mint Haydnét vagy Beethovenét. A Haydnnak dedikált sorozatot vagy a Porosz kvartetteket többé-kevésbé rangján kezelte a korszak (ezekből ad válogatást a Végh Kvartett dupla CD-je is), de a fiatalkori bécsi (K. 168–173) vagy a még korábbi itáliai (K. 155–160) sorozat nem vált a kvartett-repertoár részévé. Érthető, hogy Mozart kvartett-stílusát Haydnhoz mérték, és meg sem próbálták a salzburgi mester saját stílus fejlődésének tükrében vizsgálni; ami jó volt, azt Haydntól tanulta, ami kevésbé sikerült, az csak olaszos dalolás. A felvételek alapos kitakarítása után is sercegő és zajos, fél évszázados bejátszásból biztosan megállapítható, hogy a Végh Kvartett nem próbálta meg Mozartot megvédeni, nem komolykodta el az arra igen alkalmasnak tűnő darabokat (mint például a K. 421 vagy a K. 590 kvartetteket), nem súlyosbította, pusztán súlyán kezelte. És nem akartak szemérmesen bezárkózni ott, ahol kitarul egy önfeledt dallam. E kvartett-lemez alapján van némi esély annak megértésére, hogy mi volt a Mozart-dirigens Végh Sándor titka. Az archív felvételekkel szemben általában megértő vagyok, de most nem tagadhatom, hogy ezt „ritkaságot” igen nehéz sokáig hallgatni (pedig micsonda kompozíciókról van szó!). Végh Sándor muzikalitását, előadói nagyságát szívesebben fedezem fel egy-egy tanítvány értelmes és érzéki dallamformálásában, mint egy saját kézből származó régi felvételen.

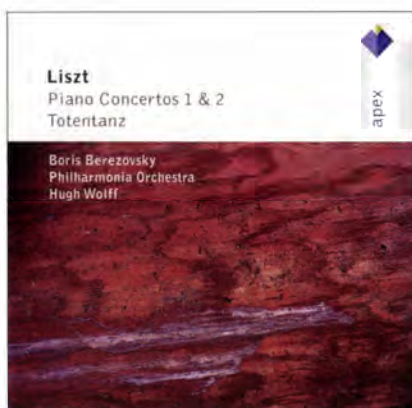
Molnár Szabolcs

Händel: Billentyűs szvitiek – II, Beethoven: Zongoraszonáta op. 31, no. 2
Andrej Gavrilov, Sviatoslav Richter – zongora
EMI Classics ●●●●○

1979 nyara. A Château Marcilly-sur-Maulne falai közt Händel billentyűs szvitjei hangzanak el, egy idős és egy fiatal orosz pianista játssza őket váltakozva, egymásnak lapozva. Richter naplójában vissza-visszatér a felvételre, magáról egyes szám harmadik személyben szólva. „Gavrilov végtelenül érdekesebbnek tűnt (noha Richter játéka bizonyos mértékig feddhetetlen). A játékában minden sokkal frissebb, élénkebb, szabadabb. Nincs benne semmi mesterkélttség. Csak időnként ragadják el a fortissimók, és akkor hajlamos arra, hogy csépelje a zongorát. Különös módon barátaim, akik velem együtt hallgatták a felvételt, de nem mondtam nekik, hogy ki melyik darabot játssza, gyakran hitték, hogy én vagyok Gavrilov és fordítva. Ha nem tudtam volna, én is összekevertem volna kettőnket.” Valóban nem érezni különbséget? De. Richter játéka élete vége felé megkopott, szintelenebbé vált. Erejéből is veszített, a felszíni jelenségek megítélésében is változott bizonyosan. Keménysége 1979-ben még megvolt. Egyformán színvonalasan játszanak, mégis más a modoruk. Richter játéka letisztultabb. Gavrilov sokféle szintet használ, dinamikai skálája jóval szélesebb. Nem díszít erősen, de intenzíven árnyal. Richter ezzel szemben egész egyszerűen formál. Nagy hatása éppen ebben rejlik. Mint később Mozart szonátáinál, szemben Haydn és Beethoven műveivel, úgy Händel szvitjeinél is kevésbé tisztán mutatkozik meg a struktúra, mint Bach darabjainál, pedig a zene ugyancsak csodálatos. Ezért Richter egyszerűsége nem elvesz, hanem hozzáad. Távlatba visz, mint Gavrilov. Az 1961-es Beethoven-felvétel remek, de megjelent másutt, s kissé idegen itt. A két dupla helyett egy tripla album lett volna adekvát a Händel-anyagnak.

Zay Balázs

Liszt Ferenc: Esz-dúr zongoraverseny,
A-dúr zongoraverseny, Haláltánc
Boris Berezovszkij—zongora
Filharmónia Zenekar, vezényel: Hugh Wolff
Apex—Warner

Nem lehet könnyű dolga manapság Boris Berezovszkijnak. Miközben a zongorista Berezovszkij rendületlenül adja koncertjeit Dallasban vagy éppen Sydneyben, a világsajtó az orosz nagyvállalkozó nevével hangos. Erre egy apró nyomdahiba hívta fel a figyelmemet. Ezt a nagyszerű Liszt-korongot annak idején a Teldec gondozta. Kíváncsi voltam, hogy az eredeti felvétel mikor készült, a lemezen ugyanis a 2005-ös évszám mellett csak az 1985-öt találtam meg. Ez valahogy nem stimmelt, az 1969-ben született Berezovszkij valamikor a kilencvenes évek elején szerződött a céghez, nem valószínű, hogy a tizenhat éves tini Borisz ilyen felvételt tudott volna ösztözhözni. Régi katalógusaim az utolsó szobafestés óta egy dobozban pihennek, így az internethez fordultam segítségért. Boris Berezovszkij — a kereső első néhány ezer találat szerint — a „Kreml keresztapja” avagy a „titokzatos oligarcha”. „Ha idekattint, mindent megtud az orosz milliárdos vagyonáról”, olvassa el a „teljes Berezovszkij sztorit”. Szűkíteni kellett, hogy a megfelelő oldalakra találjak, így sikerült helyesbítenem a lemezen olvasható téves adatot: a felvétel 1995-ben készült.

Nagyon plasztikus, az én ízlésem szerint kicsit művi az a hangzáskép, amit a felvétel kínál. A zongora mindig az előtérben szól, a legnagyobb zenekari tuttkat is beteríti, miközben a hangmérnöknek a pianókat is sikerült finomra állítania. Élvezetes, de hamis illúziót kelt egy-egy hangszerszó (fagott, cselló) erőteljes kiemelése; mostantól majd jobban figyelek a koncerteken. Berezovszkij inkább a lírai részletekben vagy a Haláltánc csendesen archaizáló fúga-kezdeményeiben tűnik eredetibbnek, a virtuóz anyagok megszólaltatásában csak a magabiztosság nyugó ez. *Molnár Szabolcs*

Szergej Rahmanyinov: c-moll és g-moll zongoraverseny
Nyikolaj Luganszkij — zongora, Birminghami Szimfonikus Zenekar, vezényel: Sakari Oramo
Warner Classic

„A IV. (g-moll) zongoraverseny nem problémamentes mű, de tartós mellőzésére nehéz magyarázatot találni.” Valahogy így fejezi be Jeremy Siepmann Luganszkij legújabb Rahmanyinov CD-jének ismertető szövegét. Tény, hogy ez a versenymű nem büszkélkedhet olyan közönségszeretettel, mint a második és a harmadik. Beszédesen jellemzi a g-moll zongoraverseny „problémáit”, hogy második tételében a kiváló zenekar és a nagyszerű finn karmester egy tisztes vidéki zenekar középszerűségével muzikál (avagy kinlódik), ugorjunk is gyorsan a c-moll darab harmadik tételére. Lám-lám, képesek a birminghamiek érzékeny kamarazenei effektusokra, szélesen áradó szívfasarásra és energikus tuttikra. Oramo pedig hajlékonyan rajzolatja a klarinétszólót a lassútételben. A szerzett, népszerű darabban jó a zenekar, a másikkban csak igyekvő. Hasonlóan éles különbséget Luganszkij előadásában nem vettem észre. Melankolikus játéka még a könnyen hisztissé váló részletekre is finom függőnyt ereszt, tetszik, ahogy a szenvedélyt távolba révedő tekintettel szemléli, valahogy úgy, mint a CD hátsó borítóján látható képen. A cimlap más. Mintha a homlokom középeré nézne, kerüli a szemkontaktust, nem akar belém látni. Zongorázása is óvatosan indulatmentes. A c-moll zongoraverseny első akkordjait puhán indítja, a fokozás pusztán technikai, a vonósokon megszólaló főtéma tempóját pedig azzal fogja vissza, hogy szólamával meg sem kísérel biztos ritmikai támaszt adni. A rugalmas tempókezelés talán Rattle öröksége, a c-moll zongoraverseny egyik legszebb pillanata (6'40"-nél) mindenesre arról árulkodik, hogy Luganszkij, Oramo és a Birminghami Zenekar tökéletesen együtt alkot. Ha valami a hétköznapi szint fölé emeli ezt a felvételt, az a karmester és a zongorista koncepciójának tökéletes összecsiszolása. *Molnár Szabolcs*

BIS
Hyperion
Stradivarius
Concord

JOEY DeFRANCESCO
WITH JIMMY SMITH
LEGACY

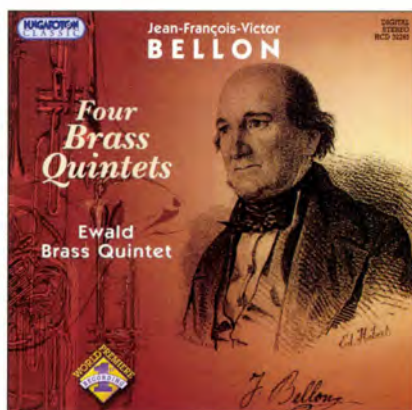
MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650
E-mail: gyukars@axelero.hu

Johan Schenck: A Duna visszhangja
Szászvárosi Sándor (viola da gamba), Csizmadia Angelika (csembaló), Kallai Nóra (viola da gamba)
Hungaroton Classic ●●●○○

A Johan Schenck névvel többször találkozhat a kutakodó hajlamú zenebarát, hiszen több ilyen nevű muzsikos is működött az elmúlt évszázadok alatt (például a fiatal Beethoven egyik magántanárát is így hívták). A lemezpiacon azonban már jóval kisebb a kínálat, és szinte minden esetben az itt bemutatkozó szerzőhöz kapcsolódik. A XVII–XVIII. század fordulóján működött Schenck korának egyik legnagyobb gambajátékosa volt, afféle németalföldi Marin Marais. Egyik főműve a hat szonátából álló Duna visszhangja, s ebből játszottak négyet lemezre Szászvárosi Sándorék. Nem udvariatlanságból utalok az együttes férfitagjának nevével a trióra. Ezekben a művekben ugyanis ő játssza a vezető szólamot, míg a két hölgy a kíséretet látja el. A lemezen azonban teljes az egyenjogúság, és ez zenében nem mindig jó. Míg egy Bach-kamaraműnél kifejezetten áldásos, ha minden hangszer egyforma súllyal van jelen, a könnyebb fajsúlyú zenénél mindez már az együttjátszás rovására megy. A dallamhangszer nem emelkedik ki, a kíséret nagyobb teret kap, mint amennyit megérdemel. A két csembalókíséretes szonátában már valamivel jobb a helyzet. Itt jobban előtérbe kerül a kitűnő és sokoldalúan képzett magyar gambás, akinek játékával azonban egyáltalán nem vagyok megelégedve. Nem érzem rajta az egyes hangok szeretetét. Artikulációja gyenge, nem elég kifejező, nemes hangszerkópiájával nem énekel, s ez szürkés árnyalatba borítja az előadást. Nem tudja érdekessé tenni ezt az önmagában kevéssé tetszetős zenét. Színtén csalódást okoz, hogy nem tudjuk meg – a kísérfűzet sem ad rá választ –, miért ez a címe a sorozatnak. Mindemellett adódik néhány meghökkenítő pillanat, ami miatt feltétlenül érdemes betekinteni Johan Schenck világába.

Várkonyi Tamás

Bellon: Négy rézfúvós kvintett
Ewald Rézfúvós Kvintett
Hungaroton Classic ●●●○○

Kellemes órát szerez magának bárki e korong végighallgatásával. A szó korántsem pejoratív értelmében „szórakoztató” zene, afféle kellemes háttérzene, ami olyannyira jelenidejű, hogy érvénye addig tart, ameddig szól. Bellon művei egyszerűen tetszetősek, nincsen bennük mélység és magasság, katarzis-veszély. Az Ewald Rézfúvós Kvintett számára korántsem jelentenek megmérettetést: ők annyira profik, hogy ha nagyon akarnák, minimális próba után is így tudnák megszólaltatni. Hogy egyébként esetleg nem is könnyűek a négyteteles darabok, az csak akkor derülne ki, ha mások előadásában is hallanánk őket. (Emlékezetes koncertek gyakori tanulsága, hogy a nagy művész tolmácsolásában felfénylik az a ráadásként adott darab is, amelyet egyébként elcsépett a gyakori méltatlan előadás.)

A nagy művész túloz – tartja a mondás. Nos, az előadók ezúttal ehhez nem vették a fáradságot. A kidolgozottság mindössze a pontosságban érvényesül, a kisebb-nagyobb formarészek, új karakterű szakaszok önálló megformálásával nemigen törődtek; ahol a faktúraváltásból, a felrakásból adódik, ott érvényesül, máskor többé-kevésbé elisskád. Néha valamiféle belső sietés/türelmetlenség érződik játéukból (unják?) – ezért is nem adnak elég időt és intenzitást a melódiák még szebbé formálására. Néha (amikor nem adja magát a megoldás, hanem kamarazenei érzékenységet kíván) hallunk gyönyörű részmegoldásokat, ilyenkor megmutatják, mire lennének még képesek. Valószínűleg akkor, ha az interpretáció feladatát nehezebbnek éreznék. És akkor jobban „átjönne” a felvétel a játékörm is, amikor különböző relációkba kerülnek egymással a hangszeres szólamok. Így viszont az jelenti a felvétel legnagyobb értékét, hogy felhívja a rézfúvósötösök figyelmét repertoár bővítésre méltó kompozíciókra. Fittler Katalin

Georg Druschetzky: Négy vonósötös
Festetics Vonósnégyes,
km.: Véghelyi Krisztina (brácsa)
Hungaroton Classic ●●●●●

A Festetics Vonósnégyes és Véghelyi Krisztina előadása korántsem a first recording jellegéért értékes. A kivételes interpretáció jövőtől a korábban főként fúvós kamarazenéje alapján megismert Druschetzkyről kiderül: rendkívül igényes, egyéni hangvételű, a harmóniai kísérletezetéstől sem visszariadó komponista lehetett. Nem ragaszkodik formai modellekhez, sablonokhoz, a felvétel hallható négy mű mindegyikének egyéni arcéle van. A tételrend, a ciklus felépítése, a tételeken belül a felrakás, a szólamok viszonylatai megannyi ötletet vonultatnak fel. Biztosra vehető: Druschetzky alapos ismerője volt kora muzsikájának, s amikor komponálásra került a sor, gyorsan, könnyű kézzel vethette papírra műveit. Erről tanúskodnak a gördülékeny formarészekből kialakuló arányos-lekerített szerkezetek. Nyilvánvaló: kora zenei köznyelvét beszéli, ám választékos-gazdag szókinccsel.

Hogy vonósötöse valóban megérdemlik a megbecsülést, az kiderül az interpretációból. A kibővített Festetics Vonósnégyes rendkívüli (ám tőlük már megszokott) érzékenységgel hihetetlenül differenciált előadást hoz létre. A klasszikus kor irodalmának alapos ismeretében biztosan kalauzolja közönségét. Behízogó dallamok, elkomorodó-sötét harmóniai területek, különböző hangvételű szinkópák kapnak „jelentést”, tehát az első hangtól az utolsóig nem lanyhulhat a figyelem. A korabeli hangszereken játszó, immár két évtizede összeszokott együttes egyaránt szól az igényes zeneértőkhöz és azokhoz, akik a házimuzsikálás meghitt légkörére vágyanak. A felvétel szinte élőzeneként hallgatható – épp ezért nem zavaróak azok az apróságok, amelyek a stúdiófelvétel folyamán könnyen „kiszűrhetőek” lettek volna.

Fittler Katalin

Elegáns megjelenés
Harmonikus viselet
Gondtalan kezelés

Már Magyarországon is!
Rózsadomb Center
Bp. II., Törökvesz út 87-91.
Tel.: 36-20/399-8607
www.fehering.hu

Az előnyök egy pillantásra

finom svájci alapanyag
100% pamut

az ÖKO-TEX STANDARD
100 PLUS szerinti előállítás

természetes és nem kell
vasalni

két év garancia

szárítógépben is szárítható

exclusive anyagok
és modellek

„anti smell” anyagok,
azaz megkötik a nem
kívánatos szagokat

Excellent Feeling

eterna
EXCELLENT

A magabiztos megjelenésért

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

**MCD Könyv-
és Zeneáruházban**

Bp. V., Deák Ferenc u. 19.
Tel.: (06-1) 318-6691

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal várjuk
kedves Vásárlóinkat, továbbá
behallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

Az MCD üzletlánc
további CD boltjai:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI., Jókai u. 40.

MCD ZENESAROK,
József körút és
Baross u. sarok

MCD CAMPONA, XXII.,
Nagytétényi út 35-37.

**Újraélheti
a zenét!**

Üzletünkben
a gregoriántól
a kortárs zenéig
hanglemezen
mindent megtalál
ha mégsem, kívánságát
előjegyezzük,
számon tartjuk.

Egyéb szolgáltatásainkról
kérjen további
felvilágosítást!

CD Centrum

Klasszikus Zene

Jazz

Népzene

World Music

Gyerekzenék

A Deli Pultól
egy percre
a CD Centrumban

XII. Magyar Jakobinusok tere 4.
Tel.: 355-38-08

Nyitva:
H-P: 12-19
Szo: 10-13

Rendelés
postal utánvétellel is

Marco Enrico Bossi: Két zongoratrió
Magyar Zongorás Trió

Hungaroton Classic

Az első ízben felvett ritkaságok sorából kiemelkedik Bossi két zongoratriója. Bossi nem terelte új irányba a zenetörténetet, ugyanakkor gazdagította. A triók bizony felülmúlják várakozásunkat egy feledésbe merült késő romantikus olasz orgonista trióit illetően. Persze nem állnak mondjuk a Csajkovszkij-trió szintjén, de egyértelműen ihletett, kifejező alkotások. A későbbi darab címe az egész lemez anyagát jellemzi: Trio sinfonico. Orgonisták szerzeményei gyakran magukon viselik szerzőjük hangszerének világát, elég Brucknerre és Franckra gondolni. Nem csak szimfóniák orgonaszerűek, utóbbi szonátája is magán hordozza az orgona organikusságának jeleit. Természetesen ebben a hangszer jellegzetessége mellett a kor karaktere is megmutatkozik. Az a szerző, akinek művészete legközelebb áll Bossihoz: Brahms. Az ő kamaraműveiben is fellelhető gyakran egyfajta szimfonikusság. Bossi két alkotása ezt a világot jeleníti meg. Három hangszer, telt hangzás, forró hangulat. Brahms háttérében természetesen ott van mindenekelőtt Schumann. A Szimfonikus trió tételcímei ezt a kötődést idézik fel: In memoriam (további utalás nélkül), Novelletta (Schumannt idézve). Mindkét trió moderato tétellel indul, majd festoso, illetve energico fejeződik be. Moderált alapállás, ünnepélyes, energikus kibontakozás. Végül még egy szerző említhető a triókkal kapcsolatban: Rahmanyinov, aki ugyancsak nagyobb formák világát – történetesen a zongoraversenyekét – jelenítette meg hasonló érzelmi telítettséggel elégius zongoratrióiban.

A Magyar Zongorás Trió felkészülten adja elő a műveket, kellő igényességgel és hevülettel. Figyelemre méltó művek. Kinek a figyelmére? A hallgatókéra és más zongoratriókéra egyaránt.

Zay Balázs

Boksa János: Aranyszájú Szent János liturgiája
Szent Efrém Bizánci Férfikar
vezényel: Bubnó Tamás

Hungaroton Classic

Boksa János kárpátaljai görög katolikus pap tiszser zenésítette meg Aranyszájú Szent János liturgiáját. Most jelent meg az első felvétel a négy fennmaradt egyikéről, az 1921-ben írtóról. Eklektikus alkotás, a szláv egyházzenei hagyomány mellett itáliai és német hatás is jelentkezik benne. Jó Csajkovszkij és Rahmanyinov kompozíciói után a Huszton és Ungváron, rövid ideig Budapesten működött oroszbarát magyar pap alkotását hallani, aki benne élt az énekbeszéd jellege révén végtelen variációs lehetőséget biztosító szláv liturgikus tradícióban, és ebből kifejezetten jól sikerült darabot alkotott. A Szent Efrém Bizánci Férfikar élén álló Bubnó Tamás nagyon igényes munkát végzett a hagyományosan leiratlan részek megalkotása, a több mint egyórás liturgia betanítása, valamint előadása (vezénylése és a pap szerepének eléneklése) terén. Apró gyengéje is van a felvételnek. A Rózsák terei Görög Katolikus Kórus és a Csepeli Szent Efrém Kórus tagjaiból, valamint hivatásos énekesekből álló énekkar igen felkészülten adja elő a művet, némi plusz lendület azonban erősebb interpretációhoz vezethetett volna; különösképp, ha adekvátabb helyszínen került volna sor a felvétel elkészítésére. Egyértelműen hiba volt a Hungaroton stúdiójában felvenni a darabot. Nemrég jelentette meg a Hungaroton Rahmanyinov Vesperását a Dobra János vezette Budapesti Tomkins Énekegyüttessel, kiváló előadásban. A felvétel a Szent István Bazilikában készült, optimális akusztikai körülmények közepette. Ezeket a műveket muszáj visszhangos templomban felvenni ahhoz, hogy az eredmény optimális legyen, hiszen tulajdonképpen része a kompozícióknak a keletkező visszhang. Ez hiányzik ebben az esetben.

Zay Balázs

Hőna Gusztáv – harsona

Hungaroton Classic

Régi adósságot törleszt a Hungaroton, amikor végre olyan felvételt kínál, amelynek nem csupán közreműködője, hanem központi alakja Hőna Gusztáv. Érdekes hangzó panorámát kínálnak a többségükben a nyolcvanas években készült kompozíciók; szóló-művek és két- illetve három előadóra szánt darabok egymásutánja, fináléként Ránki György örökzöld paródia-ciklusával. Az eredetileg szólóharsonára és fúvószenekarra készült Lúdapó meséiből itt a kamarazenei verzió hallható, melynek ajánlása a (Hőna által 1974-ben alapított) Modern Rézfúvós Együttesnek szól. Nem kevésbé tanulságos a műveket kezelkezésük időrendjében hallgatni. A változatos hangzások technikailag briliáns felkészültségű harsonást követelnek, aki egyszersmind a zenei megformálás magasrendű követelményeinek is eleget tud tenni. A művek többsége szabad tizenkétfokúságra épül. Jereb Ervin műve két tételében és Victor Máté darabjában hangszerlag hozzáadása gazdagítja a hangszínt világot. A szólódarabok hallgatása során viszont úgy érezzük: a harsona lehetőségei kimeríthetetlenek, önmagában is képes lekötni a figyelmet – már amennyiben olyan izgalmas játszánivalót kelt életre, mint Dubrovay László Solo-sorozatának második darabja, vagy Sári József Anantája, amelyben a formai fegyelem egyetlen pillanatra sem akadályozza a hangulat- és karaktergazdagságot. Megunhatalatlan effektus a kétszólamúság, mely azáltal jön létre, hogy a fúvós „beleénekel” hangszerébe. Hangszer és hangszeres megmértetésének egyszerű-gyors módját kínálja Farkas Ferenc miniatűrje, a Bucinata. Műfaji összevetéshez a két Rapszódia kínálkozik, Székely Endre és Kocsár Miklós műve. Ajánlatos egyesével, önmagukban is meghallgatni a darabokat – harsonásoknak pedig Hőna példáját követni!

Fittler Katalin

Soproni József:
Jegyzetlapok, 14.
zongoraszonáta
(2CD)
Ábrahám Mariann —
zongora

Hungaroton Classic

Az album első lemezén hatvanhét tétel szólal meg háromnegyed óra alatt. Ez a tény már önmagában is jelzi, lehetetlen egyszerre végighallgatni a zeneszerző hetvenes években írott jegyzeteit. Ahogyan a Mikrokozmosz vagy Kurtág Játékok sorozata sem elsősorban meghallgatásra született, úgy ezek a miniatűrök sem mutatnak igazán jól egy lemezre sűrítve. (Természetesen így is öröndetes, hogy így, egy csokorba gyűjtve megtalálható a négy füzet mind a nyolcvankét darabja.) S míg a hasonló műfajt csoportosító könyvből, kottából az ember néha felnéz, a lemezzel ez bajosan tehető meg. Ábrahám Mariann zongoraművész átélten és felkészülten kezdett a sorozat több száz technikai és zenei akadályának leküzdéséhez, s nem is vallott kudarcot. Jó ötletnek bizonyult a 14. zongoraszonáta műsorba illesztése, mivel nagyszerűen magyarázza és foglalja össze a Jegyzetlapok kaleidoszkópszerű világát. VT

Liszt Ferenc:
Orgonaművek II.
Martin Haselböck
(orgona)

Membran — H&H '92

A német Membran kiadó a legmagasabb technikai igényeket szem előtt tartó sorozatában adott lehetőséget Haselböcknek lemezre venni Liszt összes orgonaműveit. Miért tarthat számat nagy érdeklődésre ez felvétel? Nem utolsó sorban azért, mert a művész egy 1873-ban készített, fantasztikus német hangszeren játszik. A széria eme második lemezén kitűnő érzékkel társította a műveket: a Weinen, klagen variációk, a B-A-C-H prelúdium és fuga mellett szerepel az Orpheus szimfonikus költemény átíratva, a Holtak című zenei „gyászbeszéd”, valamint a Sixtusi kápolnát megidéző kompozíció. A kötheni templom negyvenhat regiszteres hangszerén ezernyi árnyalatot kever ki korunk egyik legjobb tartott orgonistája, így a grandiózus hangtömegek mellett félelmetes hangzatokkal és túlvilági átszellemültséggel szólalnak meg a monstre liszti látomások. VT

GRAMOFON

Szokolay Sándor művei
Szokolay Balázs
(zongora), Magyar
Állami Hangverseny-
zenekar, Állami
Énekkar, Magyar
Telekom Szimfonikus
Zenekar

Hungaroton Classic

Portrélemez. Portré egy korról, egy fiatal zeneszerzőről. Az itt szereplő darabok nagy része az ötvenes években keletkezett, és — ahogyan mondani szokták — erősen magukon viselik a kor jegyeit. Éppen ezért inkább zene-történeti érdekességgel bír ez az egyébként gazdag összeállítás. A lemez címében (Művek zongorával) is tükröződő kiválasztási szempont jónak bizonyult, és több műfaj szerepeltetését is lehetővé tette. Így kerülhetett a műsorba a Kossuth-díj átvétele előtt két évvel írt, 1964-es gyászmise felvétele. Közte és az 1958-ban született Zongoraverseny közt az op. 1-es Tarhosi zongoradarabok sorozatból szólalnak meg tételek a lehető legavatottabb előadó közvetítésével. Hiszen Szokolay Balázs szó szerint az anyatejjel szívta magába ezt a zenei nyelvezetet, s előadása is jóval több mint megbízható: autentikus. VT

Bruckner: 3. szimfónia
A Bajor Rádió
Szimfonikus
Zenekara,
vezényel:
Klaus Tennstedt

Profil — Karsay és Társa

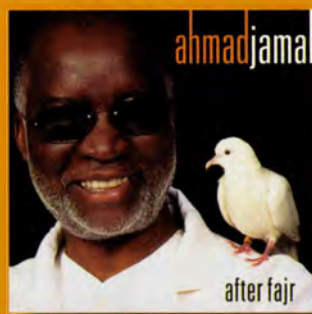

Günter Hänssler tavaly alapított új kiadójának célja, hogy jellegzetes repertoárt tegyen közzé megválogatott művészek tolmácsolásában. A valóban izgalmas felvételek sorában azonban ez a majdnem harminc éves bejátszás semmi különlegességgel nem szolgál. Bár az együttes komoly Bruckner-hagyományra tekinthetett vissza már 1976-ban is, ez csak nyomokban érhető tetten. A Kubelik-korszak zenekara nem minden pillanatban áll a helyzet magaslatán: a harsonák megbújnak a vonósok mögött, melyek lírai hangszínéből hiányzik a melegség, és a kürt szekció sem tündököl. A darab bécsies pillanatai is vastkosan, mereven szólnak. A kísérőfüzet állításával szemben Tennstedt olvasata nem áttetsző; a tutti-szakaszok összemosódnak, ritmikailag nem elég karakteresek, Bruckner polifóniája nem érvényesül kellőképpen, ami a túlzott visszhangosításnak is köszönhető. VT

ECM RECORDS

Dreyfus Jazz

Forgalmazza a MusiCDome Kft.

Cím: Budapest, XIV.,

Fogarasi út 5.

Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396

E-mail: ertesites@musicdomekft.hu

Leila Josefowicz portréalbuma (2 CD)
Beethoven, Brahms, Messiaen, Ravel, Mark Grey és Esa-Pekka Salonen művei
Warner Classics

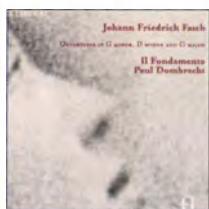
1998-ban még a komolyzene üzleti újhullámának egyik ígéretként lepte meg a Zeneakadémián a Budapesti Tavasz Fesztivál közönségét. Azóta elmélyült muzsikusként érkezett be Leila Josefowicz hegedűművész – portréalbuma erről tanúskodik. Csodagyerekként indult: tizenhat éves korában debütált a Carnegie Hallban, azután sorra meghódította a jelentős zenei központokat, a londoni Wigmore Halltól az amszterdami Concertgebouw-ig. Az ifjú művésznő laza crossover feldolgozásokkal könnyedén libeghetne a népszerűség hullámaiban, ő azonban hivatást teljesít: Ysaÿe, Bartók, Glazunov, Prokofjev „munkával” befogadható műveivel járja a világot. John Novacek neves zongoristával teljesített turnéi programjából ad ízelítőt a két CD, amely Josefowicz elképzelése szerint érzelmi, szellemi és technikai készenlétéről egyaránt számot ad. Az elv bevált. Olivier Messiaen Téma és variációi, Ravel G-dúr hegedűszonátája az első CD-n nem csak szépen szól; a művek fölépítése tolmácsolásukban igen plasztikus és virtuóz. A neki írt San Andreas Suitben, Mark Grey alkotásában a kísérlet nélküli hegedű az univerzum hangjaira reflektál, változatos ritmusban és harmóniában. Josefowicz vállaltan eklektikus anyagot gyűjtött a portré-albumhoz. Remekül keveredik régi és új, hagyományos és avantgárd. A második CD-n Esa-Pekka Salonen 2002-ben kelt Lachen verlerntje után (világszerte felvétel) ismét egy G-dúr hangnemű szonáta hangzik el: Beethoven op. 96-osa. A klasszikus mű kifinomult, arányos interpretációja tökéletes művészi együttgondolkodásra utal. Végül Brahms Joachim Józsefnek ajánlott c-moll scherzója hallható, s Josefowicz vonója alól égi hangok szólnak Brahms és Joachim túlvilági és a mi evilági gyönyörűségünkre. A hangzáshoz persze hozzájárul a lemezborítón is domináns, 1724-ben készült Guarneri del Gesù, a vagyont érő mesterhegedű. *Albert Mária*

BIS – Karsay és Társa

Beethoven:
IV. és V. szimfónia
Minnesotai Szimfonikusok,
vezényel:
Osmo Vänskä

Vänskä a Lahti Szimfonikus Zenekar élén, Sibelius ritka műveinek felvételeivel szerzett nevet. Aztán jöttek Sibelius ismert művei, ugyancsak magas fokon. Majd, mint egykor Berglundot Bournemouthba, meghívták Minnesotába. Beethoven-sorozatba kezd. Érdemes még? A zenekar sok jó felvételt készített régen Dorátival, aztán Marinerral, de ki várt most tőlük ilyen színvonalas Beethoven-bejátszást? Vänskä. A zenekari játék makulátlan. A hangzás pozitív értelemben fakó és matt. A szólamok hangzása mindig arányos. Minden kiszámított, de nem merev. Sodró és eleven előadások, de nem harsányak és parttalanok. Éles a játék a pontosság terén, de kerek a formákat tekintve. A két mű ideális megfogalmazásai, melyek Barenboim nagyromantikája, Rattle okos és lelkes, de őt és újat nem letisztult egységben mutató koncepciói mellett magától értetődőnek tetszenek. Tetszenek, ő és új letisztult megfogalmazásai. *ZB*

II Fundamento – CD Bár

JOHANN FRIEDRICH FASCH: ZENKARI SZVITEK

II Fundamento (művészeti vezető és vezényel: Paul Dombrecht) – Fuga libera

Nagyszerű ötlet volt az 1989-ben alapított belga együttes és házi kutatója, Paul Dombrecht részéről lemezre venni Bach egyik legjelentősebb kortársának néhány művét. A barokk és klasszika határán alkotó Fasch oeuvre-jében található nyolcvanhét francia nyitányból ezúttal három rögzítettek. Meglepően eredeti és gazdag ez a zene; a fúvós hangszerek kezelése és a dallamok érzelmessége teszi felfedezés-értékűvé ezt a felvételt. A tizenhét tagú kamarazeneke az érzi a tételek extravaganciáit, így előadásuk is izgalmas, ihletett. Már ami a gyors tételeket illeti. Ezek pergőek, ha kell vadak, a lassú karakterek azonban nem mozgatják meg a karmester fantáziáját, magyarul: unalmasak. Kár ezért, mert a kiváló muzsikusokból álló együttes egyébként remek összhangban játszik korhű hangszerein, s hangzásukat is tökéletesen egysúly uralja. *VT*

Warner Classics

Haydn: Az évszakok
Arnold Schönberg Kórus, Bécsi Szimfonikusok,
vezényel:
Nikolaus Harnoncourt

Harnoncourt 1987 januárjában készült élő felvétele felettébb jól sikerült, még az oratórium legkiválóbb bejátszásai mellett is megállja helyét. Böhm, Karajan és Doráti lemezei az énekesek felülmúlhatatlan teljesítményével tűnnek ki: Janowitz, Cotrubas, Schreier, Hollweg, Krenn, Talvela, Berry, Sotin. Harnoncourt egykori zenekara, a Bécsi Szimfonikusok élén áll, előadása könnyedebb az említetteknél, ami az interpretáció javára válik. Énekesei nagyon jók: Angela Maria Blasi – nevéhez hiven – angyali hangon énekel, még az említett lírai szopránok mellett is szépen teljesít. Josef Protschka inkább Hollwegre és Krennre, mint Schreierre emlékeztet, szépen helytáll. Robert Holl pedig igazán remekel, éneklése annyival könnyebb csak Talvelaénál és Sotinénál, amennyivel Harnoncourt vezénylése Böhménél és Dorátiénál. *ZB*

Ricercar – CD Bár

CONCERTO IMPERIALE

Monteverdi, Castello, Buonamente, Ferro, Neri művei
La Fenice kamaraegyüttes

Egy francia fiatalember, Jean Tubery – egyébként a reneszánsz velencei muzsika szerelmese – elhatározta, hogy kitanulja a görbe cink minden csinját-binját. Tizenvalahány éve alapított együttesével számos lemezt készített, s a Ricercar kiadónál útjára indította a Monteverdi öröksége elnevezésű sorozatot, melynek hetedik darabja ez a korong. A Fenice ezúttal olyan itáliai szerzők muzsikáit vette fel, akik a Habsburg császári udvarban működtek. Érdekes szempont, és ennek megfelelően izgalmas zenék hallhatók a soha nem hallott nevű zeneszerzőktől. Az együttes csodálatos rezonanciájú hangszerekkel büszkélkedhet, s a harsonák, hegedűk sokszor szokatlan összeállításban szólnak együtt. Amikor pedig a lant magára marad, a hangzás puhasága lepi meg a hallgatót. A francia historikus mozgalom képviselői jövőtől meg tudhatjuk: Monteverdi árnyékában is volt élet. *VT*

Vivaldi: Bajazet
vezényel:
Fabio Biondi

Virgin Classics – EMI

Bajazet története meglehetősen kusza, a librettó felszínességét már a kezdet kezdetén unja az ember. De a zene, mint minden Vivaldi-muzsika, remek, noha az opera nem kimagasló darabja a monumentális életműnek. Ha nem is mély, de végig élvezetes zene. Koncertszerű előadásra legalább annyira való, mint színpadra, ha az átlagos vizuális megjelenítés felesleges is, a valódi vizuális plusz nem. Fabio Biondi és csapata minden tekintetben jó felvételt készített. A precízen előkészített előadás eleven, dinamikus, de nem agresszív. A zenekari játék kiváló, az énekesek teljesítménye megfelelő, Ildebrando D'Arcangelo szereplése kimagasló. Biondi kiegészítéseivel dicséretesen egységes alkotás jött létre, amit mindenképpen érdemes volt CD-n kiadni.

ZB

Ez komoly!

AKADÉMIA
zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

AZ ORSZÁG ELSŐ SZÁMÚ
JAZZ ÉS KLASSZIKUS ZENEI
SZAKÜZLETE

FONE, ALPHA, EGEA, ACT
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE, DIW, CYBELE,
FUGA LIBERA, RICERCAR, ARCANA, EXTON,
HIGH NOTE, SONS OF SOUND, CRYPTO, MDG,
MA, OMNITON, SONG LINES

NAGY NYÁRI AKCIÓ
20-50%-IG

Nyitvatartás
hétfőtől - péntekig 10-20
szombat 10-16

1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel./Fax: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

Roland

88 progresszív kalapácsmechanikás billentyű

665 hangszín, 16 dobszett, 2 SFX szett

béépített Floppy meghajtó

mikrofon bemenet ének effektek + Harmoniser szimuláció

5 sávós EQ

KF
Digital Intelligent Piano KF-7

16 zenetű, 8 Chorus, húrrezgés szimuláció

128 hang polifónia

16 sávós szekvenszer

204 stílus

Képviselet: **Roland East Europe Kft.** 2046 Törökbálint, DEPO Pf. 83. | 06 (23) 338-041 | info@rolandee.hu | www.rolandee.hu
Márkablott: **Roland ZeneGALÉRIA** 1137 Budapest, Radnóti u. 9. | 06 (1) 239-9756 | zenegaleria@rolandee.hu | www.zenegaleria.hu

Roland planet

Kiemelt bemutatókészlet és szakértelen: CORDIAL 3200 Gyöngyös, Kossuth u. 26. 06 37 300-700 | CSERMÁK Hangszer 6720 Szeged, Jókai u. 4. 06 62 420-792 | POLIP Music 4400 Nyíregyháza, Bocskai u. 9. 06 42 400-145 | SZENT ANNA Hangszer 4024 Debrecen, Szent Anna u. 39-41. 06 52 537-240 | TAJTI-Music 7831 Pellérd, Vasút u. 8/1. 06 72 587-020 | ZENE-BÓNA 9023 Győr, Bartók Béla út 5. | 06 96 338-163

Poèmes de L'Amour
Susan Graham
(mezzoszoprán), BBC
Szimfonikus Zenekar,
vezényel:
Yan Pascal Tortelier

Warner Classics

Susan Graham mezzoszoprán, napjaink egyik kimagasló amerikai operaénekesnője néhány éve már nemcsak színpadon (Metropolitan, Lyric Opera, Los Angeles stb.), hanem koncertteremben, dalstíjeivel is sikert sikerre halmoz. A BBC felkérésére most francia impresszionisták, Ernest Chausson, Maurice Ravel és Claude Debussy ritkán hallható kompozícióit vette lemezre, a BBC Szimfonikus Zenekara és Yan Pascal Tortelier sztárkarmester közreműködésével. Széles hangulati és dinamikai skálán mozgó, érzékeny és kifinomult előadás ez, mely a francia nyelv ismerete nélkül is átélhető és élvezhető. Megnyugtató, hogy ez a diva nem a sztáralűrökre, hanem tényleg a zenére figyel. Stúdiófelvételtől lévén szó, megjegyzendő, hogy bár a hangzás hiperkorrekt, egy pillanatra sem tűnik sterilnek vagy mesterségesnek, nagyon is természetes és életteli. ReA

Schubert: Négykezes zongoradarabok, Szonatinák hegedűre és zongorára
Lili Kraus és Homero de Magalhães – zongora, Willy Boskovsky – hegedű

EMI Classics

Csodálatos lemez: Schubert a maga egyszerűségében. Mester és tanítvány, mester és mester teljes egységben. A négykezes zongoradarabok, a hegedű-szonatinák megragadóan szép előadásban hangzanak el, a schuberti kedvesség lépten-nyomon felszínre jut bennük, az ember csak figyel a nem bonyolult, de ilyen helyes arányérzékkel megszólaltatva folyamatosan lebilincselő zenét. Nagy művek? A művek maguk nem kifejezetten, de a zenei világ, amelyet alkotnak, igen, és az előadások is. Nem boncolgatják és erőszakolják meg a műveket, hanem egyszerűen kibontakoztatják. A schuberti dal világában járunk, kifejező apróságok közt. Minden Schubert vonzaskörén belül hangzik el a két lemezen. Les Rarissimes – Great Recordings. ZB

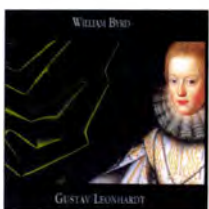

Lise de la Salle – zongora
Bach és Liszt művei

Naïve – MusiCDome

Első lemezét tizennégy évesen készítette Rahmanyinov és Ravel műveiből. Azóta eltelt három év, s most itt a francia leányzó második lemeze. Hát, bizony nem nagyon van mit mondani róla. Önálló személyiségnek nyoma sincs, a műsor szenciációra éhes: Bach-művek Busoni és Liszt átirataiban, a szomorkodni vágyóknak ott van az első Gyászgondola, tűzijátéknak pedig – mi más – a Mefisztó-keringő. Az iskolás és éretlen előadómód jellemzője a pedantériába hajló lelkiismeretesség, s ennek megfelelően nincs a kottában olyan hang, ami ne szólalna meg – ebből a szempontból makulátlan a produkció. A nagyszabású Liszt-művek formailag – mint a legtöbb esetben – ezúttal sincsenek megoldva: az előadás darabos, jönnek a részek egymás után, ahogy kigyakoroltattak. Interpretációról nem beszélhetünk, Lise de la Salle nem közvetít semmit. VT

Byrd: Cembalo-művek
Gustav Leonhardt – csembaló

Alpha – CD Bár

Leonhardt tevékenységét kisebb figyelem kíséri az elmúlt években, méltatlanul. Ma is az egyik legmegbízhatóbb csembaloművész. Olykor kétségtelenül plusz élményt jelent a szabadabb, fantáziadúsabb csembalójáték, ugyanakkor csembalo- és orgonaművek esetében az előadó szigorúsága sokszor nem vezet az előadás kevésbé szenvedélyes voltához (lásd Walcha felvételeit). Leonhardt szikár stílusa Byrd darabjainhoz különösen illik, hiszen bájukat épp tartózkodó, finom voltak adja. Leonhardt nem variálja a tempókat, a biztos útról nem tér le, kiszámítottasága azonban tizennégy rövid darab esetében nem vezet egyformasághoz, hiszen a darabok maguk eltérők, és ezek karaktere határozza meg az előadó lépéseit. Byrd diszkrét, vékony rajzú miniatűrűinek párhuzama a viszszafozott, egyenes játék. A hangzás teljesen hű, Leonhardt egy 1579-es hangszer kópiáján játszik. ZB

Paganelli: Triósonáták – op. 1

Hungaroton Classic

Csalog Benedek, Paulik László, Máté Balázs. Ez a három név már önmagában is garancia arra, hogy megbízható és jó minőségű régizenei produkció részesei lehetünk; akár koncerten, akár (évek óta) a Hungaroton Classic felvételein. Ezúttal – természetesen világpremierként – egy XVIII. századi olasz kismester, a padovai Giuseppe Antonio Paganelli op. 1 jelzésű triósonátáinak előadására vállalkoztak, melyek 1740-ben, Párizsban nyomtatásban is megjelentek, majd rövidesen a feledés homályába merültek. Pedig nem rossz zenék ezek; igaz, az eredetiséget nélkülözik, s csupán másolják a Vivaldi vagy Domenico Scarlatti nevéhez köthető itáliai érett barokk stílusjegyeit. A felvételen a három magyar muzsikushoz hasonló színvonalat képviselő olasz csembalista, Carmen Leoni csatlakozott, akinek a historikus mozgalom olyan nagyságaitól van „ajánlólevele”, mint Sigiswald Kuyken és Ton Koopman. Korrekt, stílusos felvétel. ReA

Viola da gamba concertata
Siegfried Pank – viola da gamba, Mitteldeutsche Barocksolisten
Leipzig

Raumklang – CD Bár

Siegfried Pank Günther Ramin idejében énekelt a Tamás templom fiúkórusában, azután a Gewandhaus Zenekar szólócellistája volt tizennyolc évig. A lemezen viola da gambán játszik a Mitteldeutsche Barocksolisten Leipzig élén. Telemann két koncertje és egy szimfóniája mellett Abel egy áriája és Händel Tra le Fiamme kantátája hangzik el. Diszkrét, nyugodt, szépen megmunkált előadások. A Musica Antiqua Köln dinamikus Telemann-interpretációinak visszafogott ellenpólusai. A gamba szólama alig emelkedik ki Pank tartózkodó stílusa és a hangmérnök hű beállítása révén. Robert Ehrlich furulyaszólója is igényes, s kissé jobban elkülönül a kísérettől. Juliane Banse szólóéneke csodálatos. Finom szoprán hangjába némi mezzoszoprános teltség és izesség vegyül, mintha Anne Sofie von Otter hangja szólna csengő szopránként. Nagy élmény. Ízléses, minden hivalkodástól mentes lemez. ZB

A Year From Easter
Christian Wallumrød
Ensemble

ECM Records – MusiCDome

Azt hiszem, ezt nevezik elvont zenének. Mintha egy szűkebb baráti társaság összejönne, és otthon, a négy fal közt improvizálnának. Maguknak. Előveszik a poros hangszereket, amiket éppen találnak. Hegedű, játékgongora, ütőhangszerekké avasztalt konzervdobozok. A hangzás is mintha esetleges lenne, s a tagok is talán csak most ismerkednek a zeneszerszámokkal. Azonban ez csak a látszat. A norvég kvartett ezeket a sehogysem összeillő elemeket, meglepő módon, mégis egységes kompozíciókká olvasztja össze. Valójában magas rendű kamarazenéről van szó, Cage és Keith Jarrett nyomdokain haladva, s ezt a zongorista vezető, Christian Wallumrød is érezte, amikor a csoportot – joggal – együttesnek titulálta. A lemezt hallgatva különös folyamatnak lehetünk részesei: a három-négyperces kompozíciók a fülünk hallatára alakulnak, és sosem tudni, mi fog történni a következő másodpercben. VT

Schönberg:
Kórusművek,
I. kamaraszimfónia
Accentus kamara-
kórus, Ensemble
Intercontemporain

Naïve – MusiCDome

Ismét elképesztő műsorral jelentkezik a különlegességeiről elhíresült francia Accentus kamarakórus. A Jonathan Nott vezényelte I. kamaraszimfónia mellett ezúttal a cappella és kamarazene-kíséretes változatában is hallható a Friede auf Erden című, két korszak határán álló szupermetotta. Az együttes tehát ismét felénekelte egy átiratot, amely nyilván most is megosztja a hallgatóságot. Persze aki ismeri a korábbi lemezek anyagát (Chopin-etűdből Lacrimosa, Brahms Requiem kézzongorás kísérettel, Mahler Adagio énekhangokra), az Őt zenekari darab egyik tételének szövegesített változatán már kevésbé fog csodálkozni. Azonban erről is elmondható, ami a lemezen hallható többi darabról is (beleértve a szerző egyik utolsó, elénekelhetetlennek tartott, héber nyelvű zsoltárát is): a hangzás fátyolszerűen áttetsző, a dallamok hajlékonyak. Izgalmas előadás. VT

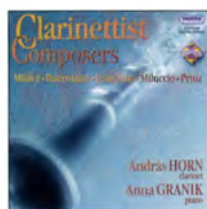

Gabriel Fauré összes dala – 1. rész

Hyperion – Karsay és Társa

Graham Johnson igényesen kísér(letezik) megint: a sikeres Schubert-, majd Schumann-összkiadás után Fauré dalainak felvételébe kezdett. Az első lemez ígéretesen sikerült. A huszonhat dal hét énekes közti felosztása kifejezetten jó ötlet, hiszen a plusz színgazdagság javára válik a finom szépségű, de az említett osztrák és német mester alkotásainál kevésbé markáns dalok gyűjteményének. John Mark Ainsley és Stephen Varcoe hangja teste sebb lett, igen jól szerepelnek. Christopher Maltman igazi meglepetés, újabb jó bariton dalénekes. Felicity Lott hangja nem intakt már, ugyanakkor szépen teljesít továbbra is. Jennifer Smith, Geraldine McGreevy és Stella Doufexis is értékes színt. Mind a ritka repertoár, mind a jeles előadás tekintetében kitűnően sikerült lemez. ZB

Klarinétosok írták
Baermann, Müller,
Jeanjean, Miluccio
és Prinz művei

Hungaroton Classic

Ismét egy ritkaságokból építkező tematikus válogatás, s ismét egy világpremier-felvétel a Hungarontól. Horn András klarinétművész és zongorista partnere, Granik Anna olyan, a standard koncertrepertoáron kívül eső, sőt gyakorlatilag teljesen ismeretlen darabokból válogatott, melyeknek szerzői neves klarinétművészek voltak, s zeneszerzőként is saját instrumentumukat részesítették előnyben. A romantikus „klarinétkirály”, Carl Baermann briliáns és sziporkázóan szellemes darabja, a Souvenirs de Bellini nyitja a sort, majd kortárs, az ész Iwan Müller következik egy Rossini-cavatínákat feldolgozó opusszal. Paul Jeanjean a századforduló virtuóza volt, Giacomo Miluccio és Alfred Prinz műveivel pedig már napjainkba érkezünk. A stílár változatosság egyenletes színvonalú, kitűnő felkészültségről tanúskodó, s emellett muzikális, pasztizós előadással párosul. ReA

Carl Reinecke:
Kamarazene
klarinétal
Klenyán Csaba –
klarinét

Hungaroton Classic

Örömmel látjuk és halljuk, hogy a fiatal nemzedék egyik legeredetibb tehetségű fúvós szólistája, a klarinétos Klenyán Csaba ígéretes kortárszenei projektjei mellett zenetörténeti kalandozásokra is vállalkozik. Most éppen a Brahms-kortárs és Schumann-epigon, Carl Reinecke klarinétot foglalkoztat, változatos hangszerösszeállítású kamaradarabjait gyűjtötte csokorba. A válogatást négy fantáziadarab nyitja (op. 22), melyekben Klenyánt Cs. Nagy Ildikó kíséri zongorán. Izgalmasabb hallgatnivaló a klarinét-kürt-zongora összeállítású Trió (op. 274), melyben Bizjak Gábor csatlakozik hozzájuk. Az op. 271-es Szeptett viszont nem éppen remekmű: meglepő hangnemtartásai nem annyira az átütő zeneszerzői invenció, mint inkább az esetlegesség jeleinek tűnnek. Ennek ellenére Klenyán, Bizjak és a többi fúvós közreműködő (Ittész Gergely, Csizmadia Ilona, Lakatos György, Tóth Gábor) teljesítményére nem lehet panasz. ReA

Martin Joseph Mengal: Fúvósötösök
Das Reicha'sche
Quintett

Membran – H&H 92

Ha a tisztelt olvasó nem ismeri Martin Joseph Mengal (1784–1851) életművét, sőt még a nevét sem hallotta, ne gondolja, hogy ez zenei műveltségének hiányosságát jelenti. Megkérdeztem a Gramofon szakkritikusait, s bizony ők sem tudták elhelyezni Európa zenetörténeti térképén a flamand mestert. Pedig – mint a ritkaságok publikálását is felvállaló Membran kiadó dupla CD-jének alapos kísérfüzetéből megtudtam – Mengal nemcsak hazájában (vagyis a mai Belgium és Hollandia területén) volt ismert és népszerű a maga korában, hanem Párizs koncerttermeiben, arisztokrata szalonjaiban is lelkesen ünnepezték. Most fúvósötöseit játszotta lemezre a Das Reicha'sche Quintett elnevezésű, 1992 óta működő német kamaragyüttes. E daraboknak az az érdekessége, hogy Mengal nagy példaképei, Haydn, Mozart, Beethoven és Rossini témáit ültette át fúvósokra. Nagyon ügyesen és stílusosan, tartózkodva az olcsó megoldásoktól. ReA

Címlapunkon: Miért pont Jarrett?

...talán mert „mindent elhítt az emberrel”

A legkiválóbb magyar jazz-zongoristákkal készített interjúim során gyakran terelődött a szó követendő példákra. Ilyenkor szinte minden alkalommal az első helyen szerepelt Keith Jarrett neve. Más hangszeresek között talán nincs is olyan művész, akit legtöbb magyar kollégája ilyen egyértelműen példaértékűnek; vagy talán annál is többnek tartana. Az új, élő Jarrett-szólólemez megjelenése jó okot adott arra, hogy egybegyűjtsük három vezető zongoraművésznk vélekedését, illetve ezúttal egyetlen kérdésre adott válaszát: miért fontos Keith Jarrett?

Sohasem tudhatjuk előre, hogy hogyan fog folytatódni

Fotó: ECM Records

Binder Károly:

Jarrettet a példaképemnek tekintem attól kezdve, hogy hallottam a játékát. Ő igazi összegző muzikus, aki egyformán ismeri a klasszikus zene, a népzene, s persze a jazz titkait. Műfajok és stílusok megkötöttsége nélkül tud bánni a zenei anyaggal. Van egy másik kulcsfontosságú összetevője is Keith Jarrett művészetének: az idő. Minden nagy muzikus és rögtönző abban is különbözik a közép-szerű zenéstől, ahogyan az időt kezeli a zenében. Ezt nem lehet tanulni vagy gyakorolni, mert az ehhez való érzék vagy megvan valakiben, vagy nincs. Talán a klasszikus zene alaposabb ismerete hozzátartozik a zenei időérzékhez, mert minden jelentős improvizátor, így Jarrett is játszik klasszikus zenét. Volt, hogy támadták is emiatt, mondván, miért játszik Mozart szonátákat, Bach-darabokat olyan muzikus, aki négy órán keresztül képes úgy improvizálni, hogy annak minden részlete izgalmas, s egy percre sem engedi el a hallgatóság figyelmét. Valószínűleg azért játszik ilyen zenét koncerten, sőt lemezre is, mert szereti – egyébként úgy gondolom, határozottan jók ezek az interpretációk, még ha nem is hasonlíthatók össze egy olyan előadással, melyet egy klasszikus zongoraművész ad elő. Ide kívánczok Szvjatoszlav Richter híres – bár sokakat bántó –, bölcs kijelentése, mely szerint „engem nem érdekel a közönség, nekem a szerző gondolatainak közvetítésével kell törődnöm”. Viszont Jarrett olyan individuum, annyira szubjektív és erős egyéniség, hogy a Bach- vagy Bartók-interpretációiban nem elsősorban a szerzők gondolatait akarta közvetíteni, hanem a művekhez kötődő saját viszonyát. A szóló-koncertjeit pedig azért nagyon jó hallgatni, mert – bár élményszerűen nyomon követhető a gondolkodásmódja – sohasem tudhatjuk előre, hogy hogyan fog folytatódni a zene; szemben a

standard-ekkel vagy a sémákra épülő irányzatokkal. Röviden: Jarrett egyedülálló és kikerülhetetlen.

Oláh Kálmán:

A hetvenes évek végétől Keith Jarrett az egyik legfontosabb egyéniség. Másik három igen jelentős pályatársa, Herbie Hancock, McCoy Tyner és Chick Corea mellett is kiemelkedik azáltal, hogy szinte teljesen átértelmezte a jazz-improvizációt. Jarrett kreativitása stílus-teremtő erőnek bizonyult. Továbbá ilyen mértékű elmélyültséget sem tapasztalhattunk előtte – akár a szóló-, akár a trió-produkcióit nézzük. Persze ez utóbbi trió-felvételek jelentőségét tekintve nem vitás a zongorista két nagyszerű partnerének, Jack DeJohnette-nek és Gary Peacocknak az érdeme sem. Valójában hárman emelték olyan magasságra a jazz-improvizáció szintjét, amelyre addig nem volt példa. Ez a trió egy egyszerű standard-ból is olyan művészi alkotást tudott varázsolni, mely csak a klasszikus zenéhez fogható. Ettől kezdve megváltozott a standard-ekre játszott improvizáció – világszerte.

Keith Jarrett szóló-produkcióival is egyedülállót alkotott. Képes volt úgy kiállni a Bécsi Opera vagy a Milánói Scala pódiumára, hogy egyetlen hang sem volt előre rögzítve. Már az első, a híres Kölni Koncert is minden koncepció nélkül okozott áttörést a jazzvilágban. Későbbi előadásaival ezt többször is felülmúlta. Jarrettnél az invenció születése és megvalósulása egyetlen pillanatban történik, ráadásul hibátlan formaérzékkel megszólaltatva. Az embernek az a benyomása, mintha nagy műgonddal megírt zenét hallgatna.

Vukán György:

Egyre inkább erősödik bennem az a meggyőződés, hogy Jarrett a XX. század második felének egyik legnagyobb zenei tehetsége. Varsóban, a Charles Lloyd Quartet tagjaként hallottam először, mint ismeretlen, tizenéves zongoristát. Már akkor olyan szólót játszott – amelyet azóta sem (mert valami románosra emlékeztető, poliritmikus dolog volt) –, hogy aki ott volt, egy életre megjegyezte magának. Bevallom, én el voltam, és vagyok képedve.

De hogy világos legyen, itt nem jazzről van szó. Ki se merem mondani, de az egész XX. századi klasszikus vonulatról. Vagy talán inkább egy emberről van szó, aki leül zongorázni, és elképesztően játszik – nem jazzt. Ahogy annak idején Chopin vagy Liszt is tehetett a párizsi szalonokban. A mű pedig ott születik, abban a pillanatban; és ez a dolog nem vicc.

Tudnunk kell róla – és ez valószínűleg alapfeltétel nála –, hogy eléggé járatos a zeneirodalomban; lemezre játszott az összes Sosztakovics prelúdium és fugát, de Bach-műveket is, továbbá nemcsak zseniális rögtönzéseit vannak, hanem igen komoly kompozíciói is.

Már rég nem kérdés, nem lényeges az sem, hogy Jarrett mennyire tud zongorázni; mert olyan intenzitással játszik, hogy mindent elhítt az emberrel. Vitalitást ad, minden alkalommal olyan, mintha először hallanám, és a hatására nekem is kedvem lesz zongorázni. Egyébként azon kevesek közé tartozom, akik ismerik személyesen, többször beszélgettünk, interjút csináltam vele a Magyar Televízióknak (újságíróknak soha nem ad interjút...).

Lejegyezte: ML

A dalok mély folyója Budapesti előadások a Lomax-archívumról

Február 28-án Nathan Salburg és Don Fleming vendégeskedett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszékén. Előbbi úr a New York-i Alan Lomax archívum, utóbbi a washingtoni Kongresszusi Könyvtár keretében működő népművészeti központ képviselője. Látogatásuk az évente megrendezett Black History Month, az amerikai feketék történelme emlékhónapja keretében történt. Hét páros közreműködésével, egész Európában hasonló események zajlottak.

Alan Lomax

A Kongresszusi Könyvtár 2004-ben vette át az Alan Lomax gyűjteményt, amely a legendás népzene gyűjtő több mint hatvan esztendő munkásságát öleli fel. Alan Lomax 1933-ban, tizenhét esztendősen csatlakozott édesapjához, John A. Lomax-hez, hogy a feketebőrű amerikaiak népzenejét dokumentálják. Csodálatos pillanat lehetett, amikor egy texasi ranch mezőgazdasági segédmunkásai visszahallhatták éneküket a fiatal népzene kutató felvételéről. Lomax a világ népzenejének széles skáláját kutatta, elsődlegesen azonban mégis a „dalok mély folyója” foglalkoztatta, ahogyan az Egyesült Államok afrikai zenei örökségét nevezte.

A Lomax papa az akadémikus népzene gyűjtők körébe tartozott, akik a harmincas években brit balladákat, cowboydalokat, tengerészdalokat és egyéb fehér népdalokat gyűjtöttek. Abban az időben nagyon merész

ötletnek számított a két Lomax-nek az a felismerése, hogy az amerikai néger népzene egyenrangú a fehér lakosság népzenejével.

A Lomax apa-fiú páros alapította a Kongresszusi Könyvtár népzenei archívumát 1933-ban. Ezerszámra készítettek helyszíni felvételeket az Egyesült Államok déli, délnyugati, középnyugati és északkeleti részein, de Haitin és a Bahama szigeteken is. 1934-ben egy texasi börtönben rögzítettek felvételeket. Az elkészített hangfelvételeket elkezdtek terjeszteni is az 1934-es Amerikai balladák és népdalok kiadvánnyal kezdődően.

Bessie Jones

Lead Bellyvel, az azóta világhírű blues- és balladaénekesrel ők készítettek az első felvételeket. Kutatásuk újabb irányt vett, amikor a múlt eseményeit a túlélők élő beszédében kezdték el rögzíteni. Így került sor 1938-ban a Jelly Roll Mortonnal készült hatalmas interjúorozatra, amelyet teljes

terjedelmében most készülnek kiadni öt CD-nyi formátumban.

Sonny Boy Williamson, Big Bill Broonzy, Memphis Slim és egyebekkel készítettek felvételeket. A Mississippi deltájában oly érintetlen területeket találtak, ahol szinte a modern civilizáció semmilyen hatása nem volt érezhető. A hetvenes évektől kezdve már filmfelvételeket is készítettek, amelyeket ma már DVD formátumban terjesztenek.

Érdekes, hogy Lomax gyűjtéséből számos felvétel átszivárgott a pop rock kultúrába is, vagy átdolgozások, vagy pedig az eredeti felvételek hangmintáinak alkalmazása révén. A hatvanas évek néger polgárjogi küzdelmeinek himnusza, a We Shall Overcome, Lomax barátja, Guy Caravan révén került a köztudatba.

Alan Lomax 2002-ben hunyt el, nyolcvanhét esztendősen. Kulturális öröksége szinte felmérhetetlen.

Friedrich Károly

Element a Viking – NHØP 1946–2005

A hosszú nevű dánról azt tartja a fáma, hogy amikor Count Basie meghallotta az akkor mindössze tizenöt éves iskolásgyerekek játékát a koppenhágai Montmartre jazzklubban, egyszerűen nem akarta elhinni azt, amit látott és hallott. Nyomban szerződtetni akarta, és magával vinni az Egyesült Államokba. Mindez 1961-ben történt, és Niels-Henning Ørsted Pedersen némi szülői kényszer hatására még egy ideig otthon maradt. Ez nem vált kárára, mert a dán főváros a jazz igazi mekkája volt, olyan nagyjágyukat kísérhetett, mint Bud Powell, Johnny Griffin vagy Dexter Gordon.

Villámcsapásként ért a szomorú hír, hogy minden idők egyik legkiválóbb jazz-bőgőse, NHØP 58 évesen eltávozott az élők sorából. Vele kapcsolatos első emlékeim a hatvanas évek közepéről valók: akkoriban nagy fellendülés volt a világ jazzéletében, különösen Európában. Új arcok tűntek fel szólistaként olyan hangszerekkel, amelyek a jazz terén hosszú idő óta eléggé a háttérbe szorultak. Vonósokra gondolok, akiknek skálája a hegedűtől a nagybőgőig terjed.

Az egyik leglátványosabb sikert az akkor alig húszéves dán koppenhágai nagybőgős-zseni, NHØP érte el. Furcsa nevét hamar megtanulta a világ, szinte minden európai lemezen ő játszott akkoriban, ki tudja, hány együttessel? Rövidesen Oscar Peterson triójában is feltűnt, akkor azt hittem, bizonyára át fog költözni Amerikába, de, Niels-Henning inkább a gyakori utazásokat választotta. A legendás együttes nagy korszakában, Peterson, Pedersen és a gitáros Joe Pass alkották a nagy hármas, a jazztörténelem egyik legnagyobb csodáját.

Hadd meséljem el most egy személyes emlékeimet Pedersennel kapcsolatban. 1982 őszén a Magyar Rádió jóvoltából Finnországban töltöttem egy hetet Lakatos Tony, Gárdonyi László s négy kitűnő finn muzsikusközös társaságában, koncerteken léptünk fel, valamint felvételeket készítettünk egy stúdióban. Az egyik szabad estén Helsinkiben ellátogattunk egy jazzklubba, ahol egy finn zongorista triója játszott, a bőgőnél meglepetésre N. H. Ø. Pedersennel. Szinte karnyújtásnyira játszott tőlünk a mester, átszellemülten, hihetetlen virtuozitással, ugyanakkor a zene iránti mély alázattal. Partnerei rutinos, középszerű zenészek voltak, ám ő ezzel nem sokat törődött, önmagából a maximumot adta. Mi egész este csak őt lestük, hallgattuk, vártuk a szólóit. Beszélgetésre, közös játékra sajnos nem került sor.

Sok idő telt el azóta. Két éve Zágrábban együtt játszottam Martin Drew-val, a kiváló angol dobossal, aki koncert után a fehér asztalnál igen közvetlenül, barátian mesélt azokról, akikkel rendszeresen együtt dolgozik. Szóba került Oscar, aki súlyos betegségek után is fáradságtalanul járja a világot, bár szinte már csak a jobbkezelével zongorázik, és akkor hallottam először, hogy Niels-Henning az utóbbi években túl sokat iszik... Soha nem erről volt híres!

Talán belefáradt a sok utazásba, a rengeteg zenébe, a sikerekbe?

A szomorú gyászjelentés e kérdésekre nem ad választ.

Deseő Csaba

Falakat döntött le a jazz Beszélgetés Binder Károllyal

Binder Károly: zongoraművész, zeneszerző, tanszékvezető egyetemi tanár. Nagyformátumú muzsikás, aki tehetségét az új irányzatok, eltérő zenekultúrák, kompozíciós technikák és improvizatív rendszerek szintézisének szolgálatába állítja, nem megfélemlítve saját zenei gyökereiről.

Koncertek, mesterkurzusok hosszú sora jelzi aktivitását. Több mint száz zongora-, kamara- és zenekari darab mellett huszonnyolc film és színházi zene alkotója. Itthon és szerte Európában – de azon túl is – rangos díjak és elismerések övezik pályafutását. Eddig harminckilenc lemeze jelent meg; a legutóbbi tavaly ősszel, melyen Borbély Mihály a partnere (a lemezről a Gramofon 2005 tavaszi számában közöltünk kritikát).

Az új, duó-produkcióról készített recenziómból kimaradt egy fontos információ: a lemezen hallható összes kompozíció Binder Károly szerzeménye. A mulasztást ezennel pótoltam, de mivel az említett cikkben az improvizáció jellegzetességeire fókuszáltam, most a kompozíció oldaláról közelítenék; s már nem csupán egy produkció vonatkozásában.

Gramofon: Mit jelent manapság jazz-zeneszerzőnek lenni? Ha egyáltalán beszélhetünk még erről a műfajról...

Binder Károly: Előjáróban megjegyezném, hogy nem tartom magam jazz-zongoristának; annak ellenére, hogy mindennap tanítom ezt a műfajt. Jazz-zeneszerzőnek sem tartom magam, hiszen más műfajokban is sok kompozícióm született. Az elmúlt egy-két évtizedben a jazz határokat lépett át, falakat döntött le, melynek következtében alapvetően megváltozott a műfaj értelmezése. Látens módon folyamatosan ez volt a jazz célja, hogy átfogja, integrálja, analizálja és szintetizálja az összes ZENÉT. A mai kortárs (komoly)zene gyakran alkalmazza ugyan az improvizációt, de ezek a rögtönzések meglehetősen statikusak, és nem eléggé életszerűek; vagyis a kortárs zene nem ismeri az olyan indíttatású improvizatív muzsikát, amiről a jazz szól. Pedig a zenetörténet által jegyzett nagy szerzők, Bachtól Bartókig szinte kivétel nélkül remek rögtönzők is voltak. Viszont a kortárs zenében nem nagyon ismerek ilyen szerzőket. Talán ebből is adódóan, a mai zenével szemben a jazz dinamikusabb, rugalmasabb és életszerűbb. Továbbá ez a kor determinálja az olyan improvizatív műhelyek kialakulását, melyek a mai zene alkotó folyamatát sokkal szabadabb módon képzik el. Ezek a – sok esetben a jazzhez kötődő – műhelyek óriási mértékben tágitották ki a hagyományos értelemben vett műfaji határokat; ma már ott tartunk, hogy a jazzt újra kellene definiálni. Egyre gyakrabban találkozhatunk olyan produkciókkal, melyeket jazzmuzsikusok alkottak, s melyek már sokkal inkább kortárs zenének tekinthetők.

G: Csak magyar példákat is hosszan sorolhatnánk...

B. K.: Természetesen... És még nem született műfaji kategória, melybe besorolhatnánk ezt a fajta zenét; jobb híján használjuk a

„kortárs improvizatív zene” vagy „kortárs jazz” meghatározást, melyet legfeljebb esetenként kiegészítünk például olyasmivel, hogy etno elemekkel fűszerezve... Én az összegző muzsikusokat szeretem. Számomra azok a nagy példaképek, akik a muzsika egészéből tudnak újat formálni, nem csupán a zene egyetlen szűk ösvényén haladnak.

G: Az eddigiekből számomra az is következik, hogy a kortárs zenére nyitott, érzékeny zenehallgató ma már nem műfajokhoz kötődik, hanem művekhez, vagy egyes alkotókhöz; mert szinte mindegy, hogy milyen címke van egy zenén, ha a művészet élményét adja a hallgatónak (pláne, ha fel sem merül semmiféle élmény lehetősége).

B. K.: Ez abszolút igaz. Az összhangzattan vonatkozásában az ismert műfajokat tekintve például a klasszikus zenének különböző korokhoz, stílusokhoz kötődő, összetett formatani és harmóniai szabályai vannak, szemben a jazz nyitott harmóniatanával és nagyon egyszerű formatanával. Viszont minél egyszerűbb a forma, annál nagyobb teret kap az improvizáció. Ez a fordítottan arányos jelenség annak felelősségét teszi a kortárs muzsikus vállára, hogy megfelelő arányt találjon a kötött forma és az improvizáció között: megtartani a rögtönzés frissességét, illetve a pillanat varázsának feltételét, ugyanakkor tiszteletben tartani a kompozíció rendjét – nem egyszerű. A jazz oldaláról nézve mindez még nehezebb dolog, mert nem igazán érezhetőek az egyensúlyt célzó törekvések, illetve az összetevők közötti szintézis és kohézió e műfajban.

G: Te hogyan írsz meg egy darabot, konkrétan mit rögzítesz a készülő zenében?

B. K.: Sok ostinátót, valamint ritmikai elemet irtam le, ezeken kívül olyan szerkezeti modell-, illetve distancia-skálákat és az alfa-akkord-családból származó harmóniakat, melyek

nagyjából az improvizációhoz szükséges gondolkodásmódot is előrevetítik. Továbbá a pentatoniat és a modális skálákat is gyakran alkalmazom. Bartók Bélától származik a szakmai berkekben híres „polimodális kromaticizmus” meghatározás, vagyis egy időben többféle modális skála alkalmazása, mely azért kimeríthetetlenül izgalmas dolog számomra, mert a különböző hangnemekben elhangzó és különböző struktúrájú skálák végtelen variációs lehetőséget jelentenek az öt, a hét és a tizenkét fokú gondolkodás közötti mezsgyéken.

G: Jól tudom, hogy ez semmilyen más zenében nem ilyen erős jellemző, mint a magyar, illetve közép-kelet-európai népzeneben?

B. K.: Ez így van. Bár hozzátenném, hogy az előbb részletezett kompozíciós gondolkodásmód elsősorban a legutóbbi lemez, a 7 duett létrejöttét körvonalazzák, vagyis nem kizárólag ezekkel a módszerekkel írok darabokat; még ha munkásságomnak húsz éve szerves része ez az irányultság.

Matisz László

A mai zenével szemben a jazz életszerűbb

A cigányzene útján

Szekérvény

FESTIVÁL

JÚLIUS 14-24.

● Július 14.
Balogh Kálmán és a Gipsy Cimbalom Band
Bratsch | Franciaország

● Július 15.
Bangó Margit | Rajkó Zenekar

● Július 16.
Ando Drom | Taraf de Haïdouks | Románia

● Július 17.
Babos Project Special

● Július 20.
Besh o drom
Fanfare Ciocarlia | Románia

● Július 21.
Romano Drom | Acquaragia Drom | Olaszország

● Július 22.
Parno Graszt
Mostar Sevdah Reunion &
Ljiljana Buttler | Bosznia

● Július 23.
Mitsoura | Vera Bilá & Kale | Csehország
Esmá Redzepova | Macedónia

● Július 24.
Técsői Banda | Ukrajna
Faiz Ali Faiz | Pakisztán

JEGYEK KAPHATÓK:

a Művészetek Palotája jegypénztárában

(1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300,
h-szo 13-18, v 10-15 óráig, előadások napján az előadások végéig),

a Concert & Media Jegyirodáiban

(1091 Budapest, Üllői út 11-13., tel.: 455-9000, h-p 10-18 óráig;
1145 Budapest, Torontól u. 30., tel.: 222-1313, h-p 9-17 óráig;
online: www.jegyelado.hu),

CONCERT
&
MEDIA

a Libri Könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban.

Művészetek
Palotája
Budapest

www.mupa.hu

Keith Jarrett
Radiance

KEITH JARRETT
RADIANCE I—II.

Keith Jarrett — zongora

ECM — MusiCDome

Legszívesebben ide egy kis piros villogó fényt tennék mindenkinek, aki ennek a magazinnak az első két harmadát lapozza át először, és csak azután nézi meg a jazzrovatot. Ez az anyag ugyanis bizonyosan magas osztályzatot kapna tanult, klasszikus zenei recenzens kollégáimtól, legyen bármi is a véleményük Jarrett klasszikus zenei felvételeiről. Ez a mű, másfél estényi szó-

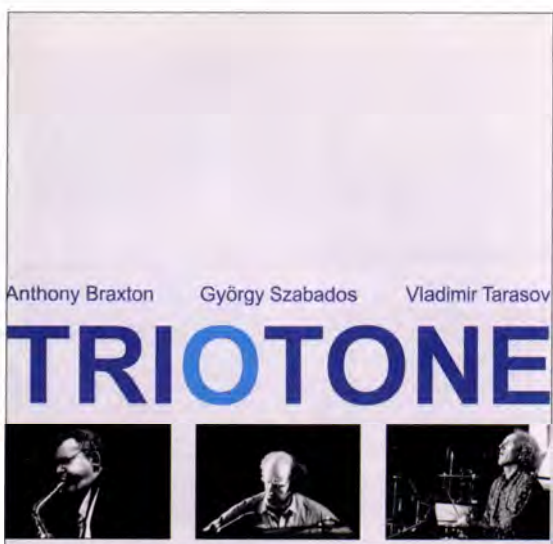
lőzongora koncert, ugyanis legalább annyira „klasszikus”, mint „jazz”.

Ahogy a mostani lemez, a Sun Bear Concerts is Japánban készült koncerteket adott annak idején közre — de azt tíz korongon. Példás és bizonyára tanulságos öndokumentáció, de nehezen befogadható. És még egy személyes tapasztalat: amikor interjút készítettem a zongoristá-

val, úgy várt, hogy az előző esti koncertjét hallgatta...

Ezúttal a CD időkorlátja sehogy sem passzolt össze azzal, amit Jarrett Oszakában játszott. Ezért a koncertfelvétel a második korongon folytatódik. Hosszas töprengés után úgy döntöttek, hogy a három nappal későbbi tokiói koncertből vágnak rá közel háromnegyed órát. Ezt a döntést megkérdőjelezi, hogy Jarrett — ezt ő maga jelentette ki — egymásra építette improvizációit: semmi sem hangozhatott volna el az előző darab nélkül úgy, ahogy végül is elhangzott.

Az oszakai nyitó darab (csak számmal jelzi őket Jarrett, és a számozás végig folyamatos) egy majdnem teljesen atonális hangfüggönnyel induló, klasszikus rondó- és egyéb formákat teljességgel nélkülöző negyedórás impromptu. Annyira meglepte vele a közönséget, hogy nem tapsoltak, mert a számnak nem volt „vége” (bár csönd volt). A ritmikai és harmóniai kísérletezés jegyében Jarrett a balkezét is függetleníttette a hagyományos kísérő szereptől. Jarrett a lemezborítón kivételesen elmagyarázza, hogy mi az a koncepció, amit gondosan, hónapokon át végiggondolt, első hallásra mégis sokan biztosan a koncepció hiányának érzékelnek. A „teljes” improvizáció nyitja (hagyta, hogy az új-

Anthony Braxton György Szabados Vladimir Tarasov

TRIOTONE

BRAXTON — SZABADOS —
TARASOV
TRIOTONE

Anthony Braxton — szaxofonok
Szabados György — zongora
Vladimir Tarasov — dobok, ütőhangszerek

Leo Records

A trió 2003. őszén, Magyarokánisán elhangzott koncertjét őrzi a londoni kiadó által megjelentetett lemez. A felvételt a GyőrFree egyesület készítette. Az öt zeneszámban Szabados György kompozíciói jelentik a keretet, melyeket a szerző mellett egy-egy — szintén kiemelt jelentőségű — amerikai és orosz muzsikussal, Anthony Braxton és Vladimir Tarasov ad elő. A lényegé-

ben szabad improvizációk formájában kiteljesedő produkció jelentősége vitán felül áll.

Braxton afro-amerikai zenei alapokra építette fel saját, eredendően jazz, később már műfajok feletti szabad művészetét. Kivételes következetességgel és szintetizáló érzékkel ötvözi a kortárs zene leginkább perspektivikus irányzatait.

Szabados György a hatvanas évektől új dimenziót nyitott meg művészetével, melyben már korai művei is túlmutatnak az akkoriban, azaz harminc-harmincöt éve fénykorát élő free-jazz határain — pláne a sokak által felszínesen „avantgarde-nak” minősített szabad, de legtöbbször csak formai szinten kísérletező zenén. Ha mégis ragaszkodunk a szűkebb és közhatalmas zeneiség fogalmához, akkor Szabadosról nem mondhatunk mást, mint hogy a magyar, vagy inkább közép-kelet-európai kortárs zene prófétikus alakja. Olyan alkotó, akinek művészetét mélyen áthatják bölcséleti, filozófiai és szellemtörténeti felismerései; aki nem adja alább az alapkérdéseknél.

Vladimir Tarasov korunk egyik legkifinomultabb ütőhangszeres művésze — szenzitív rögtönző jazzmuzsikusként épp oly kiváló, mint klasszikus előadóművésznek.

A három muzsikussal évtizedek óta létező egymás iránti kölcsönös tisztelete, szellemi rokonsága önmagában a közös játék tényét is eseményé tette. A végeredmény pedig egyedülálló, mert a hangokhoz, a zenéhez való viszonyunk alapműködése munkáljátékukban.

Mint születetten mindenki: eleinte csodálgató figyelem (már az anyaméhben is), majd

jai önmagának meséljenek – írta), a gondolati kiüresítés mellett éppen a balkéz függetlenítése lehetett. A visszahallgatáskor kellett észrevenni: mégis felfedezhető egy szerkezeti váz a koncert egészét hallgatva, pedig ezt is el akarta kerülni. Az is nyilvánvaló a hallgatónak, hogy a második koncert első darabja viszont az elsőére emlékeztet.

A lemezen a második darabtól kezdve – és azután még erőteljesebben, többször is – felbukkannak azok a stílusjegyek, amelyek a Kölni koncertet halhatatlanná tették. A harmadikban, meglepően kontrasztosan, kifejezetten romantikus hangulat uralkodik, és így tovább: a kulcsfogalom végig a kontraszt és a magas absztrakciós szint, semmi programzene. Az oszakai koncert vége felé bukkan fel inkább jazzes frazeológia, tipikus jarrettes lüktetés, és néhány hagyományosabb formai jegy.

A tokiói koncertből nemsokára lesz teljes DVD-lemez is, nyilván könnyebb lesz látvánnyal segítve befogadni Jarrett egészen nagyszerű improvizációs esszéjét. Aki azt nem várja meg, annak ajánlom a fejhallgató, teljes odafigyeléses lemezhallgatást. Katartikus élmény vár rá, ha képes megszabadulni előzetes várakozásaitól.

Zipernovszky Kornél

egyszerű összefüggések felismerése a hangok és az események között, ezt követi a hangok, vagy talán már a zene információ-szerű értelmezése, hamarosan következik a hang, a nyelv, a zene kifejezőeszközként való alkalmazása, majd végül az érzelmek, a megfoghatatlan lelki és a szellemi jelenségek megsejtése, felfedezése a zenében. Az egész folyamat néhány év alatt, még a gyermekkor vége előtt be is fejeződik – még mielőtt jönnek vagy rossznak, kellemesnek vagy kellemetlennek minősíthetnének az addig hallottakat. Csak mindezek után következik a kultúra – de amennyire emberi és nagyszerű ez a jelenség, annyira félrevezető és veszélyes is a felcímkezett dolgok, szokások, beidegződések tengerében felismerni azt, ami az örökérvényűt, az időtlen igazságot mutatja.

Ezt teszik együtt a Triotone-produkció muzikusai. A három művész, három egymástól látványosan távol eső kultúra érzékeny és értő hordozója, akik megalkuvásuktól mentesen közelítenek rá arra a mindig, mindenhol és mindenki által létező állapotra, mely emberi természetünknek fogva, létezésünk lényegét tekintve tiszta és egyértelmű lehetne bárki számára. Hogy miért nem az mégsem, az már egy hosszú tanulmány témája...

Matisz László

PAUL MOTIAN
I HAVE THE ROOM
ABOVE HER

Paul Motian – dobok
Bill Frisell – gitár
Joe Lovano – szaxofon

ECM – MusicDome

Parallel

Párniczky András

1998. február 27. Hét év telt el azóta, hogy koncerten hallhattuk a Motian vezette triót. Partnerei akkor is, most is Bill Frisell és Joe Lovano. Nem kellett „rákeresnem” a dátumra, mert a jegy nyolcadmagával ki van tűzve a falamra, a legemlékezetesebb koncertélményeim lenyomataként. Akkor a Sound of Love című albumot mutatták be a Petőfi Csarnokban, amelyen nagyrészt Motian és Monk szerzeményei szerepeltek. A mostani lemez sem nélkülözi a zenekarvezető kompozícióit, ám Monk-tól csak a Dreamland került be a repertoárba. A kreativitás és a spontán együtt-játék mindig is meghatározói voltak közös munkáiknak, ám a többletet ezúttal is az a zenei alázat adja, amely az igazi eredője e trió muzsikájának. Frisell az elektronika legújabb vívmányait szervesen ötvöző gitárjátéka, Lovano jellegzetes tenorfutamai és Motian szólisztikus, a tempót sokszor csak körülíró dobolása szinte azonnal felismerhetőek. Mégis, anélkül, hogy feladnának valamit egyéniségükből, létre tudnak hozni egy csak erre a zenekarra jellemző zenei szövetet. Már az első darab is tükrözi azt a nyugodtságot és letisztultságot, ami az azt követő egy órában meghatározó marad. Ezzel együtt mind a kollektív részekben, mind a belőlük kiinduló nagy ívű szólókban széles dinamikai és érzelmi skálát járnak be. Mindezek mellett meghatározó a nagybőgő mellőzése, amelynek hiánya, ebben a zenében legalábbis, olyan teret enged a többi hangszernek, ami valóban növeli a szabadság érzetét. Ameddig nem lesz egy szobám a Motian trió próbaterme fölött, marad a lemez, szerencsére.

Bércesi Barbara

Régóta esedékes volt, hogy a nyolcvanas évek elején egymásra talált hármas ismét lemezt készítsen; 1984-es albumuk címe aktuális: „It Should've Happened a Long Time Ago”. Most megmutatják, hogy cseppet sem szoktak el egymástól, úgy játszanak, ahogy régi, nagyon közeli barátok veszik fel több év után is a beszélgetés fonálát ott, ahol annak idején abbahagyták. Pedig időközben nagyon más utakat jártak be. Lovano egyfajta sztárságnak örvend, sok lemezt készít, és komoly elismerés övezi. Frisell és Motian inkább a reflektorfény peremén állnak. Mit sem számít.

A távol-keleti festők pár ecsetvonással, lazúrosan felvitt, épp csak jelzésszerű kompozícióihoz hasonlóak Motian szerzeményei. Néhány téma olyan, mintha népdal volna, mások annyira fragmentáltak, hogy szinte nem is lehet őket körvonalazni. De nem is az előre megírt formák interpretálása, hanem a lehető legszabadabb kommunikáció természetes íve alkot egy-egy számot. Az úszó-lebegő akkordok és dallamok mögött Motian ritkán játszik konkrét tempót, s nála a csend is rezonál. Lovano amúgy sem kemény soundja itt még éteribb, a millió közül is felismerhető játéka sosem kiszámítható. Frisell is sok meglepetést okoz, aki az elektronikát most is utánozhatatlanul zenei módon alkalmazza. Van, hogy vízcseppeket, néha harangozást, máskor szélben lebegő szalagot gitározik.

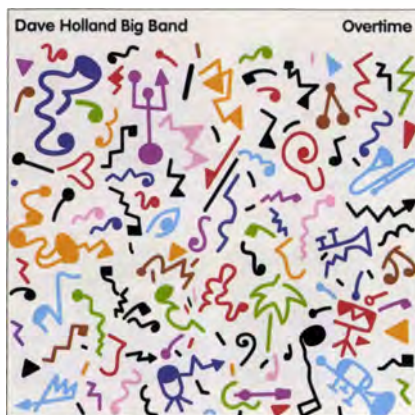
Melankólia bujkál ebben a zenében, némi beletörődés, ugyanakkor azt is üzeni, hogy minden épp úgy van, ahogy lennie kell. Itt vagyok a fölötté lévő szobában, de nem csöngöttek be hozzá, pedig tudom, hogy többé már nem láthatom.

**E.S.T.
VIATICUM**
Act – CD-Bár
●●●●○

A svéd Esbjörn Svensson triója jó évtizede létezik, az utóbbi években a nemzetközi figyelem középpontjában, díjakkal (például a BBC „Az év külföldi művésze” címe) méltányolva. Rendkívül összeszokott együttes, amely jazzt játszó popzenekarként tételezi magát, és olyan helyeken, olyan közönség előtt (is) fellép, amely inkább a rock-kultúrával azonosítható. Titka, ha van, a műfajokon és stílusokon átnyúló, azokat elegyítő, újromantikus, kortárs hangzásban keresendő. Pop- és klasszikus zenei hatások, líraian melodikus építkezés, kifinomult zeneiség, atmoszférateremtő képesség, szenvedélyesség, kreativitás és egyfajta jazz-érzet – kulcsszavak a trió zenéjének leírásához. Európai, sőt skandináv muzsika ez, sok repetitív (basszus) elemmel, kissé melankolikus, olykor melodramatikus, sajátos hangütéssel, a fokozás ritka képességével. Kilenc szám, 75 perc, mikrobarázdás lemezen két albumra való anyag. Az alapvetően akusztikus előadómódot alkalmanként elektronikus effektek színezik, hidat verve az „ortodox” jazzfelállás és napjaink popközönségének hangzásigényei között. A zenét Svensson zongorajátéka uralja, akitől távol áll a hagyományos megközelítés: nem rögtönöz a témákra, hanem kibontja, továbbfejleszti, sokszor újabbakba vezet át azokat. A texturális kalandozásokban egyenrangú társa a másik két triatlonista, Dan Berglund bögős és Magnus Öström dobos. A varázslatos hangulatok és a remek összjáték ellenére időnként valami mégis hiányzik ebből a zenéből: az a természetes spontaneitás, ami a jazz meghatározó személyiségeinek, stílustól függetlenül, mindig a sajátja volt. Az E.S.T. sikere azt jelzi, hogy manapság más utak vezetnek a közönség szívéhez.

Turi Gábor

**DAVE HOLLAND BIG BAND
OVERTIME**
Dare Records – Universal
●●●●●

Napjaink egyik legfontosabb nagyzenekara a Dave Holland Big Band. Az ötvennyolc éves bögős zenei sokoldalúságát aligha kell bemutatni, művészetét számtalan díjjal honorálták. Igazi mestere hangszerének, emellett arról is nevezetes, hogy bármilyen formációban is játszik, szinte mindig csak saját kompozícióit adja elő. Legújabb CD-jén is csaknem a teljes zenei anyag saját szerzemény, és persze az ötletes, a legjobb big band hagyományokat modern színekkel gazdagított hangszerelés is az ő munkája. Ahogy mondani szokás, igazi hangszerre ezúttal maga a zenekar. Nem is hangsúlyozza vezetői pozícióját hosszú szólókkal, ahogyan azt neves bögősök tenni szokták, különösen saját nevük alatt megjelent albumuk esetében. Dave Holland jó szemmel (és füllel) kiválasztott tizenkét társa (köztük Chris Potter, Robin Eubanks vagy Gary Smullian, hogy csak néhányat említsék) tudja a dolgát, hiszen nem először szerepel ilyen formációban. Az izgalmas zene csaknem másfél órán át, ellenállhatatlanul árad, feszült érdeklődést váltva ki a hallgatóból.

Ahhoz, hogy egy big band-nek megkülönböztethető karaktere legyen, kiemelkedő szólistákra van szüksége. Nos, az említett fűvósok mellett kiemelném a nagyzenekarokban szólóhangszerként ritkán szereplő vibrafon és marimba avatott mesterét, Steve Nelsont.

„Még Miles-től tanultam meg, miként kell a zenekart úgy vezetni, hogy a muzsikusok teljes mértékben részt vegyenek a zene megformálásában. Vezetni kell, de nem uralkodni... nem diktálok, hanem bátorítom a játékot” – mondta Holland egy csaknem húsz évvel ezelőtti interjúban. Ez a korong is fényes bizonyítéka annak, hogy azóta is következetesen kitart elképzelései mellett.

Márton Attila

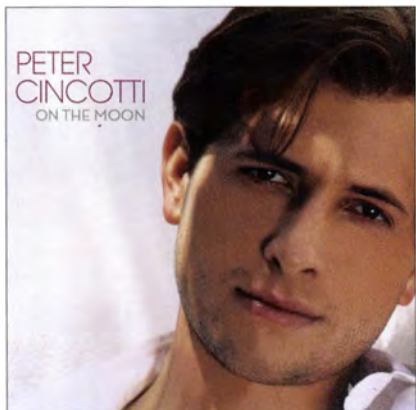

**BORBÉLY MIHÁLY QUARTET
MESELIA HILL**
BMC Records
●●●●●

Meseliának – ahogy Borbély Mihály meséli – egy kis hegyet hívnak Pomáz határában, ahol mindig is lakott. „...a Mesalia olyan zenévé vált bennem, amely a körülötte élő emberek különbözőségét és azonosságát is tükrözi, amelyet megtölt az itt élők öröme, bánata, félelme, melankóliája. Az egykor szemben lakó öreg néni zenéje ez, aki a szlovák fuvarosokkal tótul trécselt, a svábokkal svábul, de akkor sem jött zavarba, amikor a cigányok a saját nyelvükön szóltak hozzá. Közép- Kelet-Európa zenéje ez, s elsősorban Magyarországé, ahol számtalan kultúra találkozott, és olvadt eggyé a századok során. Ugyanakkor jazz is, hisz részben improvizatív, igen nyitott, és kétségtelenül magán viseli az eredeti afro-amerikai zene jellegzetességeit, ha olykor erősebbnek is érezzük a Kárpát-medence vagy Bartók zenéjének hatását.” Borbély Mihály párhuzamosan működő együtteseit tudatos stilisztikai elkülönülést mutatnak: így a Quartet B áll legközelebb a Vujicsics együttesből ismert népzenei munkásságához, míg a Borbély Műhelyre a poszt-coltrane-i világ, a Borbély kvartettre pedig a mainstream volt jellemző. Ennek megfelelően választotta meg társait is.

A Meseliában mindez expresszív erővel integrálódik öt nagylélegzetű kompozícióban, melyeket népdalkarakterű improvizációk választanak el egymástól; főleg a cimbalmos Lukács Miklóssal duettben. A két központi darabban a világzene markáns egyénisége, a hegedűs Lantos Zoltán is közreműködik. Meglepetés Cseke Gábor mainstream zongorista, aki itt Jarrett és Corea szellemében barangolja be az egész klaviatúrát. Valamennyi Borbély band-ben Horváth Balázs a bögős – ez önmagáért beszél. Baló István pedig az a partner, aki megújította a jazzdobolást Magyarországon.

Szigeti Péter

**PETER CINCOTTI
ON THE MOON**

Concord — Karsay és Társa

Új férfi jazzénekes sztár van születőben. Peter Cincotti még csak húszesztendő, és már a harmadik lemezével jelentkezik. Az elmúlt évben megjelent első énekes lemez (Gramofon, 2004 tavasz) hamar a különböző listák élmezőnyébe került, és néhány dal, saját kompozíció, illetve régi sláger jazzes újrafogalmazása már maga is kultikus státuszba került. Pedig a debütáló korongon a popularitásra törekvő legcsekélyebb jele sem vehető észre.

Instrumentális mivoltából fakadó, elképesztően izgalmas, laza és mégis vibráló frazeálásával mindenféle affinitású hallgatót büvkörébe tud vonni, miközben megőrzi a dalok líráját és dramaturgiáját. Jazzelőadó létére nem áttal sáros és érzelmes lenni. Az On The Moon már jobban igyekszik megfelelni a nagy Amerika feltételezett elvárásainak; nem tudni, hogy külső vagy belső készítésre. Megjelennek a hangulatlámpa megvilágította polgári szobabelsőbe jobban illő balladák, a maguk vonósórusaival és szintetizátor szőnyegeivel, a populárisabb groove-ok, melyekre bárki tud billegni frusztráció nélkül. Új öltözetet kap az örökbecsű St. Louis Blues vagy Cole Portertől az I Love Paris, és mindez egy jótányit sem von le értékükből.

Hallhatunk újabb Cincotti opuszokat is, melyek között slágergyanús és mainstream jazz karakterek egyaránt vannak. Ezúttal kevesebb jut a zongoristából, akinek Peter elsősorban vallja magát, és akinek Bill Evans, Keith Jarrett, Oscar Peterson a példaképei, viszont sokak szerint egy új Frank Sinatra formátumú előadó képe rajzolódik ki.

Peter azt mondja, sok kedvenc standard-je szóba sem jöhet, mert túl fiatal hozzájuk. Meg kell várnia, míg ötvenéves lesz, hogy például egyik kedvencét, az I'll Remember April-t elénekelhesse.

Szigeti Péter

**BOBBY
MC FERRIN
SPONTANEOUS
INVENTIONS**

BLUE NOTE
— EMI
(DVD)

Bevallom, eddig nem volt bizalmam elmenni Bobby McFerrin szólókoncertjére, pedig meglehettem volna már akár Budapesten is. Láttam ugyan néhány éve egy jazzfesztivál tv-közvetítését Stuttgartból, ahol McFerrin a kongeniális Chick Coreával lépett fel duóban, az szenzációs élmény volt, de attól tartottam, hogy szólóban nem lesz képes megismételni a csodát.

Nos, az a fogalom, hogy énekes, Bobby McFerrin esetében csak részben igaz, ugyanis itt egy olyan zenei fenomén állunk szemben, akit nincs kihez hasonlítani. Ő „feltalált”

egy műfajt, amely nevezhető esetleg egyszemélyes show-műsornak, de sokkal több annál. Ahogy kilép a színpadra, azonnal elkezdődik a varázslat. A jól ismert Honeysuckle Rose-zal indul a műsor, ebben McFerrin mindjárt egy triót személyesít meg egymaga: bőgőst, dobost és bebop énekest. Az illúzió tökéletes. A következő szám elején lemegy a közönség közé, énekörát tart, amelyről minden bizonnyal Kodály Zoltán is elismeréssel nyilatkozna. Zenei rögtönzés felsőfokon, amelyben a publikum aktív résztvevővé válik egy rendkívül intelligens karmester — McFerrin — irányításával. Nem sorolom tovább az ötleteket, van belőlük bőven az egész előadás alatt. Talán egyetlen olyan forduló elő, ami szerintem nem igazán szerencsés, mégpedig a szaxofonos Wayne Shorter szerepeltetése a Walkin' című Miles Davis bluesban. Mindössze néhány perc az egész jelenet, de Shorter idegenül mozog a színpadon, nincs is jó formában, és hiányzik belőle az a humorérzék, ami McFerrin egész produkcióját jellemzi. Ettől eltekintve a koncert tökéletes, fülnek és szemnek egyaránt. Pedig a felvétel nem mai: 1986 februárjában készült Los Angelesben, az Aquarius Theaterben.

Deseő Csaba

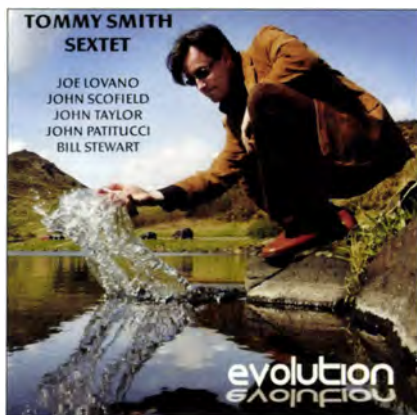
**RICHARD GALLIANO — NEW YORK TRIO
RUBY, MY DEAR**

Dreyfus — MusicDome

Olykor nehéz megérteni, milyen motiváció vezet el egymáshoz egy-egy session zenekar tagjait. Richard Galliano részéről sem tudom, hogyan választotta ki a széles amerikai jazz-társadalom két fiatal és tehetséges stúdiózenészt azért, hogy felvegyen velük egy európai koncertalbumot. Igaz, ami igaz, mind Larry Grenadier, mind Clarence Penn sokoldalú előadók, főleg Pennről érdemes hangsúlyozni, hogy technikája sokféle zene kíséretére alkalmas, az avantgárdtól akár a latin vagy a kortárs jazzig és tovább. Grenadier neve a kilencvenes évektől John Scofield, Pat Metheny mellett a leggyakrabban Brad Mehldau lemezein olvasható. Richard Galliano azonban — bármennyire vonzódik hozzá —, igazából sohasem volt jazz-zenész. Találkozása Astor Piazzollával egyrészt megismertette vele hangszerének egyik legfontosabb repertoárját, a tangót. De másrészt Piazzolla Nadia Boulanger-tanítvány volt — akinek a hatása francia előadót nem hagyhat érintetlenül. Akárcsak Piazzolla, Galliano is így kezdett saját örökségével, a francia tánczenével és színpadon kísérletezni. Ma már akkor is a párizsi kávéházi műfajok trilláznak hangszerén, ha történetesen újra jazzt játszik. Ez néha izgalmas crossover eredményez. Érdekes, amikor a musette-téma háromnegyede afrikai ritmusok hatnyolcadával variál, és Penn doboszólójával teljesebb ki — a felvételen két ilyen epizód is van. De a közös többszörösön túl, mi indokolja ennek a két teljesen idegen zenei világnak az egymásba oltását? Galliano nem is tagadja, hogy felfedező művész — aki látta őt Michel Portallal a Fonó Zeneházban, tudja ezt. De minden kísérlet kétesélyes, és ha sikerül, csak utána kezdetünk művészetről beszélni.

H. Magyar Kornél

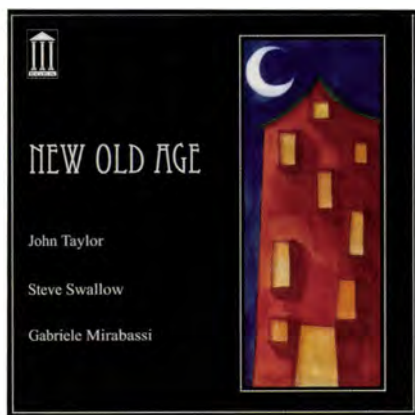

TOMMY SMITH
EVOLUTION
 ESC Records – Varga

●●●●○

Az edinburghi születésű szaxofonos nevét nálunk kevesen ismerik, pedig a lemezen közreműködő sztár csapat névsora azt jelzi: nem akárkivel állunk szemben. Tommy Smith nemcsak kiválóan kezeli a szaxofont, hanem figyelemre méltó zeneszerző is. Kevés európai muzsikussal fordul elő, hogy a Berklee Schoolból kikerülve a nagy hírű Blue Note kiadó szerződtesse és jelentesse meg lemezeit, mint az a skót fiatalal a kilencvenes évek elején történt. Smith aztán visszatért hazájába, ahol a Linn céggel jegyezte el magát, de kapcsolata az Újvilággal – a mai jazz élvezőnyével – nem szakadt meg, mint azt legújabb munkája is tanúsítja. Joe Lovano, John Scofield, John Patitucci, Bill Stewart és az angol John Taylor (zongora) alkotják a sextettet. A hat muzsikussal hat szerzeményt szólaltat meg, mindegyik a zenekarvezető kompozíciója. Nem először fordul elő, hogy ihlető forrása egy skót költő, esetünkben a nekünk elsődlegesen a magyar versirodalom angol nyelvű tolmácsolójaként fontos Edwin Morgan költészeté. A címek egy-egy településhez – Woodstock, Lisszaboni földrengés, Leningrád ostroma – kötődnek, hogy a végén kozmikus dimenziókba – A szputnyik története, Barnard csillaga – mutassanak. Az irodalmi kapcsolat sejteti, hogy Tommy Smith tudatos, művelt muzsikussal, ami a darabok renthagyó építkezésén, elmélyültségén, kissé esztétizáló jellegén egyaránt megmutatkozik. Többféle stíluselvet ötvöző, az improvizációkat kompozíciós elemként kezelő, visszafogottan feszes dinamikájú zene ez, amelynek legizgalmasabb pillanatait a két tenoros, a simulékony Smith és a nyersebb Lovano hol egymásba simuló, hol egymással kontrasztáló szaxofonjátéka szerzi. Nem küzdelem ez, nyertese mégis van: a hallgató.

Turi Gábor

**JOHN TAYLOR-STEVE SWALLOW-
 GABRIELE MIRABASSI**
NEW OLD AGE
 Egea – CD-Bár

●●●●○

A trió zenéje mélyen benne gyökerezik egyrészt abban a távolabbi kamarajazz-hagyományban, melynek kiemelkedő eseménye volt 1989-ben Paul Bley, Jimmy Giuffrè és Steve Swallow „szombati” és „vasárnapi” stúdiófelvétele, másrészt abban a közelebbi tradícióban, melyet a Kenny Wheeler-Taylor-Mirabassi felállású trió (Moon), valamint a Wheeler-Taylor duó (Where Do We Go From Here?) fémjelez. Mondanunk se kell, hogy az Egea kiadó Wheeler-triólemeze viszont egy még korábbi, olasz kiadású Wheeler-projekttel, a Dave Friedman és Jasper Van't Hof közreműködésével készült Greenhouse Fables-zel vetendő egybe. A Moon még Wheeler meghatározta CD volt, melyen Taylor kísért, Mirabassi pedig csak néha jutott szóhoz; a New Old Age-en már teljes az egyenjogúság a három muzsikussal között. Taylor, aki korábban főleg kísérőként fejezte ki zenei gondolatait, itt sem vállal dominanciát, a trió még arra is ügyel, hogy a kilenc – mindhármuk lírai vénája számára nagy lehetőségeket rejtő – szerzeményből hármat-hármat jegyezzenek a zenekar tagjai. Ami a sok évig alulbecsült pianista kompozícióit illeti: az absztrakt-elliptikus Q2 a legizgalmasabb a három közül, a másik kettőt viszont érdekes összevetni a Peter Erskine Trióval készült 1992-es eredeti változattal.

Steve Swallow szólístanak és kísérőnek változatlanul nagyszerű. Basszusgitárját rendkívül rugalmas hangszerré varázsolja, a felső regiszterekben például egészen „gitáros” teszi a soundot. A basszista érdekes módon leginkább Mirabassi miniatűr Novalisában tud remekelni. A klarinétos a kiadó egyik kedvenc zenészének tűnik, szerzeményeivel és elegáns játékával mára az európai jazzklarinétosok élvonalába emelkedett.

Máté J. György

JOEY DeFRANCESCO
WITH JIMMY SMITH
LEGACY
 Concord – Karsay és Társa

●●●●○

„Várjuk a folytatást!” Így zárja sorait a tavaly ősszel felvett CD borítószövegének írója, Pete Fallico. Sajnos a kívánsága már nem válhat valóra Jimmy Smith februárban bekövetkezett halála miatt, de – ahogy Fallico is írja – örülünk annak, hogy ez az egy különleges találkozás a legendás Hammond-mester és mesteri tanítványa között egyáltalán létrejött. Bár korábban az Incredible! című DeFrancesco-lemezen már hallhattuk egymás mellett a két billentyűnyűvőt, de igazán kidolgozott, megtervezett anyagot csak most készítettek.

Természetes volt, hogy a keretet a két főszereplő szerzeményei és más olyan darabok adják, amelyekhez mindketten kötődnek. Például Antonio Carlos Jobim Corcovadója, amelyet DeFrancesco korábban Smith egy koncertjén hallott tőle, azután a Smith számára kedves I've Got My Mojo Workin' Preston Fosteről, itt hűzős funk érzettel előadva és Smith éneklésével fűszerezve, vagy Sonny Rollins St. Thomasa, amiről a stúdióban jutott Smith eszébe, hogy szívesen eljátszaná. Kicsit hallható is az ötlet-szerűség a tálaláson. A nyitó Legacy, ahol De Francesco zongorán játszik (és még néhány számban ezen kívül), Smithén túl Coltrane öröksége előtt is tiszteleg. Paul Bollenback, DeFrancesco egyik állandó partnere Byron Landham dobos mellett, ebben a számban elektromos szitáron hallható, gitárjátéka pedig mindvégig az egyik legfontosabb alkotóelem. A két főhős egymás muzsikájában feloldódva játszik blues, latin és straight ahead jazzt, DeFrancesco a tőle megszokott lefegyverző cikázással, Smith ugyan kicsit megkopott tempóérzéssel, de sok ötlettel, korát és egészségi állapotát meghazudtoló kedéllyel. A Legacy a jazzorgona-történet egyik sokat idézett lemeze lehet.

Bércesi Barbara

JASON MORAN
SAME MOTHER
 Blue Note – EMI
 ●●●○○○

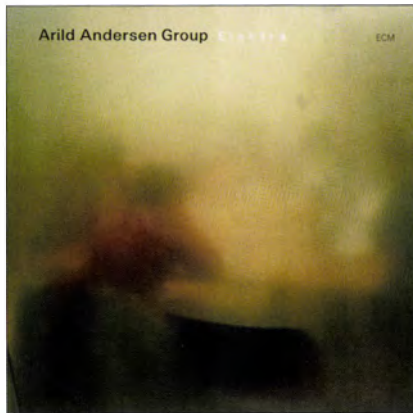
Jason Moran hetedik, a Blue Note cég számára készített hatodik szólóalbuma dacára ez az első találkozásom a kiváló zongoristával. Moran a kilencvenes években tűnt fel, és a jazzjáték különféle területein, az improvizáció, a kompozíció, a zenekari koncepció vagy a repertoárválasztás terén kitűnt egyéni felfogásával. Bandwagon nevű együttesében régi társai Taurus Mateen basszista és Nasheet Waits dobos. Az új lemezen Marwin Sewell gitáros is hallható, aki Cassandra Wilsonnal dolgozott korábban.

Az album címe arra utal, hogy a blues és a jazz anyja közös. Az albumot keretbe foglaló két gyakorlatilag nagyon hasonló karakterű kompozíció is blues, akár zenei formáját, akár karakterét tekintjük. A blues előtti tisztelgés újabb elemeként a lemez közepe táján pedig Albert King 'I'll Play The Blues For You című darabját hallhatjuk.

Az Albert King kompozíción kívül egy Mal Waldron darab, valamint Prokofjev Ejszentsejn Alexander Nyevszkij filmjéhez írt darabja hallható. A maradék hét kompozíció Moran szerzeménye. Nagyon szép a Restin' bluesosan többértelmű, sejtelmes dur-moll tonalitású, Gershwin prelűdjére távolból emlékeztető kompozíciója. Az összes darabban szinte kivétel nélkül rapszodikus hangulat-, tempó-, stílus- és karakterváltásokkal találjuk magunkat szembe. Egyedüli kivétel a CD végén hallható szólószongora darab The Field címmel, amely azonos tempóban és hangulatban marad végig.

Jason Moran és társai nagyon artistikusan, szépen játszanak, a gondosan megtervezett koncepciójú lemezen mégis egy kissé erőltetettnek tűnő útkeresés érezhető a sok hangulat- és karakterváltás következtében.

Friedrich Károly

ARILD ANDERSEN
ELEKTRA
 ECM – MusicDome
 ●●●○○○

Arild Andersen az idén 60 éves. Norvégia és az ECM kiadó büszke lehet „fiára”, hiszen Andersen az észak-európai jazz egyik meghatározó alakja. A nemzetközi szintér olyan ismert szereplővel dolgozott együtt, mint pl. Roswell Rudd, Don Cherry, George Russell, Sam Rivers, Sheila Jordan. Bőgős-zenekarvezetőként 1970 óta 16 lemezt jelentetett meg, és egyéb ECM lemezeken is szerepelt, pl. Jan Garbarek, Terje Rypdal, Bill Frisell, David Darling és Robin Kenyatta oldalán.

Andersen amolyan atmoszférateremtő muzikus, amellett, hogy Európa egyik legnagyobb bőgős-szólísta egyénisége, zeneszerző és hangszerelő is, aki nagy hangsúlyt fektet zenéjének „miliójére”, próbál nem szokványos hangszerösszeállításokkal kísérletezni, vagy pedig különleges effektek használatával a bőgőzés korlátait igyekszik tágítani. Emellett nem követ semmilyen meghatározott zenei irányzatot sem. A saját útját járja, határozott elképzelésekkel arról, hogy milyen a jazz ott, ahol a jeges északi szél fúj...

Mostani munkája azonban kicsit eltér a korábbiaktól. A görög színházi rendező, Yannis Margaritis és a „Spring Theatre” felkérésének eleget téve megírta és meghangszerelte a Szophoklész-i tragédia, az „Elektra” modern színházi változatának kísérőzenéjét. Az ókori görög történetre épülő darab bővelkedik modern elemekben, Andersen zenéje pedig többek közt ezt hivatott alátámasztani. A modern stúdiótechnika (dobprogramok, loop-ok, zajok, effektek) által nyújtott lehetőségeket kihasználva Andersen változatos, misztikus, modern, néha kicsit nyomasztó hangulatú, de mindenképpen gyönyörű és magával ragadó elegyet teremtett az eredeti görög szövegek és a teljesen nemzetközi, tisztagú zene- és énekkar segítségével.

Kardos Dániel

15. születésnapunk
alkalmából
egész évben hihetetlen
kedvezményekkel
lepjük meg
zenész barátainkat!

A részletekért keresse fel honlapunkat!
www.fontrademusic.com

MINDEN, AMI A FÚJÁSHOZ KELL!

Nálunk próbáljuk és a világ vezető fúvós márkáinak Magyarországon egyedülálló, kipróbálható, így összehasonlítható hangszerkészlete várja!

Felpróbálja, mielőtt megveszi?

RITMUS ÉS ÜTŐHANGSZEREK

Az óvodai zeneoktatásban használatos Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.

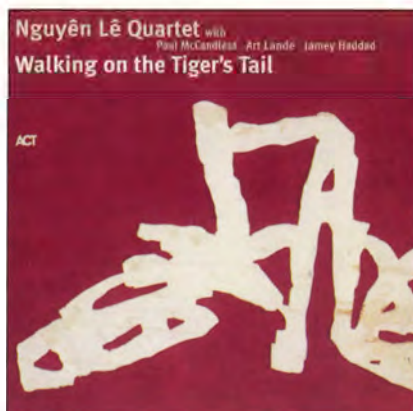
PREMIER, PAISTE, LUDWIG, HARDCASE,
 ADAMS, STUDIO 49 képviselők

FÚVÓS HANGSZERÉSZMŰHELY

Javítóműhelyeinkben aranykoszorús mesterek több mint 30 éves gyakorlatával irányított munka folyik – a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözesével.

FON TRADE MUSIC

1081 Budapest,
 Kiss József utca 10-14.
 Telefon: (+36 1) 210 2790,
 Fax: (+36 1) 303 1158,
fontrade.music@chello.hu

NGUYỄN LÊ QUARTET
WALKING ON THE TIGER'S TAIL

Act – CD-Bár

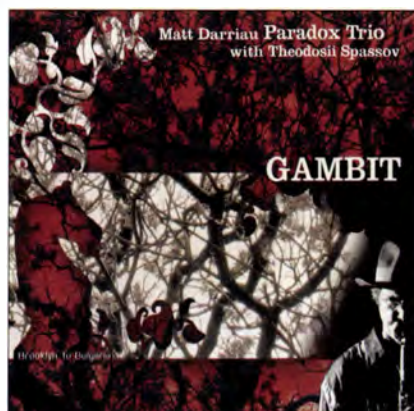
●●●○○

Lao-ce, Csuang-ce és más taoista bölcsek, illetve a chan mesterek paradox tanításaira épít új szerzeményeit az ázsiai származású gitáros. Ahogy az gyakran lenni szokott, egy súlyos betegség vezette el a muzsikust a kínai szentkönyvek időtlen filozófiai problémáihoz, melyeket most basszushangszer nélküli zenekarának tagjaival oszt meg: elsősorban a zongorista Art Lande-dal, aki az 1989-es és 1992-es Lê-lemezeket is jelentősen befolyásolta stílusával. Lande partnerül választása után szinte természetesen adódik Paul McCandless mint az együttes fufűvős tagja. A választásból következően a CD egyes részletei erősen Oregon-izűek, vagy inkább olyanok, mintha Ralph Townert egy lemez erejéig az ázsiai muzsikussal helyettesítené McCandless zenekarában.

Van itt még ECM-es merengés a billentyűkön, kortárs zenei pillanatok angolkürtönoboán és sok-sok finom orientalizmus – elsősorban Jamey Haddad ütőhangszerei jóvoltából. Lê egy-egy békés rész után váratlanul csap le hallgatójára elektromos gitárján (amelynek mellesleg technikás kezelője), sajnos anélkül, hogy szerves kapcsolat jönne létre a kompozíciók egyes szegmensei között.

Tudomásul kell vennünk, hogy a gitáros-komponista épp ezekkel a művészi eszközökkel érzi megragadhatónak a chan-tanítvány megvilágosodását (Totsu!) vagy a tigrisfarkon való lépkedés (értsd: a veszéllyel való szembenézés) metafizikai tartalmait. Ugyanakkor egy pillanatra sem tudjuk átélni a megvalósult zene szakralitását, amely oly nélkülözhetetlen eleme volt egykor a távol-keleti metafizikák jegyében fogant lemezeknek, John Coltrane, Pharoah Sanders vagy Don Cherry életművében.

Máté J. György

MATT DARRIAU PARADOX TRIO
GAMBIT

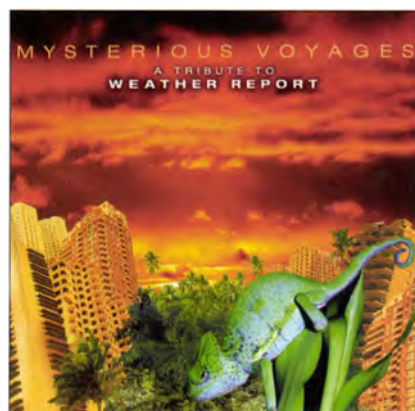
Enja – Varga

●●●○○

Matt Darriau-t akkor ismerhette meg a közönség, amikor átvette David Krackauer helyét a világ egyik legismertebb klezmer zenekara, a The Klezmatics klarinétos-szaxofonos posztján. Azóta többször is járt Magyarországon, Klezmatics tagként és David Yengibariban tangóharmonikás vendégeként is.

A Paradox Trio (amely gyakorlatilag öt tagból áll) sajátos hangzása többek közt annak köszönhető, hogy a basszusfunkciót Rufus Cappadocia látja el öthúros csellójával, amiből vonózáskor különleges zajokat-effekteket is kicsal. A többi hangszer (gitár és ütők) mellett pedig a lemez egyik legfontosabb szereplője a bolgár kaval legismertebb virtuóza, Teodosii Spassov. A lemez első néhány száma, valamint az utolsó, előben rögzített felvétel, ahol a kavaljáték mellett saját szerzeményét is éneklí, róla szól. Darriau a klarinét és szaxofon mellett dudán is játszik, improvizációi mély érzelmi töltésről, magabiztos technikai tudásról tanúskodnak. A közel-keleti ütőhangszereken és cintányérokra játszó Salifoski jól váltogatja hangszereit, aminek köszönhetően a lemez hangzása rendkívül színes és változékony; a Paradox Trio minden kompozícióban más arcát mutatja. A New-York-i klezmer-underground körökből felbukkant együttes repertoárjában gyakoriak a páratlan ritmusokra alapuló témák, amelyek a keleti és balkáni dallamvilágból építkeznek, viszont a gyakran free-be hajló improvizációk a jazz felé terelik a zenét. A hangzásnak modern jelleget kölcsönöz az elektromos gitár-sound, de ennek a hangszernek a jelenlétét nem érzem mindig indokoltnak – néha kicsit kilóg a hangképből. Bár az akusztikus hangszerek mellett, a témákban nagyon jól egészíti ki a fűvősöket a gitár.

Kardos Dániel

MYSTERIOUS VOYAGES
A TRIBUTE TO WEATHER REPORT

ESC Records – Varga

●●●○○

Ez a kétlemezes válogatásalbum nem annyira a Weather Report maga, mint a „Weather Reportság” előtti tisztelgés huszonnégy track-en és több mint 152 percen keresztül. Ugyanis nemcsak az 1970-85-ig létező, a Zawinul-Shorter-fúzió hajtotta atombanda számai kerültek rá az órajtuk felnevelkedett muzsikusk előadásában. WR-tagok szólóprodukcióiról származó szerzemények (pl. Pastorius Three Views of a Secretje vagy Shorter On the Milky Way Expresse), sőt olyan darabok is megtalálhatók a Mysterious Voyagesen, amelyek számára ihlető forrásként szolgált a WR valamelyik korszakára jellemző stílus; legfőképp a későbbi, strukturáltabb, inkább kompozícióközpontú irányvonal. Akad azután olyan távoli asszociáció is, mint az albumkezdő Big Rock Scott Kinseytől, amely már a Zawinul Syndicate world fusion világát kelti életre.

A szereplők közt régi ismerősök, nagy nevek éppúgy felbukkannak, mint „pár számmal kisebbek”, az előbbi halmazba tartozik Marcus Miller, Rachel Z vagy Gary Willis, az utóbbiba pedig többek közt a Trinity, Tony Grey és Alex Gunia. A Weather Report-hoz való kapcsolódási pont minden szám esetében felfedezhető: hol a zawinuli szintetizátorhangot (Tribal Tech) vagy a rá jellemző vocoderezést (Scott Kinsey, Slop Shop), hol a shorteri szoprán-szaxofon-játékot (Yuri Honing), esetleg Pastorius basszusgitározását (Kai Eckhardt) próbálják megidézni az előadók, de a zawinuli építkezéshez hasonló szerzemény (Jim Beard) is van itt. Amiben pedig leginkább hasonlítanak ennek a rendkívül színes, változatos és kimondottan jó hangulatú gyűjteménynek a darabjai, az az, hogy egyik sem próbál nagyobbat ugrani, mint a fusion világba jönni, maga az ünnepe. Az úgysem menne.

Bércesi Barbara

TÓTH VIKTOR TERCETT

Gramy Records
●●●●○

Nem vagyok biztos benne, hogy jó Tóth Viktornak, ha lemezét illetően előrebocsátom: nem szórakoztató. Mert nem a napjainkban tapasztalható mérhetetlen és tömeges szórakozás-szomjat hivatott csillapítani. Ez az alapvetően szaxofonos jazztrío-produkció a műfaj legnemesebb irányultságára épít, ami a jazzhez komolyan, tehát életmód-szerűen vonzó emberek számára azt jelenti, hogy a legkevesebb eszközzel, a lehető legtöbbet teremteni. A szaxofonos jazztrío-forma már a nagy – többnyire afro-amerikai elődök, mint például Coltrane, Ornette Coleman, de még Kenny Garrett – által is a dacosan puritán, egyszerű, szikár megfogalmazás eszköze volt. Olyan muzikusok választják ezt a formát, akik tisztában vannak azzal, hogy ilyenkor a lélek szól; nem a szaxofon, a bőgő és a dob, s nem a hangszeres felkészültsége által. Reménykedve, s kicsit aggódva szoríthatunk Tóth Viktornak, hogy ne ő legyen az egyetlen magyar jazzmuzikus, aki ezt az utat választja. *ML*

PHILIP CATHERINE, BERT JORIS, BRUSSELS JAZZ ORCHESTRA
MEETING COLOURS
Dreyfus – MusiCDome
●●●●○

Adott egy zeneileg felkészült, minden ízében modern, tizenhat tagú mainstream nagyzenekar; másrészt egy kiváló hangszerelő a big band élén, aki alighanem mindent tud a korszerű nagyzenekari hangzásvilág belső struktúráiról. Adott továbbá az európai jazz egyik igazi „öreg rókája”, az idén 63 éves Philip Catherine gitáros, angol-belga szülők gyermeke, aki az anyatejjel szívta magába Django Reinhardt stílusát, majd a korán távozott René Thomas játékát. Nem maradt meg azonban földije ihlető hatásánál: a modernebb soundok érdekelték, melyeket az elektromos hangszerekkel kísérletező John McLaughlin és Larry Coryell lemezein talált meg. Zenei élményeinek ez a rétege a fontosabbik. Egyetlen színvonalú kompozícióinak megszólaltatásakor ma sem feledkezik meg az elektromos gitárról, melyet olykor torzítóval alkalmaz. Ez a sound kevésbé illik a kísérthez, így a CD csak részleteiben bájolja el hallgatóját. *MJGy*

ROMHÁNYI ÁRON TRIÓ
PASSION ET PURITY
ZenePont
●●●●●

Régen volt olyan maradéktalan öröömöm új magyar jazzalbum meghallgatása közben, mint a zongorista Romhányi Áron trióját leforgatva. A kínos igyekezet a jazzforradalom kirobantására, a műfaj mindenáron való megújítására az utóbbi évtizedekben igencsak próbára tette a jazz iránt fogékony közönség türelmét. Eközben létezik egy egészséges, a szó hagyományos értelmében vett jazz, legyen a jelző mainstream, straight ahead vagy bármi is. Romhányi és két társa (Mits Gergő – bőgő és basszusgitár, Szendőfi Péter – dob) minden extremitást kizárva játszik, és dicséretesen egyáltalán nem a standard-készlet leragott csontjait, hanem a leader szerzeményeit vonultatják fel. Egyik téma szellemesebb, mint a másik, a kivitelezés pedig elsőrangú. Megkockázatom: ha a sok „önmegvalósító” produkció mellett (helyett) legalább részben ilyen zenéssel bombáznák az új generációt, alighanem hamarabb ráéreznének a jazz gyönyörűségére. *MA*

Az utazás folytatódik

Radiance

a várva várt szólóalbum

Keith Jarrett-zongora

Japánban készült élő felvétel

2-CD set: 986 9818

ECM 1960/61

Az ECM gratulál Keith Jarrettnek
60. születésnapja alkalmából

Magyarországon forgalmazza a MusiCDome Kft.

Cím: Budapest, XIV., Fogarasi út 5.

Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396 E-mail: ertekeites@musicdomekft.hu

THE DAVE BRUBECK QUARTET
LONDON FLAT,
LONDON SHARP
 Telarc — Karsay
 és Társa
 ●●●○○

Nem ismeretes, hogy volt-e valaha a jazz történetében olyan muzsikos, aki nyolcvanöt évesen is aktívan koncertezett és lemezeket készített. Dave Brubeck töretlenül vitális játékaival és állandó összeállítású kvartettjével, Bobby Militello szaxofonossal, Michael Moore bőgőssel és Randy Jones dobossal sűrűn hallat magáról; és nem akármilyen közönség-, illetve sajtóvisszhang közepette. Az ünneplés nyilván a Török rondónak, s persze Take Five-nak is szól, mely inkább a zseniális szaxofonos-társ — nem utolsó sorban szerző —, Paul Desmond érdeme. S amennyire meghatározó jelentőségűek voltak az ötvenes évek partnerei, ugyanúgy igaz ez most is. Mert a korelnök szerző-zongorista érzelmegzadagnak, kulturálnak és fegyelmzettnek mondható játéka által talán soha nem lett volna annyira népszerű, ha nincs a gyakran változó, de mindig remek ritmus-szekció, és — főleg — fúvós szólista. Az új CD-n is az „alto” hangja uralja a produkciót, a már kissé kiszínezett mainstream környezetben. *ML*

EICHINGER TIBOR
— STEFAN VARGA
EAST AND WEST
 Szerzői kiadás
 ●●●○○

A két gitáros, a német Stefan Varga és a magyar Eichinger Tibor Budapesten találta egymásra. Miután jót mulattak azon, hogy vezetékneveik hangzása alapján éppen fordítva lenne logikus a nemzetiségük, a zenéről, a világról folytatott beszélgetéseik következményeként közös CD-produkciót készítettek. Ha nem olvasnánk el a bookletet a fent vázolt előzményekről, bizonyára valami hasonlót képzelnénk el zenéjüket figyelve. Ugyanis a lemezen is hallhatóan érdekes, színes történeteket mesélnek egymásnak; nem szavakkal, hanem akusztikus gitárjaikkal. Hol Tibor, hol pedig Stefan a domináns mesélő, mialatt a másik figyelmesen követve, finom asszociációkkal egészíti ki a mondandót. Mi pedig érzékelni vélünk színeket, formákat, ízeket és sokféle — bár többnyire szelíd, barátságos — hangulatot. Egy valamit viszont egyáltalán nem érzékelünk: zenei műfajt (nem mint ha hiányozna). A kicsit nagyobb arányban Tibor szerzeményeiből álló anyag személyes zene, emberi kapcsolat — már-már magánügy. *ML*

DENNIS CHAMBERS
PLANET EARTH
 BHM — Varga
 ●●●○○

Dennis Chambers a Getting Even (1997) és az Outbreak (2002) című szólóalbumait követően új, saját projekttel jelentkezik. Sosem voltam nagy rajongója az olyan dobos albumoknak, melyek fő jellemzője, hogy a lehető legbonyolultabb ritmikai bravúrokat demonstrálják. Éppen ezért Dennis Chamberstől, a Santánával eltöltött koncertturnét követően egy dallamcentrikus Cd-t reméltem, ezzel szemben egy néhol már értelmezhetetlenül túlbonyolított, körzövel és vonalzóval szerkesztett ritmusképlet-gyűjteményt hallgathatunk. Bámulatra méltó a színvonal és a hangszerkezelési biztonság, ahogy az átiratokat interpretálják, többek között olyan muzsikuskok, mint Kenny Garret, Anthony Jackson, Bob Malach, a The Borneo Horns és Jim Beard producer, de igazán önfeledt zenélésre egy felvételen sem bukkanhatunk. Chambers szólói közül a „Camel Hump”-béli a legjobb ahol ritmikai bravúrait csodálhatjuk, és kevésbé érezzük magunkat egy technikai bemutatón. *DV*

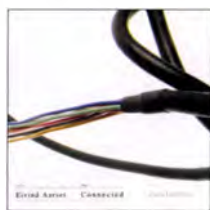
MACEO PARKER
SCHOOL'S IN!
 BHM — Varga
 ●●●○○

Az ESC Records utódjaként létrejött BHM Music, a jazz és world fusion, soul jazz, jazz funk és társstílusai neves képviselőinek otthont adó label egyik első kiadványa a School's In!. A James Brown mellett híressé vált, majd a Parliament és Funkadelic bandákban is fontosat alkotó Parker játéka és egész személyisége is annyira összefonódott a soul és funk jazzel, R'n'B-vel, hogy aligha várhatunk tőle mást, mint amit megszoktunk: ringató vagy éppen pezsdítő groove-ok, Hammond B3, erőteljes altsaxofonhang, partyhangulat. Az album sokat ígérően kezdődik: jó a tempó, izgalmasan indázza körül a fúvós Parker futamait, energia és életöröm sugárzik a zenéből, azonnali választ adva a nyitó szám címére: To Be Or Not To Be. Majd egyre fásasztóbb lesz a főnök sablongazdag, szűk tartományban mozgó játéka, amely alá közben fáradhatatlanul gördítik a többiek az igényes szönyeget. Ha ilyen hangulatú lenne az iskola, minden gyerek szívesen járna oda. *BB*

DÉS LÁSZLÓ
UTCAZENE
 Tom-Tom Records
 — MusicDome
 ●●●○○

Akik figyelemmel kísérték Dés László szerteágazó zeneszerzői tevékenységét, a húsz, harminc éve sikeres jazzformációktól számos film- és színpadi zenéjén, dalain át egészen a Jazz+Az-ig, bizonyára örömeiket lelik majd az Utcazenében is. Az új instrumentális album minden részletében tükröződnek a termékeny szerző és — az utóbbi időben egyre gyakrabban hallható — szopránzsaxofonos szólista jellegzetes stílusjegyei. Dés zenéje és játéka egyaránt kiforrott, tudatos, karakteresen dallamos és kicsit nosztalgikus — mint mindig. Az Utcazene egy árnyalattal annyiban más az egyéb Dés-produkciókhoz képest, hogy a szerző-szólista partnerei (jó ideje rendszeresen) a Balázs Elemér Group öt vérprofi muzsikusa, valamint Fekete-Kovács Kornél. Nos, velük csak hibátlan lehet az a jazzes, magabiztos rögtönzéssel fűszerezett, elegáns és közérthető zene, amit Dés László ír. Minden adott ahhoz, hogy ez a lemez is olyan közönségsikert arasson, mint a régebbi Dés-projektek. *ML*

EIVIND AARSET
CONNECTED
 Jazzlandrec —
 Universal
 ●●●○○

A norvég jazzélet egyik legnagyobb újtójaként számon tartott Eivind Aarset gitáros — aki oszlopos tagja volt egykoron Bugge Wesseltoft zenekarának —, a forradalminak tartott Light Extracts című albumát követően ismét a jazz számára eddig kiaknázatlan területére kalandozik Connected című dolgozatával. A Wetle Holte dobos, Marius Reksjø bőgős és szintetizátoros, Pål „Strangefruit” Nyhus DJ, Rune Arnesen perkás és Dhafer Youssef énekessel felálló formáció a sampling technika legszelsőségeiből elemekkel dúsítja kompozícióit, új és újabb dimenziókat tárva fel Aarset gitár-riffjei és effektjei számára. A CD hallgatása közben többször szerettem volna klasszikus bakelit formátumban tudni az albumot, mivel néhány felvétel elemei sajátosan visszafordítva kerültek rá a groove-okra, amit így nem sikerült „eredetiben” meghallgatni. Számtalan eredeti ötlet vonul fel az albumon, melyek sajnos nem minden esetben számíthatnak a hallgató lojalítására. *DV*

**WYNTON
MARSALIS
UNFORGIVABLE
BLACKNESS**

Blue Note – EMI
●●●●○

Ha eljut a magyar mozikba, talán „Megbocsáthatatlan feketeség” lesz a címe az új amerikai filmnek, amely Jack Johnsonról, a múlt század elejének híres nehézsúlyú ökölvívó világbajnokáról szól. Addig is meghallgathatjuk a film kísérőzenéjét, amit nem kisebb jazzmuzsikus komponált és játszott, mint Wynton Marsalis. Vitan felül álló profi zenei produkció, ám némi csalódást fog okozni azon rajongóknak, akik egy újabb, Marsalístól megszokott modern remeklést várnak. A kiváló trombitás egyszerű, blues és New Orleans-i gyökerekből táplálkozó tradicionális zenét játszik egy kiségyüttes élén, amelynek tagjai nem ismert jazz-sztárok, hanem rutinos stúdiózenészek. Mindezt nem hibaként rovom fel, ettől még a lemez éppenséggel felkavaró erejű művészi teljesítmény is lehetne, de önmagában nem az. Örülünk, amikor egy kiváló jazz-zenész neve feltűnik a filmvilágban, ám ritka eset, hogy az illető e területen is olyat alkotson, mint amit lemezeken megszoktunk tőle. *DCs*

**THE BEST OF THE
GOLDEN GATE
QUARTET
THE 70TH ANNI-
VERSARY ALBUM
EMI**

●●●●●

Kezdetben volt a ritmus... A Golden Gate Quartet esetében mindenképpen. Főként első, kísérlet nélküli, „a cappella” felvételeik hihetetlenül ritmikusak – és harmonikusak is, minden tekintetben. Az Európában rendszerint világhírként kezelt, de mindenképpen világszínvonalú énekegyüttes (akikre ma már Amerikában senki sem emlékszik) tavaly ünnepelte fennállásának és folyamatos működésének(!) hetvenedik évfordulóját. A jeles alkalomra az EMI ünnepi kiadványt jelentetett meg a hatvanas évek elején Franciaországban letelepedett együttes leghíresebb és legjobb számaiból. A válogatás természetesen szubjektív, de a két CD-n hallható 45 felvétel mindegyike a hatvanas évek közepe előtt készült, s így hűen tükrözi az igazi Golden Gate-et. Azóta a kvartett gyakorlatilag ugyanazt a bő, de egységes és bevált repertoárt használja. A tagok ma már persze nem azonosak a felvételeken szereplőkkel, de az a bizonyos „kezdetben volt ritmus” megmaradt és ma is hódít. *IT*

**DEE DEE BRIDGE-
WATER
JA'AI DEUX
AMOURS**

DDB – Universal
●●●●○

Igazi párizsi hangulat, ismert és közkedvelt szononok, ráadásul francia nyelven. Miss Bridgewaternek, a nagy jazzdivák eltávozásá utáni idők legfontosabb énekesnőjének tisztelgése választott hazája előtt. Az album címlapján az attraktív fekete sztár Dior-szerelésben a Szajnaparton, akárcsak egy mai Josephine Baker. A címadó szám is őt idézi, a franciává vált amerikai. Aztán sorban a francia dalirodalom legismertebb darabjai: Aznavour, Trenet, Bécaud szerzeményei és persze a Hulló levelek Kozma Józseftől, akit szintén megigézett a fény városa, és ott is ragadt mindhaláláig. Mindez jazzes feldolgozásban, bár a kísérlet csupa mifelénk ismeretlen francia zenészből áll.

Érdekes zenei kísérlet, szép gesztus, de azért én megmaradok Dee Dee korábbi – Ella Fitzgerald, Duke Ellington vagy Horace Silver zenei örökségét feldolgozó – albumainál. *MA*

**BEN WEBSTER
FOR LOVERS**

Verve – Universal
●●●●○

Johnny Griffint megkérdezték egy Down Beat interjúban, hogy kiket tart minden idők legnagyobb jazzmuzsikusainak, akik soha sem kopnak ki emlékezetünkben. Coleman Hawkins és Ben Webster voltak az elsők a listáján. Webster a jazz legfontosabb előadóit bemutató valamennyi CD sorozatban rendelkezik egy koronggal. Norman Granz, az eredeti felvételek egykori producere írja, hogy amikor először hallotta az Ellington zenekart a harmincas évek végén, Ben volt, aki meghatározta az együttes hangzását, tempóját, lelkületét. Bizton állította, hogy nincs még egy tenorszaxofonos – Hawkinst is beleértve – aki annyi szépséget, érzést, lelket tudna önteni egy balladába, mint Ben Webster, miközben megőrzi a jazz erejét. A For Lovers inkább „Verve-történeti”, mint jazz-történeti sorozat. Webster epizódja természetesen egy balladaalbum, melyen csak egy van nyakon öntve a kor (ötvenes évek, mielőtt Ben áttelepült Európába) vonósári szirupjával. *SzP*

JAZZ ÉS VILÁGZENE

GAMBIT

**Fanfare
Ciocărlia
GILI GARABDI**

**DENNIS CHAMBERS
PLANET EARTH**

**MYSTERIOUS VOYAGES
A TRIBUTE TO
WEATHER REPORT**

**Magyarországon
forgalmazza**

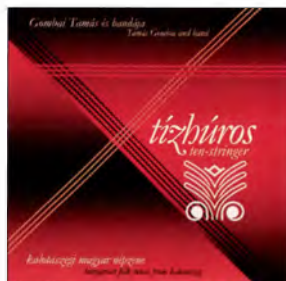
Varga István
(ist.varga@axelero.hu)

**KALOTASZEGI HÍRES PRÍMÁSOK
ESKÜVŐ MÉRÁBAN
FEKETE ANTAL GYŰJTÉSEIBŐL 2.
FolkEurópa**

**GOMBAI TAMÁS ÉS BANDÁJA
TÍZHÚROS
KALOTASZEGI MAGYAR NÉPZENE
Etnofon Records**

Kalotaszeg mindig is népszerű volt a táncházak körében. Részen biztosan azért, mert a nyugati zenéhez szokott fül is könnyedén befogadja a kalotaszegi dallamokat és az azokat kísérő akkordmeneteket. Az év elején két kiváló kiadvány is megjelent e témában, az egyik gyűjtéseket tartalmaz 1984-ből, a másik jellemző képet fest a budapesti népzene

szegéről, felkészültségéről, erényeiről és hiányosságairól. Ha úgy tetszik, az egyik a „tisza forrás”, egy letűnt falusi világ emléke, a másik pedig annak újratanult, továbbélő városi utódja. Két lemez, két stílus, noha a dalvilág ugyanaz, sőt, Gombai Tamásék többek között a „Kalotaszegi híres primások” adatközlőtől tanulták a muzsikát.

Fekete Antal „Puma” több mint két évtizede rögzítette Kelemen László húgának évszázados hagyományok szerint zajló mérai lakodalmát, egy olyan szokást, ami eredeti formájában mára már szinte kihalt, csak a felvételek őrzik. Az ebből készült, Kalotaszegi híres primások – Esküvő Méréban címmel, most megjelent anyag annyira jól visszaadja a hangulatot – ez nyilván a szerkesztésnek is köszönhető –, hogy még szinte az ételek és a pálinka ízét is érezzük, lelki szemünk előtt látjuk a táncosokat, és magától ritmusra kezd járni a lábunk. A muzsika a maga természetes közegében jelenik meg. Hallunk keserveket, bakanótákat, lakodalomhoz kötődő dallamokat és a násznép kedvenceit, minden spontán jön, semmi sem művi. Mindemellett a lemez annak is ajánlható, aki nem szereti a szigorú értelemben vett gyűjtéseket, ez ugyanis nem megporosodott régi szalag. Az azóta már elhunyt legendás primások – Boros Samu, Czilika János, Neti Sándor, Árus Ferenc – megélevednek, és életre keltik a múlt egy szeletét.

Gombai Tamás és bandája Tíz húros lemezével egy másik világba kalauzol bennünket. Nehéz belekötni játéukba, látszik, hogy nagy tudás és komoly stílusismeret van a lemez mögött. Minden pontos, kigyakorolt, virtuóz, az énekesek is jók, valami mégis hiányzik belőle.

**SZVORÁK KATI
ÁTHALLÁSOK
MAGYAR NÉPDALVARIÁNSOK
Hungaroton**

**SZVORÁK KATI
PÜNKÖSD KÖZÉP-EURÓPÁBAN
Hungaroton**

Szvorák Kati ismét két új tematikus albummal jelentkezett, amelyeken egy-egy jellegzetes dalamsalád különböző variánsait énekl. Az Áthallások – Magyar népdalvariánsok – és a Pünkösdi Közép-Európában az elmúlt időszak talán legérdekesebb kiadványai, tulajdonképpen hangzó zenetörténeti összefoglalók, ismeretterjesztő zenés

előadások, amelyek amellyel, hogy megmaradnak a történeti hűségnek, feldolgozásaikkal különleges szintet visznek a dalokba, és könnyen emészthetővé teszik azokat a népzénet és a középkori muzsikát kevésbé ismerők számára is.

A pünkösdi ünnepkört végigjáró album a 2000-es Örvendezzünk című, karácsonyi lemez-

zel útjára indított közép-európai sorozat hatodik állomása, amelynek legutóbbi része, a húsvéti anyag éppen egy évvel ezelőtt jelent meg. A Pünkösdi szervesen illeszkedik a közeli országok zenei rokonságát, a dallamok történetét, vándorlását bemutató tematikus lemezek közé. Hasonló jellegű feldolgozásokat hallunk rajta, mint a sorozat többi lemezén, de tulajdonképpen ugyanezt a kört bővíti az Áthallások is, amely viszont kizárólag a történelmi Magyarország területén követi az egyes dallamcsoportok és szövegtípusok alakulását, elterjedését, legyen szó akár a jellegzetes Rákóczi-dallamköről, akár a volta dallamokról, vagy egyes balladatörténetekről. Figyelemfelkeltő, s kíváncsivá teszi a hallgatót, aki akarva-akaratlan megérti, hogy egy-egy dallam kapcsán mennyire nem számítanak az ország- és településhatárok. Érdekes a két album azért is, mert Szvorák Kati kifejezetten olyan dallamcsaládokat választott ki, amelyek változatai közül egyet biztosan mindannyian ismerünk, ha máshonnan nem, a tempólomból vagy az iskolai énekórákról.

A dallamvándorlás jelenségéről egyébként már számos kiadvány született, a tanulmányoktól elkezdve a gyűjtések közreadásán át egészen a lemezekig, Szvorák Kati azonban a hangszeres kísé-

Talán az a természetesség, ami annyira magától értetődővé teszi Fekete Antal gyűjtéseit. Különösen a lakodalmi menetnél érezni a különbséget, pedig igazán kiváló felvételeket hallunk.

Bár sokan úgy tartják, én nem hiszem, hogy a népzene hiteles előadásához feltétlenül a hagyományba kell születni. Ökrös Csaba annak idején bemutatta, budapesti hegedős is muzsikálhat úgy, hogy nem tudják megkülönböztetni Neti Sanyi bácsi játéktól, Sebestyén Márta is ugyanígy idézi meg az egykori nótafákat. Ezen a lemezen is találunk olyan pillanatokat, akár egész meleteket is, amelyek az összes kritériumnak megfelelnek, minden tekintetben hitelesek, azonban a fordulaton érződik a tanultság, sokkal inkább begyakorolt fordulatok, patronok ezek, mint spontán, élő, belülről jövő és egyszeri figurák.

Gombaiék játéka mind a tiz húron – a hegedűn, a háromhúros brácsán és bőgőn – néhol kissé túl kecses és finomkodó. Nincs benne az az erő, amitől a régi nagyok muzsikája úgy dübörgött. Ugyanez mondható el az énekesekről: Hetényi Milán és Herczku Ágnes szépen és stílusosan formálja meg a nótákat, csak éppen az összhatás jellegzetesen táncázás és színpadias, ráadásul kicsit stúdiószagú is, nincs benne elég élet.

Pál Eszter

rettel, a feldolgozásokkal olyan köntösbe bújtatja a dallamokat, amelyek egyszerre emelik ki egyediségüket és a csoporthoz tartozásukat, nemzeti-területi sajátosságait és közös európai gyökereiket. A feldolgozások igazából csak korszerű átíratok, nem érintik a dallamok és sokszor nem pontosan ismert, csak feltételezett eredeti kíséretük zenei szövetét, így semmiképpen nem beszélhetünk világszenéről vagy új kompozícióról. Az egyes variánsok eredete részletesen dokumentált, így a lemezkiadó füzet sokat segít azoknak, akik részletesen is utána szeretnének nézni a jelenségnek. Kutatáshoz talán túl sajátos az összeállítás és nagyon egyéni a feldolgozás, oktatási segédanyagként viszont mindkét lemez kiválóan alkalmas. Azonban talán éppen azért, mert ennyire speciális a dallamok kiválasztása és tudományos azok háttere, a rendkívül muzikális és megfogó előadás ellenére sem valószínű, hogy bárki is sűrűn, háttérzenének hallgatná, vagy akár együttlében elejétől a végéig folyamatosan lejátszaná. Annál ugyanis több odafigyelést, nagyobb koncentrációt igényel. Bár az Áthallások valamivel könnyebb hallgatnivaló, a Pünkösöd nagy erénye, hogy kifejezetten szép és részletes válogatásával nagyszerű szolgálatot tehet az ünnep idején is.

Pál Eszter

FANFARE CIOCĂRLIA

GILI GARABDI

Indigo — Varga

FANFARE SAVALE

SPEED BRASS OF THE GIPSIES

Sub Rosa — Indiego

A Radio Pascani, a Baro Baio és a lag Bari is stilusteremtő volt a maga műfajában, de a Fanfare Ciocărlia legújabb, Gili Garabdi című albuma még az előzőeken is túlsz. Tavaly egy DVD-jük is készült, amelyről a Gramofon téli száma írt. A cigány rezesbandák frenetikus sikere kapcsán sokan elkezdtek komolyabban érdeklődni a különös jelenség oka és a műfaj gyökerei iránt. Talán ezt az igényt kielégítendő, német kiadójuk most az „ancient” (ősi) jelzővel reklámozza őket. A roma rezes zene és a jazz kapcsolattát fejtegetik a kísérfüzetben. Egy adoma szerint: újságírói kérdésre, miszerint hatott-e zenéjükre a jazz, a rangidős zenész így válaszolt: „Hát már hogy is ne hatott volna a zenének a jazzre!” Az új album stílusa valóban sokkal meszebbre kalandozik: a nyitó James Bond-feldolgozás mellett felcsendül Ellington és Tizol híres Caravanja, sőt negyvenes évekbeli amerikai filmzenét és arabos dallamokat is hallhatunk. Sokan biztosan azt mondanák, ez már nem is népzene. Nos, az biztos, hogy nem csupán „mulató”, hanem másfélekepp szórakoztató muzsika. Számomra mindig megmosolyogtató, de még inkább lenyűgöző az a sokoldalúság, amivel az éttermi cigányzenészek a legutolsó slágerrek iránti kéréseket is magától értetődő természetességgel teljesítik, a lambadától a TNT-ig. Ezen a lemezen is jócskán érezni, hogy a nyugati ízléshez igazították. De koncepciójuk sikeresnek bizonyult – miért is ne legyen más a negyedik lemez, mint az előzőek. Az eredmény roppant változatos, kreatív gyűjtemény, tizenhárom számuk a

régebbieknél megkomponáltabb, sok a kiállítás, generálpauza, tempóváltás.

A Fanfare Savale talán kissé kevésbé rangos, de sokkal többször hallhattuk őket élőben Magyarországon, s amint olvastam, magyar menedzsmentje van. Hihetetlen, hogy mindkét befutott banda ugyanabból a picí keletrómai faluból, Zece Prajiniből való. Ennek csak az lehet a magyarázata, hogy ebben a négyszáz lakosú sárfészekben a rézfúvós hangszerek apáról fiúra öröklődő hagyománya máig olyan erős, hogy két világszínvonalú együttest is életre hív. A versengés a két banda között kézenfekvő. A Savale jelszava a „speed”. Ők sokkal tradicionálisabb stílusban játszanak. Főleg hórát, szerbákat, ruszeaszákat és hasonló néptáncokat adnak elő. De van „sláger” itt is, a Macskajaj híres „Kalasnyikov”-ja zenekari változatban. Csak egy-két számban hallhatunk éneket is. Húsz nóta került a lemezre, amit túlzásnak érzek, mivel körülbelül a tizedik ummpa-ummpa kezdés után már elmegy a kedve a hallgatónak, hogy egyvégtében végighallgassa az albumot. Több a gikszer, a hamis hang, a pontatlanság is, és kevesebb az ötlet, mint a Ciocărliaé. A hangmérnökök is tehettek volna azért, hogy élthűben és természetesebben szóljon a tizenkét tagú banda. A rezesbandák jellegzetes hangszerezésének megszólalása ugyanis eléggé behatárolt, nem viselhető el a végtelenségig. Hiába a lemezborítón hangoztatott kétszázas tempó, a célszalagot ugyan előbb elérheti a Fanfare Savale, a művészi kivitelezésre a konkurens Fanfare Ciocărlia kapja a maximális pontszámot.

Pödör Bálint

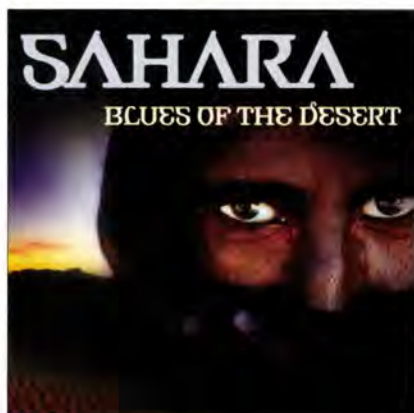

DEBASHISH BHATTACHARYA
CALCUTTA SLIDE-GUITAR
Riverboat Records WMN – Indiego

Az indiai zene úgy tud bizonyos hangszereket integrálni magába, hogy senki sem gondolná azok külföldi eredetét. Jó példa erre a szitar és a sarod, amelyeknek nagy valószínűséggel a perzsa setar és az afganisztáni rebab az őseik. A hegedűt követve a húros hangszerek közül ezidáig utolsónak a gitár került a hindusztáni zenészek látókörébe. A II. Világháború idején Indiában állomásozó Hawaii-i katonák ismertették meg zenéjüket a helyiekkel. A hawaii gitárt a hagyományostól eltérően az ölübe fektetve, a húrok fölött egy fém csövet mozgatva szólaltatják meg, mely játékmód könnyen tudott illeszkedni az indiai klasszikus zene hagyományaihoz. Ennek a hangszernek az ötvenes évek óta olyan neves mesterei születtek, mint Vishwa Mohan, Bhushan Kabra vagy e lemez szerzője és gitárosa, Bhattacharya. A bengáli származású Bhattacharya háromévesen kezdett gitározni. Fiatalon még inkább a nyugati zenét, később zenész családjá hatására a calcuttai klasszikus repertoárt gyakorolta hangszerén. Több riportban is hangsúlyozta, hogy énekes édesapja hatását mennyire fontosnak tartja. Játéka valóban hihetetlenül dallamos, könnyed futamaiból kihallani mindkét kultúra ismeretét. A hindusztáni Khani ritmusra épülő Nata Raaj-t és az eksztatikus szerelem ihlette Prema Chakor-t kivéve az album összes kompozíciója raga. A felvételeket két testvérrel Subhasis (tabla) és Sutapa (tambura) készítette, akik bár nem hangszereik legismertebb előadói, mégis méltó partnerének bizonyulnak. A Calcutta Slide-Gitár-t saját maga tervezte, így csak az ő megszólaltatásában hallható, de a CD-t nem csak ezért érdemes meghallgatni.

Párniczky András

VÁLOGATÁS ALBUM
SAHARA – BLUES OF DESERT
Manteca – Indiego

Napjaink zenei kavalkádjában a műfajok, stílusok már csak távolról emlékeztetnek valami eredendően létező kultúrára. A „finomabb” részletek, a hangszerelések, a különböző népzenei jellegzetességek pedig már szinte lényegtelen kötőanyagoknak számítanak. A bizarrabbnál bizarrabb zenei szülemények közepette féltő, hogy idővel a világzene-jelenség figyelemreméltóbb próbálkozásai is – úgymond szokásos – érdektelenségbe fulladnak; ahogy az lenni szokott a nemesebb műfajok esetében. Ez a veszély fenyegeti a desert blues is. E gyűjtőfogalomhoz, az eredetileg sivatagi, többnyire a Sahara peremvidékein vándorló arab, berber, fekete afrikai nomád népek zenéit sorolták. Az irányzat meglehetősen sok forrásból merít. Az eredeti összetevők között – a mostani dupla CD-n is – felismerhetjük például az észak-afrikai transz-zenék hatását, az arabos jellegzetességeket hordozó repetitív énekeket és a balladaszerű történetmesélő kántálásokat – vagyis a blueset. A lemezen szereplő afrikai előadók nagy része a blues afrikai eredetét igazolja; ami nem is annyira meglepő. Ahogy az sem, hogy nem egy desert blues válogatás-albumon, mint ezen is, otthonosan mozgó, ismert amerikai és európai sztárok játékát vagy hangját fedezhetjük fel. Jelen lemez – az egyszerű, többségében egy harmóniás dalok ellenére is – bizonyosan az egyik legimpozánsabb válogatások egyike: huszonegy dal és ugyanannyi előadó, köztük az irányzathoz tartozó legnagyobb egyéniségek. A sok eredeti nyelven és hangszeres környezetben elhangzó dal mellett szerepelnek modernebb felfogású, gitárokkal, elektronikus hangszerekkel kísért kompozíciók is, de ezek (még) nem tördelik meg túlzottan a gyűjtemény sajátosság varázsát.

Matisz László

EKTAR
GERLE ÉNEK/CANTO DELLE TORTORE
GyőrFree

Ha nem tévedek, szám szerint Szőke Szabolcs negyedik zenekara az Ektar. Pályája a Kolinda és a Makám együtteseken túl a Tin Tin 94-es megalakulásán át vezetett idáig. Az Ektar stílusa letisztult eszköztárral rendelkezik, amelynek egyes elemeit a figyelmes hallgató akár nyomon is követheti a felsorolt zenekarok sorlemézein. Szőke Szabolcs tehát túl van már a kísérletezés szempontjain, hangszeres tudása, különleges esztétikai perspektívája a jazzen és a világzenén belül egyaránt kiemeli a fősodorból. Az Ektar mégis kísérletező zenekar marad, nem utolsó sorban Tóth Evelin jelenléte okán. A fiatal művész nő kórusnövendékként tanult klasszikus énektechnikát, intonálását alapvetően ez határozza meg. Azonban rejlik egy nagyon izgalmas színezet is Evelin stílusában, amely olykor emlékeztet mongóliai vagy akár szundai (nyugat-jávai) vokális motívumokra. A jövő kérdése, hogy Evelin vajon meg tudja-e őrizni fejlődése során hangjának naiv természetességét. Az új, második lemez előszeretettel idézi azt az eklektikus művészi világot, amelyet a közönség megismerhetett Szőke rendhagyó zenés színpadi előadásából a Stúdió K-ban. Három megzenésített vers konkrét átvétel az egyik előadásból – a perzsa Omar Khajjám egyik rubái-verse, illetve két régi arab részlet. Nagyon fontosnak érzem az őrlángot, amelyet a megzenésített versek képviselnek a táncházmozgalom óta. Ha azt nézem, hogy a zenés költészet a világ szinte minden hagyományos zenekultúrájában fontos szerepet tölt be, az igrichagyomány életben tartása legalább annyira fontos feladata az európai világzenének, mint az egzotikus-etnikus különlegességek összegyűjtése és bemutatása.

H. Magyar Kornél

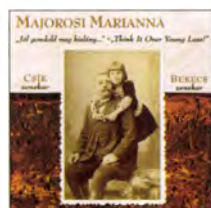

KISS FERENC
SZERELLEM HAVA
Etnofon
●●●●●

„...mi is lesz velem, ha elveszítem az érzést. Elfelejttem, hogy milyen szerelmesnek lenni.”

Kiss Ferenc a magyar feldolgozott népzene emblemikus alakja (Vizöntő, Kolinda). Most harmadik szólólemezének örvendhetünk. A kiadvány szemre is gyönyörű. A korongon hallható legtöbb dal könnyekre fakaszt, némelyikük katartikus, de van kommerszbe hajló is. Utóbbi például az „A pünkösdi róza” népdalfeldolgozás, amelynek pikáns dór hangsora számomra nem indokolná a lágy harmonizálást. De ez egy nagyon személyes album, itt muszáj a szövegekre figyelni. Kiss Ferenc a magyar népköltészethez tökéletesen hasonló stílusban ír. Ennél azonban sokkal messzebb megy, ugyanis a dalok közt sokban legalább kétféle nyelvi réteget használ. Ez természetes is egy nagyvárosi bujdosónál, hiszen nyelvünk nem tisztán népi vagy urbánus. Úgy érzem azonban nem tisztán egyes profán szövegek, hétköznapi kifejezések nem mindig párosíthatók az emelkedett, archaikus népi nyelvvel. Erre jó példa a „Bot és róza” kompozíció, amelynek szövege (amellett, hogy élet-szerű) megöli az addigi megható hangulatot, ezzel éppen a lemez addigi erőnyeit nullázza le. Egyébként Kiss bűgő bariton hangja kellemes, és bár énektechnikája nem tökéletes (erőltetett vibrató), egészében véve mégis nagyon kifejező. A nő szerepében Palya Beát halljuk, akinek nem könnyű a feladata: mátká, feleség, szerető, hisztérika egyszerre. Őt hallgatva fordított az érzésem, technikailag kifogástalan, dallamformálása, intonációja profi, mégis valamilyen megmagyarázhatatlan modorosság miatt nem érthető a szövege. Mindezekkel együtt kincs ez a lemez, a trubadúr bebizonyítja, hogy mesterien tud szólni a legellentmondásosabb, legvégteteesebb és legszebb emberi érzelméről.

Pödör Bálint

MAJOROSI MARIANNA
JÓL GONDOLD MEG KISLÁNY
FolkEurópa
●●●●○

A lemezborító a békebeli időket idézi, a lemez belseje viszont kortól függetlenül örökérvényű igazságokat jár körbe: a házasságot a lány szemével. Majorosi Marianna Jól gondold meg kislány című albumának sajátos témát választott, s ezzel igazi női lemezt alkotott, ilyen megközelítésben mindenképpen az elsőt a népzene területén. A dalok kiválasztásánál mindenre gondolt, nemcsak a csalódásra és a boldogságra, hanem a halálra, a vénlány sorsra is, s észrevétlenül beletette azokat a mély és kifejezetten női érzéseket is, amelyek átszövik az esküvővel kapcsolatos egyszerre boldog és szomorú, reménytelen és aggódo lelkiállapotot. Mindezt szép hangon, izléseesen tálalva, egy, a jegyességtől a lakodalomig tartó eseménysorra felfűzve.

Ami azonban az erénye, az a hibája is: mivel kifejezetten női lemez a szó legszorosabb értelmében, nehezen érthető és nem igazán élhető át az erősebbik nem számára. PE

NINCS PUSZTINA
BÉKERÍTVE
ÜNNEPEK ÉS HÉTKÖZNAPOK MOLDVÁBAN
Etnofon Records
●●●●●

Alapos és komoly gyűjtés előzte meg a lemez kiadását, hiszen a dupla CD a teljes évkörön végig megy. Érdekessége és különlegessége, hogy nem különíti el egymástól azt, ami különösen a vallásos Moldvában szétválaszthatatlan: az egyházi ünnepekhez kötődő szokásokat, énekeket és archaikus imádságokat és az ünnepek közti hetek, a mindennapok eseményeit, táncalkalmait, a meséket, a mondákat, a hiedelmeket. Gregorián tematikájú, egyházi jellegű lemez több is jelent már meg a moldvai népzenei örökségből, ez azonban helyrebillenti a mérleg serpenyőit azzal, hogy egymás mellé emeli a ráolvasást az Úrangyalával, amelyek a valóságban is sokszor akár csak néhány perc különbséggel hangzanak el ugyanannak az asszonynak a szájából. A két lemezt végighallgatva valóban a lehetőségekhez képest a legteljesebb kép rajzolódik ki a moldvai hagyományról, s egységbe összeállva jobban megérthetjük, miként szövi át egymást hit, vallás, munka, szórakozás. PE

LOVÁSZ IRÉN
FELLELŐ
Hungaroton Classic
●●●●○

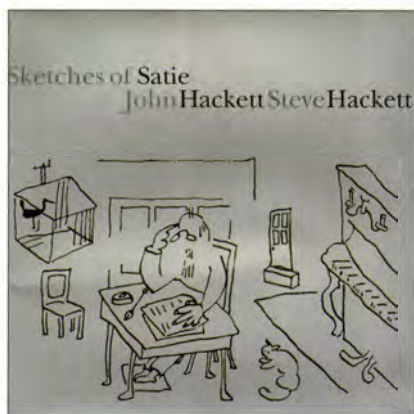
A muzsikusok fölöttébb kedvelik mifelénk azt a világizenei koncepciót, amit legegyszerűbben úgy nevezhetnénk: régi dalok új kontórszobában. Nem állítom, hogy Szörényi Levente találománya a dolog, de talán ő lehetett az első, aki ilyen produkcióval (Karácsonyi- és Szerelmeslemez) állt elő cirka negyed százada. Azóta már a közönségnek is bőven volt alkalma megszokni, olykor megkedvelni a hol popos, hol jazzes, hol valami egyéb másra emlékeztető adaptációkat. A sokszínű, néha szélsőséges fordulatoktól sem mentes feldolgozások az előadók stílusbeli mozgásterét tágitják, ötleteiket, látens zenei vonzalmaikat hozzák felszínre. A ma már „mindent szabad” érzet közepette elsősorban izlés, illetve alkat kérdése ezen produkciók szubjektív megítélése. A kérdés csak az, hogy szórakoztatni akarnak-e, vagy valami nemesebb szándék motiválja az ilyen projekteket. Mert ha csupán az előbbiről van szó, ártalmatlan, akár szerethető játéknak is felfoghatjuk... ML

FAIRUZ
THE LADY & THE LEGEND
Manteca – Indiego
●●●●○

A libanoni Amalia Rodriguez – gondolom, miközben hallgatom az énekes diva, Fairuz Best of...-válogatását. Alighanem csak a bejrúti ötvenes és hatvanas évek felvilágosultabb miliője kínálhatott lehetőséget arra, hogy egy női énekes karrierje eljuthasson a nemzetközi hírnévig. Fairuz keresztény családból származik, és ez alighanem meghatározza egész stílusát, és talán lehetőségeit is. Zenéjének hangszerelése alapvetően európai jellegű, dalai viszont a helyi fordulatokat, ízeket idézik – és persze nem utolsósorban arab nyelven szólnak. Itt-ott gyönyörű, melankolikus témákról van szó, amelyek érzelmi világa érdekes párhuzamot mutat a portugál fadóéval. Ritkán hallani arab dalokat zongora és rézfúvós kísérettel, de a lemez nem csak ezért érdemel figyelmet: Fairuz, az arab világ egykori sztárja, „a Hold szomszédja, a csillagok nagykövete” a tanú arra, hogy az arab kultúra hihetetlenül értékes, páratlan hagyományokkal rendelkezik.

HKM

**JOHN AND STEVE HACKETT
SKETCHES OF SATIE**
Gramy Records (analog felvétel)
●●●●○

A zene-, vagy inkább hangfelvétel-gyűjtő inyenckek közül sokan kincs vadászokként térnek vissza a bakelit-hanghordozókhoz; különösen a megkímélt, régi lemezeket tartják nagy becsben. Nem biztos, hogy csak hóbortról van szó – még ha nem is hallja mindenki a CD-hez viszonyított hangzásbeli különbséget –, inkább lélektani jelentősége van ennek a régi technikának. Ugyanis ezekre a lemezekre vigyázni kell, csöppet sem mindegy, hogy hogyan kezeli büszke birtoklója. Ezúttal vadonatúj LP-vel van dolgunk. Mint az már sejtethető, némiképp a megörökített produkció értékelését is befolyásolhatják az analóglemez technikai, gyakorlati, sőt érzéki jellegzetességei. Azáltal pedig, hogy Erik Satie-darabokat tartalmaz a fekete korong, halmazottan érzékinek minősíthetjük a szóban forgó hangfelvételt. A múlt század elején alkotó, kissé elmentmondásos életművet hátrahagyó szerző zenéje ma már talán besorolható abba az amorf kategóriába is, melyet úgy hívunk: világzene. Eredetileg kávéházi zongoradaraboknak szánt zenei vázlatok fuvola-gitár duó átíratait őrzik a mikrobarázdák, az angol Hackett-testvérpár tolmácsolásában. A végeredmény zavarba ejtő. Tudniillik ami (és ahogyan) megszólal annyira szép, hogy ilyen már nincs is. Ez szó szerint értendő; a valóságban nem létezik olyan terem, olyan akusztikai környezet, melyben a fuvola- vagy gitárhang ennyire éterien lebegne. Vagyis... talán a kelleténél kicsit több a technikai manipuláció – analóg felvétel ide vagy oda. Ugyanakkor képzelenség nem szeretni ezt az opálosan ragyogó zenei világot. Vonzza, önmagába oldja a naiv – különösen széplelék – hallgató figyelmét; ahogy az idillire színezett, paradicsomi tájakat ábrázoló képeslapok. *Matisz László*

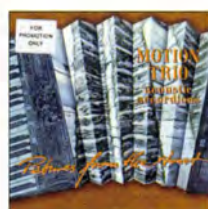
**ANDREW LLOYD WEBBER
AZ OPERAHÁZ FANTOMJA**
Sony-BMG
●●●●●

Bár a filmadaptáció rendezője Joel Schumacher és a zeneszerző Lloyd Webber szerint ez a produkció nem azonos a színpadi zenésjátékkal, alapjában véve persze mégis az. Mert akármilyen monumentális látványvilágba kerül a Fantom a film által, számunkra a lényeg Lloyd Webber világsikerű zeneműve. Ebben a vonatkozásban csupán annyi a különbség, hogy a szerző egy plusz dallal toldotta meg a filmes változatot. Ez a produkció sem teátrálisabb, operettesebb, mint a többi ismert Webber-musical, de nem kizárt, hogy egyesekben könnyebben felidéződik a sztorinak sem jelentéktelen produkció. A zenét, a betétdalokat, a bombasztikus nyitómotívumot illetően nem mehetünk el szó nélkül a szerző kivételes tehetsége mellett. Webber legalább egy Puccini-formátumú zeneszerző, ha nem egyenesen az egykori olasz mester kortárs alteregója. Sokkal inkább mai opera az, amit ő csinál, mint a magukat magasabb rendű kasztokba képzelő, „komoly” kortárs operaszerzők ismeretlen művei. *ML*

**AGOSTONES
ÖRDÖGBOMBA**
Etnofon Records
●●●●○

Nem Ágoston Béla újabb vicce a nyárspolgárokat pukkasztó ördögbomba, hanem egy valódi, finom süti – a nagyi receptje szerint! A kiváló szaxofonos és dudás most is a rá jellemző iróniával muzsikál legújabb lemezén. Stílusa csapongó és eklektikus, de egyéni. Kompozícióiban magyar népdalok, dallamtrédékek jelennek meg. Ezek előadásmódja néhol hagyománytisztelő, máskor avantgárd és parodisztikus. Főként a hallgató érzékenységén, humorérzékenyen múlik, hogy elfogadja-e ezt. Nem tűnik ki, vajon a szerző-előadó az adott magyar népi témát figurázza-e ki, vagy saját magát, vagy másokat. Némelyik dal vicces (Szent Iván napi köszöntő a Jézus Krisztus Szupersztár dallamára), némelyek (Magyar anya) nevétségesek. A hangszeres számokban – amelyekben nagyszerű jazz, rock, blues szövegeket hallhatunk –, ez nem zavaró. Az énekes teljesítmények viszont lerontják a jól induló album összehatását. *PB*

**MOTION TRIO
PICTURES FROM THE STREET**
Asphalt Tango – Varga
●●●●○

A krakkói fiatalokból álló harmonika-trió lemeze kérdőjelek egész sorát hagyja maga után. Ismeretes a hangszer kultusza, amely Oroszországra, a balti államokra és Lengyelországra egyaránt kiterjed. A harmonikának hatalmas virtuózai vannak, akik az ismert benne rejlő, széles érzelmi és technikai spektrumot szinte teljes egészében kimerítették. Ezek után kiadni egy olyan lemezt, amelyen három fiatal kizárólag a saját szerzeményeit mutatja be, kockázatos vállalkozás. A lemez tanúja annak, hogy a harmonikát a fiatalok is kézbe veszik, és a hangszer stílusát a XXI. században is továbbfejlesztik. A dalokban három harmonika egymást kiegészítve építi fel a szólamokat, amelyek azonban sem virtuozitásában, sem elmélyültségben nem érik el a kívánt mércét. Tehetséges fiatal előadók hibátlan játékát hallhatjuk ugyan, de ezen felül úgyszólván semmi egyéb részletet nem találtam, amely megragadja a figyelmet. Harmonikarajongók előnyben. *HMK*

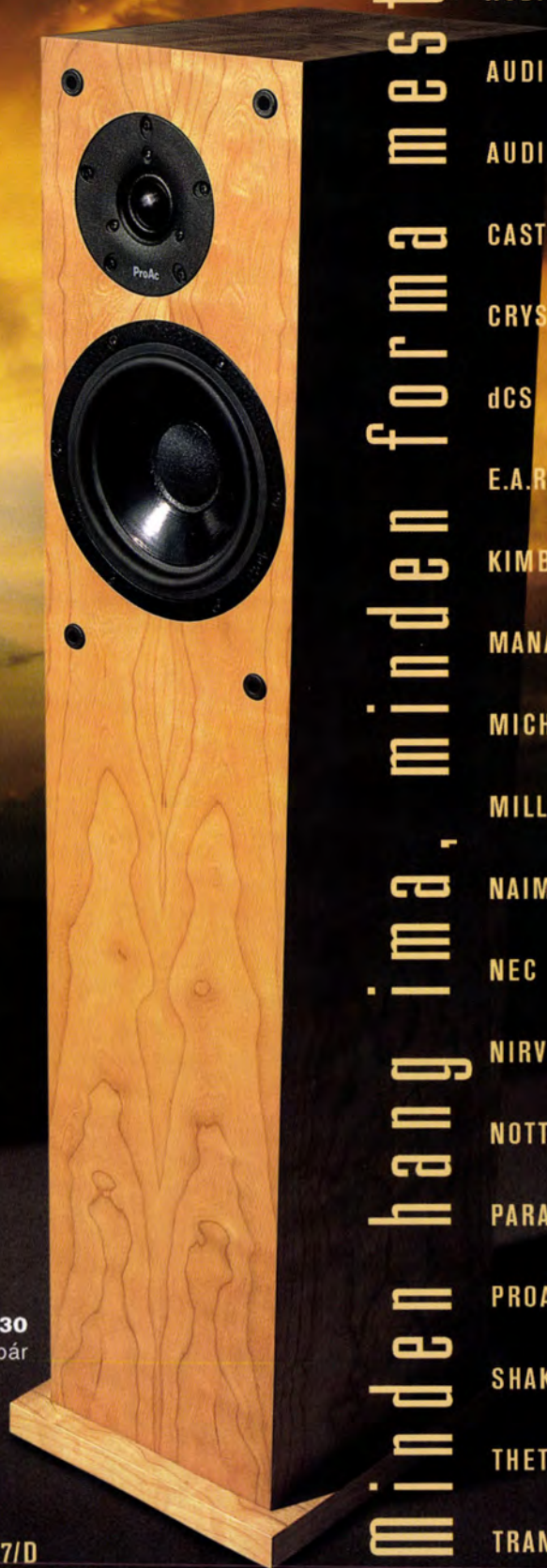
PUTUMAYO PRESENTS MALI
Putumayo – Indiego
●●●●○

Mali Afrika azon kevés országainak egyike, amelyben nem zajlik polgárháború, sőt az ott élő törzsek igen jó kulturális kapcsolatokat ápolnak. A XIII. századra datálható a térség államainak összefogása, ugyanúgy, mint a griot (zenész-történetmondó) tradicionális hangszerek jelenléte, mint a gitárféle ngonit, a xilofon családjába tartozó vagy a hárfára emlékeztető kora. Ezt a régmúlt emlékeire épülő sokszínűséget próbálja meg bemutatni a CD, több-kevesebb sikerrel. Furcsa, hogy egy ilyen válogatás mellőzi a manding zene egyik legismertebb képviselőjét, Salif Keita-t, igaz, cserébe két számmal szerepel Habib Koité és zenekara, a Bramada. Összességében a lemez anyaga inkább a pop hatását tükröző városi tánczenékkal, mintsem az afrikai folklórral ismeretterti meg hallgatóját. A mélypont Mamou Sidibé Basa Kele című száma, a maga nyolcvanas éveket idéző dobgep kíséretével. Ez az anyag az elmúlt évek fogyaszthatóságára törekvő etnikus zenéinek sorába illeszkedik. *PA*

ProAc
perfectly natural

„Könnyed, minden doboz okozta színezettségől, erőlködéstől mentes hang, részletgazdag és édes középtartomány, sok térrel az előadók körül. Robosztus mélyek, olyan kiegyenlítettséggel, amely határtalanul élvezhető.”

Response D38 hangfal
Soundstage, 2004.

ProAc Studio 140
540 000 Ft/pár

ProAc Studio 130
420 000 Ft/pár

„Minden hang ima, minden forma mester”

ACCUPHASE

AUDIENCE

AUDIO RESEARCH

AUDIO REFINEMENT

CASTLE

CRYSTAL CLOUD

dCS

E.A.R. YOSHINO

KIMBER KABLE

MANA ACOUSTICS

MICHELL

MILLER & KREISEL

NAIM

NEC

NIRVANA

NOTTINGHAM

PARASOUND

PROAC

SHAKTI

THETA DIGITAL

TRANSFIGURATION

PP AUDIO

PENNA-POOR KFT.
1025 Bp. TÖRÖKVÉSZ ÚT 95-97/D
Telefon: 325-8772, Telefon/fax: 325-9430
E-mail: ppaudio@axelero.hu www.ppaudio.hu

Tiszta és gazdag, intim és monumentális hangzás

Négy vélemény a Nemzeti Hangversenyteremről

A próbaüzem után, március 14-én hivatalosan megnyílt Művészetek Palotájával kapcsolatban már sokféle tapasztalatot szerezhettek fellépő művészek és a közönség is. A Nemzeti Hangversenyterem létrejött korszakos jelentőségű a magyar koncertéletben, ez nem vitatható. A személyes tapasztalatok mégis eltérők a teremről, amint ez az általunk megkérdezett négy kiváló zeneművész – Záborszky Kálmán, a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola igazgató-karmestere, Kovács László, a Miskolci Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője és zeneigazgatója, Gulyás Dénes illetve Sebestyén Márta énekművész – véleményéből is kiderül.

Záborszky Kálmán

„Hangversenyünket még a hivatalos megnyitás előtt, az akusztikai próbák idején adtuk. A műsort úgy állítottuk össze, hogy – A végzet hatalma nyitány kivételével – olyan művek hangozzanak el, amelyeket más hazai hangversenyteremben nem is mertünk volna műsorra tűzni. Boito Mefistofele című operájának prologójában a hatalmas méretű zenekar mellett 350 tagú kórus is megszólalt, Mahler első szim-

fóniája pedig az ugyancsak nagyméretű zenekar mellett a hangzás áttetszőségét, plaszticitását tette próbára.

A próbák és az előadás alapján a teremről csak a legjobbakat mondhatom. A Mahler-műben szinte valamennyi hangnak külön jelentősége van, és ezek a belső finomságok kitűnően érvényesültek. A Mefistofele óriási hangzástömbjét a terem jól befogadta, mindhárom mű pianissimói csodálatosan érvényesültek. Ha a termet általánosságban kellene jellemeznem, akkor nem is a fortissimók kiteljesedését, hanem inkább a pianissimók tisztaságát, körvonalazottságát említeném.

A próbák során a zengőkamrák ajtaját többször is állítottuk. Ezt látva Russell Johnson, a terem amerikai akusztikus tervezője azzal tisztelt meg, hogy feljött hozzám a színpadra, és a beállításához tanácsokat is adott. Láthatóan jóleső érzés volt számára, hogy a terem egyik nagy lehetőségét, a tág határok között változtatható akusztikát értékeltük.

A próbán résztvevő diákjaink és közreműködőink – teremakusztikai gyakorlatként – egy általunk készített, szakszerű akusztikai tesztlapot is kitöltöttek, amelynek értékelése még tart. Az eredményeket komolyan vesszük, mert diákjaink akusztikai tanulmányokat is folytatnak, a hangzást érintő fogalmakkal tisztában vannak. Annyi már kiderült, hogy a vélemények javarészt pozitívak, ami még esetleg nem száz százalékos, azt az azóta végzett és jövőbeni finomítások várhatóan megoldják.

A terem zenei életünkben rendkívül jelentős, és a mi koncert-programjainkat is kedvezően befolyásolja, hiszen most már Budapesten bármilyen összeállítású zenemű kitűnő akusztikai környezetben megszólaltatható.”

Kovács László

„Eddig két alkalommal dolgozhattam a Művészetek Palotájában, még a próbaüzem alatt a Nemzeti Hangversenyteremben a Miskolci Szimfonikusokkal Csajkovszkij, Saint-Saëns és Mendelssohn

műveket adtunk elő, a Fesztivál Színházban pedig Eötvös Péter Le Balcon című operáját dirigáltam. A főpróbánk alatt a hangversenyteremben Russell Johnson is jelen volt, de sajnos nem volt rá módunk, hogy aktívan közreműködhessünk a terem hangolásában. Az akusztikusok munkamene-
tének megfelelően ekkor épp teljesen ki voltak nyitva a zengőkamrák, ami azt eredményezte, hogy mezzofortnál hangosabban nem tudott megszólalni

a zenekar. Mégis nagy élményt jelentett számunkra a februári koncert, és biztos vagyok benne, hogy ha már kellő számú mérést elvégeztek a szakemberek, le tudják majd szűrni a megfelelő következtetéseket, és hosszú távon minden előadás az optimális beállításokkal fog zajlani.

A terem egyébként már méreteinél fogva is lehangoló, a benne megvalósuló hangtisztaság pedig páratlan. Azt a dinamikai hatást nem várhatjuk tőle, amit a Zeneakadémián megszoktunk, cserébe minden szólam gyönyörűen elkülönül egymástól, és a pianissimók is tökéletesen betöltik a termet. Szokatlanul nagy méretű a színpad, azt is meg kell tanulni, hogyan érdemes elhelyezkedni rajta. Mi a miskolciakkal nem a legszerencsésebben ültünk le. Az ez alkalommal indokolatlanul megnagyított pódiumon közvetlenül a rivaldavonalban helyezkedtünk el, ahelyett, hogy csak a hátsó félkörívet használtuk volna, ahonnan jobban előrevetül a hang. E tapasztalat birtokában azonban a jövőben már ügyesebben tudjuk kialakítani az ülésrendet.

Meglepő módon a kamarazene is tökéletesen megél a teremben – hallottam Daniel Barenboimékát az előadásuk előtt a Pisztrángtőst próbálni, és nagyszerűen betöltötték a termet. A legjobban az oratorikus művek esetében működik a terem: Mahler, Bruckner darabjaihoz vagy Verdi Requiemjéhez a legideálisabb talán, de akár a félig vagy teljesen hangosított produkciók is remekül megszólalhatnak benne. Ez utóbbiakhoz, például jazzkoncertekhez a Zeneakadémia nem volt megfelelő; zúgott-búgott, minden hangszer „összeszólt” benne, elveszítette a zene a kontúrját.

Nemcsak a színpadon játszani, de a nézőtérben ülni is kivételes élményt jelent a Nemzeti Hangversenyteremben. Kicsit halkabban szól itt a nagyzenekar, legalábbis a mi Zeneakadémiához szokott fülünknek. Manapság minden érzékszervünknek magasabb az ingerküszöbe: nagyobb hangerőt igénylünk, sőt az is megfigyelhető, hogy sok karmester indokolatlanul gyors tempót diktál, nagy gesztusokkal vezényel, mintha ezen múlna a koncert sikere, közben a mű megformálása pongyola marad. Ez sajnos kortünet.”

Gulyás Dénes

„Nagyon kellemes élmény volt számomra a Nemzeti Hangversenyteremben énekelni április 2-án Bartók Cantata Profanáját. Nagyon jó a terem akusztikája; különösen a színpad egy bizonyos pontján, ott, ahol a fúvósok helyezkednek el, száll a legszebben a hang. Ezért az előadáson is a kórus és a zenekar között foglaltunk helyet

Kálmándi Mihállyal. Szerencsére elég nagy a színpad ahhoz, hogy ezt meg lehessen tenni.

Úgy érzem, mindent tud a terem, ami elvárható. Ehhez hasonló helyeken énekeltem Tokióban, Le Havre-ban, Párizsban, New Yorkban. Noha reálisan nem lehet összehasonlítani ezeket egymással és a miénkkel, az a fajta különleges „zamat”, amit az új koncertteremből hiányolok, megvan a Zeneakadémiában. Talán a korának, a benne felcsendült számtalan darabnak köszönhetően. Reméljük, hogy idővel majd a Nemzeti Hangversenyterem is egyedivé érik.

Rendkívül fontos egy énekes számára, hogy képes legyen kontrollálni a hangját, hogy a visszaverődő hang segítségével meg tudja ítélni, hogyan szól a térben. Ez a fajta biztonságérzet elengedhetetlen, és ezt teljes mértékben megadja a terem. Kedvezők a tapasztalataim a tekintetben is, hogy a zenekar és az énekes hangja jól elkülönül egymástól, nincs szükség erőlködésre, nem kell túlkiabálni a hangszereket.

Nagyon szívesen adnék itt dalestet is Schubert, Richard Strauss, Brahms, Schumann műveiből – a dalestek amúgy is ritkaságszámba mennek manapság –, mert méretei ellenére rendkívül intim hangulatú tud lenni a terem, még a pianissimók is jól hallhatók a nézőtér bármely pontján. S ha dalest még nincs is tervben, öszszel Richard Strauss Elektra című operájában újra felléphetek a Nemzeti Hangversenyteremben.

Összegzőként azt mondhatom, rendkívüli előrelépést jelent a magyar koncertéletben, hogy az értéket hordozó kultúra bemutatására létrejött a Művészetek Palotája, de arra is gondolni kell, vajon huszonöt év múlva lesz-e, aki megtölti a termeit. Generációnként fiatalok újabb és újabb generációit kell felnevelnünk.”

Sebestyén Márta

„Egy ilyen méretű teremben színpadra lépni egyfajta sokkhatást jelent. Én legalábbis így éreztem, amikor az első fellépésem alkalmával megláttam, hogy teljesen tele vannak a széksorok. Később ez a feszültség persze oldódott, mégis zavart, hogy nem látom az emberek arcát, hogy nem érzem őket. Azután furcsamód kiderült, hogy mégis lehet 1700 emberrel is együtt lélegezni, és ha közülük mindenki csak kicsit tapsol, az rögtön hatalmas tapsorkánná dagad. Ez aztán euforikus érzést ad. Amikor először énekeltem a nagyteremben – Bartók és Kodály műveit, gyűjtéseit –, sokan voltak a színpadon: a Danubia Szimfonikus Zenekar Héja Domonkos vezetésével és Jandó Jenő, valamint a Muzsikás Együttes.

Az első látogatásom a palotában néhány nappal a koncert előtt volt: a Fesztivál Színházban láttam Monteverdi Orfeóját. Gyönyörű volt az előadás. Az énekesek minden erőlködés nélkül frazeáltak, a legapróbb trillának is jelentősége volt, mert mindezt lehetővé tette a terem akusztikája. Ezek után nagyon kíváncsi voltam a hangversenyteremre, de csak a nézőktől kaptam visszajelzéseket a hangzásról. Mi úgy tapasztaltuk, hogy a színpadon nem mindenütt hallják jól egymást a muzsikások, nem tudják tökéletesen kontrollálni magukat, ami tud némi zavart okozni. Erősítést kellett alkalmaznunk, ez a felállásból következett, én viszont nem szeretem a monitorok dobozhangját. Egy homogénebb összeállításnál (egy szimfonikus zenekarnál vagy például a King's Singers esetében) szükségtelen a hangosítás. Jó lenne egyszer így énekelni a teremben.

Nagy megtiszteltetésnek éreztem, hogy Zoboki Gábor felkérésére részt vehettem a terem hangolásában. Kíváncsi volt a véleményemre, és arra, hogy egy szál hang hogyan él meg ebben a hatalmas teremben, amelyhez fogható akusztikájú térben én csak Japánban, a sizuokai koncertteremben voltam.

Óriási öröm, hogy megnyílt a Művészetek Palotája, és benne a Nemzeti Hangversenyterem, noha nem hiszem, hogy sokat fogok itt fellépni, hisz a műfaj, amelyet én képviselek, intimebb hangulatot kíván. Mindenesetre Kiss Imre vezérigazgató ragaszkodik hozzá, hogy a 30 éves jubileumi koncertem itt legyen. Úgy tervezem, hogy hallgatóként gyakran eljövök, mert az a hangélmény, amelyben a közönségnek része van a teremben, igazán egyedülálló.”

Bércesi Barbara

Előadónak és közönségnek egyaránt meg kell tanulnia, ez a terem másként szól, mint a Zeneakadémia

Fotó: Gramofon-archív

Rendezői-hangmérnöki alázat és leleményesség

Gondolatok a hangfelvételek hangzásegysúlyáról

Korábbi számainkban már írtunk a hangfelvételek szubjektív megítéléséről, s ennek keretében bemutatuk a teremérzetet és a sztereóhatást. Sorozatunkat a Nemzeti Hangversenyterem felavatása kapcsán megszaktítottuk, mert akkor fontosabbnak éreztük, hogy rovatunkban a zenei célú termekről szóljunk. Most visszatérünk a hangfelvételek elemzéséhez, így az alábbiakban a hangzásegysúly kérdéseivel foglalkozunk.

Leopold Stokowski 1943-ban így emlékezett vissza a Fantázia című film zenefelvételére: „...A film számára készülő zene rögzítése igen jó minőségű lehet. Olyannyira, hogy a rögzítés során ki lehet hozni a zenének a hangzás teljes gazdagságával összefüggő, koncertteremben alig vagy egyáltalán nem hallható sajátosságait is. Beethoven Pasztoráljának zivatar-tételében van néhány igen intenzív, sürgető, izgatott kifejezésű, fagottra, klarinéra és oboára komponált dallam. Ezeket a koncertteremben szinte egyáltalán nem lehet hallani, mert a zenekar többi része hangosan és zabolátlanul játszik. A Fantáziában meg tudtuk adni ezeknek a jelentékeny dallamrészeknek az őket megillető hangszlyt azáltal, hogy a fagottra, klarinéra és oboára írt dallamvonalakat mintegy ráemeltük a zenekar többi részére, anélkül, hogy elerőtlenítettük volna a vönös hangszerek rohanó, viharos zenéjét. A hangszelés egyensúlyának belső hiánya miatt korábban ezeket a dallamokat sohasem hallottam hangzásbeli jelentőségüknek megfelelően kiemelve.”

Megváltozott arányok

A zenei előadás egyik lényeges alkotóelemét a hangzásegysúlyt veti fel írásában Stokowski. Sietve tegyük hozzá, hogy itt a „hangszelés belső egyensúlyának hiánya” helyett sokkal inkább arról van szó, hogy Beethoven után a zenekari létszámok és teremméretek jelentősen megváltoztak, és a hangszerek hangerőssége aránytalanul növekedett. A megnövelt hangerősségű és létszámú vonóskarral, vagy más esetben az erőteljes rézkarral lényegében ugyanaz a fafüvőskar állt szemben Beethoven Stokowski korában. Stokowski – a hangfelvétel egyik nagy elkötelezettjeként – a technikában látta a kérdés megoldását. Vélekedése témánk szempontjából azért jelentős, mert az előadóművészet oldaláról ismerte fel, hogy a hangkeverés segítségével – legalább a felvételeken – az arányok megváltoztathatók, jó esetben helyreállíthatók.

A kialakult hangzásbeli aránytalanságokkal már korábban Mahler is foglalkozott, de ő – mivel a hangkeverés akkor még ismeretlen

volt – a klasszikus művek áthangszelésével törekedett az általa megfelelőnek ítélt arányok megvalósítására, és saját műveinél is ezt a célt szolgálták például az emelt hangszerfőcsékre vonatkozó előadási utasításai. Jóllehet áthangszeléseit nem fogadta egyöntetű elismerés, ő maga mégis azt nyilatkozta, hogy hálával gondol azokra a művészekre, akik majd később az ő műveit igazítják hozzá az utókor hangversenytermeihez.

A XX. század második felében kibontakozott historikus irányzatok jelentősége is – sok

egyéb mellett – abban rejlik, hogy felhívta a figyelmet a korabeli, (vagy annak vélt) hangzásarányokra, azok megváltozására, s a megoldást a régi hangszerek, előadói létszámok és a megfelelő akusztikai környezetek alkalmazásában látta. Az így létrejött, a megszokottól gyakran jelentősen eltérő arányokkal megszólaló hangzáskép néha valóban egészen más oldalról mutat be még egy-egy jól ismert zeneművet is, annak olyan rétegeit is feltárva,

melyek a modern együttesek elfedési viszonyai között esetleg rejtve maradnak, vagy csak nagyon különleges akusztikai körülmények között érvényesülnek. Az sem véletlen, hogy a historikus szemlélet elterjedésében a hangtechnika – többek között éppen a hangzásarányok könnyebb megteremthetősége révén – mindenkor jelentős szerepet játszott.

A hangkeverés egy további indoka pszichoakusztikai természetű. Köztudott, hogy élő hallgatáskor az érzékelt hangzásegysúlyt látásunk és hallásunk bonyolult összefüggései együttesen határozzák meg, ami elsősorban az irányhallásunkban, de emellett az arányok érzékelésekor is jelentkezik. Bár a hangversenytermekben az előadók az adott akusztikai körülmények között általuk leg-

jobbna ítélt hangzásegysúly beállítására törekednek, (amikor pl. egy zenekari mű előadásakor a szólóhangszer erősségét megnövelik), ám ennek érzékelését ilyenkor a közönség és a művészek közötti vizuális kapcsolat is segíti, hiszen a nézőtér soraiból a szóló hangszere tekintve annak hangját a hallgató mintegy „kiemeli” a teljes hangzásképből. (Ismert, hogy egy morajló tömegből is jobban „kihalljuk” annak a személynek a hangját, akire éppen rátekinünk.) Analitikus, intenzív zenehallgatás közben tekintetünkkel úgy járjuk körbe az együttest, mint ahogyan kamerákkal a televíziós hangversenyek közvetítésekor a képrendezők. Akusztikai oldalról ugyanezt teszik a zenei rendezők is, amikor „megemelik” a fontosabb szólamokat, segítve ezzel a rádió- vagy hanglemez-hallgatót, akinek az együttestel való kapcsolata csupán akusztikai

Works for timpani and orchestra

Georg Druschetzky

Zoltán Rácz – timpani
Lajos Lencsés – oboe
Erdődy Chamber Orchestra
Zsolt Szefcsik – leader
conducted by György Vashegyi

Novalis 28 150 035-2
DIGITAL RECORDING

J.S. Bach
Brandenburgische Konzerte 1-6
The Brandenburg Concertos Les Concertos Brandebourgeois

Wiener Akademie
Vienna Academy of Original Instruments
Martin Haselböck

The Loudspeaker Technology Company

Clarity – a 2003/2004. év legjobb hangszórója
(European Imaging and Sound Association)

EISA-díjas termék a Limar Audio kínálatában

Mark Levinson, Linn, Conrad-Johnson, VTL, VAC,
Martin-Logan, SME, Metronome, Benz-Micro, Revel

Bemutatóterem: 1137 Budapest, Szent István krt. 12., I.em. 4/a.
Telefon: 329-2980, 359-3136, 359-3137 | e-mail: jambor@limar.hu

Limar Audio
www.limar.hu

jellegű. Vagyis egy felvétel hangzásegysúlyának beállítása többek között azt célozza, hogy a hallgató a vizuális kapcsolat nélkül is biztosan „tájékozódjon” a mindenkor hangzsképen.

Értelmező hangkeverés

Ezt a célt valósította meg például a Magyar Rádióban a monokorszak utolsó évtizedeiben alkalmazott értelmező hangkeverés is, amely a kottakép alapján ütemről-ütemre követte a szerző és az előadó üzenetét, kiemelve a lényegesebb szövegeket. A hangkép ez a felfokozott értelmezés már nem annyira jellemző, hiszen a sztereó hangkép eleve áttetszőbb, emellett a „belekeverések” az irányok stabilitását is megzavarhatják.

Szintén a hangzásarányok szolgálik egy felvételi hangkép tetszetős megszólalását, s a művészi újjáteremtés filozófiája – a tradicionális határokon belül – a készítőnek itt is szabad kezet biztosít egy-egy szólam kiemelésétől annak beágyazásáig. Ezért az arányok igen változatosak lehetnek: felfogás kérdése például, hogy a vonóskarhoz képest a fafűvők a hangkép távolabbi síkjából lényegesen halkabban szólalnak-e meg, vagy éppen ellenkezőleg, azokat olyannyira közel hozzuk a hallgatóhoz, hogy még a levegő és a billentyűk zaja is hallható.

A felvételi hangzásegysúly beállításának eszközei – természetesen a mindenkor elsődlegesnek tekintett előadói szándék mellett – az arányokat is figyelembe vevő ültetés, valamint az alkalmazott mikrofon- és keveréstechnika. A keverőasztalok megjelenését és a több mikrofon alkalmazását is az a felismerés siettetett, hogy a stúdiókban megszülető arányok egyetlen mikrofonon keresztül más

módon jelennek meg, mint ahogyan azt a karmester érzékeli. Kezdetben azt gondolták, hogy a stúdióban a karmester közelében elhelyezett mikrofon az általa érzékelt arányokat hűen továbbítja, tehát e kettő azonos lesz. Kiderült azonban, hogy a fül intelligens hallását a mikrofon nem képes helyettesíteni, ami abban nyilvánult meg, hogy – főként a kisebb stúdiókban – a távolabbi hangszereket a mikrofon már elmosódottabban, más arányokkal közvetítette. A Magyar Rádióban ekkor helyezték a karmestert egy olyan

zárt fülkébe, amelyből vezénylés közben csupán egy ablakon áttekinthetve tarthatta a kapcsolatot együttesével. A zenét nem élőben, hanem hangszóróból hallotta, s ha például egy szólót halkabbnak ítélte, akkor azt a zenekar felé azonnal jelezte, vagyis jelzései nyomán a zenekar eleve a mikrofon dinamika igényei szerint szólaltatta meg a művet. Szerencsére ez a „kísérlet” nem tartott sokáig, mert megszülethetett a végső és megnyugtató megoldás: a keverőasztal, amelyen a zenei rendező és a hangmérnök az izlésének, felfogásának és az előadók óhajának megfelelő hangzásarányt beállíthatja.

Amikor az élő koncerthallgatás és a hangfelvétel lehetőségeit hasonlítjuk össze, akkor az utóbbi egyik kedvező tulajdonságaként

is éppen a hangzásarányok könnyebb beállíthatóságát hangsúlyozzuk. Egy stúdióban készült operafelvétel esetén nem fordulhat elő, hogy az énekhangot a zenekar elnyomja, (ami élőben előfordulhat), s ezzel a kérdéssel a stúdióban az énekesnek nem is szükséges foglalkoznia, sőt a mikrofon előtt olyan visszafogott intimitással is megszólalhat, amilyenre a színpadon akusztikai okokból általában nincs lehetősége. Ugyancsak a keverés segítségével hozható az előtérbe az oratórius mű-

vek kórusa, amely élő hallgatáskor – főként az énekelt szöveg érthetőségét tekintve – gyakran csak nehezen tör át egy nagy szimfonikus zenekar hangfüggönyén. És hasonló módon segíthetők meg azok a hangszerek, amelyek nem a közönség irányában sugároznak: a legtöbb ültetési rend esetén ilyen a brácsa, amely a felvételeken sokkal markánsabban megjelenhet, mint élőben. Természetesen minél összetettebb az együttes, a hangzásegysúly is annál több vonatkozásban igényel figyelmet és beavatkozást, de akár egyetlen hangszernél is fontos szempontot jelent, mint például egy zongorafelvétel basszus-diszkant arányának beállításakor. Elmondhatjuk tehát, hogy a hangfelvétel készítés egyik legfőbb eleme a megfelelő hangzásarányok megteremtése.

A felvételi hangzásegysúllyal kapcsolatos konkrét példákat illetően nehéz a választás, hiszen szinte valamennyi felvételen tanúi lehetünk a rendezői-hangmérnöki alázatnak és leleményességnek, így most csak következzenek néhány (e sorok írójának is kedves) felvétel megemlítése.

Bach a második Brandenburgi versenyben különös szóló-összeállítást ír elő, hiszen a hegedű mellett a kor szinte leghalkabb hangszere, a blockflütét együtt szerepelteti az összehasonlíthatatlanul átütőbb hangú trombitával és az akkor még ugyancsak

DIVA UTOPIA BERYLLIUM

BERYLLIUM
TWEETER

POWER
FLOWER

7" MULTI-
LAYER CONE

új diva a színén!

főlényes technikája csak eszköz
a zenei tartalom és az érzelmek
kifejezéséhez

repertoárja évszázadokon ível át,
albinonitól frank zappáig

a diva zártkörű előadásokat tart
— előzetes bejelentkezés után —
a trombitás utcai auditoriumban

Focal.JMlab
the Spirit of Sound

teltebb hangú oboával. Bár mondhatjuk, hogy az olykor szélsőséges barokk ellentétek itt a hangzásegyensúlyban is megjelennek, a hangfelvételeken mégis szükséges e hangszerek elfogadható arányba állítása. E kérdést finom ízléssel oldja meg a Wiener Akademie felvétele (egyébként a hat koncertben Kertész István és Szűts Péter szólistikus közreműködésével), mert amellet, hogy a három fúvós hangszer arányos, a blockflöte még sincs túlságosan közel és a trombita túlságosan hátul. Nagyon szép, ahogyan a blockflöte időnként előbukkan az együttesből, finom tartózkodással imitálva az „erősebb” társak szólamát. Jó példa arra, hogy a dinamikai visszafogottság néha milyen hatásos lehet!

Nemrégiben jelent meg a Hungaroton gondozásában egy figyelemre méltó lemez, amelyen – világelső felvételként – Druschetzky üstdobversenyei hallhatók. Nem lehetett egyszerű feladat a zenekar-üstdob arány beállítása, hiszen az üstdob rendkívül tömör, átütő karaktere révén még a háttérből is könnyen „rátelepszik” a hangzásra. Itt azonban az üstdobok nem „kisérő”, hanem szólistikus szerepben jelennek meg, s a felvétel készítői nagyon érzékenyen, izléseesen oldották meg e nem mindennapi feladatot. Ugyancsak átgondolt hangerőarányban szólalnak meg az üstdobszólam hangmagasságérzetét segítő unisono hangszerek is, a hagyományosabb szólista-zenekar arány és az említett üstdob-zenekar arány különbözősége pedig jól lemérhető a lemezen hallható oboa-üstdob „kettősverseny” beállításán.

Nem hiba, erény

A hangfelvételi hangzásegyensúly jelentőségére meghatóan szép példa a Gyermekgyászadalok nemrég megjelent Deutsche Grammophon felvétele. Az ötödik dal felvételén a zenekar tomboló vihara olykor teljesen elnyomja az éneket, s ennek következtében ott a szöveg is alig érthető. Tisztán hangtechnikai oldalról ezt súlyos hangmérnöki hibának tekintenénk, ám a szöveg ismeretében ez az egyetlen lehetséges megoldás. A gyermekét gyászoló, olykor képzelt anya lelki tusáját, teljes elesettségét, a képzelet és a tragikus valóság párharcat ez a beállítás oly mértékben támasztja alá, hogy a látszólagos aránytalanság itt a dráma akusztikai megjelenítésének egyik fontos eszközévé válik. Egy visszafogottabb zenekari hangzás esetén a vihar nem az anya lelkében dülne, hanem annak csupán távoli szemlélője lenne, s Mahler csodálatos hangfestő effektusai sem érvényesülnének az azokat megillető mértékben. Általánosságban is elmondható, hogy a különböző ének-zenekar arányok drámai hatása is eltérő: mást sugall a zenekari hangzásból kiemelt „biztosan uralkodó” és megint mást az abba beágyazott énekhang.

A zenekar elé finoman kiemelt énekhang egyik szép példája Susan Graham legújabb, Poèmes de l'amour című lemeze, jól hallható, hogy ez a beállítás milyen közel hozza hallgatójához az énekhangot, azt az intim megszólalást, amelynek élvezetére csak a hangversenytermek első széksoraiban van lehetőség, miközben a zenekari kíséret pasztellszínei is csodálatosan érvényesülnek.

S szóljunk még egy Mahler-műről: egy emlékeztető párizsi koncertet követően magam is csak a hangfelvételekről érezhettem át igazán a hetedik szimfónia második szerenádjának mandolinját, azt az Andante amoroso hangulatot, amely e hangszer sejtelmes, de a keverés nyomán mindenkor jól érzékelhető hangjának is köszönhető.

A már említett értelmező keverést idézi fel az elmúlt év talán legszebb magyar felvétele, amelyen Kocsis Zoltán Bartók műveket vezényel. A felvételen a Concerto szólistikus hangszerei szinte barokkos hangzással jelennek meg, ilyen kézzel tapintható „felfokozott” közelségből a hangversenydobogóról nem is hallhatjuk azokat.

Már korábban is említettük, hogy a historizmus megváltoztatja a megszokott arányokat, s ezt a hangfelvételnek is hűen követnie kell. Az utóbbi évtized néhány jelentős Beethoven zongoraverseny kiadásából meghallgatva Robert Levin (vezényel: Gardiner), Schiff András (Haitink) és a közelmúltban megjelent

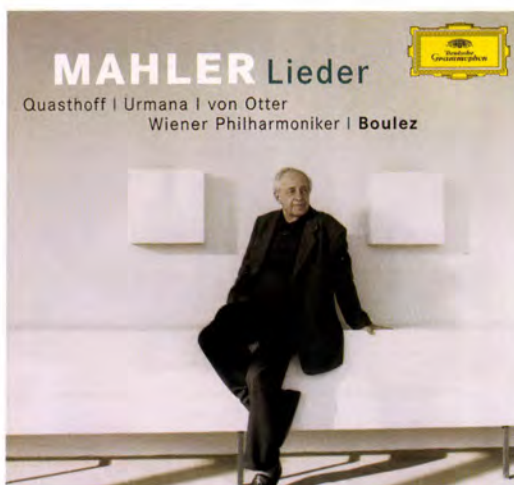
Argerich (Abbado) felvételeket, feltűnő különbségeket érzékelünk, különösen a historikus és a modern hangszeres felvételek között. A fortepiano halkabb megszólalása, gyengébb basszusa révén olykor úgy simul bele a zenekarba, mintha annak „csak” egy hangszere lenne, míg a modern hangszeres felvételek zongorája szólistaként tündököl. A hangerőarányok szempontjából ugyancsak érdekesek azok a törekvések, amelyek klaszszikus művek előadásakor

a modern zenekarban visszafogottabb natúr trombitákat, régi építésű üstdobokat alkalmaznak.

Ilyenkor megkérdezhetjük: melyik az „igazi” beállítás? Olyan nincsen, mert a lehetőségek tágak, s valamennyi felvétel arányai az adott körülmények között izlések, élményt adók.

A hangzásegyensúly, mint láttuk a hangkép belső arányait jelentő, ám az elemzésnél ugyanitt vesszük figyelembe a felvétel minden dinamikai tulajdonságát is, végső soron tehát a leghalkabb és legerőteljesebb részek hangosságának különbségét. Különösen a digitális technika megjelenése után ez az otthoni felvételhallgatás egyik kényes kérdésévé lépett elő, főként abban a tekintetben, hogy a digitális technika szinte korlátlan dinamikai lehetőségeit elbírja-e egy átlagos lakóhelyiség? Következő számban ezt a kérdést vizsgáljuk.

Ujházy László

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

bemutatja

FÖLDES ANDOR

(1913–1992)

világhírű magyar

zongoraművész

ritkaság-értékű felvételét

Igor Sztravinszkij, Samuel Barber
és Aaron Copland művei

Megvásárolható

a legjobb lemezboltokban

és közvetlenül a kiadónál:

Klasszikus és Jazz Lap-, Könyv-
és Hanglemezkiadó Kft.

1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Tel.: (06-1) 430-2870

E-mail: info@gramofon.hu

Klasszikus és Jazz

GRAMOFON

Igor STRAVINSKY
Piano Sonata

Samuel BARBER
Excursions

Aaron COPLAND
Piano Sonata

ANDOR FÖLDES piano

AUDITORIUM
Kft

1026 BUDAPEST, TROMBITÁS U. 26.

TEL.: 213-9655, FAX.: 214-5946

www.auditorium.hu

info@auditorium.hu

JADIS • AUDIOMÉCA • KUZMA • VAN DEN HUL • FOCAL-JMLAB • VIVA AUDIO • SYNTHESIS

A GRAMOFON TERJESZTÉSI PONTJAI

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28. Telefon: (06-1) 351-1942
Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41. Telefon: (06-1) 216-7894
CD Bár – Bp. VIII., Krúdy Gyula utca 6. Telefon: (06-1) 486-0572
CD Bár Buda – Bp. XII., Kékgyöly utca 28. Telefon: (06-1) 202-2371
CD Centrum – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4. Telefon: (06-1) 355-3808
Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33. Telefon: (06-1) 268-9631
Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3. Telefon: (06-1) 203-1751
Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45. Telefon: (06-1) 322-1645
Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21. Telefon: (06-1) 317-3347
Magyar Telekom Szimf. Zenekar Jegyiroda – Bp. VI., Nagymező utca 19. Telefon: (06-1) 302-3841
MCD Könyv- és Zeneáruház – Bp. V., Deák Ferenc utca 19. Telefon: (06-1) 318-6691
Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell utca 1. Telefon: (06-1) 555-3000
Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7. Telefon: (06-1) 250-0288
Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5. Telefon: (06-1) 318-3312
Zeneakadémia aula (koncertek napján) – Bp. VI., Liszt Ferenc tér 8. Telefon: (06-1) 342-0179

VIDÉK

CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5. Telefon: 26/318-579
Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8. Telefon: 72/310-427
Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2. Telefon: 93/311-143
Gramofon Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Ősz u. Telefon: 22/314-444
Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3. Telefon: 74/413-860
ko Könyv – Zene – Film Áruház – 8900 Zalaegerszeg, Kossuth u. 22. Telefon: 92/599-150
ko Könyv – Zene – Film Áruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3. Telefon: 94/505-855
ko Könyv – Zene – Film Áruház – 9700 Kőszeg, Városház u. 1. Telefon: 94/505-855
Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8. Telefon: 42/313-302
Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44. Telefon: 96/327-466
Record Zenebolt – 3100 Eger, Dózsa György tér 2. Telefon: 36/517-756
Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6. Telefon: 96/322-687
Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22. Telefon: 52/454-768
Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14. Telefon: 99/340-134
VICTOR AUDIÓ Hanglemez és CD szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6. Telefon: 76/417-672
Violin Video és Zene Shop – 8800 Nagykanizsa, Zrínyi Miklós u. 15. Telefon: 93/313-376
Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f Telefon: 99/506-115

A Gramofon megvásárolható továbbá a RELAY és a CITYPRESS hálózat kijelölt hírlapüzleteiben, az alábbi városokban: Ajka, Budapest, Debrecen, Dombóvár, Dunakeszi, Eger, Kaposvár, Miskolc, Nagykanizsa, Nyíregyháza, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Törökbálint, Veszprém, Zalaegerszeg

A Gramofon kiemelt támogatói

1996-ban alapította:

Iványi Margó

Bősze Ádám, Retkes Attila
és Zipernovszky Kornél

Igazgató-főszerkesztő:
Retkes Attila

Főszerkesztő-helyettes:
Albert Mária

Rovatszerkesztők:

Albert Mária (zenés színház)
Matisz László (jazz, world music)
Retkes Attila (klasszikus)
Ujházy László (Gramofon-Hang)

Cimlapfotó:
ECM Records

A szerkesztőség címe:

H-1037 Budapest,
Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Kiadja a Klasszikus és Jazz Lap-,
Könyv- és Hanglemezkiadó Kft.
H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó

címén, telefonon, faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára

3000 forint

www.gramofon.hu
Klasszikus és Jazz
az interneten
Hírek, interjúk,
archívum